

Pèl & Ploma

Vol. IV Janer 1903 Núm. 89

Una conversa ab Mossèn Cinto.

No puch pensar una vegada en el gran cantor de *l'Atlántida* y el *Canigó* sense recordar ab fonda melancolía una de las derreras conversas — si no la derrera — que tinguerem á solas.

Era un dematí d'hivern y estava jo treballant en mon poema predilecte *El Patró Divendres*. Estava bastant delicat de salut y sabentho Mossèn Cinto va venir á visitarme.

Al entrar en el meu despaig y veurem deixar la ploma va exclamar ab aquell to apocat ab què solía comensar á parlar:

— Celebro infinit trobarlo escribint però 'm dol de veras venirli á interrompre la inspiració.

— Res d'això, vaig respòndreli; quan ún está fent versos l'única visita que no es may inoportuna es la d'un poeta.

Va preguntarme, naturalment, «quina en duya de cap», y contra la meva costum vaig descorre el vel de l'obra que tenía entre mans. Va interessarse vivament pel nou poema y vaig haver d'explicarli el plan del *Patró Divendres*, la manera de desenrotllarlo, els estudis que tenía fets del natural, las llacunas que s'em presentavan, els dubtes que s'em oferían.....

Mossèn Cinto escoltava ab gran atenció, donant mostras aprobativas ja ab el gesto ja ab frases lacònicas; fins que rompent en un esclat d'entusiasme exclamá:

— Molt bé! es una gran obra!... Are sí qu'el camp es ben seu!... Ditxós vostè qu'está en plena febre de lluyta, en plena forsa creadora... ¡Jo... ja he acabat!

Y pronunciá aquestas paraulas ab una tristesa tan intensa que va ferme mal. Però fent semblant de riure vaig interrompre.

— ¿Vostè acabat? Els derrers versos qu'he llegit de vostè tenen totas las qualitats del sabi y tota la frescor del jove.

— Potser sí, però... però es perque m'he tancat en un círcul de ferro y vaig donant voltas y voltas sense surtirme de lo mateix. No faig més que repetirme, y á mi mateix em cansa lo qu'escrich perque sempre dich las mateixas cosas. ¡Quántas vegadas faig la ferma resolució de no escriure més, agobiat per aquesta obsessió: «si això ja ho has dit cent vegadas! si això es lo de sempre!»

— De vostè dependeix aixamplarse els horizonts.

— No pot ser, amich Apeles, no pot ser! Vostè mira á tot el seu voltant; tot lo que veu, els homes, la Naturalesa, sempre nou y sempre variat, es tot de vostè; pot cantarho tot; no té de fer més que triar.

— ¿Y per què no pot cantar vostè tot lo que jo canto?

— Potser sí; de vegadas també m'ho dich. De vegadas abaixo els ulls á la terra y en veig moltas de cosas qu'em seduheixen; la Naturalesa y els homes m'ofereixen quadros qu'em sembla qu'encare fóra capás de cantarlos... y de cantarlos bé. Però, ja li he dit, m'he tancat en un círcul de ferro.

— Trènquil.

—També hi he pensat y més de lo que vostè pot imaginarse. ¡Ah, poch sab vostè lo qu'oprimeix aquesta sotana!

— Però ¿y Calderón y Lope y Vicens García?...

— Tot lo que vulgui; però quan me sento vacilant em dich: «ò poeta ò capellá... ò capellá ó poeta» y després de meditarho bé acabo sempre dihentme: «¡capellá!»

— ¿Sab què penso? — y ho he pensat infinitas vegadas. Que precisament aquesta sotana té d'èsser el més poderós auxiliar per fer un poeta «humá». ¿Entén lo que vuy dir? Vostè, gracias á la sotana veu miserias, coneix cosas que nosaltres els que no duhem sotana ni veyèm ni coneixèm ni sospitèm sisquera. ¿A quin poeta se li revelan els secrets més íntims, las grans lluytas y las grans passións, se li descubreixen els més recòndits abismes del cor, com á un capellá? Y ¡ab quina sinceritat, ab quina necessitat de descarregarse del pes d'un dubte, d'un dolor, d'un secret, s'obran al sacerdot las portas de las ánimas! A n'ell no se li parla

com s'ens parla á nosaltres, pel gust de parlar, per enlluhernarnos, per «fernos efecte». Sincerament li confesso que quan algú em conta un d'aqueixos dolorosos secrets que tothom guarda al fons de l'ánima com reliquias en un reliquiari, llegeixo en els seus ulls quelcom que traduheixo aixís: «podré no saber fer versos però dintre de mí tanco tanta ó més poesía que tú».

— Es cert, es cert!... barbotejava Mossèn Cinto ab els ulls obstinadament acalats en terra com perseguint una visió. Es cert, però... ja li he dit: ò la lira ò la sotana.

¡Quina amargor hi havía en aquestas paraulas!

— Y donchs, vaig exclamar á la fí; ja que Deu li ha donat la lira sacrifíquili la sotana!

Va mirarme fit á fit y va afegir ab una dolçor trista qu'encubría una energía formidable.

— Ho he pensat molt... molt!... però em quedo ab la sotana.

Y alsantse y apretantme la má ab emoció afegí:

— Treballi, vostè que pot; ja li he dit: el camp es ben seu. Jo só capellá y vuy ser capellá... però no seré més poeta.

Y va retirarse ab una humilitat tan digna, ab una resignació tan noble, que pocas vegadas en ma vida he sentit per algú una conmiseració tan fonda com vaig sentir en aquells moments pel gran poeta.

Y aquell día va serme impossible tornar á agafar la ploma.

Apeles Mestres

La mort del rossinyol

Per l'aixerit infant de la masía
la mare avuy no troba cap consol;
tirant pedres en l'ayre aquest mitx-día
vegé caure á sos peus un rossinyol.

Lo vegé tremolar sobre les fulles
y estendre ses aletes espirant,
y gelarse, esllanguides, ses despulles,
lira trencada aprés son últim cant.

Ajagut aprop seu sobre l'herbatge
plorá tota la tarde sobre d'ell,
y apatonantlo, li parlá eix llenguatge,
propi d'un nin parlant ab un aucell:

— Rossinyolet, dels boscos alegría,
¿perquè jo he hagut de ser lo teu butxí,
jo que á ton cant al vespre m'adormía,
y'm desvetllava ab ell cada matí?

Mes germanes petites, d'escarnirte
probavan amagantse en la verdor;
les grans l'alé aturavan per ohirte,
recordant, somioses, son amor.

Ma bona mare, en èxtassis tranquila,
bebía'l cant, com rajolí de mel,
dihent: «Si en terra així un aucell refila,
còm cantarán los angelets al cel!»

Si son ullets dels ángels les estrelles,
del cel al vespre en lo balcó blavís,
n'eixían á escoltar tes cantarelles,
¡ay! ressò dels concerts del paradís.

¡Y eix salari't doní per tes albades,
de la boscuria angèlich trobador!
arpa del cel, tes cordes he trencades
quan vessavas més himnes en mon cor!

¿Quín mal m'has fet, perque't llevás la vida?
¿Te podría ab sanch meva retornar?
¡ay nó! que al cor t'arriba la ferida;
may més, may més te sentiré cantar.

Y plora l'infantó tot aquell día,
ni's vol aconhortar de sa dissort;
plora tota la nit, y si somía,
gemegant anomena l'aucell mort.

Cosit á les faldilles de sa mare,
l'endemá, qu'es diumenge, á missa va,
y agenollat, com fill als peus del pare,
son delicte al vicari confessá.

Aliviant sa pura conciencia,
plora l'hermós y tendre pecador,
y al perfum de sa angèlica ignocencia,
lo capellá barreja al seu son plor.

— Torna á ta casa, fillet meu, no plores,
li diu, Jesús perdona'l pecat teu,
del paradís al músich no l'anyores;
te'l tornará la gran bondat de Deu. —

L'infantó ab sa mareta se'n tornava,
son cor plé d'esperansa y de consol,
y, al ser á casa seva, refilava,
com ahí, en la verdissa'l rossinyol.

Jacinto Verdaguer, Pbre. †

«MOSSEN JACINTO VERDAGUER», EN SON LLIT DE MORT
DIBUIX DEL NATURAL PER R. CASAS

*Aquell qui va parlar per tots nosaltres,
aquell qui va estimar per tots vosaltres,
gents catalanas ignorants d'amor;
aquí sota una llosa, avuy reposa
veniuvos a enaltir ab son recort.* *

Baldomero Galofre

El nostre temps té molts defectes, pero té també grans qualitats. Per una estranyesa del seu temperament, l'empenta que porta cap endevant no l'impideix mirar enrera i delectarse am les creacións que no escauen dintre el camp dels seus sentiments. Potser més que cap altre, conserva sagrat respecte a les memories.

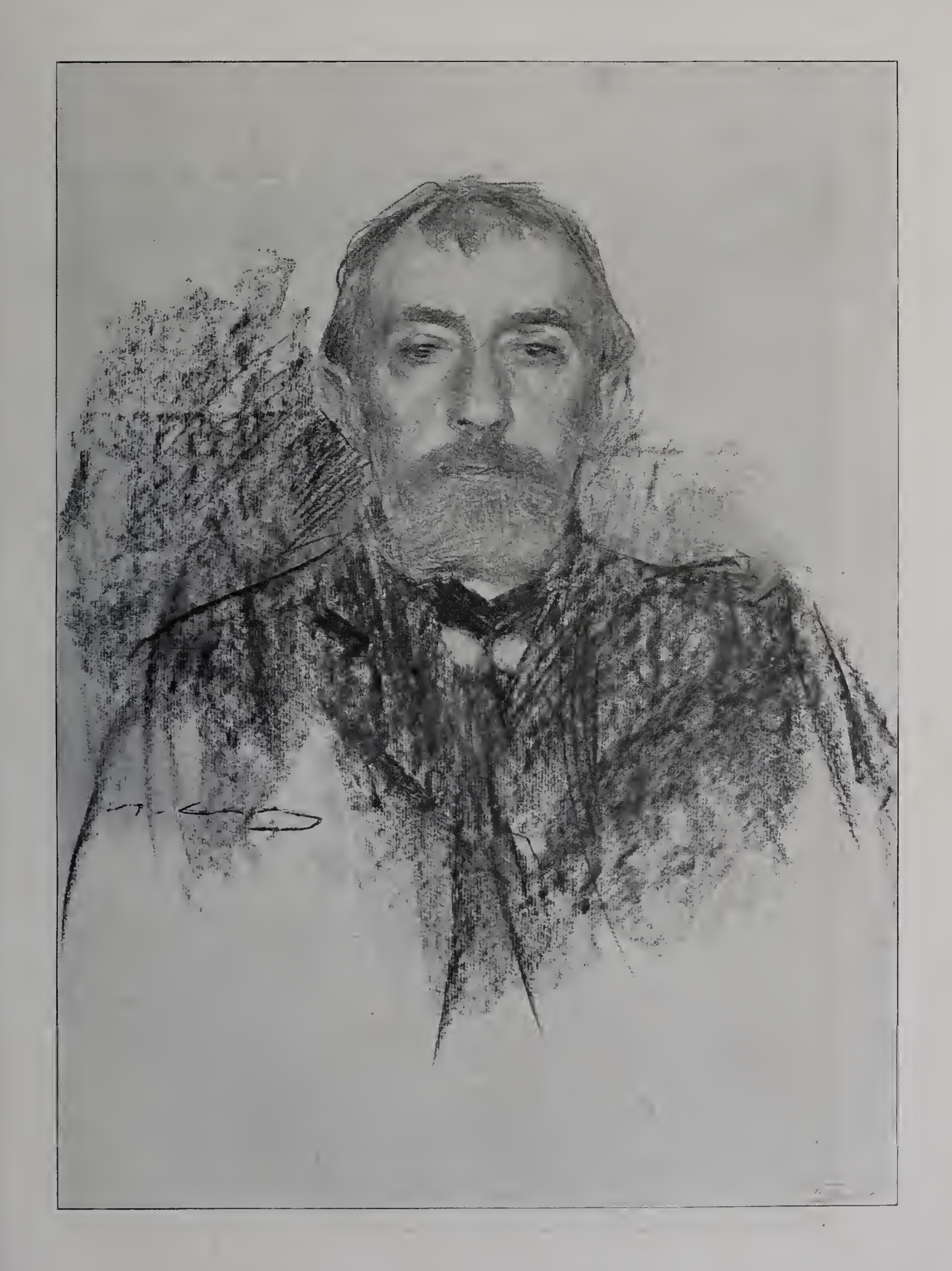
«BALDOMERO GALOFRE †» DIBUIX PER R. CASAS

Quan un pensa de la manera qu'els estils artístics d'époques passades se deslliuraban sense compassió dels rivals qu'els havían precedit: l'odi de les primeres societats cristianes contra tot lo pagá, destruhintlo amb verdader instint de perversitat; com l'art ojival arrunava les basíliques bizantines pera construir am sas desferras les cathedrals góticas, o desnaturalisantlas am novells empaltaments; com el Renaixement rompía sense recansa am la tradició ojival; i com el barroc destruí sense pietat tot quan a n'ell no s'assemblava sumintnos després en una especie de tenebres artistiques, i compara aquells temps amb el nostre, tant aficionat a la justicia distributiva, a l'ecletisme en la consideració de'ls mérits d'altres sistemes, ha de reconeixer que les noves ideies no'ns han fet perdrer el just sentit moral de les coses.

Mes no es sols aixó: el nostre temps concedeix glorificacions de mérits relatius, aquilata la importancia de certs talents en determinades coses, no vol, en fí, que per dessidia o sectarisme deixi de darse a cadascú lo que li correspongui, no ficsant-se mes que en si la persona o cosa ecsaltada ha tingut prou volada per arrencarse del ras de la vulgaritat.

Si vint anys enrera nos haguessen dit que s'alsaría una estatua a Alexandre Dumas pare, nos hauríam fet creus. Recordo be que, per allavoras, no hi havía cap literat que s'estimés, que no mirés am menospreci la obra del brillant novelista; no se li concedían mes honors qu'els de la vulgaritat i l'embustería. I ja se sap qu'el ser embustero en art es com pendrer patent de nulitat.

No obstant, la Fransa ha tingut prou temps d'enterarse que, embustero i tot, es a dir, fals i tot, desde que va morir aquell ingeni franc, bulliciós, fantasiós i ben educat no n'havía surtit un altre, i ha acabat per alsarli un monument.

«HENRI LEROLLE», DIBUIX PER R. CASAS

«L'ADORACIÓ DELS PASTORS», QUADRO PER LEROLLE

«LA CULLITA DE LES PATATES», QUADRO PER LEROLLE

He escrit aquest preámbul amb el propósit d'arribar a la conclusió de que, en materia d'art, fetes les degudes abstraccións de temps i d'educació, no sabém en realitat, lo qu'es bo o dolent. Per altra part, de certes coses s'ha dit ja l'última paraula. Mai més se fará tan bona esculptura com la grega. Mai més se composerá tant bé com Rafel i Lleonard de Vinci. Mai més se pintará la veritat ambent tan bé com Velázquez. Mai més se pintará la inesplicable musa de les dones de Tiziano. No's tracta de conmocións establertes, sino de fets demostrats en l'historia de les arts humanes.

Passat d'aqueixes i altres fites que ostentan la sanció dels sigles, lo demés son gradacións tan filles de la moda fugitiva com del temperament personal. Dintre de una tendencia hi caben mils i mils de matissos que cada hú en sí pot tenir carácter propi. Lo difícil, es singularisarse, i més encare esser únic.

En Baldomero Galofre era això. No s'assemblava a ningú.

Els qui el comparan amb en Fortuny fan un tort a tots dos. En Fortuny, dintre del seu primorosisme, era un company inseparable de la naturalesa, a la que s'entregaba am verdadera fruició: la naturalesa, per en Galofre, era ell mateix. Com en Joaquím Vayreda, la capsa d'estudis, era la seva rutina. Desd'ella els buidava en hermosos quadros en l'intimitat del seu taller. Per mí, d'en Fortuny no'n conservaba més que'l sentiment de l'época.

Altres dihuen que pintaba a l'italiana. Aqueixa definició es més incomprensible encare. Comensant perque els italians no s'assemblan de res de regió a regió, que dintre de cada regió hi há individualitats destacadíssimas: ni Morelli s'assembla a Michetti, ni aquets dos a Ferrari, ni els tres a Brionchi, ni els quatre a Favretto, ni els cinc a Cremona, ni tots plegats a Segantini... Els esperits lleugers

«QUADRO» PER J. TORRES GARCÍA

parlan sempre dels italians com si no més menjessin macarrons y toquessin l'orga.

En Galofre a Italia no's va enamorar dels estils pictórics, sino de la hermosa naturalesa de certas regions d'aquell país, i tractá de representarla amb els mateixos medis que empleaba pera fer escenes andaluses, qu'eran els seus propis, que el temps i la experiencia anaban perfeccionant.

¿Qu'era fals? Enhorabona. ¿Hi há algú dels que li retreuen això com un defecte capital, que siga capás d'estraferlo? ¿Es que no possehía mes que falsetat? ¿Es que no eran res les qualitats de colorista, de lluminós, de compositor, de imaginatiu que mes que tot representaban el seu temperament artístic? ¿Qui ha parlat mai de la vritat de Tiépolo? ¿Qui ha dit que Puvis de Chavannes fos verdader? ¿Quí es capás de demostrar la veritat de Doré?

La veritat dels grecs era la proporció; la dels trescentistas el sentiment; la del Renaixement, la composició; la dels barrocs, la pompa; la dels romántics, l'expressió; la dels clásics, la linia; la dels venecians y flamencs, el color; la dels florentins, el dibuix... ¡I pensar que de tot això quedan obras mestras!

En Baldomero Galofre ha mort, i pot ben dirse que se n'ha dut amb ell el secret del seu art fascinador i únic. Am les seves extraordinaries facultats de creació, encare que per sort especial no s'hagués vist precisat a viurer del seu art, aquet hauría sigut el mateix. Potser haguera deixat a recó la miniatura de caballet que tants sacrificis costa, pero hauría realisat en gran, mes amb aquells medis prodigiosos que possehía la mateixa mena de pintura, la que brotava expontania de son fantasiós cervell.

Jo reclamo per aquest artista catalá, qu'ha tingut el talent de brillar aquí i fora d'aquí am llum propia, el respecte i consideració de sos paisans. Desde en Fortuny i en Mercadé

«QUADRO» PER J. TORRES GARCÍA

«QUADRO» PER J. TORRES GARCÍA

no había baixat a la tomba una gloria tan llegítima, y no aném tant sobrats d'homes de mérit perque poguem deixar olvidada una figura tant característica del art catalá.

Per altra part ¿qué es lo que li podem donar que no hajan fet ja notabilíssimas personalitats del extranger? La seva casa es un museo ahont hi abundan les ofrenes de coneguts artistes d'altres paíssos, aixís com valiosos autógrafos conservats en sa correspondencia particular. Per ells se ve en coneixement de lo qu'era estimat com artista allí ahont no es fácil ni corrent l'admiració incondicional.

Mes no eran solzament artístiques les seves qualitats. Apart d'un ecsajerat apreci de sí mateix, fill més aviat de la seva vehemencia que d'orgull, en lo fons de son carácter, era afable i senzill com un noy, justicier en la apreciació de les agenes qualitats, amant de sa casa i dels recorts que posseía, i sobre tot amic sincer i servicial. Tot lo que tenía s'ho devía a sí mateix, i pocs artistes avuy podían contar am tan diferents mercats pera ses obres. La seva firma no podía faltar en cap de les galeríes particulars modernes d'Europa i América.

No escribía mes que cartes, pero el seu estil epistolar era d'una claritat i elegancia inesperades, en qui no havía fet mai mostra d'aficións literaries.

Barcelona li deu una de les emocions artístiques mes fortas, quan al tornar d'Italia en 1884, per establirse en nostra ciutat ahont el conduhía son amor filial, celebrá aquella famosa exposició a can Parés que tingué la virtut de conmoure a tot l'element intelectual d'allavoras.

¡Com hem cambiat!

FRANCISCO CASANOVAS

Idili

I

L'amiga viu al cim
vermella té la cara,
encesa pel gran sol
quiet de la montanya.
Cuant pujo desde'l plá,
tombant de la collada,
ja veig com allá lluny
camina sossegada.
Serena de costúm
un hom espera'l punt
en que obrirá la boca:
parla ab la majestat
suprema claredat
de verge al fé un miracle.
Mestressa d'un bon seny
senyora de la calma,
com curt voler l'empeny
tampoc dura en obstacle.
— Qué cosa es l'inquietut,
may ho podrás saber
espiga assoleyada;
son roijos tos cabells
encesa tens la cara
lluenta als raigs de sol,
per negre qu'et vesteixis
may portarás gran dol.

II

Cuant sèc al seu costat
al veurem tan cansat,
paraula de consol
l'hi raija sanitosa:
— Se cria a dalt del cim
una herba de virtut,
que torna la salut
al ánima frisosa.
Ella guarda encantats
els besos encalmats,
del sol damunt les pradas.
Es l'herba de repós
ahont dormen els pastors
i la que fá als remats
la pau de llurs miradas.
El qui per dins pateix,
i apenas s'ho coneix
de febre que l'abrasa,
veurás com se guareix
son ull se l'hi aclareix
i el seu desfici passa.
Tothom qui ha reposat
sobre l'herbey florit
de dalt de la carena,
l'hi agafa un sant oblit
se fá desmemoriat,
no té gloria ni pena,
sols gosa en contemplar
el vent com passará,
i el sol i la serena.
Veurás pobre amic meu
l'afany i neguit teu.
com marxa desseguida;
allí en la soletat,
batega acompassat
el pols de nostra vida.

III

L'amiga del cor
venia a trobarme,
perduda pel bosc,
una capvesprada.
Me crida de lluny
jo anava buscantla;
fatiga la bat
i en cau desmayada.
Am flors del torrent
l'hi aixugo la cara,
l'hi trec del cabell
els troncs que hi portaba,
l'hi curo ab petons
las esgarrinxadas.
Cuant torna en son si,
aixís me parlaba:
— Cansament d'amor,
delit dona encare.
Remey, no't sé gratl
qu'el mal m'ubriaga.
Voldría es doblés
el llarc de la marxa,
i el pes del meu cos
que apenas portaba;
que lassa com soc
vindría a cercarte
tan sols per sentir
llangor qu'are'm mata.
Si escolto el que diu
no sé lo que'm passa,
deliri d'amor
m'apar s'encomana.

J. Pijoan

«QUADRO» PER TORRES GARCÍA

El Príncipe Kunala

PARA el abandono de las siestas en verano; para las ardientes horas en que los contornos de los séres se derriten, difuminándose en una neblina lejana; para cuando el alma, evaporándose del fatigado cuerpo, se desvanece sobre los campos; hé aquí la historia del Príncipe Kunala, el que todo lo dió, contada á fragmentos, como si se interrumpiera de tanto en tanto por el acompasado vaivén del abanico, y envuelta toda ella en esa vaguedad tibia de los perfumes orientales.

* *

El Príncipe Kunala, llamado así por sus hermosos ojos parecidos á los del pájaro Kunala, es el heredero del trono y habita el gran palacio de Benarés. Huérfano de madre, su padre el Rey Asoka, tan negligente en el gobierno como hábil en descifrar enigmas dificultosos, lo ama con doble cariño. Esta paterna predilección por Kunala vuelve tan celoso á su hermano el robusto Pasenadi que á veces se atreve á murmurar de ellos cuando al volver de la caza descansa entre sus doscientas concubinas.

Más de todo eso se cuida poco el Príncipe Kunala, quien suele apartarse del tumulto de la corte para meditar sobre la impermanencia de las cosas en algún húmedo rincón de los jardines reales.

Allí se tiende, con los hermosos ojos entornados, y la mirada perdida en aquella espesa atmósfera de fuego en la que se abren grandes flores carnosas de color oscuro salpicadas de puntitos encarnados.

* *

En la soledad, Kunala no siempre medita. A veces sus ideas se diluyen en un tembloroso recuerdo de existencias pasadas. *Cuando yo florecia...* piensa al ver los manzanos en flor; *cuando hilaba mi capullo...* sueña contemplando el gusano de seda. Y estas oscuras reminis-

«QUADRO» PER J. TORRES GARCÍA

cencias le hacen sentir la vida de todo lo que le rodea y despiertan su amor hácia esos pobres hermanitos rezagados.

En su última vida debió ser un Kunala... No hacía más que volar... Volaba por encima de los minaretes de plata, una noche de luna... No era la alborada, sino una ventanita que se abría con una aureola de luz... Volaba, volaba, atraído por los candelabros y los espejos... Entre los espejos y los candelabros de oro resplandecía la hermosa, desnuda y cargada de alhajas, los labios encendidos, negro el cabello con reflejos de metal y ocultando el abismo de sus ojos bajo el velo irisado de las largas pestañas... Volaba, volaba, y se sentía caer... Alegre caía, quería entregarse... Caía, caía, borracho de luz... Y la pérfida lo ahogó entre sus manecitas crispadas, mientras sus labios contraídos nerviosamente mostraban los dientes blanquísimos... El Kunala murió mirándolos.

¡Kunala..! ¡Kunala..! Al que se da á sí mismo, ¿qué es lo que le queda?

* *

Una de las reinas, Mahapajapati, madre de Pasenadi el robusto, suele gozarse en la intimidad del Príncipe Kunala hasta el punto de dar pié á las hablillas de los palaciegos, los cuales ven ahí un enigma que el Rey Asoka, á pesar de su rara habilidad, no ha sabido descifrar aún.

Pero la corrompida Mahapajapati sufre cuando el Príncipe de los ojos hermosos recuerda el fin de su vida de Kunala; porque ella no ha olvidado que de muy joven mató un Kunalita, que le cayó entre las manos, atraído por la claridad de su gabinete. Y si piensa en ello, un doloroso viento de maldad refinada sopla sobre las cenizas de su lujuria, cuando los hermosos ojos la contemplan atónitos, quizás por segunda vez.

* *

Esta vez el pájaro no ha caído. Vuela muy alto, camino del sol, cuya luz únicamente puede atraerlo.

El Príncipe Kunala ha visto la seducción y se ha apartado de la seductora. Continúa sus reflexiones sobre la vanidad de las cosas, suspirando por la eterna liberación.

En las galerías subterráneas del palacio, Pasenadi, el cazador robusto, habla á hurtadi-

«QUADRO» DEN DOMENICO THEOTOCÓPULI, EL GRECO.
PROPIETAT DE D. RAFAEL PUGET, DE MANLLEU

llas con su madre. Allí, en la sombra, urden la traición que ha de darles lo que tanto desean. Al fuerte, la herencia del reino, la tierra con sus selvas y sus elefantes de largos colmillos: y á la lujuriosa vengativa una bandeja de oro con los ojos sangrientos de Kunala, para morderlos y besarlos.

* *

Entre los hombres de armas, camina el Príncipe Kunala, vendados los ojos, atadas las manos y el corazón tranquilo. Lo prendieron de noche en el jardín; y, á través de los campos de arroz, se lo llevaron hácia las montañas de Nepal. Nadie pudo verlos porque marchaban ocultos, apartándose de las aldeas dormidas bajo la sombra espesa de los tamarindos.

Después de algunos días de camino, dice el Príncipe á los dos sicarios que lo conducen:

— Detengámonos ya, amigos míos, pues conozco que os hallais fatigados. Abandonadme aquí, si esa es vuestra misión. Yo no sé dónde estoy; y, aunque lo sepa, os juro que no volveré. ¿Porqué volvería el Kunala á su jaulita de oro? A la venganza y á la codicia abandono mi palacio y mi reino: los palacios caen, los reinos se dividen, la vida del hombre dura un día; y mi alma busca un palacio eterno en el reino de la verdad.

¡Adiós, ciudad de Benarés, con tus torres y tus invencibles murallas, con las danzas de tus bayaderas y las canciones que te cantan los remeros cuando pasan junto á tí sobre las ondas del río sagrado!

* *

— ¿También mis ojos? ¿Y para qué quieren mis pobres ojos? Sin embargo, no me resisto. Así... quitadme esta sombría venda. ¡Hace tantos días que no he visto la luz!.. Gracias, gracias, mis buenos amigos... ¡Oh, qué claridad! ¡Qué resplandeciente bendición sobre la tierra!.. ¡Cómo mi vista, fatigada por la súbita luz, se reposa en el misterio de esas inmensas hondonadas!.. Este monte es religioso. ¡Qué hermoso y bueno es el mundo, y cuan empapado está de divinidad!.. ¡Y, por encima de todo, sobre las moles de piedra bañadas por el sol, en una inaccesible lejanía, los picos plateados del Himalaya!..

Pero ¿qué haceis? Los cuchillos os resbalan de las manos. ¿Os admirais de mis ojos?.. Ahora deben brillar con el explendor de lo que reflejan... Vosotros no pudistéis verlos cuando os llegásteis á mí en la oscuridad de la noche... Y dicen que son hermosas mis pupilas de Kunala. No temáis; porque obráis bien. ¡Me hubiera sido un poco dolorosa la renuncia de todo esto!

¿Porqué vaciláis? ¡Ah! Sois niños en el bien, y teméis por lo que puede venir después. Necesitáis mis ojos... ¡Es preciso!.. No os mancheis con mi sangre... A ver... yo mismo... alargadme este cuchillo...

* *

El Príncipe Kunala á su ojo derecho: — ¿Y eres tú, bolita de carne, la evocadora de tantas fugitivas imágenes tras de las cuales ha corrido mi alma? Tú te llevas el brillo del oro, la hermosura de las mujeres, los primorosos artificios y toda esta visión de tierras y montañas bajo el azul luminoso.

El Príncipe Kunala á su ojo izquierdo: Tú te vas también, puñadito de tierra, y contigo se va todo; se va todo lo que cambia, todo lo que crece y mengua, todo lo que es engendrado y está sujeto á la muerte. Pero hay cosas que persisten inmutables, mientras el universo de las apariencias se deshace como el humo.

Adiós mis ojos, mis magos gemelos, mis dos dulces embaucadores. Renuncio á vosotros y á vuestros gratos sortilegios. Empiezo á vivir en un mundo en el cual de poco me serviríais.

* *

Como el ruído de las trompetas se va perdiendo cuando el ejército ha pasado, así el recuerdo de Kunala en el palacio de Benarés. Con los años, el Rey Asoka ha abandonado el poder en las duras manos de su hijo Pasenadi, quien, en contínuas guerras saquea aquellas ciudades que tienen mayor renombre por sus bellas mujeres y por la bárbara riqueza de los templos.

Tan sólo el súbito terror de la muerte saca algunas veces á la anciana Mahapajapati de la

pegajosa monotanía de sus vicios. Su esposo no gusta de estos fúnebres pensamientos, que le parecen de mal agüero; quizás porque la muerte es otro enigma que tampoco ha logrado aclarar del todo el gran Rey Asoka con quien los hombres más sagaces en esta ciencia adivinatoria no se hubieran atrevido á competir.

* *

Asoka.— ¿Oyes, mujer, la voz que sube desde la calle? ¿Porqué me recuerda la de mi hijo? ¿Qué debió ser del pobre Kunala?

Mahapajapati. — No es más que la de un mendigo que pasa cantando las estrofas del Dhammapada. Un ciego que pasa cantando con su largo bastón y su sayal amarillo. Azoka. — ¡Hermosa voz! ¿Qué habrá sido del pobre Kunala?

La voz de Kunala. — Vida de alegría vivo, sano entre los enfermos; entre los hombres enfermos permanezco sano.

Vida de alegría vivo, sin fatiga entre los que se fatigan; entre los hombres que se fatigan permanezco sin fatiga.

Vida de alegría vivo, porque todo lo dí y nada me pertenece. La alegría me alimenta como á los dioses resplandecientes.

* *

Esta es la historia del Príncipe Kunala. La he sacado del olvido, como una flor seca, perdida entre las hojas de un libro viejo, que aún guarda todo su perfume.

Añadiré que la Reina Mahapajapati murió pronto; pero, atraida por el deseo, apareció de nuevo en una série interminable de reencarnaciones y aún vive sobre la tierra. Tampoco el Rey Asoka, ni su robusto hijo, que cayó en el campo de batalla, han podido sustraerse á la corriente de los renacimientos. En sus múltiples vidas han dado orígen los tres á una muchedumbre de generaciones que se han extendido poco á poco, acabando por invadir el mundo. Hay que huir de las hijas de Mahapajapati. La descendencia de Pasenadi se ha apoderado de todo. En cuanto á los nacidos del gran acertador de enigmas son inofensivos y discuten en las Academias.

Sería inútil buscar en la tierra al Príncipe Kunala. Libre de trabas, puro y sin deseos, alcanzó en vida la suprema iluminación, y al morir, entró inmortal en el seno de Dios, dejándonos tan sólo su memoria, que evocaremos durante el encanto de esos momentos de absoluta entrega, cuando por entero nos damos, en la calma de un amor indefinible.

Luis de Zulueta

Florilegio de poesías castellanas del Siglo XIX.

Introducción y notas biográficas y críticas por don Juan Valera. Tomo III

EN el tercer volumen que el Sr. Valera ha publicado de su Florilegio, se reimprimen poesías de más de cuarenta poetas del siglo ha poco terminado, adicionadas con unas advertencias, en las que el coleccionador defiende, con singular habilidad, los defectos de su Florilegio, repara olvidos y expone y sustenta sus opiniones, muy optimistas, acerca de la bondad de nuestra moderna poesía, aun comparándola con la de las naciones que gozan hoy de más renombre y poderío.

No es tiempo de dar cabal opinión acerca del Florilegio; es menester para ello que se haya publicado por entero. Mas nadie dudará de su utilidad é importancia aquí, en España, donde se publica poquísimo bueno y se lee menos. Apartadísimo está de mí el querer ser hereje é irreverente, ó el pretender que se rebaje en un punto la altísima devoción y confianza que para con las personas celestiales deben albergarse en nuestra alma, pero entiendo que harto nos fíamos de la Virgen. Quiero decir, que propendemos muchísimo á hacer las cosas sin preparación y estudio, como

«QUADRO» DEN DOMENICO THEOTOCÓPULI, EL GRECO
PROPIETAT DE L'IGLESIA PARROQUIAL D'OLOT

por ensalmo. La improvisación nos fascina y atrae, y el despejo y la agudeza han de producir momentáneamente lo que sólo deriva del obrar meditado y consciente. Así, por ejemplo, ¿quién no está siempre muy pronto á decidir de la excelencia ó de la ruindez de una poesía por ignorante que sea en este arte? Ya dijo el poeta:

Scribimus indocti doctique poemata passim.

No se crea que niegue lo que dice el refrán que todos tenemos un poco de poeta, de músico y de loco, y menos aún las grandes ventajas que de esta virtud ó gracia innata pueden venirnos en mil lances y pasos de la vida. Mas en punto al buen gusto para nada sirve tal virtud. Es certísimo que no están todos los hombres adornados del mismo juicio, ni informa su alma igual criterio de bondad estética, para escojer, por ejemplo, en literatura lo que es bueno y estimable. Los unos por bobería ó muy manifiesta ignorancia, y de los que muestran clara y avisada inteligencia, los más, por las mil suertes de trabajosos negocios, empresas y artes á que dedican su actividad, carecen del tiempo y paciencia que son menester para procurarse el indiscutible aparato de cultura que ha de exigirse al que intente discernir rectamente de la bondad ó maldad de la obra artística.

Así, pues, es necesario que los que han alzado autoridad por sus luces y talento tomen para sí el ser definidores literarios y psicógogos ó conductores de almas en el abundantísimo campo de las letras, y nos muestren lo que tiene alguna luz de ingenio ó de valor y pueda servir de modelo y guía estimables.

Haré gracia de las singulares prendas de inteligencia, saber é ilustración que, muy justamente, se celebran en el coleccionador del Florilegio, don Juan Valera, por ser de todos apreciadas, al afirmar que es dicho señor uno de los críticos españoles que, con más conocimiento y levantado y sutilísimo juicio, podía emprender la publicación de un Florilegio ú Antología.

El de poesías del siglo XIX, comprende ya, en los tres volúmenes publicados, los poetas semi-clásicos y los románticos hasta el sevillano Becquer. En la publicación de poesías de autores de principio del siglo diez y nueve, anduvo el Sr. Valera, muy parco por estar todos ellos estudiados y publicados en la obra del marqués de Valmar. Por manera que, lo que publica de aquellos autores es como á punto de partida del movimiento literario, en el que, sin duda, desplegaron su inspiración y presuntuoso desdén á todo lo apacible y sereno los más populares y fecundísimos poetas que en aquel tiempo hubo en España.

Tengo por verdaderamente extraordinarios el entusiasmo y facilidad con que los románticos producían sus obras. A peso vendían los frutos de su ingenio multitud de poetas, sin que les hiciese desmayar en su entusiasmo poético las escasísimas ganancias que de ellos sacaban, ni su miserable y alocada vida. Su odio al orden y al estudio eran crecidísimos y de él hacían manifiesto alarde. No quedaron en paz ni los sepulcros, y aquelarres, brujos y brujas, duendes y apariciones macábricas, y el desenfado y osadía de caballeros, y las ninfas y demás seres fantásticos dieron al estricote con toda la cuadrilla de zagalas, pastoras y zagalejos que tan artificiosamente vivían en el Parnaso.

No fuí nunca entusiasta del romanticismo, ni de ninguna desenfrenada revolución, sea en lo que fuere, mas su aparición en España la celebro y bendigo, porque acabó con el monótono acaramelamiento y ternura de Meléndez y los suyos, y de la harta seriedad y rigidez de los seudo-clásicos.

A tan alto desarrollo llegó el estro poético en España, en el siglo pasado, que según la cuenta que el señor Valera saca de los escritores de los cuales da noticia el agustino Padre Blanco García, deben de ser por lo menos, unos trescientos los poetas que dieron pública muestra de su númen. De donde deduzco que vivimos en el más venturoso de los tiempos, y tan memorable en la historia literaria que, sí los romanos tenían por harta locura el añadir vates á Grecia, con razón manifiesta podremos repetirlo de España. Hasta hoy se citaban con asombro, los doscientos diez y ocho poetas que ilustraron el reinado de Juan II de Castilla, mas entiendo que debe trocarse la admiración de aquella famosa corte poética por la de nuestro siglo.

También el señor Valera se suspende de que ocurra tal prodigio hoy en que se busca solo lo productivo y prosáico. No entra en su ánimo, por lo que declara, darnos cuenta de los trescientos poetas, ni el reimprimir poesías de cada uno de ellos. El señor Valera procura no separarse de la voz del pueblo en su Florilegio, y así señala como notables, entre los numerosísimos poetas del siglo XIX, á Quintana y á Gallego, al duque de Rivas, Espronceda y Zorrilla, y á Becquer, Campoamor y Núñez de Arce, siguiéndoles luego otros poetas muy esestimables, como Moratín, Lista, Bretón y pocos más, que no han alcanzado tanta fama y popularidad, á pesar de las buenas partes que se les reconocen. Estos ya queda dicho, van como principales; después publica el señor Valera poesías de otros autores que no deben quedar en el olvido, ya que por su corrección, nitidez y elegancia de estilo ó por escribir con muy sentados sesos, pueden y deben servir de modelo para no desatinar ni componer disparates.

No adelantaré mi opinión de lego, á la del señor Valera contraria de todo en todo á lo que dice Horacio de los poetas mediocres, repetiré solo que escribió el famoso Jauregui, que «es malo en poesía y peor que malo no levantarse del suelo. El siempre caído no puede caer; segura tiene su igualdad.»

En el último volúmen publicado, es donde más se advierte la indulgencia del señor Valera para con los poetas medianos. Reimprime en él poesías de sujetos hasta hoy desconocidos ú olvidados, á la verdad, no muy injustamente. Así el señor Valera publica poesías de un señor Fernando Velarde, en quien admira poderoso estro. No sigo al señor Valera en su admiración; la poesía que imprime en el Florilegio, titulada *De noche,* carece del todo de vida y aliento poético. A pesar de las alas y de zarandear de continuo la región etérea, y la luna y los cielos, los astros radiantes y la pedrería, el señor Velarde no se levanta del báratro hondísimo de la vulgaridad poética.

También reimprime poco más de media docena de cantares insignificantes de Augusto Ferrán; pero donde me asombré fué al leer una extensa composición de don Bernardo López García, titulada: *La fe* y *la razón,* que dudo la haya peor en castellano. No puedo imaginarme que suerte de perfecciones descubrirá el señor Valera en las poesías de López García, para incluirlas en su Florilegio.

Dudoso estoy de que el Sr. Valera admire corrección, nitidez y explendor en la descripción, por ejemplo, de la muerte del arte pagano, que dice así:

«Desde entonces por, liviano
Murió el arte viejo y rudo;
Sobre el peñón quedó mudo
De asombro el cincel pagano;
La artística Roma en coro
Saludó al arte infinito,
Con el gran arco de Tito,
Con el Circo y con el Foro;
Y las estatuas de Atenas
Honra de la Grecia esclava;
Aquellas diosas de lava
Que arrancan fuego á las venas.
En sus pedestales rudos
Mudas de vergüenza vieron,
Como las yedras cubrieron
Sus pechos antes desnudos;
Y era porque ante el fulgor
De la cristiana pureza
Hasta la naturaleza
Velada por el pudor...!»

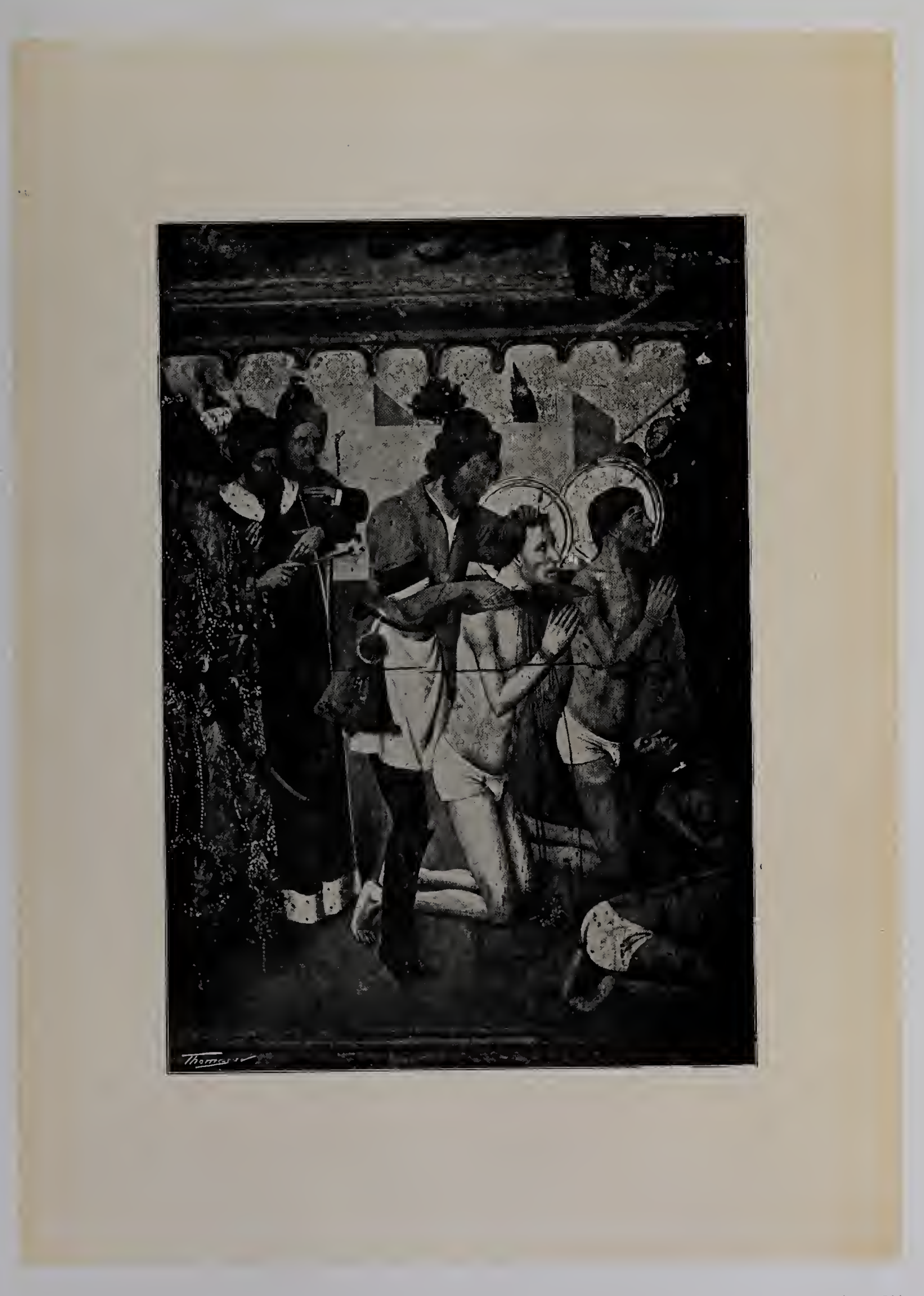
ó la grandeza y elevación de esotra,

«Hoy..... dormido está el laúd;
Dormido el pincel divino
La estatua gira sin tino
Del arte en el ataúd.
Ya los duros pedernales
No toman formas humanas;
Mudas las artes cristianas
No levantan catedrales.
Sólo la música pura
Sólo el arte de Stradela,
Como un risueñor que vela
De la fronda en la espesura,
Cantando gloria ó pasión
Desde un árbol de otro mundo,
Contempla el astro fecundo
De la gran revolución.»

A decir la verdad, creo que para nada bueno puede servir la lectura de estos desatinos poéticos, como no sea para reir en la burla

«RETAULE GÓTIC», QUE'S CONSERVE EN
L'IGLESIA DE SANT PERE DE TARRASSA

«RETAULE GÓTIC», QUE'S CONSERVE EN
L'IGLESIA DE SANT PERE DE TARRASSA

de tan malos versos. Tiene razón el señor Valera, si se trata de un Moratín, de un Lista ó de un Martínez de la Rosa, en defender y aun estimar por buena la publicación de sus poesías. Mas advierta que de poeta á poeta hay un abismo, y que nada se perderá en que queden olvidadas poesías como las de los señores Velarde y López García. Ni el *propter elegantiam sermonis*, del Santo Oficio, cabe aplicárseles para salvarlos del fuego.

Aparte estos pequeñísimos lunares el tercer tomo del *Florilegio de poesías castellanas*, da manifiesto testimonio de la originalidad y hermosura de la poesía castellana contemporánea y del subido aprecio y estima que merece del señor Valera.

P. Moles

H. G. Wells

Novelista inglés dels temps que corren

El pervindre i lo desconegut, han sigut conreuats en tots els temps per les inteligencies dels novelistes de pura imaginació i per verdaders pensadors. — Els grecs, que foren casi tots mestres consumats en les mes hermoses i grandioses exageracions, deurien figurar al cap de la llista d'aquesta branca literaria, mes acostantse als nostres dies trobém perfectament concretat el genre, en el viatje a la lluna de Cyrano de Bergerac, en algunes obres d'Edgard Poe, del Comte Villiers de l'Isle Adam *(L'Eve future)* i sobre tot del senzill Julio Verne universalment conegut per les seves obres de descubriments impossibles, que si bé han distret a molts adolescents de ser advocats o metjes, que ja es una gran cosa, deu tenir el remordiment d'haber produit un excessiu planté d'inginyers mes somniadors que práctics.

El noveliste inglés H. G. Wells, es d'una mena nova; mes literat que Julio Verne, atreu amb els seus llibres, llegidors de mes edat que'ls que s'encantaren am les robinsonades de l'*Illa misteriosa* i preocupat dels problemes plantejats per els progressos materials de l'época actual, ha probat de descriuren el curs en les llunyanes edats en les que s'enfonzará el mon allá d'enllá dels temps.

Quan la noció de l'existencia del noveliste inglés ha arribat a la nostre terra, el bagatje de l'escriptor era ja dels mes feixucs, encara que l'autor sigui un home jove (nasqué l'any 1866). Lo que's veu en tots els seus escrits, es la sólida base de coneixements i de cultura general qu'adquirí desde l'any 1885, en el *Royal College of Science*, de Londres, aont aprofitá les llissons de Lockyer, Huxley i altres famosos pensadors científics. Francament aficionat a la literatura, lluitá molt temps am la rutina dels directors de periódics qu'invariablement l'hi retornaren els innovadors escrits i fins al any 1890 no va veurer la llum el seu primer trevall, en *The Fortnightly Review* qu'a les hores dirigie un home de cap clar: Mr. Frank Harris.

La *Saint-James Gazette* i la *Pall Mall Gazette* l'hi publicaren alguns articles, quedantsel l'última, com colaborador regular donantse a coneixer mes complertament quant Mr. Frank Harris s'encarregá de dirigir *The Saturdays Review*. Finalment en els articles que l'hi feu escriurer el poeta W. E. Henley, tant conegut per les seves poesíes com per el renom de descubridor de talents, trová'l seu camí definitiu, am l'esbós de *La máquina d'explorar el temps. (The Time machine)* desarrollat en tres articles continguts en *The National Observer*. Abans de publicar la novela a la qu'acabém de fer referencia en *The New Review*, (1895) en Wells s'ensaijá molt temps escribint noveles curtes que l'hi prepararen l'éxit ruidós de l'obra definitiva. A l'any següent, publicá *The Wonderful Visit*, qu'es la trista historia d'un ángel que cau a la terra, entre les vulga-

ritats i perjudicis de la gent del nostre temps. I ja no s'atura mes la producció del escriptor en plena possessió del favor del públic si s'esceptúa l'horror que provocá la seva tercera novela *The Island of Dr. Moreau,* corretjida per les aventures d'un cicliste *(The Wheels of Chance)* que va veurer la llum poc després.

«H. G. WELLS»

En 1897, en Wells produhí *L'home invisible (The Invisible Man)* quin protagoniste després d'haber descobert el medi de ferse invisible, acaba per morir desastrosament, no sabent aon refugiar la seva invisibilitat coneguda per totom. Mes l'obra que l'hi ha donat millor renom fou *La guerra dels mons (The War of the Worlds)* publicada en 1898. En aquest llibre que conté descripcions justíssimes i vigoroses, la part literaria es preponderant, perqué com de costum, no's deté en fácils discussions científiques de les que tan abus han fet els escriptors d'aquesta mena d'obres. Com en totes, l'humorisme mes penetrant i les idees paradoxals entretenent l'esprit del llegidor i'l fan pensar... si es dels que pensen. L'interés de l'obra següent *(When the Sleeper Wakes)* qu'encara no ha sigut publicada en francés, lo que vol dir que tampoc s'ha publicat en castellá, cresqué encara mes, posant al llegidor en contacte amb el principi de *bifurcació* de la rassa humana que ja estava resolt i en complerta decadencia en la seva *Máquina d'explorar el temps,* i quin mecanisme d'espantosa utopia se compren millor qu'en lloc en la seva obra: *Una historia dels temps que vindrán* publicada am l'*Idili de l'edat de pedra* comparable al famós *Vamireh* dels germans Rosny i mes rodona.

Les obres que'ns falta citar, son *Els primers homes a la Lluna,* de la que ja parlá **Pel & Ploma**, *Love and Mr. Lewisham* que es un verdader estudi de les lluites que per viurer sostenen molts miserables de Londres; *The Stolen Bacillus and other incidents; The Plattner Story and others* i'ls *Pirates del mar* que no'ns ha sigut possible llegir.

De la lectura de les obres den Wells, se'n dedueix que son les noveles que llógicament debie produir el nostre temps d'electricitat, de vapor, de globos, d'invents materials sorprenents que cauen am freqüencia cada cop mes gran en mitg d'una civilisació febrosa quina part intelectual i moral no va fent els progressos de l'altra. Potser el pensador inglés ho veu aixís i gira i regira la tesis d'un desdoblegament de l'humanitat, produhit per els acaparaments, els *trusts* i'ls fruiments dels poderosos fins a acabar en els temps crepusculars de la *Time Machine,* am l'inteligencia infantina dels *Eloïs* descendents de la rassa qu'habia conreuat les arts i les puerilitats d'una vida de convenció i'l trevall que ja no es mes que instintiu dels tenebrosos *Morlocks* d'un altra parla, fins d'un altre aspecte que l'altra branca humana, i que sols surten dels seus dominis soterranis pera cassar als incapassos de dalt dels que'n fan sagnanta pastura. L'última convulsió que'ls ascendents dels *Morlocks* provoquen pera sacudir el jou dels fruidors o ascendents dels *Eloïs,* está magistralment descrita en *When the Sleeper Wakes,* publicada fá tres anys, per *The Graphic* i que passá casi sense cridar l'atenció de cap dels nostres intelectuals, i encara menos dels nostres intel-ligents editors que troben millor i'ls hi surt a mes bon compte esperar que lo inglés ja estigui traduit al francés i aixís ens serveixen aquelles traduccions rescalfades de l'any de la picor. Aquet *Sleeper* quin títol se podrie traduir en catalá *Quan aquell se desperti,* es l'extraordinaria i llógica

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

historia d'un dormidor secular quin capital ben administrat per uns marmesors oficials arriba a creixer tant, que'l modest *Sleeper*, arriba dormint a ser l'amo del mon, domini qu'exerceixen els desperts administradors. La tradicional son del famós dormilega es tan famosa i coneguda que totes les dificultats del mon se posen al costat de l'impossibilitat de que *aquell se desperti*, fet que's produeix en un dia d'exposició pública, provocant la mes formidable i l'última de les revolucions, sofocada per la brutalitat de la policía negra africana quina arribada descriu en Wells dihent que van cantant un himne qu'habie compost pera'ls seus antepassats, en Ruydard Kipling!! i per humorismes com aquet, se fan interessants també els llibres del noveliste inglés perqué am l'escusa dels temps que vindrán, posa en evidencia les deficiencies d'aquells en que vivim i les imperfeccions de moltes coses que tenim per bones i tot això, escrit en un estil d'admirable periodiste, del que'ns es díficil fernos cárrec per faltar els punts de comparansa. Son llibres atractívols d'apariencia lleugera que fan pensar i això ja es punt prou important pera recomenarlos, en aquets temps que tants estimulants necessita'l cos com l'esprit i que d'aquet pocs metjes se'n cuiden.

NICOLAU SERRAFINA

L'Exposició d'Art Antic

FERVOROSAMENT admirada sobretot per els pintors més joves, s'acaba de tancar en silenci, l'*Exposició d'Art Antic* quina realisació se deu als bons desitjos dels aficionats i coleccionistes i especialment a la forsa de voluntat del president efectiu, en Joseph Pella i Forgas.

Discutida per els Narcisos de les arts plástiques, es a dir; per els que no més s'admiren a n'ells mateixos, ha dut una vida discreta, com d'alta senyora, d'aquelles etats que'ns descriuen els retaules i que sobtadament transportada als nostres temps, viu reclosa recatantse dels intrusos que no son del seu coll, am l'orgull del que estant convensut del valer propi, no busca les ocasions d'ensenyarse. I es que'ls grans artesans gótics i els mes propers als nostres temps, no poden dur-hi les corts d'amics i parents que posen en renou les exposicions d'artistes vivents, despertant aquelles remors de lluita que s'apaguen com els focs de palla. Per xo, l'*Antiquarum Artium Barcinonensis exhibitio*, com deie'l cartell den Casas, ha viscut dintre de l'ambent que l'hi esqueie, allunyada de les multituts galopant ignorancies per les sales i amorosament estudiada per el ja esmentat estol de pintors joves de la nostra terra i per un tant gran, de coleccionistes i antiquaris estrangers, dels que sens dubte ne quedará rastre en la nostra terra, contribuint a la rápida dispersió de la nostra riquesa artística, am aquella perseverancia que nosaltres no tenim per guardar-ho.

Pèl & Ploma, publicará en diferents números, moltes de les obres capdals que s'haurien pogut admirar en el Palau de Belles Arts si la gent hi hagués anat, mes ja desde aquest número, presentém als nostres miradors, obres que son ben dignes d'haber figurat en aquella reunió d'elements plástics que materialisen l'ánima artística de la nostra terra, sigui petita o gran. — I per nosaltres, per gran la reputém i si d'alguna cosa'ns podriem doldre, fore de l'irreparable llacuna que separa aquell art tant encarat cap a unes arts suntuaries ben diferents de les mesquineries que'ns rodeijen. — No més que les nostres industries de teles decorades haguessin esment de les *novetats*, del *modernisme antic* que ben evidents ens ensenyen els retaules de la serie gótica, ja haurien tret prou gran estella d'una Exposició que'ls lliurarie d'aquelles agencies semiclandestines que per preus altíssims els

espien les últimes novetats ingleses i alsacianes. Mes cal recordar que les nostres industries no hi senten d'aquesta orella, com ho demostra l'olímpica indiferencia am la que deixaren eixir de Barcelona, l'irrenovable colecció Miquel i Badía.

L'acció mes profitosa, l'haurá exercida l'Exposició, entre'ls pintors encara desconeguts, que han prés part en els travalls dels petits i mesquins concursos establerts per la Junta de Museus, ensenyant als que pujen, l'utilitat de ser pintor amb algún bagatje de coneixements que no fan nosa ni a la més sublim inspiració ni als temperaments mes portentosos.

No volém acabar aquestes ratlles, sense felicitar com s'ho mereix, a n'en Carles de Bofarull per haber corregut am l'horrorós mal de cap de confeccionar el Catálec; perque ordenar 1890 números d'art antic es feina per la que tenen ample tasca, no un, sino deu homes entesos; i habentse publicat molt abans de l'Istiu com se deie, hi ha lloc a la felicitació indicada, tant mes meritoria quant ve de part de gent que sab lo qu'es això dels retrassos i la manera d'evitarlos.

P. & P.

Teatralia

LES dugues funcions donades per la Bartet i en Le Bargy en el teatre Principal, constitueixen, per are, el *clou* de la present temporada teatral. *Els dos famosos sociétaires* de la Comedia Francesa, váren obsequiarnos ab una sensació d'art esquisida, representant a la perfecció, la delitosa comedia de Musset *On ne badine pas avec l'amour* i la no menys delitosa d'en Lavedan *Le Marquis de Priola*. No insistirém en el trevall afiligranat dels dos eminents artistes — antigues coneixenses nostres (artísticament parlant) — perque sabut es ja de sobres per totom lo molt que valen i lo molt que representen dintre del teatre francés, en el que tants i tants artistes de primer ordre s'hi conten, per sort i regalo dels nostres vehins de *allende el Pirineo*.

Les dugues obres de referencia, d'una frescor poética, seductora la primera, i hermosa a estones, e inimitablement parlada la segona, váren obtenir una interpretació *hors ligne*, ben poques vegades vista en *aquest Barcelona*, i tan ellas, com sos insignes intérpretes, váren agradar bastant al nostre públic, que, si be era escasset, va portarse bé, escoltantse la funció ab reculliment i fent gala de bastanta cultura i bons modos.

Una de les qualitats culminants de la Bartet i en Le Bargy, es la elegancia; tant en el modo de representar (dicció i plástica escénica) com en el modo de vestir. Això ho ha reconegut totom, de per tot arreu. Doncs bé, aquí hi va haber algun *marques de Priola* de segona ma, que va trovar que en Le Bargy no era prou elegant en el vestir, com si la veritable elegancia no vingués de la persona, i no de la roba! *Guarda e passa!*

Això de *Guarda e passa!*'ns porta a la memoria l'actor de la companyía de la Iggius, Robert, qui, donant provas d'un bon gust envejable, va recitar, la nit del seu benefici'l cant III de *L'Inferno* de Dante, ab entonació justa i no mancada de magestat. *I miei complimenti signor Robert!* encare que ja sigui fora.

Hi han hagut altres novetats pels demés teatres de les que val més *non raggionar di lor*, per alló de que *harto elocuente es el silencio*..... etcétera...

De l'*Aigua que corre*, drama del veritable poeta i autor dramátic de debó Guimerá, estrenat a Romea, si que val la pena de parlarne, perque s'ho val. Allá si que no hi há pretensions simbóliques, ni receptes per curar malalties socials, ni cap mena de forses de flaquesa, ni *quieras* i *no puedas* de cap classe; allá hi ha art sencer, fort, quasi brutal, pero

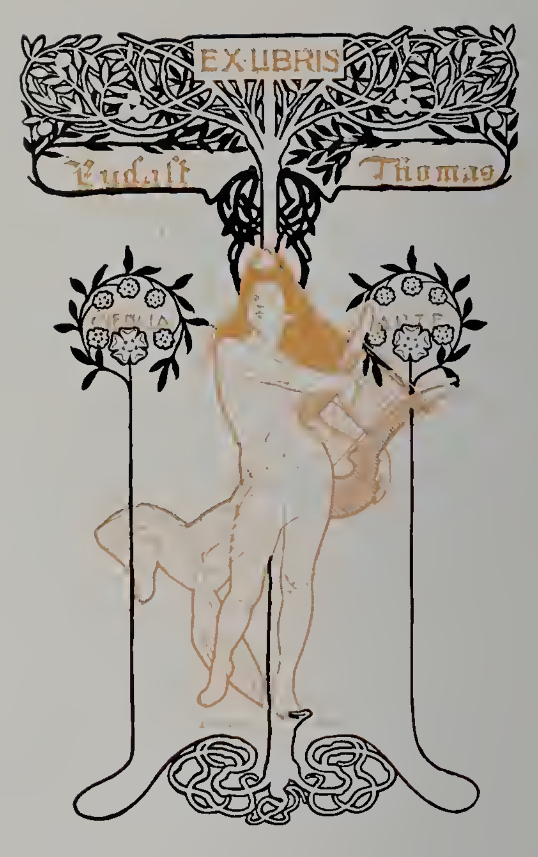
art a la fí, que sen va de dret al cor i'l fa bategar ab forsa incontrastable. Pel nostre entendre el segon i tercer acte de *Aigua que corre*, es de lo més sincer, frescal i potent que ha produit en Guimerá en aquestos últims temps. En la major part de les escenes s'hi sent, ben de debó, aquell temperament poétic tan sencer i profondament catalá del autor de *Mar i Cel* i de *Maria-Rosa*.

L'esmentat drama molt ben dirigit, ensajat i representat per en Borrás i sos companys, ha obtingut un éxit complert, tan entusiasta com merescut.

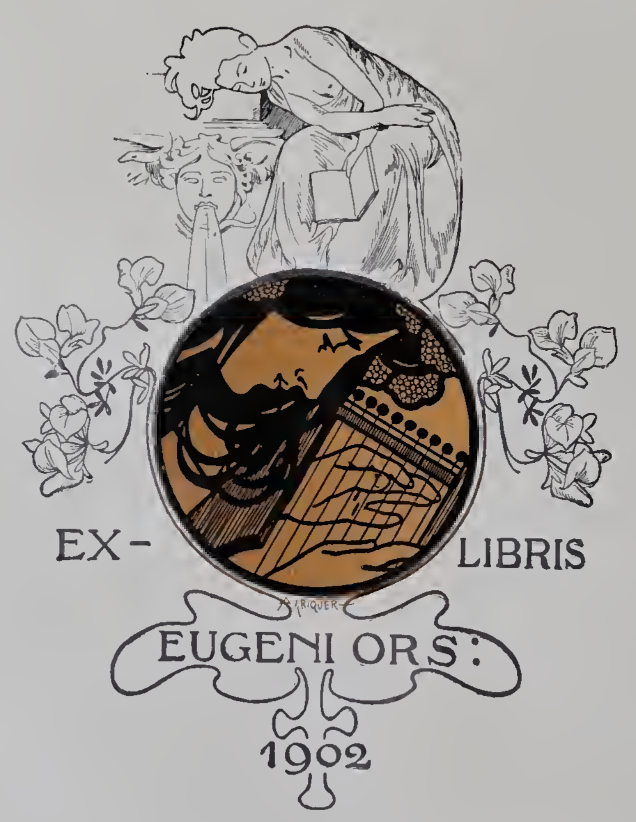
Tancarém aquestes notes, que procurarém allargar una mica més en els vinents números, enviant un aplauso a la Comissió organisadora de les vetllades teatrals del Ateneu Barcelonés, per la funció que, precedida d'una atinadíssima conferencia donada per el senyor Hurtado, va oferir al públic en el teatre Principal, ab la representació de la comedia de Moratín, imitada de Molière: *La escuela de los maridos* i del sainete de Ramón de la Cruz: *Las castañeras picadas*. Tant debó que la interpretació de les mateixes, hagués estat a la altura de les bones intencions dels organisadors.

La agrupació artística «Teatre Intim», que dirigeix en Gual, está apunt de donar dugues sessións que revestirán una importancia grandíssima. En la primera s'hi representará una de les obres més grans del teatre de tots els temps; la tragedía de Sofocles, *Edipos rei;* i en la segona, la famosa obra dramática de Hauptmann, *Die Weber (Els teixidors);* cloguent totes dugues sessions, la comedia en un acte de Molière *Le mariage forcé*. Aquestes tres obres se representarán com es natural traduhides al catalá. Les impresions que tenim dels ensajos, no poden ser més bones. De tot ne parlarém en nostra vinenta *Teatralia*.

Un de la platea

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

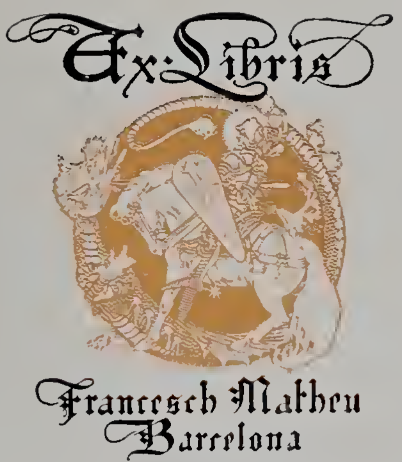

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

Bibliografía

JACOBÉ. Joaquim Ruyra i Ors. Tomo dels Jochs Florals, 1902. — Criticar per alabar! veus aquí una bella feina. Al goig qu'ens proporciona l'obra, s'hi afegeix la satisfacció d'obrirse a l'alabansa i publicar en alta veu la nostre simpatía.

Una vaga tristesa i fervorosa compassió s'escorren per les pàgines d'en Ruyra. —Les platjes i penyes de la nostre marina es veuen decorades desde avui per l'hermosa silueta de la Jacobé que hi passe espiant les culpes d'altre,— les culpes del seu pare que l'hi recauen ignocenta. El chor de pescadors ataleiant les bromes, es gira a mirarla ab compassió carinyosa, i el mar ressonant eternament desperta l' emoció d'una més alta justicia.

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

Passa la Jacobé, el drama de la seva desgracia ens conmou fortament, pro una serenitat, un encant d'armonía s'ens apodera irresistible. Es la claredat artística, la dolsa impresió de bellesa que perfila les siluetes.

I la forma!... l'esquisida i fina prosa en que la Jacobé está parlada, sense asprors; que s'escorre suau com el pas de la brisa de la costa...

Veus aquí una nota de claror pura, en mitj d'aquet tomo que s'anomenara «Els Jochs Florals de la Jacobé».— Una *flor natural*, nascuda naturalment, en una platja de la nostre marina, i crescuda ab l'humitat de ses frescors salades.

J. P.

MUSGO. — Poesíes castellanes, escrites per Ramón D. Perés. Un volúm en octau, d' unes 150 planes, pulcrament estampat a *L'Avenç*.

De tot temps ha tingut Catalunya, prosistes i poetes que han conrehuat les lletres castellanes, sense per xó abandonar la parla materna. En Perés si bé ha publicat la majoría dels seus llibres en castellá, deu figurar entre'ls escriptors catalans de la nostra fornada, habent sigut com fou l'actiu director dels millors temps que visqué la revista *L'Avenç*, d'aon se pot extreurer el credo artístic, literari i fins polític, de molts d'aquells escriptors catalans que am tot i fruir de nom en les lletres, son encara joves.

L'aplec contingut en el volúm *Musgo*, conté tres parts ben diferentes: la primera, que l'autor inscriu sota'l nom de *Cantos de la voluntad*, son l'expresió de les lluites sostingudes per l'esprit de l'autor i al costat del títol d'alguna d'elles, no fore gaire difícil posar-hi una data qu'indiqués l'amargor que a la llarga, ha donat per resultat una poesía. En la segona part *(La Canción del año)*, van contingudes les composicions purament poétiques i en la tercera, bateijada amb el nom de *Dulce terruño*, en Perés canta els seus sentiments d'amorós de la seva terra, en la llengua castellana que mai ha deixat de cultivar literariament. Ja varies vegades habém publicat poesíes encloses en aquesta part de *Musgo* (1) i tant en aqueixes com en les demés hi batega am tanta sinceritat un gran amor al terrós, al *terruño*, que sembla prou gran per fer amics a la regió cantada. En Ramón D. Perés, quina cultura es evidenment cosmopolita, sent com es natural, am la major intensitat, lo que ha vist, lo que ha

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

(1) Pèl & Ploma *núm. 85, Febrer, 1902.* — Per cert que sens dubte per equivocació nostra, publicarem les composicions que comencen: *¿Conoces el azul de esas montañas* i l'altra: *¡Oh! ¡Qué amores secretos,* com formant els dos cants d'una mateixa, sent aixis que's despren clarament del seu sentiment que son dugues poesies distintes, tal com están en el llibre *Musgo*.

viscut i adorat en la primera terra que veigé. I la seva cultura l'hi permet escriureu tot amb un castellá tant perfecte, que potser el pot fer titllar de foraster per els qu'escribint en la mateixa hermosa llengüa, s'han quedat cristalisats en imitacions de clássics i en erudits estractes de vocabularis i modismes.

Pera donar una idea més perfecte que les nostres esplicacions, del llibre den Perés, publiquém les següents poesíes:

VI

¿Por qué en la lengua que mi madre un día
me hablaba cuando niño
no ha de alzarse en incierta melodía
la voz de mi cariño?

¿Podrá no más que de Castilla hablarnos
la lengua castellana?
¿Tendremos de ella acaso que olvidarnos
para hablar de la tierra catalana?

Se enlazaron ya al borde de mi cuna,
cual aguas de dos fuentes
que á juntar van en sólo una laguna
sus opuestas corrientes,

la frase castellana de mi madre,
noble, dulce, severa,
con el habla viril en que mi padre
á Cataluña reflejaba entera.

Yo quiero aquí ser fiel á esa memoria
de razas que se funden
y, olvidando tristezas de la Historia,
en un ser se confunden;

yo quiero que resuene en mis cantares,
voz del amor humano,
el himno justo á mis paternos lares,
y que entenderlo pueda el que es mi hermano,

el que en su sangre lleva, cual la mía,
la onda varia y lejana,
el que en remotas tierras no me oiría
si no le hablara en lengua castellana.

X

¡Canta! La voz de Cataluña es ésa,
muchacha de mis ásperas montañas,
gentil *payesa* de moreno rostro
y ligera alpargata.

Tu canción es reliquia del pasado
que protege una urna veneranda,
fué el canto que á tu madre, siendo niña,
tu abuela le cantaba.

Es la música triste y amorosa,
mezcla de anhelos vagos y añoranzas,
que parece tener las dulces tintas
del ocaso y del alba.

Es la ternura femenil que sube
al cielo amigo, aroma de retama
rústico como ella, que entre yermos
fueron las dos criadas.

¡Canta! La voz de Cataluña es ésa,
flor viva de mis ásperas montañas,
tu lengua es una página de Historia,
tu música es un alma.

Ya la Historia se olvida lentamente
cual sencilla conseja, ya anticuada,
y ni á sí misma se conoce apenas,
cuando se busca, el alma.

Ni aunque fueras flor seca y no flor viva,
ni aunque un herbario sólo te albergara
y no dieras al aire de tus montes
la frente soberana,

no pasaría junto á ti el romero
sin saludarte cual reliquia santa
de un algo que no muere y que á los ojos
aun lleva dulces lágrimas.

Mientras tú vivas vivirá esa tierra
que en tu inconsciencia sobre todas amas:
es ella quien te inspira esas canciones,
es ella la que cantas.

N. S.

ANYORANSES. — *Poesíes íntimes, per A. de Riquer*. Un volúm de més de 70 planes, decorat per l'autor i estampat a cân Thomas.

La millor crítica que's pugui fer d'aquest llibre, se podrie condensar en l'invocació escullida per l'autor, en el cant XXXIII de la *Vita nuova* del Dante, que diu aixís:

L'amaro lagrimar che voi faceste,
ochi miei, cosi lunga stagione,
faceva lagrimar l'altre persone
della pietade, come voi vedeste.

En efecte: el tranquil dolor per lo profond que brolla, va invadint al llegidor devot i anant-li fent neixer la sensació que's desfoga en estrofes poétiques per el sentiment del qu'están rublertes sempre, impregnades d'una melangia veritat, mantinguda per la presencia dels fillets entorn del vuid d'amor real obert per la mort de l'esposa.

L'interés de l'obra, es tant gran com el que desperta la presentació del hermós llibret, verdader joiell tipográfic aon tot es perfecte; des-de'l consistent paper de fil am barbes, fins a les vinyetes dels marges i a la vigorosa ento-tonació del dibuix decoratiu de la portada.

D'aquet llibre d'amorós dolor, ne copiém la següent poesía:

XXIX

Era una nit d'istiu clara y serena;
per darrera los pins de la collada
pujava cel amunt la lluna plena,
contornant ab sa llum la nuvolada.
Los mussols per les serres aucavan;
la font espetegava confonentse
al remoreig de branques que's frisavan,
y s'allunyavan les remors, perdentse.
Sentats sota del porxo, prop de l'era,
suau oreig tes trenes esbullava
mentres que al cel seguías la carrera
qu'en regions siderals del infinit,
l'estel més clar tremoladís solcava.
En l'ample si de l'endolada nit,
lo sò d'un fluviol al lluny plorava;
la lluna, il-luminant la gran roureda
s'alsava cel amunt, pausada, freda;
y tú, — ¿per què penar, per quí ploravas?
ab veu acondolida em vares di'
senyalantme l'estrella que miravas:
= Los fills que se'ns han mort deuen se'allí!

N. S.

Noves & velles

MOSSEN CINTO VERDAGUER, EN SON LLIT DE MORT. — La des-aparició d'entre nosaltres del gran poeta, no es un fet senzill, d'aquells que's paguen amb un article, per sentit o interessat que sigui, ni amb un monument, ni amb deu corones. L'ad-miració que les seves obres ens mereixen, se veu ara nimbada per el recort present de la mort, sentiment que's pot manifestar a tot'ho-ra. — Per aquet motiu, comensém el present volúm am l'última imatje del gran místic, no-saltres que comensárem l'any passat amb el re-trato que fou mes del seu gust.

HENRI LEROLLE. — No sent l'última vegada que publiquém obres d'aquet pintor francés que'ns ha favorescut amb el seu concurs no deuen estranyar els nostres llegi-dors que no publiquém l'article de presentació. Al respecte que'ns mereix l'obra del mestre i'l favor de l'amic, debiem questa aclaració.

«TAULETA DE NIT» PER HOYOS, ESTEVA Y C.A

«LLIT DECORAT» PER HOYOS, ESTEVA Y C.ª

FAC-SÍMIL. — Amb aquest número, repartim el primer fac-símil del volúm IV, que reproduheix el quadro den Casas, *Moulin de la Galette,* que perteneix a n'en Santiago Rusiñol, que'l té publicament exposat en el seu *Cau-Ferrat* de Sitjes.

Aquest fac-símil, igual que'ls que contindrá *cada número*, els repartirém *únicament* als suscriptors.

COLECCIÓ DE VIDRES ARTÍSTICS. — En Santiago Rusiñol, ha adquirit una hermosa colecció d'objectes de vidre, que dintre poc podrá examinar el públic, en el esmentat *Cau-Ferrat*, reunint aixís la materia mes sólida i la mes frágil.

EL III VOLÚM de **Pèl & Ploma**, se ven en totes les bones llibreríes, al preu únic de 15 pessetes enquadernat.— Els suscriptors, poden deixar les seves coleccions a cân Salvatella, 53, carrer de Balmes, aon se'ls enquadernarán per el módic preu de 3'50 pessetes.— Les tapes, poden adquirirse en el mateix establiment, per 2 pessetes.

ART ET DÉCORATION. — Ha sigut nombrat director d'aquesta famosa revista francesa, el nostre estimat amic i colaborador, M. Gabriel Mourey, que fins are habie dirigit l'edició francesa de *The Studio* am l'aplaudiment dels partidaris de les coses d'Art.

PÉL & PLOMA, *desitja un excelent any 1903, a tothom.*

PÉL & PLOMA *souhaite une heureuse année 1903 à tout le monde.*

Obrador Gráfic Thomas. Barcelona

«DIBUIX» PER M. FELIU

Esparces

per J. Piioan

Un camí

Conec un lloc sagrat,
en mitj del bosc callat
dels arbres descobert
el prat florit llumena
o Pare del mon vert!
o Pare del cel blau:
al teu sojorn de pau
tot bon camí m'hi mena!
Em sento aquí estimat,
em sento transportat
d'aquell suprém consol
de qui la terra es plena,
o Pare del gran sol!
o Pare del Amor:
al teu faldar de flor
tot bon camí m'hi mena.
M'agafa'l gran desmai,
i vola per l'espai
del pensament incert
una cansó serena
o Pare de concert!
o pare d'armoníes:
al ritme que tu envíes
tot bon camí m'hi mena.

L'Euga

Euga tita vermella
sones trista l'esquella
t'han prés el teu pollí;
tu pla l'amanyagabes
com ell t'el estimabes
m'estimarás a mi!
Si com el pare deia
ta vista m'ataleia,
veientme doble gran;
ma testa es jogassada
us guardo en l'eugassada
pro som un trist infantl
Que frisas, cap on miras,
i amb un renill te giras
per on s'el van menar:
guaita l'herbeta es bona
per consolarte et dona
el sol un día clá!
Euga tita vermella
la teva blanca estrella
del front, pentinare,
juguém a dalt la coma
t'hi donaré una poma
si tu arrives primer.

Herbejant

Chor virolat de les clares amigues,
qu'al sol d'Abril herbejeu el sembrat,
pubilles sou de les Gracies antigues
aquest vert tendre vos l'han traspassat!

Quant jo baixaba de dalt a la serra,
ja us he sentit com cantabau al fons
si us acotxeu afanyoses en terra
us queda l'aire, la llum i cansons,

Mai com avui am la fresca cantada
sortintme a rebrer m'haveu alegrat
la duie'l vent de gentil marinada
tanta puresa s'em ha encomanat!

Aqueixos blats que cuideu carinyoses
o minyonetes vos donan delit!
pujan al cel les cansons glorioses
vostre trevall les haurá redimit.

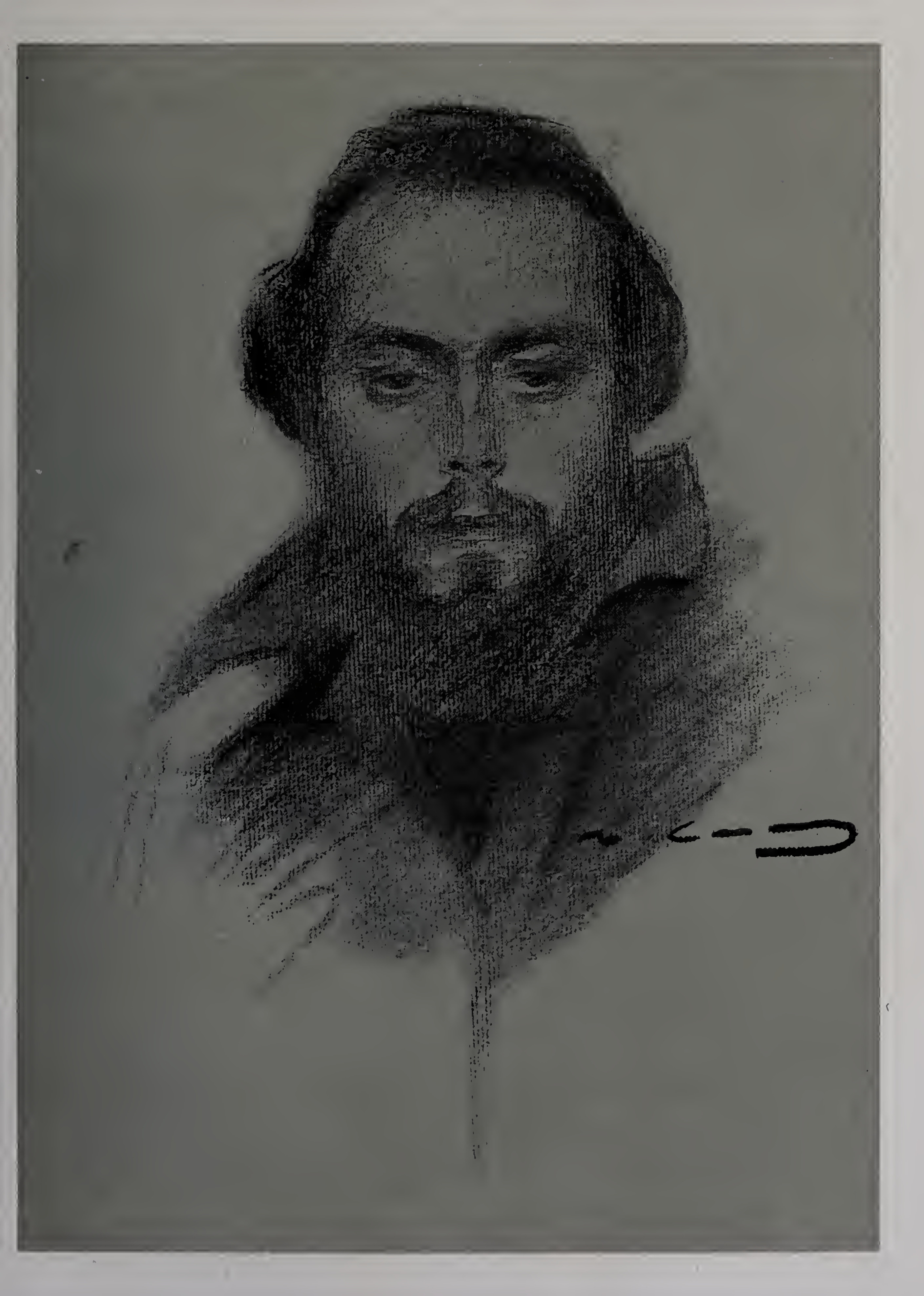

«QUADRO» PER M. FELIU

«DIBUIX» PER M. FELIU

«W. DEGOUVE», RETRATO PER R. CASAS

William Degouve de Nuncques

Hi han accidents artístics que'l mateix se produeixen en música com en literatura i aixís en el teatre com en les arts plástiques. — Els efectes produits en el microcosmos artístic barceloní per l'exposició de les obres den Degouve, es un d'aquets fets; si al venir un Zacconi o una Duse els aficionats judiquen prescindint d'Italies i d'Amériques i'ls cómics dolents s'indignen de les alabances qu'han sentit trobant-les exagerades, igual devant de les obres den Degouve el públic hi digué la seva, com de dret podie fer; i'ls cómics dolents que per el cas foren pintors, s'indignaren sino de les alabances, qu'encara no s'habien entonat, de la reflexió, fins dirém meditació que provocá entre molts artistes verdaders l'obra del pintor estranger, i del éxit obtingut entre 'ls que mes s'estimen mirar o tenir quadros, que teles pintades. I aquest detall secundari, se convertí en principal, per obra i gracia de la mesquindat de sentiments i per les adquisicions relativament abundoses fetes per alguns aficionats de aquí. El día en que comensá l' Exposició d'aquell pintor, les converses d'última hora, semblaven veus de Llotja comercial i mentres els santons de la pintura s'escruixien d'ira dintre dels seus formatjes corcats, la jovenalla i els homes fets, encara plens de vida, anaven contemplant l'alenada de visió nova qu'omplía la sala de cân Parés.

Això era lo que mes picava el dolor dels fakirs ensonyats dintre del motllo gastat per l' us, *d'una hora justa,* d'una *visió gris de fum,* o d'aquelles *nenes tant boniques* que la gent, la bona gent del carré, erigida en terrible crític justicier, alabe trobantles semblants als cromos. L'obra de dos anys de solitut den Degouve, no era ni *hora justa* ni *visió gris* ni *nena de cromo:* era l'obra d'un esprit diferent dels nostres; reflexiu devant de la nostra naturalesa, devant de les teles que pacientment anave omplint, devant de la pintura dels altres i sobretot reflexiu de les qualitats o condicions propies, anyadint a la naturalesa gran, la seva individualitat. En una paraula: sent un fill de la Naturalesa i no un *net*, com calificava el gran Leonordo, als que pintaven *com* ell, *com* el Massaccio, o com haurie dit avui, *com* Velázquez, *com* Puvis, *com* en Pointelin, i si hagués estat de bon humor., com solie, *com* en Bouguereau.

* * *

Mes totes les consideracions anteriors estrenyen el judici de l'obra den Degouve, vista amb un trist criteri local i es tan poc digna de consideració, com alguna de les que motivaren els quadros den Rusiñol fets en el regne de Valencia i exposats en la capital, entre les que llegirem la colosal trobada de que'ls xiprers, els arbres dedicats á Venus, eren *clericals!*

En Degouve de Nuncques que es un francés de l'extrém Nord, ha viscut molt temps pintant entre'ls apagats sols dels mars freds i per comprensible aspiració complementaria, sentí neixer en ell un desitx irresistible d'anar a treballar cap al violent mitjorn, precisant el terme de la seva peregrinació entre'ls boscos de l'illa de Ceylan. — No poguent realisar aquet projecte de moment, s'encará amb els paíssos del Sol instalantse durant moltíssims mesos a Mallorca, la nostra hermosa vehina.— Allí, els seus ulls blaus de l'home de terres grises, anaren lluitant am la llum exuberant que 'l sol malgaste aquí; i'ls seus colors de la fina gama dels polders, de les neus i de les aigües dels canals quiets i silenciosos de Bélgica i Holanda, pujaren els tons, com fruites que a l' escalfor del día, maduren i's coloren.

La materialitat de les diferencies de terres, mar i cels, no foren prou gran forsa per ferli oblidar les idées adquirides en els paíssos en que tota obra d'art enclou un pensament i'l mes modest estudi del artista del Nord, está pintat mirant am vista de voluntariós, qu'imposa lo que vol el cervell, als espectácles que ofereix la naturalesa a la seva admiració.

I aquesta en un esprit aixís, no's tradueix per un trevall rápid i genial pero impulsiu, si

«DIBUIX» PER M. FELIU

«DIBUIX» PER M. FELIU

«QUADRO» PER M. FELIU

no per una obra lenta i pacienta que assoleix les dificultats de l'ofici i de l'idea, am la tenacitat d'un estratégic de debó. Per xó, tot lo que nosaltres, els de la terra mes naturaliste del Mediterrá, hauriem trobat *estrany* i res mes, les roques, la nuvolada, les coves, les oliveres, el misteri de la nit serena, ho pintave en Degouve amb el brodat del poema que'l seu pensament cantave detrás dels ulls de pintor. I les roques glatien de monstruosa vida orgánica, els nuvols prenien formes cadencioses d' estrofa, els arbres se recargolaven patint una vida se ser vivent, els anells dels gorcs s'obrien am ritmes de versos i les seves nits tenien la calma tranquila i serena del repós. — L'acció de l'obra den Degouve entre nosaltres, encara es mes grossa per lo que van demostrant els fets, que per tot lo que's pugui dir i que pertany únicament al domini de l'estéril discusió d'art. Ja's va fent visible per senyals petites pero clares, que Mallorca, i aquí parlém únicament de l'illa, viu mes als ulls dels pintors, desde l'estada llarga que hi feu en Degouve de Nuncques. Els pintors artistes qu'allí van *potser perqué es l'única costa nostra en la que'l Sol se pon en el mar*, ja tenen mes tirada a tractar les visions pictóriques, com trossos de bellesa viva a les que la voluntat té'l dret de suposar un ánima sensible; i amb el temps, no desesperém que algú, allí aon tant sols se traslluien fenomens geológics, hi veigi am temps i soletat, aspectes que impressionin com verdaderes sinfoníes wagnerianes; i aquesta es l'idea que guien les lluites den Degouve am terres hermoses com Mallorca i Montserrat, que nosaltres no veiém mes que com son materialment.

PINZELL

«QUADRO» PER M. FELIU

Apropósit d'una gramática

Abrégé de grammaire catalane. — R. Foulché-Delbosc

FEIE temps que no havíe entreobert una gramática. Com més interés sentíe per les formes vives d'expressió, mes despagat me trovaba de les lleis que les regulen i concreten.

Quantes voltes m'havíe sorprés en pasme, la paraula dictada pels nostres montanyesos, tan plena de cambiants de sensació, tan rica i hábil en maneras d'expressarla!— Jo els escoltaba admirat, devot, a la pobre gent de l'ánima sencilla, quant lo seu llenguatje exía bell i robust a la llum de les montanyes, i em cuidaba a enamorar d'aquella forma sempre nova i abundosa.

D'ahont la treuen — me deia jo — aquesta potencia verbal! Ahont l'aprenen eixa claretat de concepte i eixa frescura d'expressió! Per quins misteriosos camins el seu esperit ignorant va a xuclar a les fonts perennes del genit nacional, l'eterna renovació de la paraula i de la forma.

Jo em sentía avergonyit, humiliat per la meva rígida parla de frases fetes. Emetrer quatre sons vocalisats, sense vida ni ánima, no

«M. FELIU», RETRATO PER R. CASAS

«DIBUIX» PER M. FELIU

es pas això el parlar — si no únicament el ferse entendrer!

La gloria del llenguatje está en una més alta necessitat i bellesa: Parlar es posar l'ánima a la boca, vestir ab carn i ossos els nervis del concepte — manifestar el verb, l'esperit en una forma material.

Es precís que l'imaginació donant calor als pobres mots caiguts en la memoria, els reanimi ab un alé la vida. Tal paraula que fins avui corría morta de boca en boca, renaix en un moment d' inspiració extenentse el seu sentit a nous objectes. Tal altre planament prosaica s'engrandeix metafóricament, ab un triomf d'hermosura inesperada. — I mentrestant l'ánima es sent i comprén per la paraula, es reconeix a sí mateixa ensemps que s'exteriorisa pels altres; i en aquell discurs dret o tort, alt o baix pro sempre plé de virtut, sent l'inefable emoció de veure viventa la seva personalitat en el llenguatje.

Aquet acte de renovació de la parla en l'ánima de cada indivíduo, no esclueix la simplicitat, sino qu'es basa de precís en una enérgica simplicitat. Les forses interiors espirituals, no es manifesten més que quant ens fem sencills, ignorants; quant no desitjém parlar ni bé ni malament, sino quant la tristesa o dolor, ens obren la boca per publicar lo que expontáneament s'ens dicta en lo pregón del nostre ser. La llengua com el ferro s'ha de trevallar en calent: i la paraula será sempre seca i angulosa sense el foc del entusiasme. Es precís abandonarnos de objectes i preceptes, perque la expressió raji pura i animada. La llei suprema del mon espiritual: que el quí's pert a sí mateix es el quí's guanya — com no volen qu'es compleixi en la més alta, la més altíssima de totes les maneres d'activitat humana?

Tinc entés que en la profunda visió de l'antigüetat india la llengua es veneraba religiosament i s'adoraba per les silabes sagrades..... *Els noms i les formes*

coexistíen allí en un principi ab l'Origen de totes coses. Per herencia o coincidencia, la revivalla grega d'Alexandría, fá el *Verb* un ab el Pare i el Logos es igual a aquest en la potencia. Això dona a la llengua un carácter inmutable i eternal; aparentment contradictori ab l'alteració de les llengues, en la marxa del temps. Pro lo atrevit, la valentía d'aquestos afirmatius: el llenguatje com una acció del Esperit, com l'Esperit mateix, sino arribém a capirlo per complert... emociona, fa somiar una esfera en que les paraules son l'ánima de les coses, una realisació material de l'idea que a cada cosa vitalisa.

Aquí entra un reculliment; pasan en mágica evocació les varietats humanes predicant cada una la llengua propia... I la armonía de totes es pert en l'esfera ahont no arriba la mirada.

Poc a poc entraríem en un concepte massa solemne del llenguatje. Están tirats els fonaments d'una revelació intuitiva de la parla, i l'home mogut per les potencies més generals del ser, es troba conduit al emetrer la paraula. Pro tant els qui sentim l'impuls interior de les causes, com els persuadits que res hi há en l'intelecte, *quod prius non fuerit in sensu,* tots hem de reconeixer que la llengua es obra del sentiment, no un pur mecanisme, ni un sistema llógic per comunicarnos els uns ab altres. Quant l'imaginació i el sentiment deixen de fecundar les impresions, la parla s'aseca en formules convencionals — els mots perden de forsa, i la frase amorosa, rica en varietats se converteix en una utilitaria expressió ab formas mortas.

*

Ab aquestes idees es compendrá la poca fe que tenía jo, al obrir l'últim trevall de gramática catalana publicat pel senyor Foulché-Delbosc. Jo sentía com dingú l'ineficacia d'aquestos estudis d'anatomía, destructiva del llenguatje; i fins potser diré que una mica de malevolensa s'hi barrejava contra tots els qui volguesin analisar coses tan misterioses. Poc a poc al veure desenrotllar els plans de la llengua, he comprés que en el mon hi havíe lloc per tots; i que al costat del qui parla, i del que

«DIBUIX» PER M. FELIU

«MONTSERRAT» QUADRO PER W. DEGOUVE DE NUNCQUES

medita, hi cap la noble acció del que investiga.

Quin interés desperta el senyor Foulché-Delbosc (un francés, parlant en francés i pels francesos) quant explica les condicions d'aquesta llengua que nosaltres hem produit instintivament; quina curiositat fá veurel analisar ab una perspicacia i sotilesa extremas, els sons de les nostres vocals; com ens persegueix en la expontánea manifestació del nostre esperit, declarantnos les lleis, recullint vigilant les més petites escepcions. Quina alegría donan per ejemple, les págines que tracta de la formació dels plurals o les lleis dels irregulars, ahont presenta definida la obscura serie de les variants.

L'obra del senyor Delbosc es la més apropósit pera donar aquesta impresió de sorpresa: Lacónica, resolta, sense duptes, devant de cada element del llenguatje troba unes fórmules sintétiques per la majoría i les excepcions.

Potser l'afany regularisador s'exagera alguna volta (com quant fixa el número de diptongues); pro no seré jo qui vagi a contradirlo després d'haver donat tan sols una ullada panorámica a la seva obra.

De totes maneres l'interés que demostra el publicar en francés la monografía de la nostre llengua, roba totes les simpatíes. Es un present que toca al cor, el d'aquet desconegut extranger declarant per tot el mon els seus estudis, sobre la manera de manifestarse l'ánima catalana.

La Gramática aixís com una forma de ciencia pura, trevall analític sobres l'expresió d'una

«MONTSERRAT» QUADRO PER W. DEGOUVE DE NUNCQUES

rassa, per donarla a coneixer a les altres societats humanes, es una acció bella i generosa.

Alabém l'empresa científica, pro estém persuadíts que aquesta tasca de pura investigació ha d'ínfluir ben poc en la nostra expressió expontánea.

¿I quína será aixís l'utilitat dels estudis gramatícals? Una de molt alta, — la suprema utílitat del pur coneixement — posar la llei al descubert, dífinír l'acció ordenadora que en l'acte psicológic del llenguatje íntervé com en el mon materíal. Guardemnos de buscar en les obres dels gramaticals un fí d'utílitat mes secundaria. Guardemnos de perturbar hipocritament la nostre míseria de paraules ab ensenyanses i vocabularis.

Síno som rics, siguém als menys honrats i no disfressém la pobresa ab pedassos de guarda robas.

Per més que feu; per més que us proposeu ressucitar formes mortes i corretjir les víves, sols lograreu omplir l'aire de fantasmes i produir aquet fum de la *llengua escríta*, que comensa a fer írrespirable les revístes i escrits de lleugua catalana.

Ficxeusi be que no son els saberuts ni lletrats els que avui parlan ab més bellesa i forsa, sino els rústics montanyesos que no llegeixen altres lletres que les escrites en el seu cor.

No us apuri el com, ni el que heu de parlar, que la paraula us será donada en aquella hora — perque no sou vosaltres quí parleu, sino l'esperít es quí parla per vosaltres.

J. Pijoan

«MONTSERRAT», DIBUIX PER W. DEGOUVE DE NUNCQUES

«LA NIT» QUADRO PER W. DEGOUVE

En momentos difíciles

Mi cuerpo decae, mi espíritu está conturbado y mi corazón flaquea. Siento que tiende á descomponerse este *agregatum* de mi individualidad, y que la fuerza que lo formó y lo sostuvo, trabaja para su destrucción. He aquí mi cuerpo reunido con los cuerpos, mi soplo con el soplo, mi voz con la voz, mi deseo con los deseos... y mi yo, *mi yo* se acoge á este hábito de divinidad que rodea al mundo en giros eternales. *Amor est circulus bonus*...

* *

Esto ¡oh discípulos! no es vuestro cuerpo ni el cuerpo de otros, son los anhelos de muchas generaciones que, concretados por el pensamiento, se han hecho carne. *(El Buda).*

* *

¡Oh muerte, última amiga de justos y pecadores, calumniada muerte, á quién los hombres alejan de los labios y del pensamiento! Yo me atrevo a hablar de tí con un poco de cariño en mis palabras. Abiertas están para tí las puertas de mi casa y de mi corazón. ¿Cuándo? ¿Cómo vendrás?... Aquí te espero en este hermoso mundo bajo el sol resplandeciente, trabajando en la obra de mi propia depuración. Cuanto más tarde vengas, la obra estará más adelantada, pero de todos modos la pondré en tus manos para que tú la termines.

* *

¡Cuán dulce debe ser en el supremo instante, sentirse el objeto de esta pura acción eternamente renaciente! Que lo que nos ha formado nos transforme ¿qué hay en esto de injusto y malo? — Para mi espíritu cansado es más fácil comprender la acción de Dios en su perpetuo deshacer que en su renovación eterna...

Quisiera salirle al encuentro, asociarme á su impulso destructor. ¡Acojedme fuerzas eternales! Enfermedad, Dolor, Muerte... tomad aquí mi personalidad que se ofrece pronta á deshacerse.

«DR. PITTALUGA» RETRATO PER R. CASAS

* *

Tú eres hoy como una hoja seca y amarilla Los compañeros de lama te rodean. Hete aquí en el umbral de tu partida, sin tener todavía provisiones para el camino. *(El Damapada).*

* *

Leo hoy en el Sutra que preguntando Bhagavat á los Cramanas cual era la duración de la vida, y respondiendo uno de ellos que como el intervalo de diez días, contestó Bhagavat que poco había avanzado en su camino. Dijo otro Cramana que la vida era como el tiempo de almorzar por la mañana, y también este para Bhagavat había poco adelantado en su camino. Dijo por fin un tercero. — La duración de la vida humana es como el tiempo de una respiración. Respuesta de Bhagavat: «— Bien está, hijo mio, tu puedes decir que has avanzado en el camino.»

También para estos, el yugo es fácil y la carga ligera. También para estos el vivir es dulce como un soplo y el camino corto cuando se recorre con el ánimo sereno. Confianza valor, fuerzas absolutas ¿porqué habéis abandonado mi corazón?

* *

No hay razones para temer la muerte, pero tampoco las hay para desearla demasiado. Hay dos maneras de desear la muerte. La del alma cobarde que, arrastrada por la corriente se fatiga, teme y quisiera volver atrás; y la del que, cruzando ansiosamente el río, contempla las frescas sombras de la otra ribera.

Ciertas individualidades por falta de vitalidad no llegan á sostenerse; una vitalidad exuberante tiende á su vez á la destrucción. — El místico es el extremo opuesto del suicida. Pero á veces los extremos se tocan y hay tantos suicidios morales entre los aprendices de santo!

* *

¡Cuan pocos entre los hombres consiguen la otra ribera! El común de los mortales no hace más que correr á lo largo del margen de

acá. — Aquellos que, después de haber aprendido convenientemente la ley, viven conformándose á ella; serán estos los que lleguen al otro lado del río ¡Difícil de atravesar es el reinado de la muerte! *(El Damapada).*

* *

Ya no me pregunto qué cosa es el Espíritu. Yo no lo sé porque no tengo una medida mayor con que abarcarlo. Lo concibo vagamente, como una aspiración impersonal, hacia la perfección absoluta. Y digo impersonal porque me doy cuenta de que ese Espíritu que, limitado en mí, es la razón de mi existencia es el mismo Espíritu que á través de mil apariencias fugitivas descubro á mi alrededor.

* *

Así como un pedazo de sal, disuelto en el agua, se pierde en el agua, pero el agua donde quiera que se tome está salada; así en verdad sucede con este gran Ser, plenitud del conocimiento que se manifiesta en los seres y en ellos se desvanece. *(Aranyaka Upanischad).*

* *

La hoja no es distinta del árbol; es el árbol mismo. El *yo* no es distinto del Espíritu, es el mismo Espíritu. Una misma savia circula por todas las hojas del árbol: un mismo soplo vivifica todos los séres. Pero la hoja del árbol vive como hoja y como árbol: Y nuestro *yo* vive como determinación individual y como Espíritu ilimitado. Si la hoja se desgaja del árbol deja de vivir la vida del árbol. Si la personalidad se limita en sí misma deja de vivir la vida eterna.

* *

Recuerdo que una noche junto al mar, pase no sé cuanto tiempo á solas con la luna— esta blanca confidente de los anhelos que no se atreven á salir á los labios. Yo me sentía entonces como una mínima ondulación en la flotante vestidura de Dios, pliegue que en un momento se forma y desaparece fundiéndose en otro.

Allí me dí cuenta de que la imperfección no consistía en algunas condiciones accidentales de mi alma, sino en mi propia esencia limitada que, separando mi personalidad de las otras personalidades, le impedía abismarse en la plenitud de la existencia. Entonces me alegré con la idea de que un día caerían las murallas y *yo* empezaría á ser, pero ya no sería *yo*, cuando libre de mí mismo sobreviviera mas allá de los siglos en esta pura acción, que en todas partes se nos manifiesta y con más claridad en el fondo del alma humana.

* *

Levántate y anda. Levantarse, hé aquí cosa ligera. Andar, cuánto ya más difícil. ¿Hácia donde Señor? ¡Márcame un camino que sea el tuyo y he de seguirlo con el corazón alegre!

* *

¡Hay muchas auroras que no han brillado todavía! ¡Haz que las veamos, oh Varuna! *(Rig- Veda).*

LUIS DE ZULUETA

Dr. Pittaluga

CAP presentació ni explicació fore millor que la lletra escrita per el jove i sabi bacteriolec italiá, quin retrato publiquém.-Devem anyadir únicament, que l'estudiós metje italiá s'interessa tant per les invisibles plagues, com per les visibles condicions de vida dels paíssos en que fa estada i que del sejorn a Barcelona, n'ha tret profitosos estudis artístics i literaris que'n se'l fan més simpátic.

Caro Signore,

io stesso non avrei potuto scegliere miglior modo e miglior luogo per mandare da Roma

«LA CALA DELS PINS» QUADRO PER S. RUSIÑOL

un affettuoso e memore saluto a quanti mi hanno confortato di ospitale accoglienza, di laboriosa cooperazione, di buona e non moritura amicizia, durante i mesi della mia dimora in Barcelona.

Perciò vi ringrazio con tutta l'anima di avermi invitato a scrivere queste brevi parole.

La penisola Iberica soffre, come l'Italia, di un triste flagello, la cui prima origine rimase nascosta alla indagine dello spirito umano sino a pochi anni or sono: la febbre paludica. E'un altro vincolo, un vincolo di fraternitá nel dolore, che unisce i due popoli e i due paesi.

Orbene: dacchè si conobbe, sopratutto per opera del mio maestro, Battista Grassi, che il germe della infezione paludica si trasmette all'uomo per mezzo di uno speciale mosquito, tutta la dottrina intorno alla genesi, allo svolgimento e alle manifestazioni epidemiche o endemiche del paludismo subì una profonda trasformazione, e assunse un grandissimo interesse la conoscenza esatta e completa della distribuzione geográfica di quel genere di mosquito *(Anopheles)* da cui vengono all'uomo, indirettamente, danni tanto gravi.

D'altra parte è ben chiaro che, quando sia stata confermata con esatte ricerche la unica e costante origine della infezione nei varii paesi, i concetti profilattici già vittoriosamente adottati in pratica in molti luoghi, diverranno utili cognizioni universali, saranno accolti con minor diffidenza dagli uomini preposti alla pubblica cosa, e un'altra volta il pensiero e l'opera umana avranno opposto ai malefici della Natura e del Destino una ferma barriera.

Quando una dottrina biologica aduna il consenso di tanti osservatori, le ulteriori indagini e le prove del suo generale valore scien-

tifico e pratico siescono molto più facili e quasi tutte le vie si trovano appianate.

Questo è, infatti, accaduto a me nella vostra terra, per il concorso e la cooperazione dei buoni biologici spagnoli. Ma lo estudioso non deve essere trattenuto, per la sola forza della sua íntima persuasione, dal ricercare tutte le prove locali, e dal compiere quelle indagini complementari, perchè nessuno ha il diritto di conchiudere *a priori* sulla perfetta coincidenza e corrispondenza di tutte le condizioni sostanziali delle leggi biologiche, quando mutino le circostanze di tempo e di luogo.

E, di più, io insisto a credere che il cooperare alla *persuasione* di un concetto scientificamente sicuro e socialmente benefico sia un assoluto dovere da parte di coloro che già possiedono, in vario grado, gli elementi di quella persuasione.

«JARDÍ DEL PIRATA» QUADRO PER S. RUSIÑOL

Questo dovere di *propaganda della verità* dovrebbe costituire il carattere pratico dell' uomo di scienza, e perció unirlo maggiormente, metterlo maggiormente in contatto con lo svolgimento quotidiano delle forme politiche e sociali, e con la vita pubblica del suo paese.

DR. GUSTAVO PITTALUGA

L'obra den Gaudy, judicada per un estranger.

COPIÉM de la revista de *Beauté chrétienne, L'art et l'autel,* un trós del article *L'art religieux en Espagne,* escrit per el nostre colaborador M. Desdevises du Dezert, en el que parla en termes altament elogiosos de l' obra de la catedral de la Sagrada familia, que tant admirablement va construint en Gaudy amb els escassos elements que l'hi proporciona la pietat dels humils i alguna deixa important tant rara com lloable.

El trós d'article al que fem referencia, diu aixís:

«A l'extrémité du *Paseo de San Juan,* au milieu des terrains vagues, des rues à peine tracées qu'un orage change en bourbier, entre les prairies galeuses, les dernières hautes maisons de la cité et les premières maisonettes blanches de la campagne, se dresse, dans une large enceinte, la haute et fière silhouette de l'immense église en construction qui, une fois achevée, sera la merveille de Barcelone.

La crypte, presque aussi vaste que celle de Bourges, est déjà terminée; ses chapelles prennent jour sur un saut-de-loup. La nef centrale, plus haute que le sol de l'église supérieure, sera eclairée par des ouvertures ménagées entre les piliers du chœur. Cette crypte — qui n'est pas l'œuvre de M. Gaudy — est encore du gothique connu, sauf les chapiteaux, sculptés dans un goût somptueux tres particulier. Les vingt et une fenêtres qui éclairent les sept chapelles absidales sont ornées de leurs verrières. Sur les fonds de saphir ou d'émeraude de chaque panneau, trois chérubins répètent uniformément le triple *Sanctus* liturgique, dont l' obsédante monotonie traduit si éloquemment l'impuissance de la créature à louer dignement Dieu. La chapelle terminale renferme un autel fort riche, qui fait grand honneur à l'art des ferronniers catalans.

Au dehors, culmine déjà, dans toute sa hauteur, le pourtour de l'abside, avec son double étage de chapelles et de contreforts, qui contre-buteront la poussée de la triple nef.

L'église sera de style catalan, avec trois nefs, de hauteur presque égale, séparées par de hautes colonnes monocylindriques. Elle sera en forme de croix grecque, pour que la coupole soit visible de toutes parts. Elle pyramidera autour d'un ciborium trés élevé, que terminera un globe de cristal, brillant dans la nuit comme un phare. La tour centrale sera cantonnée de quatre clochetons, en l'honneur des quatre évangélistes. Douze campaniles se rangeront autour de l'édifice, en l'honneur des apôtres.

L'éclairage sera conçu de telle façon que l' église se vêtira de couleurs différentes suivant les heures de la journée. La teinte dominante des vitraux variera avec leur exposition: l'église s'emplira succesivement des lueurs bleues du matin, des ors du midi et des pourpres du soir; les rayons lumineux, brisés par un double rang de colonnettes, donneront à l'atmosphère du temple une douceur et une délicatesse merveilleuses.

Les trois portails diront chacun un mystère différent: celui du nord racontera la naissance du Christ, celui du sud sa passion et sa résurrection, celui de l'est conduira l'homme de sa naissance à la gloire à travers toutes les épreuves de la vie. Les deux derniers restent encore à édifier, celui du nord est à peu près terminé. J'ai vu les portails de Reims, d' Amiens, de Chartres et de Bourges, aucun d'eux ne m'a produit l'effet de stupeur que m'a donné le portail de Gaudy. Ce n'est pas qu'il soit plus beau, — les autres ont pour eux le style et l'histoire, — mais celui-là est *autre;* c'est l'œuvre d'un vrai, d'un grand artiste, qui l'a bâti en rêve et l'a exécuté tel qu'il l'avait songé. La façade a près de 30 mètres de développement et autant de hauteur. Elle est entièrement bâtie en grès rose du Montjuich et semble avoir été modelée à la main dans une cire molle. La dessin général est gothique: trois porches s'évasant de dedans en dehors, et couronnés de trois pignons aigus, mais ce gothique donne l'impression de l'irréel et de l' invraisemblable, jamais vu, jamais rêvé. On dirait une colossale et très vieille cathédrale envahie par le lierre, à demi effritée par le temps, à demi cachée sous la neige fondante et hantée par toutes sortes de créatures. Les colonnes son portées sur des tortues; a hauteur d'appui, une frise sculptée nous montre les oiseaux de basse-cour: dindons, poules, canards, poussins, canetons et oisons sculptés en pleine pierre d'une manière sommaire et élégante à la fois, d'un mouvement juste et vrai. Tout cela piaille, caquette, jacasse entre les fougères, les langues de bœuf, les oreilles d'ours, les pas-d' âne. Les énormes massifs se creusent de niches profondes où se penchent des statues, toujours taillées dans la pierre rose, faites pour la place qu'elles occupent, moulées en grandeur d'exécution, posées dans les niches qu'elles doivent habiter, essayées et corrigées avant d'être tirées de la pierre. Là, c'est la fuite en Égypte; ici, Jésus à l'établi; plus loin, Jésus méditant.

Les voussures montent et se rapprochent, la pierre est mouvementée de ressauts irréguliers, couverts de feuillages. Çà et là une tête s'ébauche, à demi cachée sous les feuilles et les fleurs. Par places, il semble que des trous se soient faits dans le mur; c'est comme les déchirures des nuages, et dans ces brèches chantent des anges... et l'édifice monte, de plus en plus étrange et nuageux. Tout en haut du pignon central s'envole effarée une bande d'oiseaux sauvages, tandis que quatre grands anges debout annocent au son de leurs trompettes de bronze la naissance de l'Enfant divin. Un vent joyeux agite les banderoles qui ornent les trompettes; au milieu du portail resplendit l'étoile des Mages; sur les tympans, la neige fondante s'avance en lourds rouleaux, c'est le printemps de l'âme qui commence, c'est le renouveau du monde!

Et l'architecte-poète, emporté par son rêve, a conduit si haut son portail qu'il ne reste plus de place pour la rose; il'a ouverte dans le tympan: la porte a cent pieds de haut!...

L'église n'est encore qu'ébauchée et les offrandes semblent diminuer. Il ne se trouverá doncs pas, de par le monde, quelque «roi du suif ou du coton» pour permettre à un grand artiste d'achever un chef-d'œuvre?»

G. Desdevises du Dezert

Els Deus

Del llibre inèdit «Cant pla»

Gosant en el Sant Nirvana
la eterna felicitat
el gran Brahma, Vishnú y Shiva
—els tres Déus—s'están sentats.
L'un fuma en sa pipa d'ámbar
el gra d'opi sacrossant,
l'altre en tassa d'amatista
paladeja el tè daurat,
l'altre en un plat d'esmeralda
menja polsets d'arròs blanch.
Els tres Déus en pau meditan
sobre el vinent y el passat.
«En un principi—diu Brahma
obrint sos ulls fulgurants—
sols el *No-Res* existía,
la Crëació no era encar;
un día vaig dir: ¡que siga!
y la Crëació brotá.
Del *No-Res* eixí en bonhora
y al *No-Res* ha de tornar.»
«En un principi—diu Shiva
sonrient y movent el cap—
no més el *Foch* existía,
res més qu'el *Foch* incrëat;
vaig pendre el *Foch*, vaig pastarlo
y la Crëació esclatá.
Del *Foch* va rebre la vida,
pel *Foch* un jorn finirá.»
«En un principi—bramula
Vishnú senyalant l'espay—
solzament l'*Aygua* existía,
per tot *Aygua*, á dalt y á baix;
vaig extendre la mirada
y la Crëació surá.
¡Tot, que de l'*Aygua* vas néixer,
per l'aygua, oh Tot, morirás!»
«¡Pel *No-Res!*» Brahma murmura;
Vishnú diu: «¡Pel *Foch* sagrat!»
Shiva, arrontsantse d'espatllas
«¡Per l'*Aygua!*» exclama arrogant.
De rehull tots tres se guaytan
com fa mil ò dos mil anys;
Brahma sacudint la pipa
la carrega ab un nou gra,
Vishnú torna á umplir la tassa,
Shiva á curullarse el plat...
De rehull tots tres se guaytan
Com fa mil ò dos mil anys.
. . . .
Els Déus no's poden entendre!
¡còm els homes s'entendrán!

Apeles Mestres

«BARCOS BLANCS» QUADRO PER S. RUSIÑOL

Teatralia

L'ANY de 1903 ha comensat en els teatres barcelonins am bastant ensopiment, artísticament parlant, doncs tant en el Liceu, que a horas d'are ja ha tancat ses portes, quedantnos a deure la única obra nova de interés veritable o siga la *Eurianthe* de Weber, com en els demés teatres, la tradicional *cuesta de Enero* se veu que'ls ha vingut molt a rapel. Am Febrer, sembla que la vida teatral, s'ha rebifat.

En el Principal s'ha fet poc de bó, pero *algo es algo*. Am motiu de la segona vetllada del Atenéu, sobre els «poetas lírics en el teatre,» quina conferencia per cert molt atinada, va estar a cárrec del senyor Pinilla, va repéndres *La risa de Grecia* d'en Marquina, obra poemática, en que si la idea, bon xic confusa, que la informa, i les linies generals de la mateixa forsa indecises, estiguessin a la altura de la exhuberancia i hermosura de sa forma, podría colocarse al costat, sense que hi fes cap mal paper, de les millors obres teatrals que produeixen els poetes llatins moderns. En la mateixa funció, váren recitarse algunes escenes del *Diablo mundo* de l'Espronceda.

Després d'unes quantes representacions de la versió castellana de *l'Hedda Gabler* de l'Ibsen, feta a molt acert i carinyo per en Costa i en Jordá i representada ab molt *idem é idem* per la companyia de la senyora Tubau, s'ha estrenat en el mateix teatre, un arreglo de la novela *Resurrección* de Tolstoi, en forma de drama, pels senyors Jovers i Ayuso. Son quatre

«L'HORA FERVENT» QUADRO PER S. RUSIÑOL

actes molt ben construits, i en els que hi queda *algo* de la imponenta magestat evangélica qu'es ánima de la obra tolstoiana. Sols dirém, en alabansa dels discrets arregladors, de la senyora Tubau i sos companys d'interpretació, i del senyor Palencia, que va dirigir i presentar el drama, am ganes de fer-ho bé i en sério (llevat del primer acte, quin carácter es inadmisible,) que val més *perdre'l temps* fent *Resurreccions*, pel efectes que en la educació del públic póden produir, que no pas *guanyarlo* ressucitant aquelles *Córtes de Napolayon* que representen en l'art escénic, lo que hi ha entre aquells *dos platos* tan coneguts dels castellans.

A Romea (Teatre Catalá) s'ha estrenat *El mestre nou* d'en Pous i Pagés, en el que s'hi exposa un vici del carácter montanyenc molt arrelat a Catalunya. Aquest drama, que té un tercer acte hermosíssim, está desentrrotllat am molt garbo i escrit amb un llenguatje, puríssim gramaticalment, i molt adequat i pintoresc als personatjes que'l parlan, va esser representat am gran acert per en Borrás, en Capdevila, en Marxuach i en Ros, que foren ben secuntats per tots els altres, sobre tot per la Delhom que va dir tota la escena final amb una gran intensitat dramática, i per la Jarque qu'es una dama jova, de totes prendes.

L'aixalabrat, d'en Costa i en Jordá, estrenat en el mateix teatre, es un drama desigual i bon xic confús en son desentrrotllo i construcció, pero, que demostra en sos autors condicions molt adecuades per el conreu del art dramátic, que poden donar fruits ben saborosos el día que siguin sincers, fent un drama

sense *parti pris* de cap mena, ni en favor de cap corrent determinada. Si la tendencia, envers aixó o alló hi es, millor, pero que'n resulti, que s'en desprengui com una conseqüencia de la obra pura d'art, doncs aquesta ha d'ésser el punt de mira principal dels dramaturgs. Aixís ho fan els mestres del teatre modern i aixís crec que han de ferho sos admiradors més entusiastas en els que contém am coneixement de causa als autors de *L'aixalabrat*.

La nit del benefici d'en Borrás va estrenarse a Romea *El prestidigitador*, (1) monólec d'en Rusiñol, rublert d'aquell humorisme agre-dols tan personal i tan característic del nostre eminent pintor-poeta. En Borrás va ferlo ab una desinvoltura i amb una dósis tan pujada de cómic de bona llei, que va deixar esmaperduts a una pila d'admiradors séus que no s'hi poden fer a que en Borrás també'n sapiga de fer riure.

A Novetats i per una companyía d'ocasió dirigida per en Vinyas, va estrenarse el drama del jove escriptor E. Bergé, *L'espiga negre*, en el que s'hi descubreix en mitj de grans defectes i equivocacions un veritable temperament d'autor dramátic.

L'estreno a Romea del drama de l'Ignasi Iglesias, *Els vells*, va revestir tot el carácter d'un aconteixement teatral i l'éxit obtingut pel mateix va ésser tan gran i complert com merescut.

Se tracta d'una obra, hermosa de debó, de la que s'en despren, am tota la magestat aclaparadora de las grans veritats, una inmensa desventura e injusticia social que al espectador menos pensador li produheix una impressió i compassió fondíssima. L'artista l'ha viscuda i l'ha sentida am tanta intensitat l'amargura que emvolcalla a la acció del seu drama, que l'ha traslladada a les taules amb una má ferma i segura, guiada per l'art i'l sentiment més esquisits; quasi paralela a la acció principal del drama i confonentse a voltes amb ella i marxa un'altre acció perfectament llógica i perfectament humana que al ser judicada equivocadament fa que esclati el conflicte dramátic amb una veritat corprenedora.

(1) El dibuixet den Casas, de l'última plana es el de la coberta del monólec.

Res ha fet fins are l'Iglesias (i aixó que ha fet molt i molt bó) que puga compararse a *Els vells*, que pel nostre gust es una de les obres més trascendensals i d'aire més modern que s'han escrit pera'l Teatre Catalá, que está, doncs d'enhorabona, tan per el nou drama, com per la interpretació que va obtenir, doncs si de conjunt va resultar senzillament admirable, individualment va esser per part de la Morera, la Delhom, en Borrás i en Capdevila molt superior a tot elogi.

No parlo de la *ópara* d'en Manen, estrenada al Liceu, ni de la enjegada del *tenor catalán* Utor, que va alcansar proporcions d'aconteixement barceloní i va estar a punt d'alterar l'ordre públic, perque un servidor amb *óparas* i am *cantadors* no hi entén prou i perque per haber de dir alló de que *si persevera en el estudio* i de que es un *diamante en bruto*, més val no dir res i deixar fer.

Quant surti aquest número, potser s'haurá estrenat á Romea, el drama *L'héroe*, d'en Rusiñol en quin cas ne parlaré, aixís com de la funció que'l Teatre Intim donará *zanjadas ya todas las dificultades y vencidos todos los obstáculos* el día 7 de Mars, a Novetats, dient també alguna cosa d'en Zacconi i sa companyía, que comensa en el mateix teatre, — el día 28 d'aquet mes, nada menos que amb el *King Lear* de Shakespeare. Aixó si qu'es una bona noticia.

Am tot el respecte degut a tant gran actor, no es possible deixar de doldrers de que en el repertori triat per Barcelona, hi figurin obres que representa magistralment, mes insoportables per elles mateixes, per antiquades, vistes, sentides i manossejades; sols el talent den Zacconi, podrá fer sentir una segona representació de la *Morte civile*, del *Demi-monde*, del *Amico delle donne* i fins del mateix *Kean*, que potser serán les que agradarán més a alguns dels meus companys de platea, mentres que d'altres entre'ls que m'hi conto jo, mes ens estimariem una mica mes de Shakespeare tan poc sentit a Barcelona i que casi se'ns habie promés al anarsen l'eminent actor italiá.

Un de la platea

Els 36 quadros den Rusiñol

LES multituts miradores de quadros, necessiten un medi neumotécnic per recordarse de quina exposició se parla.—Aixís tenim a Barcelona l'*Universal,* la *primera de Belles Arts,* la del *any de la guerra,* la d'*art antic,* etc., i ja queda establert que quan se parli de la instalada per en Rusiñol a cân Parés, será la dels *trentassis* quadros: no hi ha hagut article, gazetilla, parafrassis, estudi ni fugida d'estudi, que s'hagi descuidat d'esmentar que'n Rusiñol ha pintat *trentassis* quadros.

En xifres, els *36 quadros* son l'espressió de la sorpresa produhida per tan gran producció de bona qualitat; perqué sorpresa desperta qu' un pintor pugui omplir la sala de cân Parés, en catorze mesos de tasca, distret encare per viatjes, producció de llibres i comedies i altres trevalls tant freqüents en tota la vida artística den Santiago Rusiñol.

Un cop ben entesos sobres la cantitat de quadros, passém endevant, perqué si no, deuriem anyadir-hi els cinq de grans dimensions col-locats en el menjador del gran hôtel de Mallorca, i uns quants mes, adquirits per aficionats mallorquins, que ja comencen a triar peix abans d'endursel-en a Barcelona.

Mes si la cantitat parla amb eloqüencia *fabril* als ulls de les multituts, els admiradors se senten mes atrets per les qualitats intrinseques de les obres, siguin mirades en conjunt, o examinades en detall. Parlant den Rusiñol se podrie escriurer llargament sobre la diferenciació odiosa segons molts, del pintor a seques i del pintor artiste: si aquesta última denomina al pintor que coneixent la técnica, la mou al grat de la seva voluntat, enriquint les melodíes de la naturalesa que son el dibuix, i les armoníes que son el color, si pintor artiste, vol dir *sabi* en pintura, en Rusiñol ho es ben bé.— Lo que no es, es *Patum,* perqué en lloc de *coagularse* en un aspecte de la naturalesa que l'hi ha sortit encertat, com a bon caminant de la terra, cambia d'hores, de comarques i fins de climes, seguint aquell viarany comensat en els jardinets humils de Barcelona, que s'allarga i s'engrandeix sense acabarse, mentres durin les forses del caminant. — Aturo aqui la tendencia d'anarmen cap a una crítica d'aquelles que donen consells als autors, i que solen acabar demostrant que si'l crític sapigués pintar, ho farie d'un modo molt diferent del criticat, vritat com un temple que val mes no inquietar. — En l'esfera mes modesta del que entremitx de un grupo de públic admira'ls quadros, se'm fá evident la veritat de lo que deie en Gabriel Alomar, de Mallorca, al exclamar que am l'operació que l'hi doná la salud, en Rusiñol perdé les tristeses inútils i potser les alegríes febroses.

Tinc a la vista hermosos jardins de Granada que s'están reproduhint lentament... pero bé, i cotejats amb els trossos de bellesa mallorquina, s'hi veu tot seguid una condició nova, en tota l'obra pictórica den Rusiñol. I es que gracies a Deu, ja's pot parlar de lo que fá, sense retreurer malinconíes, morfines i altres generoses bescantades; per primera vegada, ademés de veurer les obres d'un home sá d'esprit, s'hi sent en lo que deixa veurer la tria rápida dels colors, en la major alegría dels cels, en l'inflor vigorosa de les nuvolades, l'obra un home que frueix de la salud que dicte coses ponderades; ja no som en aquells temps d'interessants pintures influides del estat d'ánima, am damiseles esllanguides solcant boscos baixos de lliris i violes, ni en els d'aquells frares joves abrusats de sofriments i tortures i encara mes lluny som de veurer que'n Rusiñol pinti parisenques trasparents, convulses i de pupiles dilatades. Tot-hom está convensut de la veritat de l'influencia qu'han tingut les fases de malestar i de salut; en l'obra den Rusiñol, tothom, menos uns quants als que en tant bon camí trovaben el Rusiñol d'abans, com el d'ara. — Solzament n'hi ha qu'en aquest camí, l'han seguit sempre; d'altres amb intermitencies; alguns se plantaren de seguir de bon principi i altres al ser aprop de les alsades desde aon s' oviren les obres arrodonides de la maturitat.

Per arribar a veurer els recons olímpics, wagnerians, o dels sigles d'or italians, en Rusiñol

«JARDÍ DE VALLDEMOSA» QUADRO PER S. RUSIÑOL

va comensar per les exides humides de la nostra ciutat, va seguir per els jardinots, plantats en terres cansades i en torretes trencades arraulits i porucs a l'ombra de Montjuich; va entreveurer les desaparescudes belleses de posta de la destruída Fontana de Gracia, va afinarse entre les coqueteríes dels jardins de pobre de Montmartre i contemplant les grandeses massa grosses de Versalles i Fontainebleau, pera treuren el primer fruit saborós en aquella gran tongada de jardins de Granada, dispersats avui en algunes col-leccions de Estats... estrangers i els llocs preferits d'algunes galeríes privades. — Després, ja'ns trobém a Mallorca, passant per el Laberinte, del Marqués d'Alfarrás, (1) obra que figure en l'última exposició i que sosté'l lloc d'honor entre sos companys de l'illa balear.

Doncs tant en lo de Granada com en lo d'are, com en els primers jardins raquítics de Barcelona i Montmartre, la vía, el camí de cultura plástica seguit per en Rusiñol desde'ls seus primers passos, va dret casi sense parades ni voltes, a les belleses clássiques italianes, ideal de tots els romántics, meca dels pintors de sentit decoratiu i país de senyoríes seculars i hermoses, que sempre ha conservat el bon sentit de no destruir els detalls que per sobre la malaria, la xardor del Sol i les tristors de les llacunes, l'hi han mantingut el primer lloc de terra d'hermosures i de recons paradisiacs.

∴

Els *trentassis quadros* den Rusiñol, venen a

(1) Reproduit en facsímil per Pèl & Ploma.

«JARDÍ DE MONTANYA» QUADRO PER S. RUSIÑOL

esser una mena de *racconto* píctóric: hi han parets blanques en quins plans jugue la llum, com en la tongada dels patis sitjetans, hi ha pinacles de xiprers i arcades de misteri, ben próximes germanes d'aquelles hermoses ruines que son els jardins granadins; hi han jardins de *torre*, tan menestrals i *ben* martirissats com els dels voltans de Barcelona, hi han rocams, montanyes, prades, taronjers, camps de conreu com ja n'habie pintat en Rusiñol en un i altre lloc; hi han cels fins, lluminosos, serens o ennuvolats, que tenen totes les games imaginables i finalment hi han les escales i'ls bosquets retallats de Raixa, tant italians d'aspiració en la triada del pintor, que en efecte foren el sojorn preferit d'un gran cardenal del temps un xic passats.

Hi há ademés, un altra cosa, qu'encara fá mes *racconto*, pero de mes bon esser que'ls de tenor: hi há, en el conjunt reunit per en Rusiñol, exemplars de tots els molts geures de paisatje que ha pintat; mes arrodinits, mes ben vistos, mes ben dominat l'objectiu de l'obra, mes ben *tallats* casi tots ells, per enquibir el trós de naturalesa escullit en els límits de la tela. Aixís es com l'exposició resulta resúm de l'obra passada del pintor, superant en calitat a moltes de les que ja eren conegudes, com en els *racconto*s el tenor canta millor que en lo demés de les óperes. — Pero'l pintor ni s'ha *reservat* ni ha fet *pinyols:* el temps passat en incansable activitat, la salud, i la concentració del seu esprit devant d'una terra grandiosament sugeridora, l'hi han permés d'apendre moltes coses i als ulls de tots els que no tenim atacs de bilis o de gelosía, en Rusiñol am tot i ser el mateix dels jardins de Granada, el dels patis blancs o blaus, el dels jardins vergonyants de Montjuich i els dels mes aixerits de Montmartre, ens resulta mes artiste, en l'exposició dels *trentassis quadros*.

P. & P.

«BROLLADOR DEL FAUNE», QUADRO PER S. RUSIÑOL

M. Feliu

DE tots els pintors catalans que viuen al estranger, en Manel Feliu es el que mes dificilment ens tornará. — Les arrels que'l lliguen a París, son tan vitals que'n fan difícil una tornada al terrer aon nasqué. — Per sort, els fruits de la seva estada en un centre mes atractívol que'l nostre, son prou apreciats en la nostra terra per poderlos assaborir quan ne té un aplec i de l'última exposició que feu a càn Parés, si s'en entorná cap a Fransa alguna obra, fou mes per necessitarla allí, que per mancarli ofertes de qui voldrie contemplarles en casa propia.

L'efecte dels dibuixos i dels quadros, fou sensacional; els articulistes, acabaren les llistes de calificatius encomiástics i les comparanses, no per ser sempre odioses, deixaren d'anar en doina a falta de millors elements d' opinió. — Per fí, la Junta de museus, aquesta vegada sense protestes, d' aquelles protestes informulades que son les úniques qu'aqui's gasten, n'hi adquirí un quadro, pera ser colocat en la galería municipal.

«JARDÍ SENYORIAL» QUADRO PER S. RUSIÑOL

En Feliu forma part del petitíssim número de pintors realistes que fore possible agrupar en torn d'una escola que's podríe anomenar de Velázquez, per serne el capitost el famós pintor de Felip IV. La denominació d'espanyola no l'hi escaurie, perqué a través dels temps, hi han deu vegades mes deixebles per afinitat a Inglaterra, Estats Units, Fransa i altres paíssos, que en el del mestre. Si s'exceptua Goya i Rosales, la pintura de la vida no l'han seguida a Espanya, gaires caps de brot. Em cambi durant l'última mitat del sigle XIX, Velázquez ha sigut el director espiritual desde Manet a Whistler i fins de Delacroix al mateix Degás.

Les qualitats dominants en les obres den Feliu, son ademés d'un dibuix comprensible per totom, i elegantment executat, un color personal colocat per grans masses a plena pasta. Les obres de l'última exposició, eren casi totes estudis de sers i coses humilissimes, plens de la poesía que acompanya a la tristesa vista amb ulls d'artista.

Les numeroses obres den Feliu que publiquém ens escusen d'entrar en descripcions inútils, perqué prou bé que parlén elles mateixes a qui sápigue capir son mut llenguatje.—P. & P.

Noves & velles

El facsímil d'aquest número, reprodueix un dels millors dibuixos den Manel Feliu. Com de costúm, el repartim *únicament* als suscriptors. L'obra perteneix al distingit coleccioniste don Adolf Carulla.

Desaparició de la riquesa nacional. — Se'ns assegura que l'espléndida colecció bibliográfica del senyor Marqués de Jerez, ha sigut venuda a un nord americá, per unes cent mil pessetes. — La biblioteca se composa d'excelents edicions cervantines, poesies i monografíes que'ls erudits espanyols podrán anar a consultar a casa del nou amo.

La casa de las Infantas.—Aquesta joia arquitectónica de Saragossa, se ven a qui'n dongui mes; amb els elements artístics que conté, fore fácil reedificar un edifici semblant en un altre lloc. No hi ha cap aficionat?

Exposició d'Art Modern.—Aquest es el títol de l'exposició que per els mesos de Maig i Juny i en el Palau de Belles Arts, *no*'s celebrá tampoc en guany. I mentrestant, aném cantant les excelencies del nostre art i la protecció que mereix oficialment.

Ha mort a Olot, en Marian Vayreda, autor dels llibres: *Records de la darrera carlinada* i *Sang nova*. Ademés de les lletres, conreuave la pintura am distinció quan les seves ocupacions l'hi permetíen. E. P. D.

Diari telefónic. — El teléfono, que es a Barcelona aquell trastet que serveix pera provar la resistencia passiva dels abonats, es un instrument perfeccionat, útil i práctic, a Budapest. — *El Telephon Hirmondo*, es el títol del diari que dirigeix en Theodor Puskas, antic colaborador de l'Edisson. El suscriptors del diari acústic, reben automáticament i a hora fixa, el resúm o sumari del día i després esculleixen quina secció volen sentir. El *Telephon Hirmondo*, conta sis mil suscriptors, cantitat a la que s'avindrien alguns periódics, dits de gran circulació.

Nova revista catalana.—Havém rebut els primers números d'una nova revista literaria titulada *Catalunya*. L'hi desitjém llarga i facil vida.

Les dones a Roma. — El ministre de Instrucció pública i Belles Arts de Fransa, ha decidit que desde aquest any, les dones podrán pendrer part en els exercicis de les pensions a Roma i podrán aspirar a guanyarles.

EL PRESTIDIGITADOR DEL MONÓLEC DEN RUSIÑOL

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

91

16

Le Cyprès

Inédit

C'est sous ce haut cyprès qu'un soir est mort l'amour
Dans l'ombre chaude encor de sa rouge journée
Et là que, contre lui sa pointe retournée
Il est tombé, percé de sa flèche à son tour.

O lieu cher eternel et triste où, de ce jour,
Mysterieuse et qui ne s'est jamais fanée,
De son sang a fleuri une rose obstinée
Dont semble encor la pourpre attendre son retour

Et quelquefois, la main dans la main, ma Tristesse
Et moi, qui ne veux plus hélas qu'elle me laisse
Nous montons jusqu'ici, son pas auprès du mien,

Elle aime cette rose et moi le cyprès sombre:
Elle espère peut-être encor, mais je sais bien
Qu'où l'Amour est tombé ne revient pas son Ombre.

Henri de Régnier

Els ametllers

A mitj ayre de la serra
Veig un ametller florit:
¡Deu te guart bandera blanca
Dias há que t'he dalit!

Ets la pau que s'anuncía
Entre'l sol, núvols i vents;
No ets encare el mellor temps
Pro'n tens tota la alegría.

JOAN MARAGALL

El bastó

La tranca de faig — floría floría...
mirantla de baix — tot jo m'hi dalía.
Branqueta de faig — haurás de ser mía,
qu'em vull fé un bastó — per tota la vida!
Quant soc allí dalt — el mon fa alegría
en cel i verdor — la terra es perdía.
L'hi pots dir adeu — la branca florida
d'aquets horitzons — coberts de delicias:
Nirém terra enllá — camina camina
nirém tots dos sols — per pobles i viles,
podrém veure'l mon — gosar d'altres ditxes,
pro mai tornarán — a treure florida.
Als cops de destral — els aucells fugien
les flors del brancai — plovíen plovíen...
L'hi poso una amor — per tota la vida!

J. PIJOAN

Los almendros

He aquí un viejo almendro
reseco y torcido,
al soplo del viento,
del viento de Enero,
temblando de frío.

—

Ha echado sus flores
religiosamente,
sin miedo del viento,
del viento que rompe
los pétalos débiles.

—

He aquí un viejo almendro
reseco y florido:
levanta á los cielos
los brazos desnudos
y ofrece sumiso
sus flores sin fruto.

—

Otra vez los almendros floridos
sobre el fondo azulado del mar
otra vez en mis días perdidos
el eterno volver á empezar...

—

El eterno volver á empezar
otra vez la blancura florida
sobre el fondo azulado del mar
como un ánsia de luz y de vida.

—

Como un ánsia de luz y de vida
otra vez en mis días perdidos...
¡Otra vez la blancura florida..!
¡Otra vez los almendros floridos..!

LUIS DE ZULUETA

La vinya

Els homes del mon — plantaban la vinya,
la vinya d'amor — de tarda cullita.
No hi planyen esfors — no hi dolen fatiga,
per únic repós — un cant hi sospiran:
Sarment de l'amor — que tan prometías
sarment de dolor — perque no t'enfilas!
Voldríam qu'el mon — tant bell quant se mira
sigués per totom — estada de ditxa;
beguent del teu most — en santa alegría.
Cantant la cansó — la veu s'aflaquía,
l'esguart concirós — amor el cloía,
qu'es moren per mor — de dar nova vida,
un hora de sol-mirantse la vinya,
pensant en el most — qu'es culla algún día.

J. PIJOAN

A una aristócrata

Aquesta magestat teva que imposa
si com imá m'atrau com fré m'atura;
prou que m'hi empeny el cor a ta hermosura
mes atansarshi'l pensament no gosa;
i aixís l'ánima meva, neguitosa,
va fluctuant pel món sempre insegura:
ara tocant com áliga l'altura,
ara rasant la terra com alosa.
Despúllat, doncs, de l'aire de regina
que aquest respecte que'm corlliga infanta
doncs tas excelsas qualitats pregona
i per un día esbórrat la patina
que tot fent que t'adori com a Santa
em priva d'estimarte com a dona.

MANEL FOLCH Y TORRES

«ANDERS ZORN», RETRATO PER R. CASAS

«LA PRINCESA INGEBORG DE DINAMARCA,
MULLER DEL PRINCEP CARLES DE S. & N.»
AIGUAFORT PER A. ZORN

Zorn

Zorn

AIGUAFORT PER A. ZORN

Nueva aventura de los dioses, ó del sapo ó el impertinente (1)

DIÁLAGO PRIMERO

Entre Júpiter y un Plebeyo, en el cual se explica porque tan famoso dios, junto con otros dioses, sus amigos y compañeros, vinieron á la tierra, y otras cosas que se verán.

PLEBEYO

Tú, buen hombre, dame un cigarro

JÚPITER

No fumo. En mi tiempo ni los inmortales ni los mortales, gustaban de esos bahos ó perfumes agríos, que tu me pides. De ahí que no fume, ni pueda contentarte.

PLEBEYO

¿Y eres hombre y no fumas?

JÚPITER

A lo menos voy vestido de hombre. Y en lo de fumar, te juro por Júpiter, que no lo he probado en mis días, á pesar del pésimo gusto de mi padre, que de seguro te da quince y raya en ser fumador. Yo no se de que industria se proporcionó un cuernecito hueco que llama pipa; mas desde que la hubo no cesa ni un momento de sacar humo de esas hierbas que llamais tabaco. El, afirma que se distrae encendiendo y luego chupando el cuernecito, pero entiendo de mí que si tal distracción se extiende á todos los dioses, el Olimpo será una hecatombe.

PLEBEYO

Oye, ¿cómo te llamas y de parte eres? porque si naciste en este país no hablas como cuerdo. ¿A qué nombrar á los dioses y al Olimpo? Esas eran tonterías de los pasados siglos que hoy el progreso ha desmentido.

JÚPITER

No me pongas de loco ni engañoso, que dije la verdad. Yo soy Zeus ó si quieres Júpiter y mi padre, que es el gran fumador que te dije, se llama Cronos ó Saturno. Queden tus burlas aquí y atiéndeme y sabrás ciertamente nuestra condición y paso por entre vosotros, los mortales.

PLEBEYO

Habla, á lo menos, eres divertido. Pero mira antes si encuentras un poco de tabaco, por ahí, dentro de la casa, ya que afirmas es tan grande fumador tu padre.

JÚPITER

Toma y atiende. Nuestra vida en el Olimpo era harto descansada y casi un poco aburrida. A Apolo, que era el que más nos complacía con sus cantos, vínole una ronquera atroz, porque se empeñó en vencer en fuerza y duración, á una máquina que canta, la cual con durísimo intento, subió al Olimpo, el pícaro Mercurio. Indignóse Apolo, no quiso ser el vencido, y claro, quedó sin voz y maltrecho. Pasaré de largo los sinsabores, luchas y reñinas de los demás dioses, y las estupendas noticias que acerca de las cosas que los hombres inventaban á diario narraban la curiosidad, la mentira y el mismo Mercurio. Más fueron tantas que á mi padre, Saturno y á mi nos movieron furiosamente á descender á la tierra y á certificar de nuestros ojos tales maravillas. Juno y Cibeles, aprobaron regocijadísimos nuestros propósitos, y así abandonamos al poco tiempo el Olimpo, para correr variadísima suerte de aventuras. La principal había

(1) Fué, sin duda, esta obra escrita en los últimos años de su vida por el famoso autor del Oberón. Publicáronse estos diálogos por primera vez en Leipzig y en 1791, poco después de haber trasladado Wieland al alemán los diálogos de Luciano. No quiso, por entonces, Wieland publicarlos como suyos y la edición salió anónima. Reprodujéronse más tarde, muerto ya Wieland, en las voluminosas ediciones de sus obras completas impresas en Leipzig en 1818 y en 1840. No he ponderar y ensalzar la gracia y agudeza de los diálagos, aprécielas el lector; y si para alguno quedan ignoradas, sepa que son prueba de la bondad de ellas las tres traducciones italianas de Nápoles y Milán, la francesa de Bruselas, y otras que de seguro no conozco. De esta castellana diré que puse gran empeño en que fuese buena; si lo he conseguido contentísimo quedaré por no haber mal parado á Vieland. — P. M.

de ser el renunciar á nuestro poderío y saber divino, quedando poco menos que en vuestra mísera condición, para flirtear y enamorar luego á Juno y á Cibeles, que también de concierto se habían convertido en alindadísimas señoras, sin que abandonasen por eso ninguna de sus perfecciones Olímpicas, ni su belleza, antes entiendo la acrecentaron con las galas y adornos de estos tiempos.

PLEBEYO

¿Y dónde están ahora estas señoras tan guapas?

JÚPITER

Más de veinte años anduve en su busca y seguimiento, hasta que finalmente acertó mi padre Saturno, á lo que creo con el auxilio de Esculapio, con mis anheladas señoras. Y aquí empezó el padecer, pues si descubrimos á Juno y á Cibeles tan presto fué, como te dije, porque no se despojaron de sus gracias divinas. No así nosotros que de humanos, harto nos desconocen. Mi padre es, á la verdad, más venturoso que yo, que algo escapó del cumplido, del decir de las gentes y de los rivales.

PLEBEYO

Yo respeto tu opinión de que hallar una cosa después de veinte años de buscarla, es hallarla presto. Pero en fin, no te entristezcas, que mucho se advierte que eres un mozuelo, quiero decir, que desconoces la civilización. Las mujeres son así; y si no te quiere una busca otra...

JÚPITER

No, no. A Juno no he de abandonarla mal tenga que despedirme del Olimpo.

DIÁLOGO SEGUNDO

En él hablan Saturno y Júpiter, y trata del furor de éste último, con otras gustosísimas pláticas.

JÚPITER

Con harta impaciencia te aguardaba. Dime enseguida todo lo que sepas y recuerdes de tus coloquios con Juno y con Cibeles.

SATURNO

Deja que tome aliento. Qué por Venus, que tan revoltosos nos trae, en nada se semeja el caminar por la tierra, al viajar á que estamos acostumbrados. Yo, á la verdad, noto muchísimo la falta de mis caballos alados y de mis nubes, que en un abrir y cerrar los ojos me llevaban descansadamente á donde quería. Casi estoy por decirte que me arrepiento de haber renunciado á mi poderío y saber divino.

JÚPITER

No me recuerdes esto, que fué el más desgraciado pensamiento que pudo nacer en mí. Si tú te quejas, ¿qué diré yo, el más desafortunado de los mortales? Pues tú al fin, muy á gusto puedes descansar de tus dolores y fatigas, en los diarios paliques con que os regalais Juno, Cibeles y tú. Pero á mí qué me queda; sólo el rogar á la Casualidad que me favorezca, ó el entregarme á una de esas invenciones modernas, que creo llaman telepatía, por lo que he oído invención de un señor diablo, que si á veces acierta, tiene también no pocas quiebras y sinsabores. Mas, dejemos eso. Cuéntame nuevas, que de seguro serán para albricias.

SATURNO

No te adelantes mucho en las albricias, Júpiter, que más sería menester, por lo que oirás, tu rayo que tu contentamiento.

JÚPITER

Dime, ¿qué me amenaza?

SATURNO

Amenazarte nada. Sin embargo, de disponer tú del rayo, muy descansados quedariais Juno y tú, hijo mío. Te diré brevemente lo que ocurre: recuerda que durante tus largos años de vagar por el mundo en busca de Juno, cuando nada sabías de ella, ni de mi Cibeles, fué tu anhelada señora conocida de cierto mortal, muy impertinente...

JÚPITER

Sí, que gracias á un favor especialísimo del hado, pude, á pesar de haber renunciado á mi

«PAJESA DALARNESA» (SUECIA)
AIGUAFORT PER A. ZORN

«EL BUTXÍ DE SIEBENBÚRGEN»,
AIGUAFORT PER A. ZORN

poder, convertirle en sapo. Ya sé todo eso, dime lo que pasa ahora.

SATURNO

Este favor del hado ha sido tu peor mal. Pues el impertinente no cesa de dar espantos y sobresaltos á Juno, con grande disgusto y mal humor de tu señora, y como lo convertiste en sapo, que ya sabes el hado decretó que fuesen de larguísima vida, como lo prueban aquel sapo de la Arcadia (1) que vivió por más de diez siglos metido en el tronco de un árbol ó aquel otro que permaneció con vida durante trescientas vidas de mortal, en el interior de una roca, fuera del aire y del sol, de ahí, que en tu daño, hiciste al impertinente casi inmortal, y lo que es peor, tendrás que soportarlo que ya sabes, hijo mío, *que la necesidad nos gobierna á todos* (2).

JÚPITER

O no lo soportaré, que quizás ahora mismo le busque, y de hallarlo, no le dejaré hasta haberle aplastado echándole encima tres ó cuatro altísimos montes.

SATURNO

Pero tú olvidas que, por gustar del amor á la moderna, es decir, un poco más pudoroso y casto que no era nuestra costumbre, nos despojamos temporalmente de nuestro poderío convirtiéndonos en mortales. Eso de arrojar montes lo hacíamos en nuestros buenos tiempos, ahora guárdate de matar un sapo si no quieres verte harto peor que tú pusiste á Prometeo.

JÚPITER

Muy sufrido soy con los hombres, mas, te juro, que no he de aguantar ningún desaguisado, ni burla. En cuanto lleguemos al Olimpo nunca más he de detener á la Furia, ni he de cerrar la caja de Pandora. — Mas ahora me arrepiento de no haber convertido al impertinente en cometa ó estrella lejanísima, de aquellas que dicen se tardaría tres mil millones de

(1) Plinio. Libro XIV. — Eusebio. Libro XXIV.
(2) Homero.

años en llegar á esa maldita tierra (1). Porque creo que antes de ese tiempo ya habremos llegado á la unión que tanto deseo con nuestras señoras Juno y Cibeles, y entonces que volviese el impertinente poco me importaría.

SATURNO

En fin, lo que te conviene Júpiter, es que luzca de alguna manera tu sabiduría olímpica, para que se alegre Juno, y tú te desenfurezcas con su alegría, y acabe este destierro.

JÚPITER

La casualidad me ayude, que no será poca la burla que haga del sapo y de otras mil sabandijas que ahora me comen. Y en cuanto á lucir mi ingenio, te prometo leerte mañana lo que será asombro de mortales é inmortales.

DIÁLOGO TERCERO

Por el que se conocerá lo apurado que se vió Júpiter por las razones de su Padre Saturno y otras cosas que son de admirar.

SATURNO

Luego de fumar el tabaco que hay en la pipa, marcharé, Júpiter. Si mis señoras Juno y Cibeles me preguntan por tí, contestareles que duermes, que todo lo que vislumbraron en tí de olímpico fué engaño, pues eres el más duro y torpe de los mortales. ¿No me prometíste me leerías hoy no sé qué invención tuya, á lo que dijiste asombrosa. ¿Dónde está? ¿por qué no la lees?

JÚPITER

Mira, Saturno, harto padezco yo para que me trates tan fieramente. Ya sabes que no estábamos muy acostumbrados á usar de la pluma y del papel, y á escribir lindamente. Apuesto el Parnaso con el que quiera aventajarme á lanzar derechamentos los rayos, pero en lo de escribir quedo muy atrás. Yo mostraré lo que he escrito esta noche, y por Neptuno, que no fué más doloroso el parto de Minerva, con salir armada de mi frente.

(1) Alberto el magno. Opera XXII.

SATURNO

Léelo, pero deprisa.

JÚPITER

Permíteme, qué diga antes el propósito de esta invención mía. Ya sabes que Homero compuso el poema la *Batracomiomaquía* ó combate de las ranas y los ratones, yo le he querido imitar escribiendo la *Batracozeoimaquía*, ó el combate de los dioses y de los sapos.

SATURNO

Empieza á leer, ya entenderé la intención.

JÚPITER

Canta, oh musa, del ruín sapo
la desastrada muerte, que á los dioses,
impertinente, movió á cólera:
de Júpiter tentando el potente brazo,
y su furia y no escaso poder...

SATURNO

No quiero ya saber más. ¿Qué le importará á Juno ese malísimo poema? A fe, que más parece que quieres parecer necio, que no dios. Si te es gustoso escribir, escribe en buena hora, pero de cosas que manifiesten un poco que eres Júpiter, y no un tan mal poeta y peor enamorado. Te aconsejo hijo mío, que describas tus pesares y fatigas, y lo que piensas de ese tu enamoramiento. En fin, tengo priesa, te mostraré luego más claro lo que has de hacer.

JÚPITER

Por el Olimpo, que en mi vida he visto hombre más chistoso que tú. ¿Cómo quieres que escriba de amor, y de mis fatigas y de la serenidad y consuelo que me da la vista de mis señoras, sí, á lo que entiendo, hace diez siglos que no las he visto? — ¿Y acaso he contarte mi hondísimo enamoramiento, cada día más crecido, de Juno? ¿Qué ganaré yo con que tú lo sepas? — Hagamos prueba, tú que eres mi reprensor, pediré á Neptuno, que ahora gobierna el Olimpo, que me convierta durante dos semanas en Saturno, y tú quedarás Júpiter. Luego yo iré como Saturno á ver á Juno, á Cibeles, y me gustará saber lo contento que quedas, y el que me leas lo que escribas. Antes creo que no llegarás al tercer día de vivir transformado en Júpiter. Que si yo estoy enamorado de Juno, no andas menos desasosegado por Cibeles.

SATURNO

Bueno, bueno. Escribe lo que quieras, y no te desesperes ni enfurezcas. Ya te contaré luego cosas.

JÚPITER

A lo menos, si no puede favorecerme la casualidad, arregla eso de la telepatía, que hartas pruebas he notado, de que funciona muy mal ó se ha estropeado del todo.

DIÁLOGO CUARTO

Empieza esta última parte de «la nueva aventura de los dioses», con un diálogo entre Júpiter y su padre Saturno, síguese luego la plática que pasaron junto con Juno y Cibeles, que es muy famosa, y termina con los barruntos de miedo que asaltaron á los dioses por lo que se sabrá, todo lo cual es para maravillar y dar contento á tirios y troyanos, quiero decir, á los que por su natural melancólico han menester les alegren, y á los que no necesitan de holgorios, pues no es para ellos el malhumor. Y porque el que se llegue, leyéndolo, al fin, ya sabrá del buen ó mal término de esta desusada aventura, aquí no se declara.

JÚPITER

¿A quién dejaste al cuidado del tiempo, al salirte del Olimpo? A lo que entiendo, debe de ser algún extraordinario dormilón. En mi vida supe de que anduviesen las horas tan despacio como hoy. De seguro, tu suplente, ó dormirá ó se habrá olvidado del tiempo. Aún faltan cerca de dos horas para que vengan Juno y Cibeles, según tú me dijiste, y yo creo que hace tres días y tres noches que estoy aquí, en espera. Mira, para calmar algo mi impaciencia y sobresalto, dime alguna cosa más de tu entrevista con mis señoras.

SATURNO

¿Qué quieres que te diga de nuevo si todo lo que recuerdo ya te lo conté? Ten paciencia, que poco tardarán en llegar mis señoras. Mientras tanto puedes aguzar un poco el ingenio, y

«EL REI OSCAR DE SUECIA & NORUEGA»
RETRATO PER A. ZORN

«EL BALL DE LA SANT JOAN A MORA» (SUECIA) PER A. ZORN

JÚPITER

No me recuerdes mis aventuras y lances amorosos de antes de descender á la tierra vestido de mortal, que, á la verdad, muchísimo me averguenzo de ellos. De hoy en adelante no he de pensar en convertirme en toro ni en otro animal que fuera menester para acabar buenamente con mi empresa. Algo tengo, por los muchos días que llevo aquí, en la tierra, de cristiano viejo, y si hubo tiempo en que fuí revoltoso y poco cuerdo, hoy, en cambio, estoy muy sosegado y en propósito de hacer porque no vuelvan aquellas locuras.

SATURNO

¿Tienes un fósforo para encender la pipa?

JÚPITER

No, pero si quieres, quizás en poco tiempo fabrique un rayo. Recuerdo aún perfectamente la receta que dí á los Cíclopes para que me lo fabricasen, ya sabes: *tres rayos de granizo, tres de rutilante fuego, tres de agua etérea y tres de alado viento. Luego un poco de estrépito y otro poco de miedo y las iras de las secuaces llamas.* (1)

preparar buen acopio de lindas palabras, no te quedes corrido y con tus pensamientos, como dicen, atravesados en la garganta.

JÚPITER

No será así, yo te lo prometo.

SATURNO

A pesar de tus promesas, temo quedes desairado. No sé, antes de descender á la tierra, en punto á flirtear y á enamorar mujeres, eras tan adelantadísimo, que nadie te sobrepujaba, sin curar si eran mortales ó inmortales, y esta es mi duda: ¿cabían tantos enamoramientos y recios desvelos por tí, si por ventura, eras tan soso como ahora? Quizás fueron todos ellos engaño con que te burlaste de nosotros.

SATURNO

Por Cibeles, que si no cesas de hablar, me marcharé.

JÚPITER

No te enojes Saturno. Como dijíste que aguzara mientras tanto el entendimiento, recordando lindas palabras con las que agradar á mis señoras Juno y Cibeles, empezaba ya el aguzamiento.

(1) Virgilio. — Eneida, libro VIII.

SATURNO

¿Llaman á la puerta, no es verdad?

JÚPITER

Sí, sentí llamaban.

Saludo á la flor del Olimpo, á la suma belleza divina, á los astros más resplandecientes del universo, á las reinas de la hermosura, rosas del Parnaso.....

SATURNO

¿Te has vuelto loco Júpiter? ¿O qué manera de hablar es ésta?

JÚPITER

Oh, ninfas de las ninfas; gracias de las gracias, Júpiter, vuestro rendido amante os saluda.

JUNO

Jamás pensé hallar un Júpiter tan empalagoso y azucarado.

CIBELES

Por lo muy bien que habláis, vos sois la gracia de las gracias, y el lirio del Parnaso, señor Júpiter.

SATURNO

Estoy pasmado. Díme francamente, Júpiter, ¿quién te enseñó á decir eso ó cómo lo inventaste?

JÚPITER

Como advertí que mi señora Juno nada respondía á mi manifiesto y fogosísimo amor, en los días en que estuve de palique con ella y con Cibeles, pensé que yo, Júpiter, no acertaría en mostrar paladinamente ese mi enamoramiento á lo humano. Así determiné aconsejarme del primer hombre enamorado que la casualidad me deparase, en lo que debería hacer para ser un galante y fino enamorado. A poco de andar por la calle ya tropezé con un mortal, que entendí debía de ser un furioso amante, pues en más de dos horas que le estuve observando, no cesó ni un momento de estarse en pié, plantado frente á una casa, en la cual ni por asomo vi imagen humana. Preguntéle cortesmente de sus penas y trabajos, y enseguida que le comuniqué mi intención de que me contase al pormenor lo relativo á eso de las prácticas y usos de enamorar, me contestó así: Sepa señor, que lo primero es rondar la calle, y en eso no se muestre usted, cansado, antes infatigable. Yo hace seis meses que permanezco cada día en este mismo lugar por más de dos horas. Después tendréis gran cuidado en seguir á vuestra novia á todos los sitios y lugares á dónde vaya. Y si hablais con ella procurad decirle palabras finas y sobre todo camelarla mucho, y alabarla á la menor ocasión que se os presente. De cumplir lo que os digo, teneis el pleito ganado. — Y verás, Saturno, como me dí por perdido en eso de rondar la calle, y en el seguir á mi señora, no quise olvidar lo de las palabras finas y alabanzas, y por esto dí el saludo tan poética y hermosamente.

JUNO

Por Cibeles, que me acompaña, bien fuera que también olvidases eso de las palabras elegantes ó finas, y así hablarías más llanamente.

JÚPITER

A la llaneza me atengo. Sin embargo no os enfadeis si á veces hablo por símbolos ó circunloquios, que esto está pegado á mi condición.

SATURNO

Habla como quieras, con tal que no seas pulido y muy metafórico.

JUNO

¿Por qué viniste á la tierra, Júpiter?

JÚPITER

Por nada... porque no lo puedo decir.

JUNO Y CIBELES

Sí, sí, dílo.

SATURNO

Decláralo, ó sino no te he de decir nunca más nada.

JÚPITER

Ya lo diré, vine por juego, y estaría otra vez en el Olimpo, á no ser...

SATURNO

¿Por qué callas? dílo hombre de una vez.

JÚPITER

Lo diré por medio de símbolo: que estoy muy enamorado de Juno. Como tú, Saturno, lo estás de Cibeles.

CIBELES

Juro, que no ví el símbolo. ¿Cómo será cuando hables claramente?

JÚPITER

Ahora, ya lo sabeis.— ¿Qué os ha parecido lo que dije?

SATURNO

Yo lo tengo por inmejorablemente dicho.

JUNO

Os esplicáis claramente, Júpiter.

JÚPITER

No, no, decídme, qué pensáis de estos enamoramientos.

CIBELES

Yo, lo que piense y diga Juno.

JUNO

Eres muy gracioso, Júpiter.

JÚPITER

Como no contestes enseguida á lo que te pregunto, haré lo que me aconsejó aquel enamorado á quien pedí parecer: me pondré á llorar y á quejarme de tal manera que el mismo cancerbero se dolerá de mí.

SATURNO

Juno, no consientas que tan poderoso señor se vea en tan dificilísimo trance. ¿Quereis que conteste yo por vosotras?

JUNO

Sí, sí, que nos salvarás de este apuro.

SATURNO

Pues, piensan mis señoras Juno y Cibeles, y yo lo declaro, que todo lo que has dicho les ha parecido muy bien, y que es para albricias tu ventura Júpiter.

CIBELES

¡Buen defensor tuvimos! Ya estás salvada Juno.

JÚPITER

Estáis en lo que dijo Saturno, pues.

JUNO

Si te place.

SATURNO

Por el Olimpo, que he oído un trueno. (1)

CIBELES Y JUNO

No nos espantes Saturno.

«L'AVIA DEL AUTOR»
ESCULPTURA EN FUSTA PER A. ZORN

(1) Perdone el lector que tan súbita tempestad alarme á nuestros dioses y obscurezca la llanísima acción de estos diálogos. No puedo esplicar prolijamente la génesis de tan natural fenómeno. Sentíla en mi alma y aquí la puse, que, casi siempre, lo más íntimo es inexplicable y queda velado á la vista del lector. — (Nota del autor).

«EL VAIXELL THE FIGHTING TEMERAIRE», REMOLCAT AL SEU ÚLTIM FONDEIX QUADRO DE J. M. W. TURNER

JÚPITER

¿Por qué teméis? ¿qué os harán los truenos?

JUNO

Oyes, otro. Este más cercano.

JÚPITER

Pero...

SATURNO

¡Calla!...

CIBELES

A la verdad, creo con Júpiter, que no es para temerse tanto eso de los truenos.

JÚPITER

¡Qué me dirá Saturno á mí de nuevo, acerca del rayo y del trueno, y de los daños que ocasionarían, si soy el señor absoluto de entrambos!

SATURNO

A lo menos lo fuiste; hoy quizás lo eres en tu voluntad.

JUNO

Yo no estoy tranquila con tanto estrépito. Separémonos ahora que es tiempo; luego sería tarde; que la tempestad se aproxima.

SATURNO

Ya me asombraba que concluyese en bien, tanto gozo como hace poco nos contentaba.

JÚPITER

¿Pero, dónde está el daño que nos amenaza? ¿No os doy seguridad cabal de que nada sufriremos, no con una sino con cien mil tempestades á la vez?

CIBELES

Dime, Júpiter ¿y si á Neptuno le parecen

«EXPOSICIÓ D'ART ANTIC, RETRATO DE D.ª ANA D'AUSTRIA» ATRIBUIT A JOAN CARREÑO DE MIRANDA
COLECCIÓ MARTÍ I CARDEÑAS

mal esos coloquios y pláticas y nos castiga, ahora que es señor del mundo y nuestro, con torrentes de agua que estemos á punto de anegarnos, tampoco dudarás de tu poder?

JÚPITER

Jamás dudaré de que soy Júpiter. Veis, ya cesaron los truenos, y de la tempestad prestamente se borrará la última señal. Si os he de decir la verdad, yo dudo que haya habido tempestad; de seguro fué ilusión vuestra.

JUNO

Qué feliz eres Júpiter. Si la hubo, harto la temí, más ya que hiciste renacer el sol en ocasión en que era tan grande mi espanto ya no dudo de tu poder, ni de que eres Júpiter. Yo, ya sabes, soy tu Juno.

JÚPITER

¡Alegrése el Universo, que los dioses vuelven al Olimpo! Tú no dudarás de que éste sea Saturno, verdad Cibeles.

CIBELES

¡Cómo quieras desconozca á mi señor!

JÚPITER

No os parece que será lo mejor olvidemos esa tierra, en la que tanto hemos padecido, y nos vayamos al Olimpo á reposar plácidamente de tantos trabajos.

JUNO Y CIBELES

Nada podías decir que nos contentase tanto.

SATURNO

Pero, oye Júpiter, ¿me dejarás fumar en el Olimpo?

JÚPITER

Tira ese cuernecito quemado. Mucho más es para contentar el néctar de los dioses, que tanto tiempo no gustamos.

SATURNO

No, no; he de ir al Olimpo con mi pipa.

JUNO Y CIBELES

No quede por eso.

JÚPITER

Vamos, me vengaré de aquel sapo impertinente.

SATURNO

Olvida ese pensamiento por completo. No dicen que nada hay más bello para un sapo que la *sapa*, pues ya buscará la *sapa* que le contente. (1)

JÚPITER

No diré más á tus razones. Y vámonos de nuevo al Olimpo, para que no dependa más la felicidad de los dioses de la voluntad de los hombres.

(Aquí terminaron su palique tan famosos dioses, emprendiendo seguidamente el retorno al Olimpo. Quizás de su llegada al Olimpo y de cómo les recibieron en él, sepa nuevas el recolector de estos diálogos, que no olvidará, antes las ha de narrar en público, que no es bien queden ignorados los grandes hechos).

(1) Voltaire. Poemes.

Traducción por el Licenciado P. MOLES

«ARIADNA» PER DANNECKER *(Ariadneum de Fanckfort)*

La non-non d'Isis

— *Antich Egipte* —

Boreta del Nil,
á entrada de vespre,
á l'ombra d'un bosch
de verdas palmeras,
la esposa d'un Déu,
la mare, la verge,
Isis, á son fill
tot cantant alleta.
«Horus, mon infant,
sol y vida meva,
dorm, que vé la nit,
dorm, que Tyfón vetlla.
Dorm á la non-non,
dorm á la non-neta.

Demá quan al lluny
caurán las estrellas,
els ulls obrirás
ab cara riallera.
En brollará el raig
de llum resplandenta,
la joya del cel,
l'amor de la terra.
Dorm á la non-non,
dorm á la non-neta.

Serás rey de reys,
rey de cel y terra;
t'ha d'adorar tot,
homes com estrellas.
Els pastors y els reys
t'han de dur ofrenas,
en cada ciutat
t'alsarán un temple.
Dorm á la non-non,
dorm á la non-neta.

Passarán els anys,
passarán els segles,
els temples caurán
pedra sota pedra.
Passarán els anys,
passarán els segles,
tu no passarás
ni la mare teva.....
mudarèm de nom,
mudarèm de temple.
Dorm á la non-non,
dorm, á la non-neta.»

Horus ha deixat
el pit que l'alleta;
Isis ab un bes
li clou las parpellas;
l'infantó s'adorm,
Isis canta y bressa.
Sentintla cantar
els lotus floreixen
y el ibis sagrats
li fan reverencia.

Apeles Mestres

Joseph M. W. Turner

Va neixer el 23 d'Avril de 1775, en el barri de Covent Garden, de Lóndres, aon son pare tenie un establiment de perruquer. L'amistat de l'acquareliste Girtin i'l permis de copiar la colecció de dibuixos que possehie el Dr. Monro, contribuiren poderosament a fortificar el talent pictóric den Turner, desde molt jovenet. En 1789 entra com deixeble a l'Academia reial i va exposar un dibuix l'any següent. El mateix centre, va rebrel com soci en 1802 visitant poc després Fransa i Suissa.

En 1807, fou nombrat professor de Perspectiva i dintre'l mateix any comensá la publicació del *Liber Studiorum*, llibre de dibuixos imitant el *Liber Veritatis* de Claude Lorrain, al qu'admirave i quines obres seguie.

En 1812, se feu construir la famosa casa de Queen Anne Street, que habitá fins a la seva mort i en la qu'exposá les seves obres.

«L'OTELLO DEN ZACCONI», EL SENYOR BAGNI
EN EL PAPER DE IAGO. DIBUIX PER R. CASAS

Després d'haber visitat Italia tres cops (en 1819-1829 i 1840) i d'un seguit d'éxits sens rival, el gran paisatgiste morí en un miserable piset de Chelsea, aon fou trobat en Decembre de 1851 amagat amb un nom suposat, cosa molt freqüent en la seva vida de solter. Fou enterrat en la cripta de la catedral de Sant Pau, al costat del gran retratiste Sir Joshua Reynolds.

Va deixar a la patria el seu gran patrimoni consistent en finques i quadros, am la condició de ser colocats convenientment, dins del terme de deu anys.

Per haber fet la deixa d'un centenar de quadros a la *National Gallery*, les seves obres escasseijen molt en les vendes públiques i privades i quan per raresa sucsueix, els preus pujen en gran manera; aixís trobém que de deu quadros pagats al pintor uns 75.000 francs, per Mr. Bicknell, ne tragué aquest 430,000 francs en 1863.

Turner, am la seva pintura *prismática* ocupa el primer lloc entre els impressionistes moderns; el *Temeraire* que reproduim, exposat en 1839, es un de les millors entre les 257 obres acabades que se l'hi coneixen.

L'obra que publiquém, l'hi fou sugerida per la conducció del vaixell de línea *The fighting Temeraire*, (segón de l'esquadra inglesa que manaba Nelson a Trafalgar) pera ser dessenquadernat i venut. Lo notable del quadro, es la transparencia i brillantor del cel finíssimament pintat, resaltant el gloriós e inútil enginy de guerra daurat en l'últim día de la seva vida detrás del petit i negre remolcador quina fumerola's lliga am la calitxa del últim terme.

Extret del catálec históric de la National Gallery)

Teatralia

LES FUNCIONS DEN ZACCONI.— **Dissapte 28 de Febrer.** — El gran actor italiá dona sa primera funció a Novetats, devant d'un escás auditori, en el que s'hi conten sos admiradors mes entusiastas. En Zacconi es el mateix de sempre, la personificació més complerta qu'hem vist del actor modern, l'artista que viu materialment els personatjes que encarna, quins sentiments, emocions, i estats d'ánim exteriorisa amb una forsa i una veritat incontrastable. Aquest any encare trovém que ho fa més bé que la primera vegada que varem veurel. Sembla *més fet*, més segur, molt més ferm. El séu trevall escénic esparvera. *I Disonesti*, aquell drama casulá d'en Rovetta pren en mans d'en Zacconi unes proporcions de tragedia que fa fredat, especialment en la gran escena del segon acte. *Don Pietro Caruso*, resulta com l'altre vegada una maravella d'interpretació. Ja no hi ha un més enllá.

Diumenge 1 de Mars. — *La morte civile*, admirablement feta per en Zacconi, quin *Corrado* es un prodigi de veritat, no lográ atraure gaire públic, ¡que hi farém! En cambi am l'Utor s'omplía'l teatre...

Dilluns 2 de Mars. — *Tristi amori*. En Zacconi'l fá de manera molt distinta d'en Paladini; per nosaltres, aquell tipo d'advocat de fora, es una nova i espléndida mostra de la flexibilitat del seu gran talent dramátic. La Cristina també hi está molt bé, molt millor que la Mariani. Molt poca gent.

Dimecres 4 de Mars. — Aquell vellet del *Pane altrui* es també una d'aquelles figures que no s'olviden mai més un cop vistes. ¡Qué gran va estar en Zacconi en el drama d'en Tourgeneff! ¡Quin primer acte!.. Admirable va estar també en l'*Au Telephone*, imitació maeterlinckiana *eléctrica*, feta ab molta trassa per en De Lorde i en Foley. Molt entusiasme i un quart d'entrada. ¡S'ha de patir!

Dijous 5 de Mars. — L'*Otello* de Shakespeare, porta a Novetats una gentada extraordinaria. Ja era hora. En Zacconi obté interpretant la grandiosa figura del *moro* un éxit colossal, essent, no ja aplaudit, sinó aclamat

«XIULET D'ARGENT DAURAT» COLECCIÓ S. RUSIÑOL

pel públic. Hi ha *de que.* L'artista hi está veritablement prodigiós, molt ben secundat per en Bagni que fa i vesteix un *Iago* espléndit.

Dissapte 7 de Mars. — Els *Spettri* de l'Ibsen, no donan més que mitja entrada vergonyant. Els nostres intelectuals *quasi* hi son tots i dich *quasi* perque encare'n trovaríam alguns escampats pel cafés. «¿Qu'em de fer? — Si en Zacconi no fos italiá... Si no fos quaresma... ¡Ah! ¡Si fos alemany! A les hores...» — No sé si'l gran actor se ressentía del cansanci de les funcions anteriors, pero en el seu exquisit modo d'encarnar la figura d'Oswald, hi trovarem un *no se que* que'ns el feya véure a una altura mes baixa de la alcansada l'altre cop en la interpretació de la mateixa obra. Ab tot, aquesta lleugera impressió de diferencia de nivell, s'esborrá en la gran escena final, feta per en Zacconi ab art insuperable.

Dimenge 8 de Mars. — Repetició de *l'Otello.* Molta gent, no tanta com l'altre día, pero, en fí, molta gent. En Zacconi es ovacionat. A la sortida trovo un senyor de molta edat (de tanta edat, que afigurinse que's recorda d'en Gustavo Módena) el qual me diu am les llágrimes als ulls: «Déixils dir a n'ls *sabis,* aquest home es extraordinari, per mi fa l'Otello molt millor qu'en Rossi i en Salvini!» ¿Aixó de *sabis* no se perqui ho debía dir aquell senyor?.. ¡Ah! sí, ara hi caic! *¿Sabis?* no; impresionistes d'aquells que no més troven bons als artistes la primera vegada que vénen. Verbi gracia, Pugno, Weingartner, etc...

Dilluns 9 de Mars. — *Animes solitaries...* i tan solitaries, quatre o cinc files de butaques, ¡quin drama més hermós! ¡quasi'ns arriscaríam a dir qu'es un model la obra de Hauptmann! ¡quina impresió mes grandiosa produeix sa representació! ¡La companyía d'en Zacconi la fa ab un carinyo!.. quasi totes les figures son a puesto. La Cristina está inimitable i en Zacconi, com sempre, *benissimo.*

LA IX SESSIÓ DEL «TEATRE INTIM». — **Dimars 10 de Mars.** — L'esfors titánic realisat per l'Adriá Gual i'ls seus companys del Teatre Intim, portant a la escena la inmortal tragedia de Sófocles: *Edipos rey,* va esser coronat per l'éxit més complert i més entusiástic. Aquesta sessió te una importancia decisiva en la historia del teatre catalá, per la nova ruta que li senyala, per lo educativa que resulta pel públic i sobre tot per que ve a demostrar les forses ab que's conta a dins mateix de casa, de les quals tan gran partit podría treuresen, si tinguessin la protecció que tenen en altres terres i que de dret els hi pertoca. La tragedia de Sófocles, ab la seva potenta e incommensurable forsa dramática, per cap dramaturc de cap época posterior, assolida (Shakespeare inclusiu,) va llampegar am tot son resplandor sinistre en l'escenari de Novetats,

imposantse desde les primeres escenes al públic que va sentirse dominat pels dolls de frescal poesía que brollen abundoses de totes les escenes i per el sublim horror que's despren de la tragedia, a mida que va descapdellantse, amb una magestat que corpren i atueix alhora.

La interpretació del *Edipos rey*, va esser per part de tots, respectuosa, plena d'una sinceritat, honradesa i bona fé, dignes del més calorós elogi. Rebin un aplauso ben sincer per son trevall artístic apreciabilíssim, en Gimenez (Edip,) la Puchol (Iocasta,) en Mercader (Creó,) en Puiggari (Tirésais,) en Pahissa (Sacerdot de Júpiter,) en Pujol (Missatjer de Corinte,) en Cunill (Herald del Rey,) en Capdevila (Pastor de Laius,) en Tort (Vell tebá,) i la Pahissa i la Goula (Donzelles tebanes,) i tots els aficionats que formaven dignament en la comparsería, la qual va moures amb una veritat i amb un sentit tan helénic de la plástica, que hi hagué moments, com en el quadro final, en que la impresió de la massa muda, hermosament agrupada, va emocionar de debó al públic.

En Moragas i l'Alarma, mereixen també un aplauso per sa hermosa decoració, de tons i carácter encertadíssims, i per la disposició de les llums, que envolcallaren la tragedia en un medi adequat a tot serho. El trosset de chor en la escena final, amb acompanyament d'arpes que també ritmá la hermosa pregaria del segón acte, fou una nota tendríssima.

Tan agradable vetllada, va acabar am la representació de la deleitosa comedieta de Molière: *Le mariage forcé*, quines escenes, d'un aixelabrat sabor cómic irresistible i quina gracia frescal i desenfadada, varen produir en l'auditori un gran efecte. Tant la decoració, de molt carácter, de tons suavíssims, i bellament disposada, amb el fróntis ajustat a la época, cimejat pel blasó de Lluis XIV i decorat amb aranyes i cornucópies, com els vestits, alguns d'ells riquíssims, i tots de rigurosa propietat histórica i com la interpretació que va obtenir, per part de'n Llano (Sganarelle), en Puiggari (Doctor Pancraci), en Gatuellas (Doctor Marphorius), en Cunill (Lycaste), en Pujol

«PENJOLL D'ARGENT DAURAT» COLECCIÓ S. RUSIÑOL

(Alcidas), en Campmany (Alcantor) de la Goula (Dorimena) de la Pahissa i la Roca (Gitanes) i del que feia de Senyor Geroni, quin nom no recordém, molt notable.

L'efecte que'ns varen fer les traduccions catalanes — quin anónim honra molt, per cert, als traductors — tan del *Edipos rey*, com del *Mariage forcé*, va *esser* de que eran fetes am molt cuidado i sobre tot am molt respecte i amb un gran sentiment dels originals.

I are, la nostre felicitació més lleal i més sincera a l'Adriá Gual, ánima i cos del Teatre Intim, a quin concepte puríssim de lo que té d'esser l'art escénic, a quina voluntat de ferro, a quina constancia i a quina fé de mártir artístic, debém la festa d'art de Dimars passat.

CONTINUEN LES FUNCIONS DEN ZACCONI.— **Dimecres 11 de Mars.**— *Lorenzaccio*, de Alfred de Muset. No hi ha adjectius pera ponderar la manera extraordinaria com el gran Zacconi, va interpretar la figura de Lorenzino de Medici, un dels tipos més difícils, per sa complexitat, que hem vist en el teatre. Aquell noi malaltís, ardit, brétol, ignoscent, candorós, rublert d'ideals i farsit d'excepticisme, alhora, va resultar sencillament un prodigi. Poques coses hem vist que'ns hagin esverat com el *Lorenzaccio* den Zacconi. Tant que... ja ho veuen, quasi no sabém que dir; semblava que am la máquina d'explorar el temps, inventada pel nostre amic H. G. Wells, havíem reculat fins als díes de la dominació dels Médicis, semblava que'ns trobavem a la vella Florencia i qu'havíem fet coneixensa am l'entremeliat Lorenzino, am qui anavam de companys tota la nit, assistint a sa conversa amb el pintor, a son accés fictici de per devant de una espasa, a l'assalt furiós de floret am son mestre d'armes, en el que botava i uvolada com un cadellet de tigre, a sa visita al vell Strozzi, el día de l'agafada dels seus nois, i sobre tot a la preparació i realisació de la mort d'aquell mulato bandarra que's deia Alessandro de Medici, en la que ja hem dit que en Lorenzaccio-Zacconi va fer prodigis.

«JOIELL DEL SIGLE XVII»
PERTENEIX AL MARQUÉS D'ALFARRÁS

Dijous 12 de Mars.—*La nouvelle idole* d'en François de Curel. Hi ha un adagi que diu: «*Ja pots xiular si l'ase no vol beure.*» Dihém això perque no hi ha manera de que la gent vagi a veure en Zacconi. Ell prou que xiula escarrasantse presentant obres famoses antigues i modernes, peró, no hi ha més, l'ase... dic el públic, entossudintse en no vulguerse regalar am l'aigua fresca i saborosa que li ofereix l'actor genial; que hi farém, son *naturaleses! La nouvelle idole* es una obra séria, escultural, plena d'idees nobles i elevades, que acusa en son autor un cervell de primera forsa; una tragedia moderna aclaparadora per el conflicte que en la conciencia d'un home adorador de la ciencia hi esclata, a consequencia d'un acte realisat, en bé de la mateixa, peró que li resulta, sense ell volguer-ho, anti-humanitari i criminal als ulls de la gent. Té l'obra d'en Curel, escenes magistrals i si teatralment parlant no tirés tan a diálec filosófic, fora un drama com pocs ni han.

En Zacconi va estar superb, interpretant el protagoniste «Albert Donnat» i molt bé la Picello en el deliciós tipo de la malalta «Antoinette Milat.»

Dissapte 14 de Mars. — *Hamlet.* Teatre animadíssim, palpitant, ávid de fruir del treball del gran artiste i de compararlo amb en Rossi, Novelli, Maurel i Blanchart que son els Hamlets barcelonins. Si tots els díes s'omplís el teatre d'aquesta manera altre opinió tindría en Zacconi del públic de *nuestra ciudad*. La impressió que'ns feu en Zacconi encarnant la extraordinaria figura shakesperiana, va ser, de estupor en tot el primer acte, especialment en les escenes am l'espectre del seu pare. en les que'l varem trovar fora de comparació am res de lo molt qu'hem vist en el teatre, i de sincera emoció estética en tot el reste del drama, sobre tot en la gran escena amb els comediants, en el famós monólec, dit sense cap afectació oratoria i si, baix, baixet, com parlant am si mateix, en la escena amb Ofelia, en la

«JOIELLS DELS SIGLES XVI I SEGÜENTS»
COLECCIÓ S. RUSIÑOL

grandiosa ab sa mare i en la esplendidament esgarrifosa escena final. Ompliríam tot el número si haguessim d'explaiar i consignar el nostre entusiasme i les nostres apreciacions. Es un dels díes que hem trovat al gran actor mes *enllá de les forses humanes*. No sé que hi varem veure en aquell *Hamlet*, potser fins mes val no parlarne perque no ho sabríam pas definir net i clar. En Zacconi va esser ovacionat, aclamat, festejat... Tot es poc al costat de lo que va fer. Es d'aquelles impresions que ja no s'oblidan mai mes. De la interpretació de conjunt i de la presentació escénica no podém dirne res, perque feiam com el planeta Mercuri, que totes les geografíes diuen que apenas es visible *por andar envuelto entre los resplandores solares*.

Diumenge, 15 de Mars. — Repetició de de l'*Hamlet*. Bastanta gent i bastants aplausos.

Dilluns 16 de Mars. — *Spettri*. Teatre desert. En Zacconi, admirable. Acabats els *Spettri*, várem anar a Romea a véure la *Feminista* d'en Rusiñol, monólec que estrenava la Monner, ab motiu de sa *serata d'onore*. La obreta, plena de xistes que acusan la ma experta i garbosa del seu autor, fou interpretada a la perfecció per la beneficiada. I *L'Héroe?... Cuando será mi Dios?...*

Dimars 17 de Mars. — En Zacconi, desde un palco, va assistir ab molta atenció i complacencia a la representació del *Casament per forsa* i del *Edip rey* pels del Teatre Intim, donada també devant de poca gent. Com que la funció era a cárrec de l'Ateneo, en Pompeius Gener va llegir una atinadíssima conferencia sobre l'Atenas de Perícles, sobre Sófocles i sobre la llegenda, 'l símbol i la tragedia del rei Edip, essent molt aplaudit.

Dimecres 18 de Mars. — *La Bisbetica domata* de Shakespeare. Un gran i merescut succés. Aquells que deian que èn Zacconi no podia fer tipos cómics, váren errarse de mitj a mitj, doncs va enjegarnos un *Petruccio* més plaga, més aixelabrat i més *dallonsas*, que ni'l sospitavam, am tot i haverlo vist molt ben encarnat per en Coquelin gran i en Novelli; qui no hagi vist la conquista de la rabiosa *Cattina* realisada a cops de petó i a forsa d'abrassades per en Zacconi, pot dir que no ha vist res.

Dijous 19 de Mars. — *Kean*. Molta gent. Interpretació perfecte per part d'en Zacconi. Aplausos i totom content, assaborint el regust sospitós d'aquella píldora daurada i feta empassar am tant d'art.

Dissapte 21 de Mars. — Se suspenen les funcions per malaltía del gran artiste. De tot cor desitjém que no siga cosa de cuidado.

Aquí tanquém aquest dietari d'impresions rápides sugerides per les representacions den Zacconi.

Un de la platea

En Zacconi, la momia, els peixos sense sang i Shakespeare. — Les ratlles que segueixen, no son cap faula d'aquelles dels temps en que les besties parlaven, encara que's tracti dels peixos sense sang.

Una vegada era un antiquari barceloní, lo que vol dir qu'ere un antiquari de segona o tercera má i com després de tot no hi ha cap motiu per rebaixarlo, diguém qu'una vegada era un antiquari i aném al grá, encara qu'això no sigui mes qu'una mena de manera d'enrahonar. Es el cas, que'l tal antiquari va pendrer part en un encant de trastos detinguts per la duana per *no hallar al destinatario* o per lo que fos i en el dit encant adquirí un objecte tant estrany, que a Barcelona no se'n havíe vist mai cap d'igual, encara que al Museu Balaguer de Vilanova n'hi hagin.

I torném al grá, i enllestím; l'objecte encantat, era ni mes ni menos qu'una momia; no d'aquelles que l'endemá d'haver cobrat la semmanada roden la sinia per la pols del Passeig de Gracia, si no d'aquelles altres mes ben conservades, qu'envolquellades de bandeletes i d'alló de fer empedrats a Madrit, se troben en les pirámides d'Egipte i encara mes, abandonades en els tenebrosos cafarneums dels antiquaris propiament dits. Els del **Pèl & Ploma** quant varen anar a Lóndres per parlar de l'Irving i fersi veurer, diu que'n varen veurer una sala plena mes gran que'l frontón qu'ara está per llogar; jo no ho crec mes que per el respecte que'm mereixen dits senyors, perqué ara per ara'm deixan representar la meva

classe, en les planes d'aquesta revista o lo que sigui.

Mes no perdém de vista'l *grá*, perqué si no això semblaríe un article de *fondo* d'un diari pesat. Eram a la compra de la momia per l'antiquari de segona má. — ¡Justos! — La tal momia, fou conduhida al magatzém del nou possehidor, després d'haber satisfet al tresor, els drets que segons l'aranzel, perteneixen al bacallá o peixo-palo, i no's creguin qu'això sigui una broma de mal género, perqué precisament es lo menos mentida de tot aquet cas. — I ara, — que ja era hora, — arribém finalment al famós *grá*. El fet fou qu'exposada l' exótica despulla a la curiositat pública que es ben poca en una ciutat tan sabuda com la nostra, els badocs comensaren a dir-hi la seva; i jo la meva, perqué gracies a Deu, de badoc ne soc i m'en alabo; mes el que va dir-hi la seva, no va ser propiament un servidor, si no el mateix antiquari en pes, al ser interpelat per un pintor coleccioniste i escriptor quina modestia no vull ofendrer senyalant-lo amb indicacions mes clares.

Aquest, xicot de bon tracte al que conec per habernos trobat en algún *mailing* de versos o de coloms, va sentirse ferit per el desitg de saber i al veurer un trasto antic desconegut a Barcelona, va preguntar al marxant que dimonis era alló tant relligat, i negre; i l'amable negociant, s'estengué en grans esplicacions sobres la metempsicossis i tot alló d'Isis i Memnon, segons deien a l'Aida, quan jo encara ere prou tou per anarla a sentir.

¡Es clar! la par diguemne científica de l'explicació, plasqué al curiós artiste, mes després de rumiar un ratet, va formular concretament l'indiscreta pregunta que segueix:

¿I quants anys l'hi feu a n'aquesta momia?

Tres mil setcents cinquanta, respongué'l marxant, com si fos Horus en nova transmigració.

¿I com ho sabeu? anyadí'l curiós pintor.

Per la gran práctica, assegurá am tota la barra el possehidor d'aquell mort egipci.

* * *

Que té que veurer tot això amb en Zacconi — podíe dir el llegidor, si llegidor hi ha. — ¡Molt i encara mes que molt! es precisament aquesta *gran práctica* que fa parlar desde dalt de les cadires coixes de la crítica; es aquesta *gran práctica*, que fá tant divertits els entreactes de Novetats; es aquesta mateixa *gran práctica* qu'enverena'ls sopars de restaurant, les begudes de café, les dormidetes de círcol recreatiu, i'ls descansos dels *intelectuals* anónims que trevallém a jornal. Es aquesta gran práctica que fa parlar den Rossi a xicotets sense barber propi, de l'Emmanuel a molts qu'eren al poble quant el malaguanyat actor vingué a Barcelona, den Módena als que no han tornat mai més al teatre, den Mounet Sully, als que xiulaven a n'en de Max el día del benefici de la Sarah, de l'Irving als que'l confonen amb aquell Irving de les *Noches de la Alhambra* i den Salvini als que sentint parlar de tots els esmentats, ne volen dir un de nou. — No's diríe sino que cada día tenim una o dugues companyíes de grans actors i que tenintles aném a sentirles; que sentint *Hamlet*, *Otello*, o drames i comedies genials o noves, tením prou amor al teatre pera llegirles i entendrer-les. Que'ls que tenen la sort de rodar per aquella Europa de les vistes, aixís que son a París, en lloc d'anar a veurer *Dames de chez Maxim*, van nits i nits a la comedia francesa o als teatres bons. Que si van a Lóndres en lloc de badar en el *Empire* o a l'*Aquarium*, miren d'entender a l'Irving o millor qu'aquest a n'en Robertson, que jo vaig sentir quant me ficaba en política i vaig anar a Lóndres a estudiar sense fruit la serietat obrera inglesa, aquell Robertson que ja es al candelero de l'art inglés i qu'encara no figura en el diccionari barceloní del perfecte *snob*.

Quan ve un Zacconi i am verdader amor al art representa un *Amleto* arreglat per ell, de l' admirable versió francesa del desgraciat fill de Víctor Hugo, perqué en Zacconi modestament confesa no saber l'inglés, s'omple'l teatre de més soroll que gent i crida més l'atenció el crani de cartró de Yorik, que l'encarnació admirable d'un cómic genial. I això ho fá *la gran práctica*, la gran costúm de veurer verdaders artistes i Hamlets de cós i ánima. A les hores, sense mirar com se representa per tot, els sabis improvisats senyalen les tallades, com si haguessim de passar quinze hores al teatre.

«ESTÁTUA D'ALABASTRE DEL SIGLE XIV»
CATEDRAL DE GIRONA

«CASA PARTICULAR CONSTRUÍDA A LEON» PER L'ARQUITECTE GAUDI

Se l'alaba, i's parla de la sublim bojería d'un home, que cada dos per tres diu i demostra que'l boig el fá per arribar a sos fins, i finalment, lo que's fá mes, es dir tot axó i molt mes i no anar a la funció, conducta qu'amb això segueixen i exageren els peixos sense sang que no van a la funció, ni'n parlen, ni'n volen sentir parlar i si n'ehuen esment, es com si'ls diguessiu Llucia. Aquests nois de clenxa absidial, coll que crida anuncis i esllanguides formes d'aquelles que parla Petroni, diuen qu'ara es moda no dur res a la cara; jo i molts del galliner creiém que per molts d'ells, deu ser moda no dur res al cap! pobres peixos sense sang que s'esfumen en finals d'esbossos de rassa, ni sisquere eternament fixats en la seva *neulastenia* per un Velázquez que fes nanos moderns!!

I Shakespeare? que no en parleu? — Encara tinc llegidor? doncs si aixís es, sofriu que parli ell, segons diu en aquella famosa escena en la que aconsella als comediants: (1)

Hamlet. (Als tres comediants). A veure si'm feu el favor de di'l parlament tal i com jo os l'he recitat: cla i llisquent per la llengua. Si l'heu de mastegar, com fan molts cómics dels vostres, tant m'estim que'l digui el nunci. I no 'm vingueu serrant l'aire am les mans, aixís; sino que en tot heu de ser pulits; perque en la mes forta rierada, tempesta i — com si diguéssim — torbellí de la passió, teniu de trobá i de expressá una moderació que la endolsceixi. ¡Oh! com m'arriba a l'ánima sentí a un camálic de cap emperrucat qu'estripa una passió pera fer-

(1) Traduit de l'inglés per J. M. de l'edició popular Cassell, de Lóndres, que's ven a cân Schulzte, per 60 cèntims de pesseta.

ne penjolls de draps estiragarsats, que aixorda les orelles de la genteta qu'escolta, incapassa casi tota d'altre cosa que ganyotes i saragata. Jo agafaría an aqueix company i'l faría assotar, per haver estrafet a Termagant... Fa l'Herodes mes que herodat. Feume el favor; no os hi deixeu caure...

No sigueu tampoc massa mansos. Lo milló es que cada hu obeheixi a la propia discreció com el seu tutor. Acomodeu l'accionat a la paraula, la paraula al accionat, âm la regla fixa de no forsá la senzillesa natural. Perque tot lo forsat surt dels propósits de la representació escénica, qual objecte, lo mateix al principi que avui, era i es servir com de mirall a la naturalesa i ensenyar a la virtud sa fesomía, mofarse de la seva mateixa imatge, i donar de cada época i comunitat la forma i'l motllo. Alló forsat o rebaixat, potser fará viure al ignorant, pero de segur ofendrá al judiciós, qual censura ha de pesar moltíssim mes — per compte vostre,—que tot un teatre ple d'aquells altres. Jo he vist representar a comediants, — i'ls he sentit alabar, molt alt, per no dir molt profanament, — que sense tenir l'accent de cristians, ni gestos de cristiá, ni de pagá, ni d' home, remugaven i bramaven d'una manera que'm feie pensar que un manobra de la naturalesa havíe volgut fer homes i li havíen surtit malament: tan abominable era la seva imitació de la humanitat.

Primer comediant. Me sembla que nosaltres hem reformat això molt.

Hamlet. ¡Oh! ¡reformeo del tot! I no permeteu als nostres graciosos qu'enraonin mes de lo que se'ls hi hagi escrit, perque n'hi ha que per riure ells, fan riure també amb uns quans espectadors de poc senderi, i mentrestant passa alguna peripecia de l'obra a la que's necesari atendre. Això es de brétol, i descobreix una ambició desconsoladora en el bestiota que se'n val. ¡Are, aneuse a preparar! (Surten.)

No parla bé Shakespeare? — Veritat que'n Zacconi fá lo que l'hi mana'l gran inglés creador de tanta vida i bellesa? no es aquesta la millor crítica que prescindint de *la gran práctica*, se pugui fer de les representacions del execlent artiste italiá?

Jo i'ls meus companys de galliner quant en els entreactes ens marejém mirant l'abim de vuidor aon sols aplaudeix *un de la platea*, secundat per sis o set files esclarissades, pensém que'n Zacconi fore aplaudit per Shakespeare si aquell l'hi sentís repetir en la llengua del Dante aquells sabis concells que per justos son bons a tot hora i aquesta convicció indemostrable pero que conforta, ens fá gastar la pesseteta cada día, fruint d'un art nou pera'ls que no tenim *gran práctica* i sofrint la tos dels de baix, nosaltres intelectuals anónims que trevallém a jornal i que deixém la dona a casa perqué la criatura no cridi i comprometi a n'

El del galliner

Anders Zorn

MOLTISSIMES vegades hem fet alusió al gran nombre de pintors que no sent espanyols, poden considerarse com a continuadors i comentadors del gran llibre de veritat i de vida, pintat en págines perfectes per Velázquez, représ gloriosament per Goya i apenes anotat i fullejat en els bituminosos marasmes de la pintura hispánica de la passada centuria. I cosa verdaderament extraordinaria, els Velazquistes de més nom, son homes de terres apartades a n'aquella en que nasqué el pintor que feu célebre l'escaient figura del rei decadentiste Don Felipe, quart de son nom. — El més llunyá de tots ells, es sens dubte, l'Anders Zorn, nascut l'any 1860 a Mora, petita població de nom extranyament hispánic encara qu'estigui situada en el cor mateix de Suecia.

Els primers passos en l'art i'ls ciments de la seva gran reputació, els trobém cap als voltants de l'any 1880, amb una serie d'acquareles amplement pintades en la seva regió natal, la provincia de Dalarne, i durant els viatjes que

feu per Inglaterra i Espanya. Desde aquells temps, en Zorn no ha deixat de figurar ni un sol moment al cap de l'important moviment d' art que tant fortament floreix a Suecia, secundat per l'ilustració, la cultura i'l desprendiment dels seus habitants. Igualment capás d'interpretar el natural a l'aiguada, a l'oli i per medi del buril, el nom den Zorn es conegut en tots els centres d'art, tant considerat a Stockholm, com a Paris, Londres i Nova-York.

A Suecia, ve a ser am tota la dignitat que exigeixen els temps moderns, una mena de Velázquez del bon rei Oscar i de tota la familia reial, de la que n'es tant el pintor, com l'amic, sense serne el cortesá. Entre les obres culminants den Zorn, s'hi pot contar el retrato del rei Oscar, quina reproducció publiquém, el del príncep Eugeni, i molts altres de la reina, prínceps i princeses. Entre'ls retratos que a Suecia se consideren com mellors, hi ha el seu, pintant una dona nua i'l del bibliotecari H. Wieselgren, qu'es al Museu Nacional.

A Paris, es en Zorn conegudíssim i fou un dels pilans del Camp de Mars, quant se produhí l'útil escisió entre'ls pintors que volíen medalles i'ls que tant se'ls en donaven. Allí, exposá la famosa dona roija, banyada per la llum d'un café encara obert i'l marc suau de la matinada; l'interior d'un omnibus parisenc plé d'observació, molts retratos i diferents estudis de nú.

Als Estats Units es un dels pintors europeus més celebrats, trobant-se obres d'ell a Washington, Nova-York, Chicago, San Lluis i altres emporis de riquesa i cosa que semblará estranya entre nosaltres, centres de gust i de protecció a les arts. Desde l'exposició de Chicago, am quina ocasió ens lligarem d'amistat amb ell, ha fet molts viatjes a la gran terra nort americana.

Durant les festes de la coronació del rei Don Alfonso XIII, acompanyá a Madrid al seu amic el princep Eugeni, més, poc aficionat a plumeros i cortesíes, se'n vingué a Barcelona aont procurárem fer-li l'estada lo més *artística* possible, no ensenyant-li cap fábrica, pero recorrent coleccions, paisatjes i monuments.

Ja fá temps que's dedica casi esclusivament a l'esculptura, i el busto de la seva avia, la senyora Emma Zorn, es una de les seves primeres produccions d'aquest art. En un magistral retrato d'ell que publicarém en un dels próxims números, en facsímil, i qu'enviá com a present a n'en Ramón Casas, está representat en Zorn, modelant una figureta.

No podém acabar aquestes ratlles, senss donar públicament les gracies per els original, que'ns ha facilitat, al Comte de Birger Mörner, que no content en ser el representant dels interessos materials de Suecia a Barcelona, es també per raresa, el verdader cónsul intelectual d'aquella llunyana i civilisada terra.

PINZELL

Noves & velles

EL FAC-SIMIL d'aquest número, reproduheix una magnífica ilustració d'una obra escrita i decorada per el pintor Carl. Larsson. Els clixés, els devém al bon esprit de confraternitat del editor de Stockholm, Bonnier, al que donem les gracies. L'estampàció l'ha feta la casa Thomas.

THE STUDIO, BADA. — Aixís sembla despendrers d'una correspondencia de Madrid qu'inserta, firmada per les lletres C. H. — Vegis sino, l'extraordinaria ignorancia qu'impliquen les ratlles següents, no sabent comprendrer com una revista tant eminentment artística, ignora o millor oblida coses reconegudes desde fá temps, no sols aquí, sino en els centres artistics que s'anomenen Paris, Brusseles, Munic, Berlin i New-York. Judiqui el llegidor, si tenim rahó: «Madrid. — S'ha obert en desembre, la primera exposició oficial del any i no ha sigut judicada per dessota de lo que s'esperave, cosa rara a Espanya. — Espanya, no té un sol pintor de paisatje; no té escola de paisatje. Tot lo que's coneix, es purament l'imitació de Carlos Haes (1), que am tot i ser belga, fou el mestre de tants pintors espanyols. En Muñoz Legrain (2) ha reemplassat a n'en Carlos Haes a l'Escola Central de les Arts (?);

(1) Deu volguer dir Haes.

(2 Deu volguer dir Degrain

més original, més poeta que el seu predecessor, ha estimulat am les seves ensenyanses, la pintura de paisatje a Espanya.»

Després vé un paragraf *d'amigo*, aon se parla d'uns senyors Cuervo. Bertuchi, Latrada i Martínez Jerez, dels que'l corresponsal de *The Studio* diu:

»L'optimiste, dirie que hi ha aqui moltes promeses i'l nucleus d'una escola nacional de paisatje».

Com se veu, si no creguessim que s'ha sorprés la bona fe dels directors, *The Studio* no's recorda dels excelents paisatjes de Velázquez que tots els inglesos poden haber vist com jo, en la *National Gallery* i en la colecció de Sir Richard Wallace; també ignora aquell paisatje tant *modern* de Velázquez, que posseheix el *Prado* de Madrid i devant del que hi ha al menos un inglés en permanencia que representa la *villa Médicis* de Roma. Igualment sembla que no's recordi d'haber vist aquell paisatje magistral que Goya va pintar desde la pradera de San Isidro i que igual que'ls de Velázquez, coneixien els paisatjistes inglesos que tant han aixecat l'art inglés, i encara es més estrany, que no's recordi de haver publicat espontániament alguns paisatjes den Santiago Rusiñol, en un número del propi *Studio* i fins valdríe la pena de que'ls seus corresponsals de París, Bruseles, Munic, Berlin, New-York o Chicago, l'hi haguessin senyalat l'existencia de paisatjistes reconeguts al estranger, com son el citat Rusiñol, en Galwey, en Baixeras i en Bilbao i encara valdríe molt més la pena que'l corresponsal de Madrid se recordés que al *Museo moderno*, hi ha un paisatje den Mir, qu'encara que a n'ell no l'hi agradi, se pot posar al costat dels bons paisatjes coneguts a l'estranjer, sense contar que tindríe obligació de saber qu'ademés dels citats, n'han pintat de molt estimables, pintors coneguts i premiats a Madrid, com l'Urgell, en Vancells, en Vayreda, en Llimona, en Feliu de Lemus (que'n té o han tingut un al Luxemburg) i tants altres que no per ser modestos i no premiats, deixan de tenir el seu valer.

Ara, si'l corresponsal C. H., ha tingut l'atreviment de voler suposar que'ls pintors d'aquí no son espanyols, quedis ell amb una teoría de tal magnitut que sols se pot estampar impunement en periódics estrangers.

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

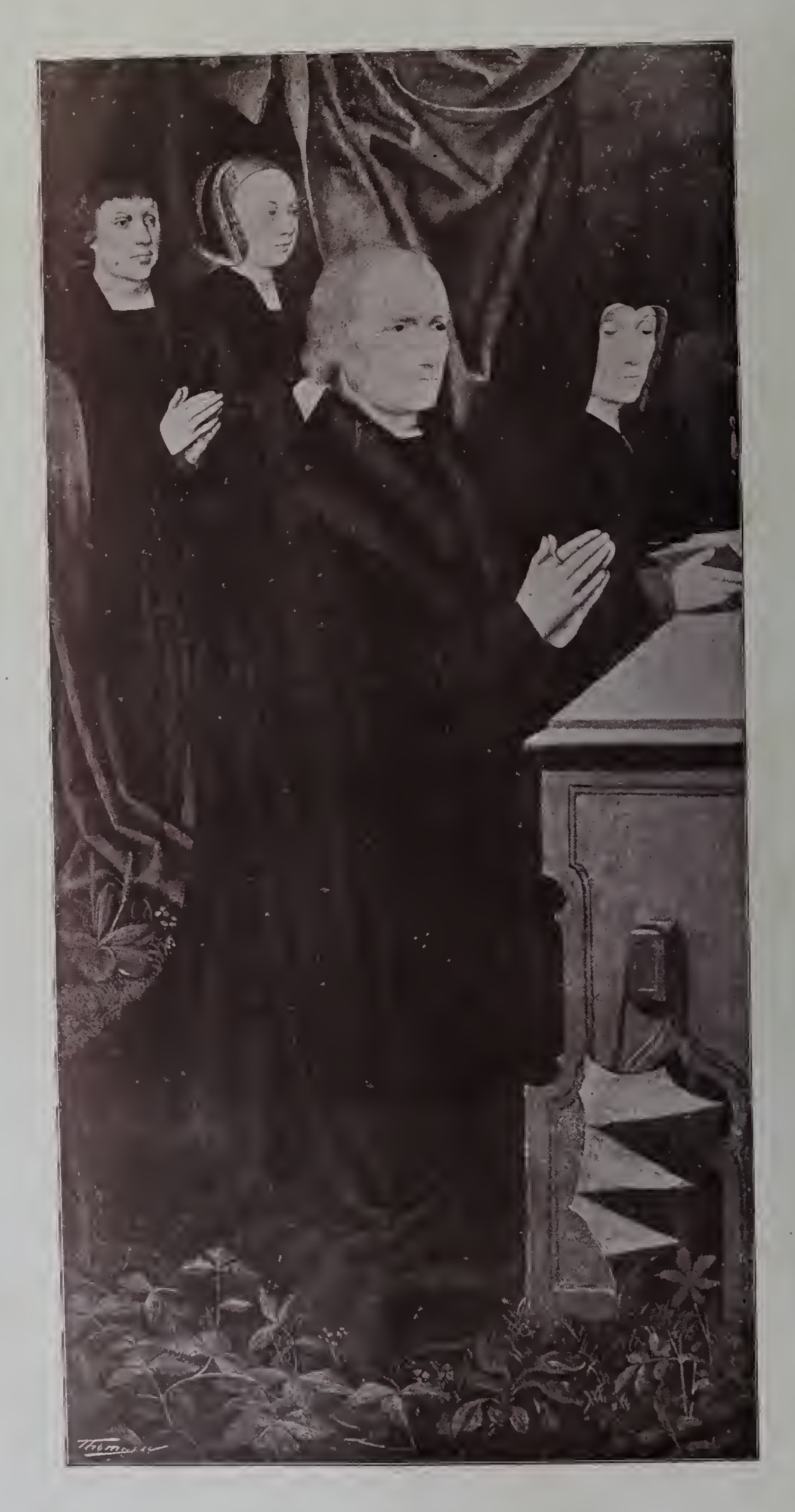
Obrador Gràfic. Thomas. Barcelona

92 17

«MUSEU DEL LOUVRE». ESCOLA DE COLONIA. EXTRET DE L'OBRA LES MUSÉES D'EUROPE, PER G. GEFFROY. LLIB. NILSSON.

«EXPOSICIÓ D'ART ANTIC».
COLECCIÓ DE D. M. FUSTER

«EXPOSICIÓ D'ART ANTIC».
DIPTIC D'ESCOLA ALEMANA

«MORTER CATALÁ DEL SIGLE XV»
COLECCIÓ S. RUSIÑOL

«SAN JORDI». TAPIS DE LA
AUDIENCIA DE BARCELONA

«DOLOROSA». RETAULE FOTOGRAFIAT PER JOAN SERRAHIMA. ✝ PROPIETAT DE LA SENYORA VIUDA PONS

«SAN FRANCESCH D'ASSIS», PER DO-
MENICO THEOTOCÓPULI, EL GRECO.
EXPOSICIÓ D'ART ANTIC. COLECCIÓ I LUIS QUER

«TRIPTIC DE VAN DER WEYDEN». COLLECTION DU
CHEVALIER MAYER VAN DER BERGH ÷ D'ANVERS

«EL SERMÓ», CROQUIS PER H. LEROLLE

La Schola Cantorum de Paris

UN veritable aconteixement ha sigut la vinguda a Barcelona d'aqueixa institució, i ne dihem aconteixement perque fora de la Capella Russa no recordem haver sentit mai un conjunt d'artistes que'ns hagin transportat al grau máxim d'entusiasme i ens hagin fet gaudir d'aital manera a tots els veritables fidels del Art.

Malgrat no haver vingut tot el conjunt que forma la *Schola Cantorum* (si be ja n'hi ha prou amb els choristes qu'han vingut pera poderlos judicar i admirar) i de no haverlos pogut sentir en son veritable medi o sigui sota les majestuoses naus d'un temple o al menys en una sala de concerts que reunis bones condicions aqustiques de les que per dissort no están dotades les de nostres teatres, i sobre tot no havent pogut fer una *selecció rigurosa* del auditori que te que asistirhi a festes semblants, hem pogut assaborir malgrat aqueixos inconvenients les filigranes en que converteix la *Schola Cantorum* de París les mes hermoses produccions dels grans músics que'l mon musical del segle xx admira i venera.

Desde els antecessors de Bach de quins autors apenas tenía el nostre públic la mes insignificant noticia, fins al Renaixement musical personificat per Bach, Mozart, Beethoven i Gluck i arribant als moderns contemporanis, la seria institució francesa els ha rendit el mes digne i solemnial tribut de veneració. Havem notat que l'institució parisenca posa particular interés en casi totes sas audicions de fer un veritable i justíssim acte de propaganda de la música del genial Gluck; del que fou precursor de Ricart Wagner. ¿No indica això que la *Schola Cantorum* te ademés del fí de vulgarisació de la música, un altre no menys d'elogi com es el de preparar el camí als que volen penetrar en la essencia del portentós drama wagneriá?

Solzament l'audició del quint acte d'Armida fá per sí sol prou favor a la *Schola Cantorum* que sigui alabada de la manera mes entusiasta, per tots els que varem tenir la sort d'aplegarnos en el Teatre Novetats la tarde del 22 de Mars últim.

***

Digne de la fama que li dona el mon musical, es lo director M. Charles Bordes, puig si son molts els seus coneixements técnics no ho es menys notable lo gust exquisit de les obres que fa executar a sa corporació. Prova lo que dihem que si no arriba a esser la vinguda del director de la *Schola* am lo famós *quartet* de solistes en el mes d'Octubre del 1901 i'ls dos concerts qu'havem sentit en lo més de Mars, encara estaría pera descubrir en Carissimi, un dels autors que mes influeix en l'istil monódic i que dona veritable forsa al recitatiu i al mateix temps gran interés al acompanyament d'orquesta. La *Deploració* final de *Jepthé* n'es una mostra.

El *quartet* de solistes de la *Schola Cantorum* format per Mlle. Marie de la Rouvière, Mlle. Marthe Legrand, M. Jean David i M. Abbert Gebelin, es un conjunt de artistes que fan honor a l'institució parisenca. Bach, Rameau, Beethoven, Gluck, Carissimi i tans altres no trobarán sens dubte gaires quartets que'ls interpretin tan justament. Poques impressions hem rebut com la que ens doná el baix Albert Gebelin en l'hermosa lamentació de Carissimi «O vulnera doloris.»

I ja que parlém d'impressions! que poques ne rebrá'l públic que l'emocionin com l'audició del quint acte de l'ópera «Armida» de que avans parlavem. Impossible es descriure millor am la sencillesa de medis que tenía Gluck, el sentiment dramátic i la poesía encisadora dels personatjes de la *Gerusalemme liberata*, d'en Torquato Tasso. El dúo *Aimons-nous* (dit magistralment per la Rouvière i en David), la *gran xacona*, la delicada *siciliana*, les hermoses estrofes dels corifeus i'ls comentaris del chor igual que'n les tragedies gregues i sobre tot la gran escena final son d'una intensitat dramática que sols trobem en Wagner.

Gluck se'ns presenta en aqueixa obra com un coneixedor grandiós dels efectes de sonoritat (com per exemple, els acords finals de l'obra), inventor de riques melodíes, sentint ab tota sa magnitut els bells episodis d'Armida i Renaud, dominant per complert les lleis de l'armonía i expressant les tendres queixes de la protagonista ab una elegancia i distinció que evoquen el recort dels plechs de les magestuoses túniques ab que'l poble grech cobría sas figures i que ab sa sobrietat ens donan idea d'una estética que cap altre poble ha possehit. Artista de temperament revolucionari, el primer que fa desapareixer de les taules del teatre, el gran ball ab que'ls empressaris del segle xviii obligavan a l'autor a terminar la representació (proba de la migrada cultura del públich d'aquella época), el primer que dona veritable importancia a son colaborador el poeta i que al mateix temps dona un paper molt més digne a l'orquesta, ennoblintla i treientla del lamentable estat d'acompanyament perpetuo, estat que feia anomenar irónicament a Ricart Wagner, *la gran guitarra*,

«DANS LE CHOEUR», PER H. LEROLLE

no fentla cómplice solzament de les divagacions de una tiple o un tenor en la insípida *aria* o en l'incolora *cavaletta* ab que'ls autors no escribian més que pera fer lluhir les facultats vocals de determinats cantants, pero mai pera fer sentir al públic el drama intens que dona veritable vida a una obra, que fa sentir al auditori les emocions, estats patétics que la paraula no pot expressar, que'ns posa en situació i ens fa compenetrar ab l'idea no solzament de l'autor, sinó que fins ens fa *viure* (permesa sigui la paraula) i ajuntarnos ab les alegríes i dolors dels personatjes, en un mot, ens fa sentir el drama líric.

Tot això i moltes més apreciacions de que no parlarem per mancarnos l'espai, hem trobat en Gluck i tot axó ens ha fet sentir la *Schola Cantorum*. El quint acte d'*Armida* com hem dit avans, se pot contar entre aquelles emocions veritablement artístiques que han sentit els filarmónics barcelonins, i hermós era el contemplar que molta part del públic que en trista i vergonyosa fetxa pera l'historia de la música, havía esclatat en forts xiulets en el estreno a Barcelona d'aquella altra sublimitat del gran mestre clássic, de la magestuosa *Ifigenia a Taurida*, interpretada de la manera menys respectuosa, s'entussiasmava, reconeixía i admirava'l geni de Gluck, i nosaltres ens felicitavem al veure confirmat el judici que teniam d'aquella *gran sala de reunions i espectacles* ahont no es possible la renaixensa d'un públic intoxicat encara ab l'*Spirto Gentile*, el *Oh paradisso* i el *Vechia simarra*.

Una de les qualitats més hermoses de la *Schola Cantorum* es la diferenta interpretació que dona a cada autor, distingint-se de les institucions chorals que corren avui dia, que si be es molt que contin en son repertori obres de veritable mérit artístic, la manera d'esser cantades no fan distingir al públic la diferencia que va d'un Rameau a un Clavé, d'un Palestrina als cants populars d'un poble. No es que que volguem rebaixar els mérits de nostres institucions chorals, puig aqueixes se troban desgraciadament en un pais ahont les belles arts, una de les manifestacions que més l'ennobleixen i li donan veritable importancia i personalitat, no's troban protegides per les corporacions oficials i si per un cas se ocupan d'elles es de la manera més rutinaria i lamentable. El sol fet d'haver sentit a Barcelona la *Schola Cantorum* de Paris, tindría d'encoratjar a *nuestras clases directoras* a donar l'importancia i protecció que mereixen l'art musical i nostres institucions chorals, puig ens sembla que ja havem protegit prous *tenors* i *toreros* i massa sabem la *fama indiscutible* que tenim devant de les nacions civilisades.

La *Schola Cantorum* ademés ens ha fet sentir bellíssims motets gregorians i altres composicions d'en Palestrina, Victoria, Josquin de Pres, Roland de Lassus, sentides cansons franceses les unes filles del elegant segle XVI i altres populars harmonisades per en Tiersot que es a Fransa un dels folk-loristes més notables i es junt ab l'Ernest Reyer qui fa coneixer en les sales de Paris i de Bruselas, no sols la música popular francesa, sinó també la extrangera, de la que forman part les boiroses cansons del Nort, les serioses cansons alemanyes, les planyívoles del Volga, les *morriñas* gallegas, les que recordan el poble artista arábic i finalment nostres hermoses cansons catalanes.

La *Schola Cantorum* rendí ademés tribut a Bach, executant sa magestuosa cantata *Resta ab nosaltres, puig la nit s'apropa*, a Beethoven en un seriós *Cant elegiach*, i als moderns Fauré, César, Franck, Bordes i Nicolau en apreciables composicions.

L'Orfeó Catalá prengué part en el segon concert, cantant juntament ab la *Schola Cantorum*, el *Santus* i *Benedictus* de la grandiosa *Missa del Papa Marcello* de Palestrina, el dialec espiritual, *Domine puer meus jacet* d'en Bordes, obra que si be es mancada de sabor religiós, la fa recomanable, son gran treball armónic i el *Divendres Sant* d'en Nicolau, obra ja molt coneguda per nostre públic.

Felicitem i admirem a la *Schola Cantorum* de Paris, i en particular a son director el Mtre. Charles Bordes i li preguem que no sigui aquesta sa última visita a Barcelona, puig ab gaires impressions com las de sos concerts, la evolució musical que tant necessita nostre públic, se fará ben remarcable i poc a poc ens anirem convencent de que encara ens falta molt pera podernos preciar de públic ilustrat i anar aparellats ab els de les altres nacions.

Un altra manifestació artística havem sentit en Mars passat, lo famós *Quartet Tschec*. El públic va ovacioná als prodigiosos artistes bohemis en totes les obres que van executar, peró ahont l'entussiasme va arribar al deliri fou en l'*andante con variazioni* del *Quartet* en *re menor* de Schubert.

Beethoven, Schumann, Dvorak i Smetana, en bellíssimes composicions patentisaren que'l artista lo mateix magnetisa l'auditori en una producció per orquesta que en el restringit marc de quatre instruments.

El públic barceloní pot agrahir al Mtre. Crickboom la vinguda a Barcelona de aquet quartet i al mateix temps pot reconeixer que pera arribar a la comprensió de la música moderna es menester haver sentit els clássics i haverlos estudiat.

R. Moragas

«AU PATURAGE» MUSEU DEL LUXEMBURG (PARIS), PER H. LEROLLE

«LA COMUNIO», PER H. LEROLLE

«RETRATO DE M.ME ***»,
PER HENRI LEROLLE

«MARE DE DEU DEL ROSER».
ESCULPTURA DE FUSTA. COLECCIÓ DE LA
SRA. GIRAUDIER, VDA. DE MIQUEL Y BADIA

AL CEL per Jacinto Verdaguer, Pbre. †

DEDICATORIA

Als qui patexen

Appropinquavit regnum cœlorum.
Math. 3, 2.

Los qui patiu en esta vall de llágrimes
¿per qué'n contau los dies y les hores?
passarán vostres penes com un núvol
y aprés vos somriurá amorós y tendre
lo cel que es lo somriure del Altíssim.
Axecauhi los ulls los qui estau tristos,
allá us espera l'alegría eterna,
allá totes les llágrimes s'axugan;
la pena es lo preludi de la Gloria.

Malalt que estás clavat de peus y braços
en lo llit espinós de l'agonía,
mira ses portes d'or. ¿Te semblan llunyes?
donchs una creu petita te'n separa.
Los qui estau desterrats y en cativeri
mirau allí la espléndida sortida,
ahon estén ses ales estrellades
la llibertat dels Angels companyona.
Veniu á reposar sota'ls ombrívols
arbres sagrats que cap hivern esfulla
los qui us sentiu afadigats y llassos.
Orfes veniu, allá teniu un Pare,
¿los ulls que l'han de veure perqué ploran?
¿Passareu fam y set sobre la terra?
no'n passaréu ja més, d'incorruptible
menjar diví les taules son parades.
Abandonats del mon, no us abandona
qui us ha criat, sou los qui mes estima,
de sa amor n'es penyora l'Evangeli.
Pobrets de Jesucrist, que les engrunes
del calaix demanau de porta en porta,
veniu á alçar los ulls á la estrellada.
¿Veyéu eix escampall de pedrería?
es la del mostrador, la gran riquesa,
los munts d'or y de perles son á dintre,
y exa tenda d'atzur es casa vostra.

PRÓLECH

J. M. J.

Vull anar al Cel, per axó n'he escrit aquexos cants d'anyorança. No voldría anarhi sol, per axó los publico ara y los trach á faró, tal vegada sense serne gayre merexedors. Aquí podría acabar lo prólech d'aquest llibre. Mes digamne alguna cosa més.

No sé quin atractiu té per les criatures lo Voliol, aquella cuqueta rodona y vermella, que's posa en los lliris y més encara en les mates de boix, sobre tot en les altes montanyes. A Cerdanya l'anomenan Margarida y á Blanes li donan lo poétich nom de Gallineta de la Mare de Deu. D'altres insectes los noyets ne fugen ab por y ab prou feynes los gosan tocar; al Voliol lo cercan entre les fulles, lo cullen com una pedra preciosa y, sense ferli mal, lo fan servir de joguina. Quan jo era petit, á dotzenes de vegades ab los altres noys los anavam á caçar entre 'ls lliris del hort, sobre la blancor dels quals semblavan talment rubins. Quan sortosament ne trobavam un nos lo posavam joyosos á la má, que ell ab peu llest s'afanyava á recórrer, tantost á la dreta tantost á la esquerra, tantost de part d'amunt á la cara de la má, tantost de part de sota. Posavam la má de dits cap á terra y ell seguía caminant, caminant; la clohíam y ell á les fosques trescava sense parar un punt. Quan conexíam que's cansava de fer anar sos peus de mosca, posavam la má de dits en l'ayre, y ell, cercant un repeu per pendre volada, se'n pujava amunt, amunt sempre. Quan era al cap d'amunt del dit polsé, se trobava baix encara y s'enfilava al índex, y quan arribava al bell cim del índex se'n pujava al dit del cor: allí donava dues ó tres voltes y no veyent un pujador més alt, s'aturava. Axecava sa closca vermella picada de negre, que's partía en dues portelles, treya de sota unes aletes petites com dues llentíes y primes com tels de ceba, y, ajudantli á esténdreles ab una bufada, prenía'l vol, mentres nosaltres li deyam: Voliol, Voliol, ensényans lo camí del Cel.

Axó meteix que jo deya á aqueix simpátich insecte, abans de sortir del paradís de la infantesa, quantes vegades ho he repetit després en lo llarch y travessós viatge de la vida! Quantes vegades ho he dit á la matinera calandria, al véurela en les primeres hores dels díes d'istiu, enarborarse com una fletxa tot cantant com fins á perdres de vista! Quantes vegades, en ma curta vida marinera, ho he dit á l'áliga de mar, al véurela encelarse entre'ls núvols de la tempesta! Quantes voltes ho he dit á les estrelles erradívoles, que mudantse de lloch, com diu la gent senzilla, semblan obrirnos la via cap amunt ab sa lluminosa estela! Quantes vegades al ensopegar una d'aquexes poques ánimes angelicals, que están de pas en lo mon com les orenetes, li he dit al véurelan sortir: Anima, bona ánima, ensényam lo camí del Cel!

A la gran amor que sempre he sentida per ell, com si m'hi atragués un iman extraordinari, s'han unit, fentme d'esparó, los desenganys que he rebuts en la terra. Veusaquí l'orígen y'l perqué d'aquest nou llibre, que es la segona part de les *Flors del Calvari*, germá d'aquelles aspres quexes y fill de aquelles penes y dolors. Lo Cel es la corona de la vida atribulada y la única y bella esplicació del enigma de les amargors que's passan en esta vall de llágrimes. La idea del cel está íntimament lligada ab la de la creu, com la consequencia á la premissa, com la cullita á la sembra, la flor á l'arrel y l'aureola de raigs á la testa del mártir.

Un día, Deu permeté que s'ennuvolás de colp mon hermós esdevenir; passí penes tan fondes que posaren en perill la meva existencia, y tan llargues, que encara duran, y Deu-ajut fins que s'acabarán. No cal pas contarho tot; lo tracte que se'm doná sobre la terra m'obligá á cercar refugi en lo cel y per distraure mon cor y enteniment de les miseries de ací baix, me posí á contemplar ab les llágrimes als ulls la sobirana bellesa del palau de nostre Pare celestial y, encara que ab lo cor plé de neguit, me posí á cantar com los pelegrins de Terra Santa, que, dexant enrera la mar tempestuosa, los perillosos esculls de Jafa y'l poble de El-Latrun ple de llegendes tan poch falagueres com son nom, arriban á la envista de Jerusalem: *Me he alegrat de les paraules que se m'han dites: anirém á la casa del Senyor. Nostres peus entrarán per tos atris, oh Gerusalem*. Y ¿com no cantar, ovirant més d'aprop la sortida de aquest desterro y la entrada en un sejorn hon lo neguit es desconegut? ¿Com no cantar tenint en perspectiva la regió benaventurada de les eternes alegríes?

Admirable comportament lo de la divina providencia ab nosaltres. Ella espressament omple de pedres y voreja d'espines los camins d'ací baix, perque en compte d'afectarnoshi, axequém los ulls allí dalt y á cada pas que fem vers la felicitat terrena, nos posa un entrebanch perque, vulgas no vulgas, la cerquém allá ahon es, mes ay! sempre endevades! Com més fel se barreja als plahers de la terra més s'acostan los llavis á la copa emmetzinada.

Conta Homer en la Odisea que'ls companyons d'Ulises trobaren tan bons los fruyts del lotus que s'oblidaren de sa patria, fins á no recordarsen més. Lo meteix Deu en la Sagrada Escriptura feya retrets als israelites de que distrets ab les floretes del camí no li sentían grat de la terra de promissió.

L'home es un presoner sobre la terra, puix la seva ánima, per son orígen y per sa fí, es tota celestial, mes es un presoner tan fet á ses cadenes, als sofriments y á la presó, que s'esglaya de sentir obrir la porta de sortida. Está tan avesat á la fosca, que trobantshi bé, la cerca, y apila demunt seu núvols de tenebres, per no veure la serena llum de les altures. No recordo quin autor ha comparada la nostra ánima á un d'aquexos bonichs papellons que rumbejan sa hermosura per los vergers en los matins de Primavera. ¡Miraulo com desplega ses ales virolades; com puja al cim dels arbres y baxa á ran de les herbes y vagarívol roda y va y ve d'una flor á l'altra á assaborir la gota de magná que duhen amagada dintre son cor. Donchs si l'agafan y li llevan les ales, no es més que una eruga fastigosa que s'arrossega per la pols. Ales, ales de fé y d'esperança per volar faltan á l'ánima en aquest temps de fredor, no pas caminadors ni crosses per caminar y menys trabes y grillons de dupte y negació per arrelarse y corsecarse en lo desterro.

Per axó creyém fer una obra de caritat, y la més gran de totes, parlant del Cel, escrivintne y cantantne. Les cançons de la cugullada y'ls refilets de la cuereta animan al llaurador que colga son grá en lo solch del goret, y la corranda que entona'l devanter anima als segadors en la sega y als viatgers que atravessan en caravana lo desert.

Cantant lo Cel crech cumplir un precepte diví: En qualsevol ciutat ahon entreu, diu Jesucrist á sos apóstols, curau los malalts y diheulos: *Lo realme de Deu está aprop de vosaltres*. (Lluch, 8 y 9.)

Ara més que may convé cantar á la afadigada humanitat la cançó de les divines esperances; ara més que may cal parlar d'una altra Gloria als qui viuen y moren per la enganyosa gloria del mon: ara més que may convé recordar als assedegats d'or que no ho es tot lo que llúu y que part d'amunt de la teulada hi ha altre or y altres bens de més valía. Cal dir als que sufrexen, que hi ha un lloch de repós;

als qui navegan, que hi ha un port segur, y als qui moren, que hi ha una resurrecció. Cal dir ben alt als richs que hi ha unes altres riqueses á guanyar fent caritat als pobres, y á aquexos, cal dírloshi més alt encara, que hi ha uns altres bens que esperar y que's compran sufrint ab paciencia les penes de aquesta curta vida y que son de eterna durada.

¿Voleu saber que es lo Paradís? posauvos tota l' aygua de la mar en lo palmell de la má y després vos ho diré.

Un sant pare de la Iglesia assegura que'ls pobres condemnats son més atormentats pel recort del Cel que per lo foch. *Plus cœlo quam gehenna torquentur.*

Oh Cel, que dolç ets per los qui tenen lo cor amargat en esta vall de miseries! Que hermós ets per los ulls que plens de llágrimes volen mirarte, que suau per lo cor afligit que sab desitjarte y amarte! Oh! qui'm donás ales per volar á tos tabernacles! qui'm donás la veu del rossinyol per cantarte! Mes, pobres y humils com sían los himnes que en díes de prova m'inspirares, vaig á donarlos á llum, per convidar á mos germans que patexen del calzer de consolació ab que m'aconsolares.

Al estamparlos ara cambio'l títol de *Celisties* ab que foren escrits, per lo de *Al Cel!* Aquell era tal vegada més poétich, aquest es més encoratjador y sobre tot més cristiá y á més, es lo títol d'un dels cántichs meus que s'han cantat més y's cantan y rodolan encara per Catalunya. Un sant religiós que l'ensenyava á més de setcents noys en la ciutat de Manresa, morí fa catorze ó quinze anys cantant aquexos mots de la resposta, que deuen fer de bon cantar en la hora de la mort: *Al cel, al cel me'n vull anar.*

Preludi

Un día somnií que era una abella
y, papellonejant per l'hort del Cel,
anava de una estrella a una altra estrella
á volves d'or cullint la dolça mel.

Anava del clavell á la vidalba,
de la Herba-de-la-creu als romanins
il-luminats per la claror d'una alba
que no han vista jamay nostres matins.

Allá la flor de Corpus que s'obría
entre mil altres flors en mitg d'un prat
me feya recordar la Eucaristía
convit hon so del Angels convidat.

Ací'm somreya una gentil poncella
que esbadellantse's convertía en flor,
en flor del paradís sempre novella
que feya cada día nova olor.

Un Angel m'ensenyava una viola
y un lliri com la Verge hermós y blanch,
aprop d'una flamanta joliola
com Jesús ab sa túnica de sanch.

D'un misteri volava á altre misteri,
d'una amor robadora á una altra amor;
com un pit se m'obría l'emisferi
dexantme beure en lo diví tresor.

Vola que vola de la rosa al lliri,
de flor en flor seguía jo'l verger,
del néctar regalat fent lo captiri
entre cántichs y música y plaher.

Ferne volía una rosada bresca,
per dir, preneune, á mos amichs del mon,
preneune un rajolí d'exa mel fresca
del alt verger hon mes delicies son.

Mes ay, mes ay, quan á plaher brescava
caygut sobre la terra'm despertí,
y en comptes de la bresca que us baxava
sols trobo les cançons que veuse aquí.

¿Voleu que vos la cante?

Miscens gaudia fletibus.

En aquest mon tothom plora,
tothom plora día y nit,
sinó les penes passades
les penes que han de venir.
També he plorades les mies
mes ara ja canto y rich;
canto les glories que espero
per los treballs que passí,
en lo camp de les espines
les flors que espero cullir.
Companys meus de captiveri,
¿no voleu cantar ab mí?
Los qui plorau entre'ls pobres,
los qui frissau entre'ls richs,
los qui'ls dies del desterro
contau per los del neguit,
los passos per les caygudes,

los instants per los sospirs,
los qui estau ab lo front núvol,
los qui teniu lo cor trist
¿voleu que jo vos la cante
la cançó del Paradís?

In principio

Cum me laudarent simul astra matutina.
Job, 38, 7.

Mogut un jorn d'inspiració suprema
al bell matí del mon
volgué'l Senyor escriure son poema
del univers que's desvetllava al front.

S'oferiren per págines superbes
la terra y lo cel pur;
ella verdosa ab sa catifa d'herbes,
ell blavejant ab son mantell d'atzur.

Desplegant y plegant ses lluminoses
ales vol ser sa rúbrica lo llamp:
ses miniatures volen ser les roses,
ses lletres de color les flors del camp.

A doll á doll rajaren de sa ploma
feta d'un raig del rioler Abril,
l'espígol y'l timó de més aroma
lo lliri de Florencia més gentil.

A raig á raig brollaren les estrelles
en la serena cúpola del cel,
ulls d'ángel que hi obrian les parpelles,
fronts virginals al axecarse'l vel.

Foren dolços murmuris les paraules,
y gemechs de coloma los sospirs,
y remoreigs de cisnes sota'ls saules,
y col-loquis de flors ab los sefirs.

Finía la posada á mitg escriure
rodant per l'emisferi l'astre d'or:
encara's veya'l poncelló somriure
que ja sos llavis desclohía flor.

Y per la verda y per la blava esfera
brollavan les idees de son dit,
com florida d'una altra primavera
que enjoyava'l verger de l'infinit.

De celistia y de llum dexava rastre
recorrent çá y enllá la creació,
y cada vers se convertía en astre,
cada estrofa en brillant constelació.

Y cada sol dexava per estela
sa lletra d'or ó cláusula d'argent,
y l'ángel y l'aucell sa canticela
ací en la pols ó dalt del firmament.

Y l'univers era un immens salteri
que ferit per un estre sobirà
la música adollant per l'emisferi
ressonava en los dits de Jehováh.

Vora'l breçol del home que naxía
quan lo poema de set cants finí,
entre onades de llum y d'armonía
Deu meteix en sa gloria s'aplaudí.

Anem

Ja hi he navegat prou
per les mars de la terra,
de golfos de neguit,
d'onades de tristesa.
Barqueta mia, anem,
anemsen, barca meva,
cap á la mar del cel
avuy que està serena.

Assí navego á rem,
allí ho farem á vela
sens témer los esculls,
sens por de la tempesta.
Ay! en la mar d'ací
taurons hi ha y balenes,
en la d'allí tot son
blanquíssimes nimfees
florides en l'atzur
entre esgranalls d'estrelles.
En mitg del esgranall
lo bon Jesús m'espera.
Anemhi tot seguit,
anemhi, barca meva.

La nit y'l dia

Ella es morena, — demunt de sa testa
la flor del cel — s'esbadella y s'mor:
róssech d'estrelles — adorna sa vesta
riu que per sorra — capdella grans d'or.

Sa cabellera — sedosa es y bruna,
son mantell blau — es de perles sembrat;
sobre son pit — lluhenteja la lluna,
com fals d'argent — entre espigues de blat.

Ros es lo día, — sos ulls son de flama,
té per agafa — lo sol en son pit,
sa ullada ardenta — les messes inflama
si á terra mira — de dalt del zenith.

En son viatge — sovint se estalonan
per les altures — seguint-se dels cels,
d'ell ab les flors — los jardins se coronan,
y ella l'atzur — ensementa d'estels.

Deu los casá — y es l'aurora sa filla,
té l'or del dia — y l'argent de la nit;
la llum y la ombra — la feren pubilla
y li brodaren — tots dos lo vestit.

De l'un y l'altre — les joyes rumbeja
quan en son llit — s'esparpella rihent,
de flors y estrelles — sa vesta perleja
y s'enfinestra — al balcó del orient.

Les orenetes

Rapiemur cum Christo in aera.
Sant Pau.

I

Quan les fulles dels arbres
se van marcint
si no rodolan seques
per los camins,
quan ja la rosa blanca
falta al jardí
de neu per aparéxer
en algun cim,
quan arriba l'Octubre,
dexant llurs nius
totes les orenetes
á mils á mils
sobre un arbre se aplegan
en gros meeting.
Al ser allí aplegades
llençan un crit:
N'es arribada la hora,
nos cal partir
vers lo sol que s'allunya
d'aquest pais.
Rihent allá'ns esperan
lo Maig y Abril.
¿Qui hi vol vení ab nosaltres?
¿qui hi vol venir?

II

Cristians, orenetes
de Jesucrist,
criades per la Gloria
que no té fí.
¿No sabeu que en la terra
som pelegrins?
¿no us va gelant les ales
l'hivern humit?
Lo sol que ha de escalfarnos
es lluny d'ací,
mes va arribant lo dia,
nos cal partir
com elles del desterro
d'aquest mon trist.
¿Qui hi vol vení á la Gloria?
qui hi vol venir
á niar en los arbres
del Paradís?

La via Láctea

¿Qué es aqueix riu d'estrelles
que com anell guarnit de pedres fines
cenyeix la immensitat del emisferi?
jo ho preguntí als mitólechs,
y un respongué: — Es un raig de llet de Juno
caygut mentres donava'l pit á Hércules. —
Altre'm digué que Faeto al caure
de son carro de foch, un astre exintse
de son camí ordinari,
socarrimá l'espay en sa carrera.—

No gayre satisfet de la resposta
ne demanava als filósops y astrónoms.
Me respongué Aristótil: Es un núvol
de vapors sechs que més amunt del éter
cabellera de flames arrossega.
— No! digué un seu dexeble: En lo principi,
al començar lo sol los seus viatges
per la volta estelífera, son carro
dexá en lo firmament exa rodera. —
— Jo crech, digué Demòcrit,
que es la claror dels astres que á miriades
en la blavor sidérea s'acongestan
com sobre'l Nil los platejats nenúfars. —

Demaní son parer á Teofrástes
y'm respongué: — Axó es la soldadura
ab que Deu encaxá'ls dos emisferis
que forman la estrellada, per la escletxa
que dexa lo cosit la llum de dintre
del firmament brolla y traspua á fora. —

Demaní'l seu á un vell pastor de Nuria
y'm digué que es la via de Sant Jaume
per hon, á son exemple,
les ánimes se'n pujan á la gloria.

No sabía més lletra que ses cabres,
lo vell pastor de Nuria,
mes, posí sa costesta lluminosa
demunt la d'Aristótil
y la de tots los sabis de la Grecia.

Mirant la estrellada

Pulchriora latent.

Diamants son los estels
mes del gran tresor dels cels
son no més lo que s'ovira;
los diamants son á dins,
ensenyaumels, Serafins,
alçant la blava cortina.

Veuré la Ciutat d'or pur,
les dotze portes del mur,
quiscuna una margarida,
los fonaments de lleccí,
de topaci y de rubí
de carboncle y d'amatista.

Ensenyaume l'Anyell sant
que es temple y sol clarejant
que la Ciutat il-lumina,
l'alta joya y lo joyer,
la mina y lo tresorer
d'aquells munts de pedrería.

Derrera eix aparador
jo us veig á vos, oh aymador
de ma ánima adolorida,
mes puix aymador sens par
vos hi voleu desposar,
si la haguesseu d'enjoyar
sia en exa argentería.

Pols

Oh que poco es lo de acá,
oh que mucho es lo de allá.

No les mireu pas, ulls meus,
d'aquest mon les vanes coses,
vanitat de vanitats,
d'aygua térbola bambolles.
Comparau sa lluhentor
ab los joyells de la gloria,
son menos que fochs follets,
son menos que grans de sorra
que posats al peu del riu
una zumzada se'n porta,
mentres lluhen allí dalt
sempre rihentes y hermoses
les llentiqueles del cel
com brillants sobre una joya.

¿Y per aquells grans de pols
perdríam esta corona?

A les estrelles

Indica mihi quem diligit anima mea.
Cant. I.

Com vos sento sonar en mes orelles,
armóniques estrelles,
cascabells d'or del carro de la nit,
quan per regions d'ignotes maravelles
á volar se me'n porta l'esperit!

¡Com vos sento sonar! dolça armonía
breçant l'ánima mia
se la'n dúu d'un espay al altre espay,
d'un día soleyós al altre día
per mars de llum que no finexen may.

En la boscuria la coloma blanca
vola de branca en branca,
jo navego allí dalt de mon en mon:
com arbre l'univers per tot arranca,
y un sol veig náxer hon un altre's pon.

Un sol que, sobirá d'altre sistema,
dúu mons per diadema
y un ample rossegall d'estels divins,
com al sortir del fons del mar la trema
porta corals y pexos argentins.

Lo Cel es lo gran riu que per arena
brillants y perles mena
al fons de sa zumzada transparent,
que magestuosa, nítida y serena
camina de llevant cap á ponent.

Io vaig seguint d'aquella mai sens riba
la onada fugitiva
de música, de vida y de claror;
de tant en tant font de claror més viva
trobo entre naus d'argent una illa d'or.

Gentil constelació com una flota
sovint del éter brota,
ses esteles d'argent entrellaçant
com la nota melódica ab la nota
de Palestrina en lo solemne cant.

Y cels ab cels més amples se escalonan
y sols que s'hi coronan
de gerarquíes de satélits reys,
y seguint uns als altres se estalonan
per la brida guiats d'eternes lleys.

Mes ay! en lloch mon esperit reposa,
d'estrella més hermosa
jo cerco'ls ulls, jo us cerco á vos, mon Deu.
Oh cels ¿hon es sa tenda lluminosa
en eix desert sens fí, sí la veyeu?

Del diví altar si sou lo cortinatge
mostraume ja la imatge
que cerco aletejant de día y nit;
prou de blavor, prou de llustrós fullatge,
ensenyaume la Flor del infinit.

Senyor, Senyor, per veures inflamada
de vostra soleyada
se daleix la meva ánima en lo mon;
¡oh! que sia una gota de rosada
que'l Sol al veure en sa mirada's fon.

La parla del Cel

Son llenguatges del desterro
los llenguatges d'aquest mon,
l'un porta drinch de cadenes,
l'altre dúu baf de presó,
l'un té mots que semblan d'odi
l'altre que son de rencor,
l'altre lladruchs de blasfemia
més ferestechs que'ls del llop.

Lo llenguatge de la patria
es festívol y sucrós
es pastat de mel d'abelles
y parrupeig de colom,
de raigs de llum sense fosca
d'alegría sens tristor,
es d'aleteigs y armoníes
y murmuris d'oracions,
de cants y música d'ángel
y sospirs de rossinyol,
que es la parla de la Gloria,
lo llenguatge de l'amor.

Cap al tart

La llum del jorn en grossa revinguda
d'onades d'or s'escola al occident,
entre núvols vermells escorreguda
que l'últim bes del astre rey encén.

Y s'hi aboca lo jorn com dins una urna
y s'emblaveix lo cel descolorit
dexant brotar ençá y enllá una espurna
del sol ruhent que l'occeá ha engolit.

Si de la mar minvassen les onades
be lluhirían perles al bell fons,
donchs, més y de més belles, n'ha dexades
la llum del día al traspassar los monts.

Lo raig del jorn be'n mostra d'hermosures,
totes s'amagan per dexar lluhir
als que trauen lo cap en les altures,
ángels de flama en pórtichs de safir.

¿Les flors que l'alba mostrará á pla y serra
que valen comparades á un estel?
La llum del día es per mirar la terra
la de la nit per contemplar lo Cel.

Caminant

Melior est mors, quam vita amara.

Mitg segle fá que pel mon
vaig, camina que camina,
per escabrós viarany

vora'l gran riu de la vida.
Veig anar y veig venir
les ones rodoladisses;
les que venen duen flors
y alguna fulla marcida,
mes les ones que se'n van,
totes se'n duen ruines.
¿De les que'm venen demunt
quina vindrá per les mies?

Una barca va pel riu
d'una riba á l'altra riba,
fá cara de segador
la barquera que la guía.
Qui's dexa embarcar, may més
torna á sa terra nadiua,
y's desperta al altre mon
quan ha feta una dormida.
Barquereta del bon Deu
no'm faças la cara trista,
si tan meteix vens per mí
embárcam tot desseguida,
lo desterro se'm fá llarch,
cuyta á durme á l'altra riba,
que mos ullets tenen son
y'l caminar m'afadiga.

Que'n trach?

Talem scientiam discamus in terris
quæ nobiscum perseveret in cœlis.
Sant Geroni.

Del mar en los abismes
sovint s'enfonza'l pescador de perles
y sempre'n trau alguna. Jo m'enfonzo
cada vesprada en la sidérea cúpula
del éxtassis en ales,
ressegueseh les fondaries infinites
y totes les regions del emisferi,
y ¡ay de mi! ¿quina gemma ne solch traure?

Oh si! oh si! la gemma que n'he treta
gemma es de gran valía,
no's compra ab plata ni or, ni ab cent realmes,
es vostra amor, oh Criador altíssim,
la perla sense preu del Evangeli.

La Lluna

La luno es un soleu
que ha perdú sa perruco.
Adagi provençal.

Del Cel un dia en la planicie blava
se posaren los astres á dançar:
jo no sé pas quin astre se casava
ab no sé quina estrella
del mon la primavera al apuntar.

La Estrella del cap vespre somniosa
dona la má á la Estrella del matí:
l'Orion que floreix com una rosa
s'aparella ab lo Sírius,
lo lliri blanch del sideral jardí.

Ab sos amants satélits giravolta
cada amorós planeta resplandent,
y arrossegant sa cabellera solta,
lo vagarós cometa
dexa estela de foch pel firmament.

Voltejan la Polar ses companyones,
com busques d'un horari gegantí:
prop del Tauro's rumbejan pariones
les Híades y Pléyades:
lo Cisne s'acomboya ab lo Delfí.

Ab son anell immens Saturno juga
y ab ses vuyt llunes que no minvan may;
com un joglar tirar en l'ayre puga
sa rutlla y ses pilotes
que pujan y devallan per l'espay.

Vora la Lira d'or fan la sardana
sis atxes resplandents en lo zenith,
brillants de la Corona que Ariana
dexá en lo Cel sospesa
perque en son front la rumbejás la nit.

Pare del día,'l Sol dança ab la Lluna
que era allavors espléndida com ell;
sa cara un temps com ara no era bruna,
sos ulls guspirejavan,
y era de raig de l'alba son cabell.

Parlavan de son garbo les estrelles,
los metéors retreyan sa rossor,
y com esbart de céliques abelles
los astres festejavan
de son jardí la enlluhernanta flor.

Al sentirse llohar de tan hermosa
esbalahida dexá caure'l vel
ab que fora llavors poncella closa,
y un crit de maravella
feu ressonar la cúpula del Cel.

Lo Sol s'engeloseix, tira á sa cara
de ses antigues cendres un grapat,
que enterboleix sos ulls y la emmascara:
astre's quedá la Lluna
mes sense llum com un carbó apagat.

Desde llavors, com una flor d'aubaga,
rodant per les tenebres de la nit
sempre la Lluna pálida s'amaga
del astre hermós del día,
si'l troba pels camins del infinit.

Plus ultra

Estello, fai-te clara
car cerque moun camin.

Allá d'allá del espay
he vist somriure una estrella
perduda en lo front del Cel
com espiga en temps de sega,
com al pregon de l'afrau
una efímera lluherna.
— Estrelleta, jo li he dit,
de la mar cerúlea gemma,
¿de les flors del alt verger
serías tu la derrera?
— No so la derrera, no,
no so més que una llanterna
de la porta del jardí
que creyas tu la frontera.
Es sols lo començament
lo que prenías per terme.
L'univers es infinit,
per tot acaba y comença,
y ençá, enllá, amunt y avall
la immensitat es oberta,
y ahon tu veus lo desert
exams de mons formiguejan.
Dels camins del infinit
son los mons la polsinera
que puja y baxa á sos peus
quan Jehováh s'hi passeja.

Desitg

Videbimus et amabimus.
Sant Agustí.

¡Quina roda tan ampla y grandiosa
la roda de safir del firmament,
que la nit ab ses llágrimes arrosa
com lliri blau al cim de Fontargent!

¡Que n'es d'armoniosa sa rodada,
de dolça, d'argentina y de suau!
los qui heu un colp sa música escoltada
¿la música terrena no us desplau?

¿Donchs en quin obrador d'argentería
se tornejá lo espurnejant çafir?
Lo mener ignorat que'l produhía
¿no'n tornará de nous á concebir?

¿Exa corona espléndida y suprema
qui de la terra la texí al voltant?
¿Qui encastá á sa florida diadema
exos claus d'or y pols de diamant?

¿Exa mitja-taronja sobirana
qui del gran temple la ha bastida al front?
¿Qui li cenyí de llums exa capsana
claraboya estelífera del mon?

¿Qui arborá d'aqueix tálam les pilastres
y en l'altura penjá sos cobricels,
il-luminats ab ciris que son astres,
enfestonat ab flors que son estels?

¡Oh! en lo pregon del místich santuari
derrera les cortines del altar,
jo oberta veig la porta del sagrari
y una ullada de foch llampeguejar.

Del tabernacle aurífich que'ns separa,
Senyor, Senyor, arrebossau lo vel,
y dexáumela veure vostra cara,
llum de les llums, vida y amor del Cel.

Navegant

Veni in altitudinem maris,
tempestas demersit me.
Salm 49, 3.

I

Quan jo anava per la mar,
de Barcelona á l'Habana,
del huracá rufalós

be'n sentia de colps d'ala.
Mes lo que'm feya patir
era'l mal de l'anyorança,
al véurem tants díes lluny
de la terra catalana,
y li deya al mariner
que vetlla dalt de la gavia:
— Mariner, bon mariner,
tu que tens los ulls de l'áliga,
¿no veurías verdejar
les riberes de la patria?—

II

Ara no vaig per la mar,
aquella sols era d'aygua,
la de la vida es pitjor
puix es de fel y de llágrimes.
Les marors son més cruels
son més feres les zumzades,
quan me tiran per demunt
rodoladisses montanyes;
á no darme Deu la má,
m'hauríau fet de fossana.
Encara'n veig venir més,
la tempesta no s'acaba,
ja decau mon esperit,
ja brandoleja ma barca!
Orenetes que pel Cel
axecau tant la volada,
¿no les veyéu verdejar
les riberes de la Patria?

In excelsis

Verges y sants, oh cisnes que volau
del hemisferi en la blavor cerúlea,
¿no'm diriau, si us plau,
á aqueix estany diví per hon s'hi puja?

Si s'hi puja volant
dexáumeles un jorn les vostres ales,
si s'hi puja estimant
enceneume en l'amor de vostres ánimes.

¿Quin filador la ha filada,
quin texidor la ha texida
la tenda de setí blau
ab que la terra s'abriga?
Sería d'or lo teler,
lo fil de raigs de celistia
y la llençadora'l sol
que hi barreja llum del dia,
de llevant á sol-ponent
tramés entre mans divines.

Excelsior

Ad te levavi oculos meos,
qui habitas-in cœlis.
Salm 132, 1.

Trovador de Catalunya
vaig de castell en castell
del pinet de la meva arpa
dexant volar los aucells,
fenthi cantar los idilis
y á mos lays llençar gemechs.
Un cap-al-tart de Desembre
m'ensopegava'l mal temps;
la sort me doná la espatlla,
tot me posá mal carés.
Jo truco de porta en porta,
se'm tancan totes arreu,
si alguna finestra s'obre
com boca de carreter
es per escupirme oprobis
y clavarme al front los trets.

Perseguit sobre la terra
n'axeco los ulls al Cel!
Quins jardins tan espayosos!
Per entre'ls brots de roser
jo veig les cares de rosa,
jo oviro'ls ulls de blauet.
¡Quina olor de setelía!
¡Quina alenada d'encens!
¡Quina música se'n vessa!
¡De notes quin plovisqueig!
Jo caich de jenolls en terra,
— Oh, Senyor omnipotent,
á mon cor llevau les ales
ó posaules á mos peus
y en lo riu de les altures
dexaume apagar la set.
Si encara jo no'n so digne,
oh Angelets, bons Angelets,
puix l'arpa se m'es rompuda
al sentir vostre concert,
daumen una de les vostres
dexaume la vostra veu
y assajaréací en la terra
entre plors d'anyorament,
algun dels mots del Hosanna
que tinch de cantar al Cel.

Ton tresor

Ubi enim thesaurus tuus
ibi est et cor tuum.
Math. 6, 21.

Hon tens lo tresor
allá tens lo cor.

Si tens lo tresor en terra,
ton esperit volador
perdent les ales s'hi enterra.
Si tens lo tresor al Cel
mentre assí de fulla en fulla
lo temps com flor te despulla
allí dalt naxes estel.

Hon tens lo tresor
allá tens lo cor.

—

Des que'm doná la creu
aquell qui ha mort en ella,
la Creu que es la clau d'or
de sa blavosa tenda:
d'ençá que m'ha vestit
Jesús ab sa llureya,
fortuna per los sants
mes per lo mon pobresa:
des que m'ha fet llençar
dels palaus de la terra
maysons d'orgull y fanch
d'hon fuy jo la oreneta,
sempre que miro'l Cel
me sembla *casa meva.*

La entrada

Ecce ostium apertum in cœlo.
Apoc. 4, 1.

Hermós es lo Cel
bonica es la Gloria
dels cansats repós
dels pobres almoyna,
dels assedegats
riuet d'aygua dolça;
vida d'exa mort,
d'exa nit aurora
resplandor sens ombra,
bellesa sens par
sempre antiga y nova,
dia sense nit,
horitzó sens boyra,
del mártir palmó,
del soldat corona.
Mes ¿per hon s'hi va?
les ferides vostres,
Jesús, bon Jesús,
ne son la gran porta.

Corrandes

Lo Cel agrada á tots com la moneda,
com ella ab la suhor s'ha d'afanyar,
qui en vida treballant no'l vol guanyar
en la hora de la mort á fora's queda.

Aquest mon ab ses caricies
un lladre es que ab má cruel
nos va robant les delicies
que'ns esperan en lo Cel.

Del sagrari cap al Cel
un torrent d'amor hi raja,
jo avuy hi he posat lo cor,
¡se'l ne dugués la riuada!

Ben abraçat ab la Creu
del Cel jo truco á la porta,
Jesús que la estima tant
no'm dexará pas á fora.

Mariner, bon mariner,
¿m'hi vols dur á tota vela
allá d'allá de la mar
hon lo cel toca á la terra?

Cansat d'anar per lo mon
ja entrar voldría en la tenda,
en la tenda de satí
que derrera'l mar blaveja.

Spes mea in Cœlo.

Un aucell hi ha en lo Cel
que sovint me'n du becada,
la becadeta es de mel
l'aucellet es la esperança.

De la nit fosca y aubaga
quan parpelleja l'estel
¿perqué la terra s'amaga?
per dexar lluhir lo Cel.

Ad vesperum demorabitur fletus,
et ad matutinum lœtitia.
Salm 29, 6.

Lo vespre será de plors
quan se m'acabe la vida,
mes l'endemá al dematí
será de gran alegría
quan me puntege lo jorn
de les eternes delicies.

La ditxa que ací'm donau,
Jesús, es sols una gota
de la mar que me'n guardau,
Jesús, á dalt de la Gloria.

Lo cel que atrau al aucell
mes atrau l'ánima meva
oh ¡quan hi podré volar
per no tornar á la terra!

La alegría d'aquest mon
sempre té una nota trista
perqué allí axequém la vista.
Les alegríes hon son?

— ¿Que son, mareta meva, les estrelles?
— Son los ullets del cel
que miran nostres cors, flors ó poncelles,
si portan per son Deu d'amor la mel.
Si li'n duhen, somriuen,
y unes ab altres sospirant s'ho diuen,
si no li'n duhen, ploran
y ¡ay! s'enfloran
de llágrimes de fel.—

— En esta vall de plors hon se t'desterra
¿donchs hon farás ton niu bon oronel?
— L'aucell que vola á fer son niu al cel
d'un branquilló'n té prou sobre la terra.—

Una llarga nit es la vida aquesta
plena de foscor,
plena de foscor, que fan més feresta
los ays de dolor.

Quan s'acabará la nit de la vida
vindrá'l dematí,
vindrá'l dematí d'un plaher sens mida
que no tindrá fí.

Al sol que exirá cantarán l'albada
milenars d'aucells;
y entre rossinyols, pobra cugullada,
jo cantaré ab ells.

Salm d'amor

Cantem canticum amoris.
Imit.

¿Qué li diu al matí lo rossinyol á l'alba,
l'abella á la vidalba,
lo papelló á la flor?
¿Qué li diu lo llebeig á la gentil poncella,
lo serafí á la estrella?
Estimém al Senyor! Estimém al Senyor!

¿Qué diu al infantó la mare que'l gronxola,
lo lliri á la viola,
la verge al trobador?
¿Qué diu á la ciutat la Creu del asceteri,
á l'orga lo salteri?
Estimém al Senyor! Estimém al Senyor!

Lo cel breçant de nit la terra que somía
¿qué li diu? ¿Y de día
vestintla de claror?
¿Heralt del temple sant, qué diu á monts y planes
la veu de les campanes?
Estimém al Senyor! Estimém al Senyor!

¿Qué li diu al palet lo riu que se l'emmena,
les ones á la arena,
l'enteniment al cor?
Lo que mar, terra y cel se diuen uns als altres
jo us ho dich á vosaltres:
Estimém al Senyor! Estimém al Senyor!

Compte

Suspice cœlum, et numera stellas, si potes.
Genes. 15, 5.

A una nit bella li volguí contar
los diamants que lluhen en sa roba.
Abans compta mes flors, digué l'Abril,
l'ayre digué, primer compta mes volves;
la platja me digué, conta mos grans
y la mar afegí, compta mes gotes.
Jo de comptar parí,
no hi havía més xifres en ma nombra.

Ma corona

Quo pungeris, inde nascitur
rosa qua coronaris..
Sant Agustí...

I

Jo mirava aquesta nit
la corona de Ariadna,
sospesa en lo firmament
com clau de la volta blava.
En son rich aparador
talment sembla una tumbaga
de deu ó dotze brillants
barrejant les seves aygues,
collar de llums de zenit,
del emisferi garlanda.
Cada floró es un estel,
un estel com lo de l'alba,
una flor de lliri blanch
del jardí de la estelada,
que's lliga ab les altres flors
en espléndida capsana,
diadema de la nit
la més gentil de sa tiara,
de la tiara de safir
que Deu al front li ha posada.

II

Mentres la estava mirant
ne devalla una veu dolça,
una veu dolça que'm diu:
—¿T'agrada aquexa corona?
donchs tos enemichs cruels
te la fan molt més hermosa:
una perla es cada insult,
un diamant cada afronta.
Mes aqueix s'ha de llimar
y ells ne son la llima-sorda,
dexa tallar y polir,
dexa jugar sa estisora,
dexa picar sos martells,
que es diadema costosa
la que has de dur sempre més
en lo palau de la Gloria.

Sant Francesch

Quid erit in Patria?
Sant Bernat.

Estant Francesh molt abatut
á Fra Pacífich diu un día
que li donás de son llaut
un raig de dolça melodía.

Vol puntejar son guitarró
mes nit enllá com es, no gosa,
¿Donchs qué dirá d'esta maysó
la gent del poble que reposa?

Nostre Senyor li concedeix
lo que un ingrat germá li nega,
un Serafí se li apareix
que de suaus consols l'anega.

Porta l'arquet en una má
y en altra má tendra viola.
¿Quina dolçor ne brollará
que'l cor del Sant tot s'hi gronxola?

Passa l'arquet suau y llis
sobre la corda que gemega
y en la dolçor del paradís
son esperit ses ales plega.

Plega també, bon Angelet,
plega ta dolça melodía:
no dones altre colp d'arquet
que'l Patriarca's moriría.

D'una viola celestial
Francesch ohí sols una nota.
¡Si del concert angelical
pogués sentir la orquesta tota!

Si d'eix gran riu del paradís
hagués la música sentida,
vora d'hon cull lo cor felíç
lo fruyt del arbre de la vida!

La Polar

Fundabo te in saphiris.
Is. 54, 11.

Lo Criador del mon, en lo principi,
volgué axecar un tabernacle rich
de cap á cap, per veure son imperi
en la estesa regió del infinit.
Ab carreus de topaci y d'esmeragda
fonamentá l'alcáçar de safir,
més ample que la terra y la mar fonda,
més ferm que les montanyes de granit.
Nostre Montseny no fora bo per sócol,
ni'l Pirineu altívol per pedrís,
si'l vell Monblanch pujás al Himalaya
per un de sos grahons fora petit.

Lo sol que dexa al pensament enrera
llençantse per l'espay axampladís,
si vol veure un cantó de l'edifici
ha de fer tot un día de camí.
Lo coroná de cúpula espayosa
tiara florida que's posá la nit,
de llustrosos crepuscles circuida
perlejada d'estrelles á rahims.

Del ample frontispici del alcáçar
volgué posar un gran rellotge al mitg
fixá al centre de la órbita una estrella
que volian les del Carro de David,
aquexa broca immensa del horari
que, com si fos del Criador lo dit,
al univers li va comptant les hores
que li faltan encara per morir.

Mirant al Cel

Ubi amor, ibi oculi.

I

¡Quin martiri tan cruel
fou lo de Carles Spinola,
condemnat ¡ay! á morir
de fochs dins una gran roda!
Ja'ls fexos van acostant
que han de ferli de corona,
al bell mitg hi ha un boscall dret
l'hi lligan y l'hi agarrotan.
Mes eil diu á sos butxins:
—Desfeu, si us plau, exa corda
me lliga millor lo cel
ab sa somrisa amorosa...
Qui té'l seu amor á dins
no sent lo foch per defora.—
Y recordantse del cel
ja li sembla que s'hi troba.

II

Deslligat se queda y sol
en mitg de la immensa flama,
immóvil com un pilar
ab la vista á la estelada.
Son cos s'anava fonent
com la sal dintre de l'aygua,
y com ciri vora'l foch
se morfondeix y regala.
Son esperit, passarell
que veu desferse la gavia
desplegant ses ales d'or
vers lo cel pren la volada,
y ahon tenía los ulls
no triga á tenirhi l'ánima.

Eva y la Rosa

Abans de la culpa d'Adam les roses no tenian espines, segons Sant Ambrós.

La Rosa y Eva en la metexa aurora
primera enlluhernadora,
sortiren de les mans del Criador;
sortiren per la porta de la vida
dexant embadalida
la creació ab l'albada de l'amor.

¡Fresca y joliva matinada aquella!
la llum era novella,
los astres començavan á florir;
estrenava la terra tota nova
sa esmeragdina roba,
lo firmament sa arcada de safir.

Eran noves la mar y les boscuries,
no apreses les canturies
del célich rossinyol no sentit may,
los serafins al cel li responían
y anavan y venían
les músiques y cántichs per l'espay.

Quan la primera dona y la primera
gemada rosa-vera
se trobaren en mitg del paradís,
llur, cor pur é ignocent, no conexía
la negra gelosía
y llur salutació fou un somrís.

La reyna de les flors está enjoyada
de gotes de rosada,
sos llavis vírginals degotan mel:
tot just exida de les mans divines
encara no té espines,
com lo cor d'Eva no té encara fel.

Eran les dues celestials y belles,
bessones y poncelles,
lo papelló no havía obert son pit:
tenen sos cors tot son aroma encara,
tot son encís la cara,
tota sa albor serena l'esperit.

Sos llavis vermellosos s'acostaren
y un bes se regalaren,
sa essencia barrejant y son perfum,
y llur rosada tinta purpurina
de poma camosina
que en lo tendrívol branquilló's presum.

Retragueren llavors llur poncellatge
del cel ab lo llenguatge,
sos misteris y somnis y plahers:
tenen sempre que dirse tantes coses
les verges y les roses
ay! y aquells eran sos amors primers.

Desde'ls núvols los Angels que les veyan
cantavan y somreyan
agitant dolsament ses ales d'or;
la perla de la mar deya á la estrella:
¡Quina gentil parella
la única dona y la primera flor!

Eva ab ses mans metexes amorosa
donava aygua á la Rosa
y espurch á la ufanía del roser,
y tenir li semblava una germana
com ella sobirana
dels cors, de la hermosura y del verger.

día ¡día trist! Eva á sa amiga
ve á dirli que somriga,
puix tot plora y sospira al paradís:
ella es nua, mes ¡ay! sens ignocencia,
del arbre de la ciencia
lo fruyt ha emmetzinat son cor felíç!

Plorant també la rosa desflorida
li dona una punyida
que fa sagnar sos dits:—Tu t'has armat
per mí d'espines—ella diu quexosa:
—Y tu, respón la Rosa,
tu tens al cor l'espina del pecat!—

Amor

Ama unum in quo sunt omnia.
Sant Bonaventura.

Ara ve lo mes de maig
regalada primavera,
de totes les seves flors
mon Amor es la mes bella.
Vindrán l'estiu y l'hivern,
no se'n veurá cap en terra
sinó la del meu Amor
que de totes es la reyna.

Si giro los ulls al cel
la comparo ab les estrelles,
boniques son les que ovir
mes totes les senyoreja,
com lo lliri als galdirons
com l'abet á les ginestes,
elles durarán mil anys
la mia Amor es eterna.

Nocturn

Benedicite stellæ cœli Domino.

Sota l'ala del cel blava é immensa
la terra com un niu está adormida.
¡Quin somni més suau! ni un bes de l'ayre
se sent entre'ls arinjols, ni una nota
del concert que animava la boscuria.
Cansada de volar l'áliga altiva
en son niu de penyals dorm y reposa;
de refilar cansada l'alloseta
posa'l cap sota l'ala entre les fulles,
y guarda per l'aurora sos arpegis.
Del santuari la orga
dexa dormir los sons en sos registres
y'l cántich pres en sos pulmons de cuyro,
com l'arpa del convit sobre ses cordes
dexa adormir l'encés epitalami.
La ramada de cases y masíes
que tenen la blancor de les ovelles
com al voltant del seu pastor insomne
tranquila dorm entorn del santuari,
despullat de les pompes del ofici.
No fuma l'encenser, la veu no trona
en la divina cátedra. les verges
estroncan en sos llavis la pregaria
flors que ja copsan nous aromes, bresca
d'hon la dolça mel s'ha escorreguda.

Tot dorm menys los Angels del Altíssim
que en la foscor parpellejar se veuen.
Ells del astre del día ab les petjades
van encenent les llums misterioses
del formidable altar del hemisferi.
De les grades enormes de les serres
fins al cim de la volta d'hon lo Sírius
apar la excelsa clau, encendre's veuen
los ciris de la hermosa lluminaria.
De la mitja-taronja immensurable

penjan la móvil llantia de la lluna
que omple'l Cel d'una albada de celistia,
claror amiga dels placévols somnis.

De milions de ciris quan la encesa
il-lumina l'espléndit tabernacle,
la cobla angelical ab ses violes,
sos violins de cordes argentines,
ses cítares y flautes y salteris
descapdellan sos himnes al Altíssim,
que rodolan amunt de volta en volta,
de cel en cel en flúida cascada.
Mes sols la senten los infants que dormen
sota l'ala felíç de la ignocencia
y'ls que fugint del humanal desori
han fet son niu en la encinglada espluga.
Los mundans no la senten, les orelles
que han trobat en disbauxa gatzarosa,
lo cant de les sirenes escoltívol
dignes no son d'aquexes melodíes
que'ls Angels de la Gloria
dexan vessar pels ángels de la terra.

¡Gloria eterna al Senyor! de nit y dia
ressonen les divines alabances,
les del Angel ensemps ab les del home,
les de la terra ab les del cel empiri.
Oh nit, hora de pau y de misteri,
dúsli també tos himnes olorosos,
que de les ribes terrenals ombrívoles
pugen á les del cel, de flama en flama,
de soley en soley, fins al abisme
de la llum increada hon irradía
de Jehovah l'altíssim tabernacle.

In domum Domini

Lætantes ibimus.

Aniré á casa del meu Pare,
ja va cayent la llarga nit,
se'm va acabant ja la pobresa
y abans de gayre seré rich;
l'or y la plata tindré en orri,
y á restalleres los safirs.
Totes les penes son passades
sinó l'amor de Jesucrist
que de les penes ne fá glories
oh paradís! oh paradís!
Jo en lo meu cor sento unes ales
que volarían sense fí.
¿Donchs perqué Deu me les hi posa
si per volar no han de servir?
¿Lo firmament que veig per fora
quan lo veuré de part de dins?
¿Quan volaré per la estrellada
blanch ametller que hi veig florir
del etern maig dolça primicia?
oh paradís! oh paradís!

Cant de la esposa

Dilectus meus mihi et ego illi sponsabo
te mihi in sempiternum.

La he trobada, Jesús, la he ben trobada
la font de tota amor
des que'm teniu als braços recolzada,
prenent la soleyada
d'aqueix dolcíssim Cor.

De sa ferida en l'aygua saborosa
s'abeura l'esperit:
jo so l'abella,'l seu costat la rosa;
jo so l'eura amorosa,
Jesús l'arbre florit.

A l'ombra de ses branques ensopida
¡que hi fá de bon estar!
Entre deliquis s'esvaneix la vida
com flor que ha musteida
la flama del altar.

M'aboca'l Cel melífiua riuada
de música y dolçors
y en sa corrent somnío embriagada
per l'éxtassis breçada
sobre cálzers de flors.

Me regalo de totes ab l'aroma,
ruxím de sucre y mel,
y ayres suaus com ales de coloma,
amunt de broma en broma
m'empenyen cap al Cel.

Dech serne aprop, que'm sembla á voladuries
sentirhi'ls Serafins,
rodolant sos arpegis y canturies
per místiques boscuries
de murta y gessamins.

Ja apar que oviro engarlandat del iris
un trono de claror,
y entre llentiscle, arbres d'encens y lliris,
la palma dels martiris,
les roses de l'amor.

Rossos Angels y verges me'n coronan
en regalats ombrius,
bells somnis de la Gloria m'apetonan,
y dintre'l cor ressonan
sos aleteigs festius.

Ja hi so! ja hi so! que'l goig del nuviatge
no's dona axí en lo mon;
qui'm lliga axí á son pit no es vana imatge,
ni es ombra de brancatge
la que'm dessua'l front.

¿Lo somrís d'exos llavis amorosos,
ó empiri, no es lo seu?
¿No'n son aquexos rinxos olorosos?
¿d'amor ayres melosos
no son alé d'un Deu?

Donauli flors, oh maigs y primaveres,
cantauli rossinyols,
endolciuvos ayrades falagueres,
concert de mons y esferes
ressona avuy mes dolç.

Y vos, Jesús, dexaume en vostres braços
lo son d'amor dormir;
estrenyéu, estrenyéu tan dolços llaços,
que als nupcials abraços
me sento defallir.

Ales

Un desitg nit y día m'esperona
cap á les cimes hon reposa'l cel,
per véurela d'aprop exa corona
d'hon lo floró més pobre es un estel:

Per véureles encendre exes antorxes
y desde'l vespre á la primera albor
passar esplendoroses, per los porxes
del alcáçar diví del Criador.

¿Foren á exams sembrades les estrelles
com en un camp granívol lo forment?
¿Son flors plenes de granes ó poncelles
los lotus blanchs del riu del firmament?

¿Quina força equilibra les esferes
fentles en dança eterna voltejar
com rodes d'un rellotge volanderes
que ara tot just s'acaba d'arriar?

¿Hon va á descarregar sa pedrería
la imperial carroça de la nit?
¿Hon va á dexar sa brillantor lo día
puix cap-al-tart se'n mostra desflorit?

¿Qui d'exa mar ha vista la ribera?
¿qui d'eix abisme ha escandallat lo fons,
d'un nou palau del univers pedrera
tal volta, ó breç de noves creacions?

¿Hon s'amaga'l cometa formidable
per ressortir un segle ó dos després
entre les llums etérees espantable,
com serp de foch en mitg d'un bosch espés.

¿Sobre quins rails los astres van y venen
que en llur camí no descarrilan may?
¿En sa embranzida ab quin bridó's detenen
que á truchs no s'estabellen per l'espay?

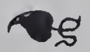
De la cadena d'or que tot ho serva
poques anelles ovirám d'assí
y ¡efímers d'un instant, desde un brí d'herba
la voldriam midar fins á la fí!

Oh Cel, oh Cel, oh llibre de misteris,
quan m'obrirás tos més hermosos fulls,
quan m'obrirás tos altres hemisferis
cambra real tancada á nostres ulls?

¿Quan veure'm dexarás les roses veres
d'exos rosers que m'han punyit lo cor,
de mos tristos hiverns les primaveres
de ma fúnebre nit la resplandor?

Quan veuré obrir les estrellades portes
del regne hon tot crucificat reviu,
y rebrotar mes esperances mortes,
y'l més bell de mos somnis renadiu?

Si catifa es l'atzur de vostres sales
¿quan lo veuré á mes plantes enflorar?
Oh Deu meu, oh Deu meu, daume unes ales
ó preneume les ganes de volar.

J. M. J.

Dedicatoria Ales que patexen
Prólech
- Preludi
- Volen que vos la cante
- In principio
Amem
- La nit y 'l dia
- Les orenetes
- La Via Láctea
Mirant la estrellada
Pols
- A les estrelles
La parla del cel
Cap al tart
Caminant
¿Que n' trach?
- La Eluna
- Plus ultra
- Nerits O Ysrael, quam magna est domus dei Baruch 3, 34
Navegant
- In excelsis
Excelsior
Bon tresor
La entrada
Salm d'amor corrandes
Compte
La corona
Sant Francesch
La Dolors
Mirant al cel a 'alt Sonells al cel
Eva y la rosa
Amor.
Nocturno
In domum domini
36 Cant de la esposa
Ales

«L'INDEX DE: *AL CEL!*» REPRODUHINT L'AUTOGRAF DE MOSSEN CINTO VERDAGUER †

«ELS CEGOS». QUADRO DE BREUGHEL,
EL VELL. MUSEU DEL LOUVRE

La Planeta

MONÓLEC

El lloc de la escena, una taverna-restaurant. En la esquerra del fons, la porta i a seguit el taulell, que avença fins a la meitat de la mateixa, de manera que'ls passants puguin beure sens entrar a l'establiment. Damunt del taulell, dugues fontanes de pilar amb aixetes de llautó, gots, ampolles am capsanes de metall i tot lo necessari pel serviment. Darrera'l taulell el mosso, i mes endarrera, l'aparador, am botetes en el primer prestatge i ampolles de licor en els demés. Taules de marbre i cadires al voltant de l'escena. En el mitx, un vetllador, també de marbre. Per les parets anuncis de vins i licors, i un rellotge de caixa.

L'establiment está buit. De lluny a lluny s'atura un passavolant a la part d'afora, beu, paga i s'en va.

Entra'l quinquillaire ambulant. Es un home de quaranta anys, sec, petitó, revellit, cabells llarcs, bigoti de respall i barba de vuit díes. Du trajo de llana, nou, pero que's coneix, per les arrugues i bufes, que no es fet a mida: gorra de seda i sabates desenllustrades. Porta la seva caixa corresponent, lluenta i ben proveida.

Al entrar dona llambregada al voltant, s'acosta al prosceni i diu:

Pintes, ganivets, anells, botonadures: cadenes de rellotge, agulles de corbata, llapis, estisores, pipes, escuradents, boquilles... No falta res, *senyores?*.. No? — Ja m'ho pensaba!

(Va cap a la taula rodona, deixa la caixa, s'asseu, se treu la gorra i s'aixuga'l suor.)

¡Malehida caixa! D'ensá que la porto a ningú li falta res. Sembla una maledicció! — I pensar que'l primer día de tenirla, de poc si no'm fereixo, de content!... Res! La veia tant bonica, tant vernissada, tant... — ¡Creguin! quan un home está de pega, més valdría que no'n tingués mai cap de sort: encara li serveix per més desgracia.

Son planetes de la persona. A ne mi, sempre m'ha tocat anar de cap per avall. Ja'm ve de naixensa. I tot, per culpa de la llevadora.— Figurintse qu'eran les deu de la nit, del dimars, día tretze de Janer, del xeixanta tres, que la mare... — No hi ha pas criatures? — Be! Tant se val. — Doncs la mare... Res! El pare, veient qu'anava de serio, camas ajudentme cap a casa la llevadora. Truca, la dona's lleva, van cap al pis, pujen i ...—Al cap d'una hora, — eren tres quarts de dotze, — la senyora Madrona deia an el pare, tot posantli un farcellet als brassos. — Si es servit. Per molts anys. Es un noi. — Era un servidor.

«Mírisel, que bufó,—deia una veina;—sembla un pom de flors!»—Totes les criatures semblen poms de flors, per les veines. Mentres jo xisclava desesperadament, com si sentís de nas les tragedies que m'esperavan.

I pensar que de tot, ne te la culpa la llevadora! Perque, si la beneida de la senyora Madrona, hagués sapigut lo que duia entre mans, jo no hi haguera nascut en dimars i día tretze: no, senyors. Que li costava de trigar una mica mes a darme'l *visto bueno?* — La mare prou s'hauría esperat, la dona, si li haguessin dit. Que no fa una mare, per un fill! — Res! Aquella mal-feinera,'m va esguerrar la planeta.

Com! Que potser no hi creuen, en això de les planetes? — Ah! doncs hi poden ben creure. Son faves contades. — Mírin: aixís que vaig esser d'aquest mon, la meva, ja va donar senyal de lo que'm portava. Els tres primers dies d'aquesta vida, vaig passarlos xuclant aigua de malves, amb aixerop de xicoria, per tot aliment. La mare no tenía una gota de llet. — Que farém, que dirém, varen llogarme mitja dida. — Ep! No's pensin que la partíssin pel mitx, sino que... — Ja veurán. A casa, se'n faltava d'un tros, per esser capitalistes. El pare, — una bella persona, — treballava quan tenía feina. Era perruquer i tractant de bestiar. Si haguessin vist am quina llestesa i mirament, els esquilava, als gossos! Llástima que les besties, no hi van gaire sovint a ferse tallar els cabells, i estava casi sempre en vaga, que sino... Res! Encontras del ofici. Veurán? Els dos de la mare, ja hauríen sigut bons, fora lo d'esser de poca durada. Al hivern feia de castanyera i al istiu venía melons a la menuda; a deu céntims la tallada. Altrament...-Que deia? *(Rumia)* Ah, sí.—Veient, doncs, els de casa, que no podíen pagarme'l didatge enter, varen posarme a mitja pensió. De día, me donavan sopes de llet i borrego mastegat, i a les nits me portavan a ca la dida, per atiparme. — Be! Axó d'atiparme

es un dir, saben? Figurinse que la pobra dona, que am prou feines si tenía llet per una criatura desganada, havía d'acontentar a dos galifardeus, que'ns hauríem empassat una vaca suissa. Un servidor, perque anava endarrerit; i l'altre, un fill seu, perque era tant golafre, que aixordava al veinat amb els seus brams, si no tenía sempre la boca plena. — Després ha sigut investigador de contribucions.

No cal dir com aniría la manduca. I —¡vegin lo que es la planeta! — Encara no vaig poguerla disfrutar sencera, la meitat de dida que 'm tocava. El tracte era, que jo i el company de cría, xuclaríem parts iguals: pero la dona va buscar una manganilla, per fer mes grossa la del seu fill, i mentres a n'ell li donava'l pit, a ne mi perque callés me feia entretenir xuclant el nas del dido. — Poden contar, amb aquesta alimentació, quins ganyils posava! Tot se'm veia de contra claror. Per mi, d'allavors me pervé, l'haver quedat tant escanyolit. Mai mes he pogut aixecarmen! — Si val a dir la vritat, per aixó, encara es l'hora, que no he fet la pau d'aquell dejuni. En porto de gana avansada!... — Que hi farém! El mon es aixís. Els uns se menjen els talls i els altres, xuclen nassos. Res! La planeta s'ho porta!

Quan tenía cinc anys, el pare va dirme: — «Noi, convé que comensis a veure mon, per ferte home. Té: pren aquet sarró, i estableixte al passeig de Gracia.» — Pobre pare! Va donarme tots els bons concells, que la experiencia li dictava i l'obligació de portar dos rals a casa, cada vespre. — No's creguin, per aixó, que me la passés malament. Hi tenía una trassa a enternir el cor de les persones sensibles! Res; que'l pare, veient les meves disposicions naturals, i perque no m'espatllés, per gandulería, va pujarme, d'una pesseta, la contribució diaria. A l'istiu, no'm venía d'aquí: pero a l'hivern... Costa molt, a l'hivern, de fer treure les mans de la butxaca! — Sigui com sigui; no'm podía pas queixar. Tot eran flors i violes, llevat d'alguna que'altre clatellada, quan faltavan céntims a la llista. Pero un día, — un dimars! — Ho veuen lo que es la planeta? — Doncs... — Be! Abans de contalsi la meva desgracia, convé posari una mica d'esplicació. — Es vergonyós, pero... no puc ferhi mes. Un servidor, aqui ont el veuen, ha tingut sempre una flaquesa, per les neules cargolades. Res! Hi ha qui la dona per la beguda, o pel joc o per... A ne mi, m'ha donat per menjar neules. I sembla un cástic! Mai he pogut arribar, a fermen un tip.

Doncs aquell día, — no: aquell dimars! — havía promés a n'el ventre, menjarmen quatre dotzenes. Ja veurán: la diada havía sigut bona. Eren les sis de la tarde i ja'm sobraven deu céntims de la dispesa. Molt será, pensava, tot buscant un neuler, que am dugues vegades de provar sort, no treguis quaranta vuit neules: a vintiquatre la tirada. Res! Ilusions del desitx i la poca xumaina. Si hagués fet atenció en el día qu'era... Pero una criatura no hi cau en certes coses. Que hi farém! — Vetaquí, doncs, que tirant pronóstics per l'istil, trobo un neuler devant de la Universitat: m'hi acosto i...— Com ja's poden figurar, va sortirme'l tret per la culata. Tres neules me tocaren, no mes, en dugues rifades! — Que havía de fer? — Fruita privada, es la mes desitjada... Jo era una criatura... me quedaven quatre rals a la butxaca... i les neules eren allí, dintre del bombo... fentme denteta... Res! El dimoni va tentarme... i dáli que dáli, fins que vaig quedar pelat, com un Sant Bartomeu. ¡I total per treure quaranta neules! Ho volen mes clar lo que pot la planeta? — Pensar que am pesseta i deu, a qualsevulga botiga me n'hauríen donat mes de dugues centes, i encara n'haguera sobrat per remullarles!... En fí! Tots la tenim una hora tonta. — Quan vaig veurem les quaranta neules a la ma, i la butxaca neta, allavors varen esser els cucs. Qué farás? Que dirás? — Tot mentjantmelas, somicant, en un pedrís de la Granvia, vaig tenir concell am mi mateix. Si vas a casa, vaig dirme,'l pare't ventará una somaina i't tindrá vuit dies a mitja gala. — La gala complerta, era un trós de pa i un tall de cansalada rancia; quan estava de rebaix, me feien estalviar la cansalada. — Després de molt rumiar, vaig pendre determini, de buscarmela pel meu compte. — De primer, no m'anava malament: molts dies feia mes d'una pesseta. Res! Si hagués durat, avui tindría diners a la caixa d'estalvis. Pero fillets, me vaig anar fent gran i l'ofici no donava. Al veurem espigat, no feia compassió a ningú. — Per anar be,'ls pobres

no hauríen mai de creixer. — Que hi farém! Si un hom pogués referlo'l mon, tot aniría d'altre manera; pero, es com es, i aixís hem de péndrel.— Veient, doncs, que no'm sortíen les caixalades, vaig deixar la carrera, per esplotar el ram de puntes de cigarro; pero tampoc m'hi guanyava la vida; es un *rengló* que hi ha massa competencia.— Després... Si n'he provat d'oficis després! Venedor de diaris, enllustrador de sabates, fabricant de molins de vent i pilotes americanes... De tot he fet, i mai he pogut arrivar a tenir, de recó, un duro en pessa.

Darrerament, fará cosa d'un any i mitx, semblava que la desgracia s'havía cansat de perseguirme. — De que feia allavors? Ah! si. Venía objectes d'escriptori a la menuda; llibreta i llapis, per deu céntims. Ca; res! Un ofici que no dona, per morirse de gana. — Ja n'estava cansat i aborrit, quan va presentarsem proporció de comprar, a plassos, un saldo de quincallería. Tot plegat, género, per valor de sis pessetes i un ral. Per un miracle, jo'n tenía quatre allavors d'arreconades: vaig pagarne tres al contat, i de l'altre, n'hi hagué per mitja cana de llustrina vermella i tres dotzenes de claus de llautó, de cabota rodona. Jo mateix vareig engiponarme, am fustes velles, una caixota, i ja'm tenen convertit en comerciant de quincallería.

Si al comensament no m'anava molt be, tampoc m'endarrería. Uns díes amb altres, feia per la bucólica i l'allotjament. Mes endevant, ja va donar per pendre un cafetó ciego, als diumenges; — quinze céntims, sense rom, — i arreconar de passada, alguna cosota. — No's pensin molt: un ralot o dos cada setmana. Pero fillets, de poc se comensa. — Lo *certus* es, que al cap de sis mesos, ja no debía un céntim a ningú; i mes tart engrandia'l meu ram, afeginti'l rengló de bitlletaire, sense tocar, per res, el fondo de reserva: quatre pessetes i mitja que deixava de banda, per comprar género nou a mida que'l despatxava.

Si tinc d'esser franc, ja me'n comensava a riure de la planeta. Per poc que duri això, pensava, aviat podrás establirte als Encants, o a Santa María. Pero, ai fillets! Jo'm reia de la planeta i ella devía pensar: — Ves rient: de rialles ne venen ploralles.

Fará cosa de sis mesos, vaig tenir una sort. Sí, senyors: una sort. Encara que sembli mentida que un home tant desgraciat pugui tenirne, jo n'he tinguda una. — Una de sola, això sí; — i ni mai que l'hagués tinguda! Sols m'ha servit per mes desgracia. — Ja veurán. — Tot va ser que un dels décims que venía, va treure la primera. Agrahits els que l'havíen comprat. — Deu'ls hi tingui en be! — van decidir ferme una francesilla, i'm compren un vestit nou, de cap a peus. No hi faltava res: americana, hermilla, camisa, gorra... fins elástics. — Si vaig posarmen de content! Contin que mai n'havía estrenat, de roba. — I encara no'n varen tenir prou, d'això, que m'aparien la caixa que porto, plena de tot lo que puguin pensarse. Ai fillets! Quan jo vaig veure tot aquell be de Deu, pensava morirme d'alegría... I ben mirat, m'hauría valgut mes! Que'n trec d'anar mudat de part de fora, si canto'ls goigs de Sant Prim, per dintre? — Sembla que no pugui esser, i...—No es vritat que al véurem net i aconduit de vestidura, pensarán que tinc de vendre mes, que quan anava am sabates sense talons i roba esfilagarsada? Doncs, no, senyors. D'ensá que vaig de persona i porto aquesta caixa, sembla que m'han tirat una maledicció: encara no faig pel gasto. — Mirin: ja m'acabo de menjar el fondo de reserva; i si això dura... — Res! El día que'm trobin a faltar, demanin per mi al hospici; que'ls en darán raó. Es la meva planeta que tinc d'anarhi a raure! I pensar que tot es per culpa d'una llevadora!...

Dos passavolants que han entrat, asseientse en una taula, pican de mans per cridar al mosso. El quinquillaire's gira sobtadament, agafa la caixa i diu, dirigintse al públic:

Dispensin. *(Acostantse a la taula d'aquells.)* Ganivets pintes, estisores, boquilles, escuradents...

Els dos entrats de nou, qu'estaban enrahonant, fan signes enérgics amb el cap i les mans, de que no volen res. El quinquillaire's queda un moment parat, mirantsels, i després se gira per anarsen, diguen am resignació: — Ja m'ho pensava!

J. Pous i Pagés

«*¡ALLONS ENFANTS DE LA PATRIE!*» QUINTOS FRANCESOS, EN TEMPS DE PAU. DIBUIX DEN GOSÉ

«L'INTELIGENCIA DELS PEUS» DIBUIX DEN GOSÉ

Pastoral

Cabrida una primala en una roca
i es deixa del remat que va marxant;
la llum del sol primaveral la toca,
a n'ella i al cabrit qu'está belant.
Adressa'l petitet les dos orelles
i escolta'l remugay que ve del sot,
guaita ensumant les verdes maravelles.
i aquella hora del blau que ho cobreix tot.
S'acosta an a la mare que l'abriga
i ab los morrets les potes l'hi pessiga,
fins a trobar la font que raja llet;
salta botant en bárbara alegría,
i dominat d'estranya bogería,
s'aixeca i cau i es torna a posar dret.

Copia del antic

O dies venturosos
quant fora de neguits
passava l'existencia !
Quant després d'afanyosa matinada,
i de senzill dinar,
juntava'l meu remat per abeurarlo
als sots de la riera!
Corríen les primales
jugant amb els cabrits,
i les demés velles cabres
pujaven trapasseres,
sobre les grosses roques que arriades,
per la d'hivern valenta torrentada,
al aigua entretinguda
obligan a tombar,
com a trena argentada.
Després quant al mitj jorn,
la gran calor apreta,
i el sol sembla's deturi
dalt de la volta blava,
veníem a la verda raconada
que'l riu entretingut gosa en besarla.
Oh fresca i regalada volta del riu !
Ja no mai més retornarás sonora,
l'eco ditxós dels meus silvestres cants,
ni ab ta frescor acullirás benigne
el repós meu, i aquet de la remada !
Adeu, oh tu, la dolsa mitjdiada,
descans forsós que la calitxa,
somni tranquil mentres el sol vigila
del remat el pacífic repós.
Adeu somni lleuger
ple de recorts e imatjes,
i aquell solemne despertar dolcíssim
a la clara delicia de la tarde.
Adeu aquell retorn
quant el remat guiantme,
pujavam pels costers cap a la jassa;
i aquella hora de pau en les soleres,
quant el remat voltantme,
fixaven els seus ulls entre les ombres;
i al soroll de la cleda que s'obría
venía acurriolat cap a tancarse.

J. Pijoan

Cansó de les roses

Fugiu, fugiu, abelles petoneres
Ja no'n volem, oh! papellons galans,
de vostres amoretes joganeres:
ab tremoloses mans,
avui l'enamorat, com missatgeres
de son amor, nos tría,
i lluny del jardí nostre nos envía,
ja esponcellades i en espléndit pom,
a encensar dia i nit a sa estimada:
ja per vosaltres, desd'avui no som,
que som per tu no mes, oh! enamorada!

Mira'ns, gentil enamorada!
Que guarnits ab mil perles de rosada,
som petits llibres de finíssims fulls,
ont sols l'enamorat hi pot escriure
els seus somnis d'amor qu'han de reviure
a la llum amorosa dels teus ulls.

Olora'ns, oh! gentil enamorada!
I't veurem, com l'amant, extasïada
de suavíssims aromes a l'encís;
som nius vibrants de besos i caricies
qu'alenem, tot badantnos de delicies,
el pur ambient d'un mágic paradís.

Bésa'ns, gentil enamorada!
Qu'al fons de nostres cálzers estotjada,
ofrena't fem de l'immortal dolçor
qu'han vessat els seus llavis ab mil besos,
quan, suspirant i de desitj encesos,
alivi els ha donat nostra frescor.

Aboca'ns, oh! gentil enamorada!
de tos cabells en l'abundosa onada,
fins qu'esfullades als teus peus caiguem;
breci'ns ton pit ab alenada ansiosa,
i ab l'orgull de tornarte més hermosa,
contemplante, joioses morirém.

***

Quan ab ales immóvils d'ansia obertes,
endormintse en extátiques volades,
voga mon cor pel cel de ses mirades,
oh! mon! perqué cridantme a tu'm despertes?
Angel caigut sentint mes ales ertes,
tant lluny de llurs esferes anyorades,
em sento en tu exilat, cercant de bades
repós i llum entre tes valls desertes.
Obríuvos ulls dolcíssims! misterioses
portes del meu Edem! que ja s'eleva
mon cor tot sedejant d'ansia infinita.
I un'altre cop ab ales tremoloses,
entraré en l'anyorada patria meva,
Cel sens terra, sens núvol i sens fita!

Les teves mans

Dóna'm tes fredes manetes!
Vull tenirles sobre'l cor
entre les meves estretes,
com qui guarda un dols tresor.

Aucelles emporuguides,
trováreu ja'l vostre niu;
podeu dormir arraulides
en tant amorós caliu.

De l'Amor sots l'ala extesa
hi floreix istiu etern;
llar de vida sempre encesa
ont s'hi ofega tot hivern.

Falagueu ab l'alè tebi
de vostres ales mon cor;
qu'un dols refrigeri'n rebi
car de febre i set se mor.

Que en son oreig se sadolli,
en tant qu'esllanguit de son,
un perfum de cants ne brolli
ab murmuris de non-non.

Oh! repós! pau infinita!
baix vostre dolcíssim pes,
mansament el cor s'agita
tot gronxantse com un bres.

D'aquesta llar recullida
aucells meus! mai ne fugiu!
resteuhi tota la vida,
o emporteuvos vostre niu!

Flors malaltes

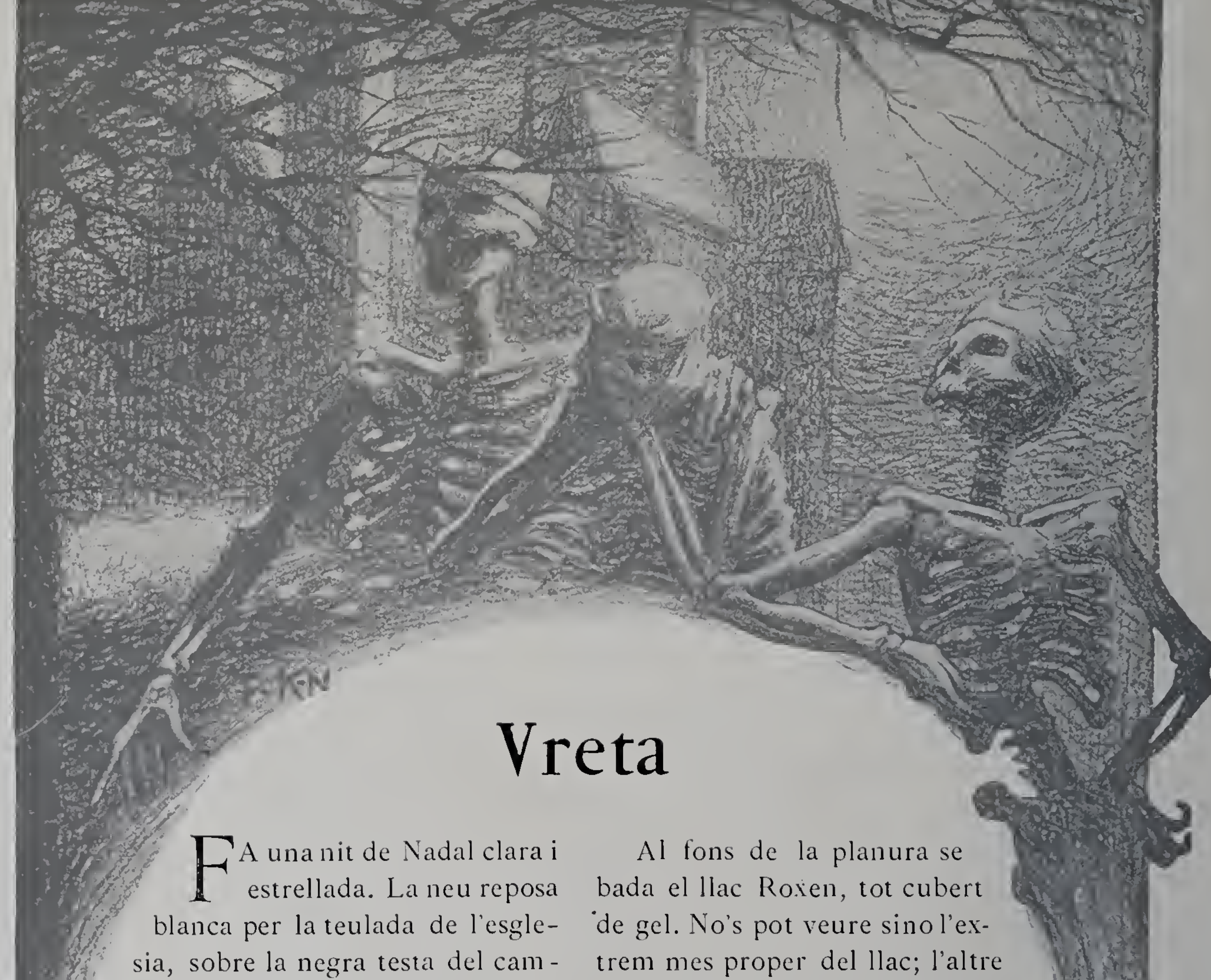
Les flors de joventut
que floríen xamoses en ma cara,
durant la llarga absencia qu'ens separa,
totes les he perdut.

Del meu front ja marcintse van los llirs,
i les roses enceses de mes galtes
esllanguides veuríes i malaltes,
i mes llavis cremats de tants suspirs!

Sols a la vora de les fonts dels plòs,
(corones de martiri als ulls donades)
tinc dues flors morades
que ab llágrimes nodrides s'han desclós.

M. de Montoliu

Del nou volúm de poesies *Llibre d'Amor.*

Vreta

FA una nit de Nadal clara i estrellada. La neu reposa blanca per la teulada de l'esglesia, sobre la negra testa del campanar, sobre les pedres de les tombes i les creus del cementiri; els arbres despullats s'han vestit de gebra. Ací i allá, quiets en la brancada dormen els ducs formant grans i negres masses.

Per tot arreu el paisatje está silenciós; encare raja claror de la finestra del capellá; pero en l'asil dels pobres, a l'altra banda de l'esglesia, la derrera llum brilla encare, tota sola fa un'hora.

Ab els magres brassos passats quiscun a la esquena de l'altre, están abocats a la paret del cementiri, tres obscurs esquelets. El tres porten al voltant del cap cercols reials, grocs i bonyegats, pero resplendents a al claror de la lluna.

Un poc mes enllá de la paret se desplega en grans corvas un ample i batut camí que com un riu ombriu giragonceja per la blanca planura fins a perdres dins d'una arbreda.

Al fons de la planura se bada el llac Roxen, tot cubert de gel. No's pot veure sino l'extrem mes proper del llac; l'altre se perd entre la fosca de l'horitzó.

Lluny, a má dreta, l'aire es en un punt mes clar; sembla l'inflamada radiació d'una aurora boreal. A sota s'ovira un remat de punts brillants, que lluen ab vaga claror. Son les llums de la ciutat de Linköping.

— Mireu, minyons, are ha caigut una estrella — diu Inge Halstansson, el mes vell dels reis.

— Are ha caigut una estrella — repeteix el segon que's diu Ragvald Knophöfde. Es mes alt que'l primer: te esberlada la banda dreta del seu crani. — Are ha caigut una estrella.

El rei ters que's diu Magnus Nilson inclina tan sols el cap; ha perdut la barra inferior en la batalla de Fotvig i per axó no pot parlar.

Resten algun temps en silenci i miren vers la planura.

— Es Nadal aquesta nit: a les hores els

vivents celebren la festa de Nadal — fa'l Rei Inge.

— Nadal aquesta nit — repeteix el Rei Ragvald, tot brandant el crani esberlat que cruxeix contra'ls ossos del coll.

Un'ombra silenciosa llisca de sobte en el camí. Es una guineu astuta que per allí ronda. Quan sent el feble cruxit del cementiri s'ajup en terra. Llavors aixeca altra volta'l cap temerós, vigilant vers l'indret d'ont li ha arrivat el soroll. I res apareguent, fa un bot a l'altra banda del camí i desapareix a curt galop derrera la cantonada del cementiri.

Comensen a extremirse de fret els tres morts. Com a un senyal donat s'acosten mes l'un a l'altre i ab el peu se freguen les tibies engebrades.

— Are resen misses per nosaltres a la catedral, — diu el rei Inge, i signa ab la má les llums de la ciutat.

Els altres dos inclinan el cap afirmativament.

— Em sembla sentir cap allí els monjos que canten: «*Ingo Svecorum Gothorumque Rex gaudeat in cœlo: roget hic quicumque fidelis.*»

— Amen — respon el rei Ragvald. El tres se senyen ab el cap baix. Després pregunta: — I per nosaltres? qué canten per nosaltres?

El rei Magnus que no pot enrahonar fa un signe al rei Ragvald, després a n'ell mateix i després a la ciutat llunyana, com volent també preguntar: I per nosaltres? qué canten per nosaltres?

El rei Inge mou negativament el cap: — Probablement els homes us haurán olvidat, — diu ab veu trista; — com poden ells recordarse de vosaltres? De segur, que us han oblidat. Que haveu fet vosaltres?... Jo al menys he fundat el monastir de Vreta.

— Tu has fundat el monastir de Vreta, pero al present ja está desert. Mira, que'n resta! mira!

I el rei Ragvald signá ab el dit la iglesia de la qual sols se podía veure la nau en runa, semblant a un estable, retallantse en el cel estrellat.

El rei Inge no's girá i restá mirant les llums de la ciutat episcopal.

— Que'n son d'ingrats els homes! Perqué no m'han fet sant? Jo que he fundat en honor de la Verge tant hermós monestir.... á mi que'm donaren la mort d'un mártir ab una copa enmatzinada!

— I a mi, que'm donaren una mort tant crudel en la batalla de Karleby-Länga — digué el rei Ragvald tot senyantse. Me mataren i tampoc m'han fet sant.

El rei Magnus toca als seus companys ab el colze, senyala'l seu pit i movent el bras com brandant una espasa, senyala sa barra perduda. Després endressa el bras cap al Sur ont ell doná sa vida. I dibuixa al fi ab el dit una aureola demunt de son cap que's mou negativament.

— Probablement els homes també s'en recorden de vosaltres. Els homes tenen memoria i honren de segur els seus reis morts. Segurament diuen també misses per vosaltres. Segurament preguen per tots tres.

— Tots tres — repetí, el rei Ragvald.

— La mort es llarga, molt llarga, — continuá el rei Inge, — la mort es llarga; pero es ben be veritat que sia un consol el saber que els homes commemoren i honren els nostres noms?..... Mira la planura. D'ací, d'allá, se veuen llums a les finestres. Es que vetllen durant la Nit de Nadal i canten a l'infant Jesús. Están asseguts vora'l foc. Es possible que a les hores parlin de nosaltres. Potser que solament se'n recordin, rei Ragvald, de que tu vas vendre el brillant de ton sceptre per una borratxera, y de que tu, rei Magnus, vas assessinar una dona i de que jo, Inge Halstansson, tenía por de montar a caball. Pero es possible també que hagin oblidat que tu, Ragvald, vares exposar ta vida pera salvar el teu gos de una casa incendiada; que la dona que tu vares assessinar, Magnus Nilsson, t'havía enganyat per un escuder, i que jo, Inge Halstansson, mai en ma vida havía mentit. Els que viuen creuen, en llur ignorancia, que tenen facultat pera jutjar llurs antepassats, anque ells no coneguin ni llurs contemporanis ni ells mateixos.

El que pren dòna mai la arriva a coneixer completament. Dos bessons resten tota la vida extrangers l'un a l'altre. Que deuen dir de nosaltres a les hores? Es possible que'l pagés

en eixa casa sia més felis que nosaltres, perque tot el poble, passat l'any d'haverlo portat aquí ja ha oblidat el seu nom. Que dirieu si'ns haguessen oblidat a tots tres? i ab tot axó la gloria ens ha costat la vida.

—I probablement també'l cel, murmurá el rei Ragvald.

El rei Magnus s'havía dormit ab el cap sobre'l seu bras penjant del mur del cementiri. Havía enfosquit. La neu queia a borralls que descendien pausadament, queia sobre'ls tres reis, sobre llurs foscos cranis, sobre llurs brillants cercles, entre llurs costelles i sobre llurs peus. Queien mes i mes espessos sobre la planura. Les llums de la ciutat i les de les cases llunyanes s'apagaven i un obscur mussol que feia un moment s'havía posat demunt el cobertor de coure de la tomba dels Comtes Douglas desplegá les ales i volá silenciós entre la fosca sobre les pomeres de la casa del capellá.

Els tres morts se redressaren, s'espolsaren la neu de llurs caps, i desaparegueren entre les tombes cap a l'esglesia.

BIRGER MÖRNER

Traduit per M. de Montoliu.

«POT DE FARMACIA» COL. VIUDA ESPINA

Teatralia

LA corresponent a l'Abril passat i al Maig present, la omplen per complert, dugues obres dramátiques d'en Santiago Rusiñol, estrenades al teatre Romea, en les que semblen condensarshi respectivament i d'una manera, definitiva fins a cert punt, les dugues maneres, les dugues branques, les dugues modalitats del seu altíssim temperament de poeta, que desde l'*Alegría que passa,* sa obra dramática primerenca, en la que s'hi contenien confosos i com en embrió, s'han bifurcat, desllindantse clarament en dos camins, perfectament apartats i diferents. Com si'ls personatjes de l'*Alegría que passa,* s'haguessin sentit am forses autónomes pera saltar del quadro, en que am ma tan destra i tan entesa,'ls col-locá en Rusiñol, i pera gaudir, camps i viles a través de vida propia, me faig la il-lusió de que en Tófol i el Clown, de brasset, se'n van carretera amunt, de cara'l sol, escampant la pols amb el ressó frescal de ses sonores riallades, seguits de molt aprop per en Cop de Puny, que fent tantines ben significatives, s'ha oblidat complertament de la Zaira, gracies a les contínues libacions que ha fet al temple de Bacchus del poble ensopit. Més amunt, ja no van sols, que'ls acompanyen tota una colla de trovaires aixerits, els quals son saludats am gran fresseig de germanor i reconeixentsa per les velles cigales anacreóntiques que romanien mitj adormides en el corsecat brancam dels *plátanos* de la carretera. Més enllá, s'apleguen els caminants am gent nova de totes menes; un senyor panxa contenta am més aires de pirata casulá, que d'home de be, que porta un *negrito* tot vestit de blanc, un pobre vellet que toca l'orga, un senyor que fa jocs de mans, vestit de frac i de una alegría postissa, que tot sovint s'escrostona i deixa veure una miseria desesperada, una dona que va vestida am un cert caient mascle, que predica la emancipació de la part feble del *género humano* i un senyor de bon regent que arrossega i es arrossegat, i dic axó, perque lo que arrossega es una malaltía crónica que li dona certa consideració social i perque'l traginen am un carret am rodes. I tota

aquesta gent, ne porta d'altre i carretera amunt, camina ja una munió, que, a poc a poch, se va enfebrant i's va posant frenética. Comensa la maror, ressonan aplaudiments histérics, com esvolatecs sinistres d'aucellots de mar, cridoria ronca, *viscas* enrogallats i rebombori d'himnes, tocats per la xaranga a tall de *pasos dobles*. La munió esparveradora, passant pel poblet de Canprosa, s'en va de dret i borratxa a rébrer al Héroe de Pampanga, després d'haver donat un susto de mort a Na Floresta Regordosa i Rocamora i a Don August Coca i Poncém i mentres ronquen les músiques, volen els coloms i rodolen les corones de llorer per l'espai, l'Héroe se presenta, voltat de la quitxalla i de la gent oficial del poble. Ja'l tenim aquí! Miréusel!...

Es alt, ben plantat, va vestit de *rayadillo*, ample barret de palla, resguarda sa cara ferrenya i enmorenida pel sol de Filipinas, porta'l canonet de llauna llicenciatori a la butxaca i'l clásic mocador de seda al coll. Vé masegat pels obsequis, petonejat per les andalusses, abrassat pels toreros i cansat d'aplaudiments i de visques. Fortor de pólvora se sent al seu voltant, els seus ulls brillan am resplandor sinistre de *fogonazos* i contemplantlo fit a fit, se sent maror de la batalla, la sinfonía horrible que barreja en instrumentació fera les rialles, la sanc, la mort, l'alegría i la desesperació, el concert espantós en el que uns homes se barallen amb instints de tigre i's maten ab delit esgarrifós, en ple sigle XIX, mentres uns altres trevallan ardidament per el goig, l'alivi i'l pogrés de la humanitat.

I l'Héroe de Pampanga es admirat per les mosses, envejat pel jovent, pels carrabiners del fielato i pels valents d'ofici; i rep una espasa d'honor, regalo del Ajuntament del poble, am promesa formal de monument adequat axís que's mori. Peró l'Héroe de Pampanga es odiat pels seus pares, donchs se juga la quinta del seu germá petit, pels seus amics, doncs a un d'aquestos, repatriat malalt, corsecat per la febre, desferra inútil, escupida a la platja per la gran maror guerrera, li pren lo qui ell mes estima; i malehit fins per sa propia muller, doncs la amenassa brutalment precisament quant ella sent en ses entranyes les senyals precursores de la maternitat. I l'Héroe de Pampanga, al cap d'avall, cau abatut per una ma venjadora, per una ma que porta la representació d'ultra tomba de mil mans de morts, per una ma ofesa que me'l passa de part a part, am la mateixa espasa d'honor que li va regalar l'Ajuntament, en un punt de bélic entussiasme. I devant del cadavre del Héroe, s'alsa una cridoria que aixorda i algú diu: Prou!... i dominant tot aquest espatec, se sent al lluny, una rialla homérica que ressona a través d'un munt de sigles, am soroll de bofetades. Ha estat Aristófanes.

Per l'altre camí, que no es carretera, sinó passeig ombrível i silenciós, suavisat de tons per l'ombra blava i carinyosa dels xiprers centenaris, encantat per la serena quietut que imposen les estatues i pels reflexos blavencs dels celatjes, a dins dels morts brolladors, quina complanta acuática sembla haverse esvahit pera sempre, hi caminen, lassos i somniosos, els personatjes devallats de les *Oracions*, dels *Fulls de la Vida* i dels *Jardins d'Espanya*. La alegría folla, que, en l'altre modalitat d'en Rusiñol se presenta, dominant sempre am forsa imperiosa, el fons d'amargor desconsolada que enmatzina lo més íntim del cor dels personatjes, aquí se presenta completament esclava d'una melangía poética, sempre malaltissa, a voltes macabra que la ofega, quasi per complert. La *sempre viva* maeterlinckiana i la *rosa* d'annunziana barrejan els seus colors i els seus perfums i envolten a les obres d'en Rusiñol, de que parlém, amb una aureola de intensa poesía. Com el *Jardí abandonat*, el *Pati blau*, es un idili dramátic esquisit, adorable, que, contenint totes les qualitats apuntades, corprén per la lluyta imperceptible de la llum i les tenebres, de la vida i de la mort. Es un cementiri en el que la Primavera, símbol de joventut, hi ha vessat totes les flors de sa falda.

L'Héroe i *El pati blau*, han obtingut en el teatre Romea una interpretació acabadíssima i una presentació escénica, en especial la segona, digne del més calorós elogi. La decoració den Vilomara sedueix fins al *americano* més refractari als afalacs de l'art escénic.

UN DE LA PLATEA

Música i musiqueta

En el mes d'Abril passat havem sentit a Barcelona, totes les fases de l'art musical, desde obres de Weber i Wagner i l'ópera catalana, fins a pianistes de sexo diferent. Mirarém d'informar als lectors de **Pèl & Ploma** de les impresions qu' havem rebut últimament.

Podem posar en lloch preferent a en Francis Planté i Teresa Carreño, dos pianistes, el primer ja conegut i judicat pel nostre públic i la segona una veritable pianista-mascle, de temperament artístic pronunciat, que lográ engrescar als nostres filarmónics i *diletantis* i ens atrevim a afirmar que va fer molt mal a les *pianeres* que sentim en els dos o tres cents concerts anuals de *distinguidas señoritas, organizados por* els *Círculos*, *Ateneos*, etz., etz.

El Círcol del Liceu, ab l'entusiasme més digne d'elogi, va poguer organisar una audició a porta tancada en el teatre del Liceu, (a la que forem galanment invitats), de l'ópera catalana d'Enric Granados i llibre d'Apeles Mestres *Follet*. Aqueixa obra no es més qu'un delicat idili dramátic, impregnat de tendra poesía, ahont el mestre catalá ha pogut demostrar al mon musical la evolució artística qu'ha fet desde *María del Carmen* i *Picarol*. Ab un senzill com bell poema en Granados ha posat, musicalment parlant, un dels pilans ahont te qu'apoyarse l'edifici de l'ópera catalana. Estem segurs que si els intérpretes que'ns la van fer sentir haguessin estat adornats de millors facultats artístiques, si no haguessin mancat els ensaigs a l'orquesta i que'ls organisadors neguessin l'entrada a tot propietari del Liceu o a tot aquell que's presentés *solzament* ab aquet titol, el resultat de *Follet* fora totalment diferent. Creyém condició indispensable que ja que's posa la ridícola prova d'una ópera catalana, encare que vingui aquesta de les mans d'un artista de la talla d'en Granados, lo treball d'aquest te d'esser judicat per gent que's consagri al veritable Art, pero no per senyors de balansos.

I ens obliga a parlar en aqueix tó, el poc respecte i protecció que dispensen els senyors de Barcelona als artistes i a l'Art catalá.

En Granados no's trobaría avui admirat pels aimants de l'Art ab motiu de sa última obra, si el Círcol del Liceu no li hagués donat la má. Rebin abdos nostra felicitació mes entusiasta.

* * *

En el *regio* colisseu *de Isabel II*, han tingut lloc les representacions *Tristá e Isolda*, que ha sigut una desfeta en tota regla. Peró com les desgracies no venen mai soles, ens donaren el *Der Freischütz*, que's va posar tot l'interés possible pera que la gent no'l conegués. Director (no sabem *de qué*, mes aixís l'anomenan), cantants, decorat, tots varen contribuirhi a aquell *terratrémol*.

Per finalisar la temporada ens obsequiaren amb *Adriana Lecouvreur*, del mestre Cilea, que várem tenir por de que's suspenguessin les garantíes constitucionals del sentit comú. Semblava un somni que en el comensament del segle xx se trovés un músic enamorat d'un llibre com es el drama de Scribe i Legouvé. ¿Cóm pot resultar una obra artística si l'element primordial es de la consistencia de lo que no'n té. Segurament se disculpará a en Cilea dihent que no ha sigut ell sol qu'ha escullit un *sperpento* literari. Tots estem enterats que desde el senyor Meyerbeer, (que amb aixó dels *llibretos* els tenía per tots els gustos, am barco, amb indios, frares, bisbes, negres que saben geografía política), fins als qu'acepten els drames d'en Sardou, se trovan adornats aqueixos músics d'un temperament artístic a l'altura de les *auques* del carrer del Bou, i que gracies a aquests senyors (a qui recomaném els llibres de *Los perros del monte de San Bernardo, El Jorobado, Los hijos de un verdugo)*, encare no havem sentit el moviment veritablement musical dels alemanys i francesos, i per lo tant no sabem res d'en Charpentier, Gilson, Reyer, Vicent d'Indi i altres no menys notables.

«PRIMAVERA», DIBUIX DE R. CASAS

Avans d'acabar aqueixes impresions, farem una petita aclaració, puig havem calificat de *ridícola* la prova de l'obra d'en Granados. La designém am tal calificatiu en el sentit de que creiém al autor catalá molt superior als moderns músics italians, amb en Perossi i en Pucini inclussius, i que al posar en escena una *obra* d'aqueixos compositors no's fa cap audició a porta tancada pera que judiquin els crítics i empressaris, puig basta sols l'imposició de la caciquista casa Ricordi, pera que la posin en les millors condicions.

De manera que'l esser músic italiá es una garantía, i el esser artista catalá es sinónim de *viure a Barcelona* o en vitza.

Rafel Moragas

«Daniel Ortiz *(Doys)* ✝» — Dibuix de R. Casas

Un cabell blanc

Aquest matí. prenent el sol
m'estava a l'hort de casa meva
fruint el goig del primê esclat
anunciant la Primavera.
M'estava abstret i pensatiu,
tot rellegint cabories velles...
Sento trepitg, aixeco'ls ulls
i veig la mare, riallera,
que's va acostant, pausadament,
escampadora de tendreses.
Al sê aprop meu, m'agafa'l cap,
i riu que riu me fa una festa...
llença un sospir, batent-li'l cor,
i amanyagant mos cabells negres,
amb els seus dits, frets i arrugats,
nerviosament, fent la distreta,
me n'ha arrencat un de tot blanc
avisador de ma vellesa.

. . . .

I m'ha deixat sense dî un mot,
banyada en plor i el cor alegre;
i jo m'he dit, boi somrient:
— No vol que'l fill la faci vella!

El meu racer

L'eixida de casa meva
es el mellor dels racers:
el sol hi bat tot el dia
i apenes hi toca'l vent.
Si'ls arbres no tenen fulles,
en sobren en els rosers,
els floridors incansables
que'm fan viure alegrement.
Per un malalt, quina gloria
veure roses a tot temps!

L'eixida de casa meva
es el mellor dels racers:
a l'hivern, per fret que faci,
jo en ella no'n sento gens...
Per xò hi salten i hei refilen
i s'hi ajoquen els aucells.

Ignasi Iglesias

«LA DECORACIÓ DEL PATI BLAU»,
DIBUIX DE MAURICI VILOMARA

Maurici Vilomara

Escenógraf & pintor

De totes les arts plástiques, la més desagrahida envers els que la conrehuen, es sense cap dupte la escenografía. Els únics llorers que pot cullir, els arreplega de tras-cantó entre'ls que's llensen als dramaturcs, compositors, cómics, cantants i ballarines; pera fer sortir al pintor de decoracions, que se'n necessiten d'apoteóssis, derrumbaments, llampecs, transformacions, glasses, electricitat i purpurines! — Si al aixecarse el teló després d'un preludi musical encertat, el públic troba la decoració escaienta, l'éxit del compositor s'emporta tota la cullita de glorioses branques i'l pobre presentador de plasticitat escénica se queda entre bastidors escoltant el triomf del músic. Si l'obra que's representa es dramática, l'ilustre senat vol coneixer tot seguit la creació del autor i no está per pintures ni pintors. Els éxits de escenógraf, son obligats de marxa d'Aida, i d'aparato de mágiques.

«M. VILOMARA» DIBUIX DE R. CASAS

Si toquen a reventar, a les hores si que reb! Si la nit de l'estreno s'allarga l'intermedi per culpa de qui sigui, sempre s'en endú les encarregades l'autor de les decoracions. Que la llum no era encertada, que la decoració era *discreta,* que estava bé *especialment* la del *segón acte,* que a l'inscripció de tal quadro hi faltava una lletra, i tot se torna criticar al pintor, sense poder defensarse esplicant que la empresa ha escatimat el presupost, que la llum era de poble en nit de lluna, que la tela ja había servit, que la major part dels elements eren aprofitats d'altres obres i presentats am mitjes soles.

Per el pintor que fá d'escenógraf, no hi han exposicions, ni am premis, ni am compres; no hi han bones reproduccions en les ilustracions corrents, no hi cap l'iniciativa de les altres arts i no pot pintar perqué a n'ell l'hi agrada, una decoració que sent més que les imposades. Ademés, els autors generalment ja posen entrebancs a la lliure interpretació de l'obra, describint tota classe de portes, finestres, arbres, camins, ponts, bancs, fonts, mobles, quadros i fins se cuiden de les llums. Fora de la propia satisfacció al acabar am conciencia una tasca, l'única revindicació de l'escenógraf, es de mal génere; consisteix en la supervivencia de les

decoracions a la de moltes obres i aixís veiém certs salons renaixement d'una ópera imposada, empleats en obres també destinades a no fer més soroll que el de la representació, resultant que si viu més l'obra escenográfica que moltes de les que es representen, es una vida que's sembla a la de la roba vella en cos de pobre.

I de totes les arts plástiques, la escenografía es aquella que requereix més coneixements, ademès de les qualitats artístiques. En les decoracions de mestre, tot té de ser impecable; els accessoris simulats, han de satisfer als dels oficis que'ls empleen en la vida real; els mobles, han de ser d'istil, les cortines i tapissos, han de tenir la calitat de les teles representades, els metalls la lluhentor propia dels mateixos; els cels les transparencies de color de l'hora figurada, les entonacions generals, han de harmonisar am l'esperit de l'acció i la vegetació, roques, aigues, nuvolades, camins i construccions, les adequades al país aon passa l'acció, a l'época de l'any i al temps. Per cada detall, l'escenógraf necessita dotzenes d'estudis, observacions i documents, sobre tot quan se tracta d'una obra nova, perqué si ja s'ha representat en un altre teatre important, les dificultats son encara més grans, per les comparacions de les opinions que s'han fet els que ja han *vist* l'obra.

Per xó l'aparició d'una decoració com cal, es cosa que no's veu cada día, perqué's necessiten tantes circunstancies difícils de reunir, com per estrenar una ópera. L'obra ha de tenir plasticitat de lloc, el teatre ha de ser susceptible de contenir una bona plantació escénica, la llum, ha de obehir a les necessitats de la ficció pictórica, l'artista, ademés de serne, ha de sentir el quadro que ha de interpretar amb aspectes de realitat, i després de totes aquestes coses i moltes altres, el públic ha de ser capás d'assaborirles.

En Maurici Vilomara que podríe ser pintor en el sentit absolut de la paraula o escenógraf no més, ha tingut la sort de trobar casi totes les condicions requerides, en dugues decoracions que ha pintat aquets últims temps. Pintor habilíssim en els seus estudis i documentiste de conciencia i coneixements, posseheix a fons la técnica escenográfica i amb aquestes condicions essencials secundat per els altres elements, ha pogut presentar a gust d'ell i de tots els delicats, les dugues decoracions aludides, que son la del *Mariage forcé*, representat en catalá per el *Teatre Intim* den Gual i l'altra la del *Pati blau* den Rusiñol que's representa al teatre catalá de Romea. La que decorava l'obra de Molière, tant sobria pero elegant, tant coloriste pero harmónica, tant personal pero francesa com debía ser, tractant-se d'una obra del autor de *Tartuffe*, oferíe per aquestes mateixes qualitats que debíe tenir, enormes dificultats de realisació en la nostra terra, encara envolquellada per les sombres antiestétiques de la falta de aspiracions artístiques i de la suficiencia injusta que donen a una rassa els primers éxits en el camí de la prosperitat. El nostre país, per ara, vol coses *riques;* a la necessitat de coses belles, encara no hi habém arribat.

Els escenógrafs amb els qui trevallá en Vilomara i que poden considerarse com a mestres, foren en Marian Carreras, gran coneixedor dels recursos escenográfics i del Teatro en general; en Ballester, habilíssim interpretador del paisatje, autor d'aquell famós *Manzanillo* de l'*Africana*, que tant enrenou va fer quant s'estrená l'ópera de Meyerbeer en el Liceo, a les hores un dels primers teatres del món; també trevallá algún temps amb en Pla, excelent coloriste i amb el mestre F. Soler y Rovirosa, que en Vilomara consideraba com a un verdader sabi en qüestions escenográfiques.

Les obres principals per les que ha fet decoracions en Vilomara, formen aquella barreja de noms que figuren en els cartells dels espectacles barcelonins i en les que moltes voltes l'escenógraf té més camp per correr en els teatrets de modestes pretensions. Entre l'interminable llista, recordém decoracions de *Carmen, El Húsar, Dineros del Sacristán, La Vuelta al Mundo* i *La Virgen del Mar*, en el Tívoli; *Magdalena, Jesús, Monjes de Sant Aimant* i *Nuestra Señora de París*, a Novetats; *Mesalina, Puppenfest, Manon, Sanson* i *Hänsel i Gretel*, al Liceo. A Romea, ademés de la esmentada, per el *Pati blau*, quin projecte reproduhím, hi han decoracions den Vilomara pintades per

«CAFÉ D'ISTIU»

les obres *Gent de vidre* i *La filla del Mar*. Podríem anyadir un gran nombre de telons, decoracions i altres obres pictóriques per teatros espanyols i fins per molts de l'América llatina i dels Estats Units, més no habent-nos proposat aquesta mena de feina, tanquém aquí l'enumeració de les obres susceptibles de ser vistes encara per els nostres llegidors, que aixís com demostren l'importancia de l'obra del escenógraf, encara criden més alt lo que n'hauríem pogut admirar si els pintors escenógrafs pintessin a mida del seu gust o si molts empressaris supeditessin a n'aquet mateix bon gust, l'excessiu culte de l'industria teatral.

P. & P.

Follet

MÚSICA DEL MESTRE GRANADOS — LLETRA DEL POETA APELES MESTRES

Publiquém un gran fragment del poema, quina execució en *petit comité*, tan bon éxit obtingué darrerament.

ACTE SEGÓN

La Cova del Diable. Tancan la escena á dreta alguns roures centenaris. A esquerra un fantástich espadat de rocas ont s'obra la boca de la cova. Al peu d'ella el precipici. Al horizont la lluna plena.

ESCENA PRIMERA

Al aixecarse el teló, FOLLET está recolzat en una roca, perduda la mirada en l'espay.

FOLLET (fantasiant)

Jo't tinch de veure de lluny
com se veuen las estrellas,
més lluny! com se veu el sol!...
més lluny! com se veu la Verge!
Jo no ho tinch de saber may,
jo tinch d'ignorarho sempre,
que tens llavis per besar,
que tens brassos per estrènyer!

(La veu de NADALA molt lluny.)

Follet!...
Follet!...

FOLLET (fantasiant sempre)

Bé la sento aquesta veu,
bé la sento la veu d'ella,
mes no es l'ayre qui la du
sinó el desitj qu'em tormenta.
Jo no dech sentirla may
murmurarme á cau d'orella,

DIBUIX DE RICARD OPISSO

murmurarme un mot d'amor,
murmurarme una promesa.

(La veu de Nadala més aprop.)

¡Follet!... ¡Follet!...

FOLLET (alsantse)

Els remors de la nit, el vol de l'òliva,
el xiuxiueig dels arbres,
el silenci mateix, tot parla d'ella,
y ab la veu d'ella parla.
Mes ay! tot es engany, tot fantasía,
qu'ella no vé á parlarme!

. . . .

(Permaneix absort.)

ESCENA II

Follet y Nadala, qu'avansa ab misteri per sota els arbres. Va cuberta ab un manto negre que la tapa de cap á peus.

NADALA (tímidament)

Follet!... ¿Ont ets, Follet?...

FOLLET (sense vèurela)

¡Veu dolsa... dolsa!...

NADALA (deturantse)

Follet!

FOLLET (mirantla y com no veyentla)

¡Hermós fantasma!

NADALA

Em sents y no'm respòns?

FOLLET (extàtich)

Perquè t'escolto;
y temo, qu'al parlarte,
al ressò de ma veu te desvaneixis,
oh espectre!

NADALA

No só especte... Só Nadala.

(Deixa caure el manto y apareix vestida tota de blanch.)

FOLLET (no creyentla)

¡Nadala!

NALALA

No'm coneixes?

FOLLET

No es posible!
¿A què hauríAs vingut?

NADALA

A demanarte
qu'em descubreixis el secret enigma
qu'en el fons del cor guardas.
Vinch á saber un nom... un nom de dona.

FOLLET (aterrat)

¡Oh, no vulgas robármel!

NADALA (canta)

«Quan de nit la lluna plena
banya els boscos de claror,
á la Cova del Dïable
jo t'espero boig d'amor.
Vina, hermosa á preguntármel
y et descubriré el teu nom.»

FOLLET (pantejant)

Nó, no m'el fassis dir! Per Deu, no vulgas
qu'el meu llavi el profani!
llegeixlo en els meus ulls... en el respecte
qu'em prosterna á tas plantas.

(Cau agenollat.)

NADALA (acostántseli)

¿Y si'l dich jo, Follet?

FOLLET (tapantse la cara)

¿Còm pots saberlo?

NADALA (á flor de llavi)

¿Es... Nadala?

FOLLET (mirantla fit a fit ab arrobament)

¡Nadala!

NADALA (ab dolsor infinita, aixecantli el cap)

¿Perquè no gosas dirmo que m'estimas?

FOLLET (ab arranch)

¡Perquè t'estimo massa!

(Nadala's deixa caure asseguda demunt d'una roca. Follet ab veneració y com si pregués.)

FOLLET

El bon Deu va dir al Sol:
poso al món el girassol
perque ab ta llum l'enamoris.
Després digué al girassol:
viurás adorant al Sol
perque adorantlo m'adoris.

El bon Deu va dirte á tu:
en el món jo hi poso algú
per qui't faig graciosa y bella.
Y ay, després va dirme á mí:
viurás adorant sens fí,
viurás d'ella y sols per ella.

¿Culparás al girassol
de que enamorat del Sol
en el raig del Sol s'abrusi?
Si m'abruso jo en ta llum
y m'ubriago ab ton perfum,
¿serás tu qui m'en acusi?

NADALA

¿Ets tu qui parla aixís, ò las escolto en somnis
eixas paraulas mágicas?...
Dígamho baix, Follet; revèlam el misteri
qu'enclouen tas paraulas.

FOLLET

May esperava dirtho;
com may t'he desitjada.
¡Se desitja una dona!
¡no's desitjan els ángels!
S'adoran desde lluny y's beneheixen.
Jo't benehía, donchs, — y t'adorava.

(Pausa. S'arrauleix als peus d'ella y li agafa las mans ab passió.)

Avants tot m'era odiós. Sol en la terra,
tot lo qu'en ella's cría, homes y larvas,
tot me semblava enemich meu. El día
ple d'esplendors, la nit entenebrada,
els estels que relluhen,
las flors que riuen y els aucells que cantan,
tot parcixía ferme escarni y befa,
tot m'amargava l'ánima.
Vaig vèuret, Raig de sol, y al primer día
l'amor va penetrarme ab tas miradas,
va invadirme ab ta veu. La llum més pura
va aclarir las tenebras de mon ánima;
y al estimarte á tu y al benehirte
vaig estimarho tot!... y homes y larvas,
y aucells y flors, y tempestats y estrellas,
tot va tornarse bell, tot adorable.
Desde aquell día em sembla
que hi há un Deu que m'ampara
y es immensament bo; que sas criaturas,
tota la Crëació, transfigurada,
es bella y es per mí; que tot m'estima
perque t'estima y et venera y canta.

(Ab entusiasme delirant.)

¡Ditxa d'amar, tu ets la suprema ditxa!
¡Flama d'amor, tu ets la divina flama!

(Pausa extática. En tant sembla exhalarse de la nit una armonía maravellosa.)

NADALA

¿Perquè m'estimas tant?

FOLLET

No ho sé, Nadala.
Potsé he nascut tan sols
per adorarte...
Y tu, ¿per què has vingut?
respòn, Nadala!

NADALA

Per què m'ha dit el cor
que m'esperavas...
Per què he sentit qu'els teus ulls
dintre els meus ulls foguejavan;
qu'el cor teu era el meu cor,
que ton ánima es mon ánima;
que may m'ha estimat ningú,
ningú! com m'has estimada;
que ningú m'ha de estimar,
ningú! com tens d'estimarme.

FOLLET (ab transport besantli las mans)

Voldría que la nit sigués eterna,
que may més lluhís l'alba,
que son curs deturessin las estrellas...
¡y jo sempre á tas plantas!
Sempre sentinte y admirante sempre,
vivint de tas miradas,
ton perfum y ta veu!... Y sempre, sempre!
eternament com are.

(S'uneixen els seus llavis en un bes castament apassionat. Mentrestant sona al lluny la campana de l'ermita senyalant la missa de l'alba.)

NADALA (alsantse)

¿No sents? Es la campana de l'ermita
qu'ens fa 'avinent que ja s'acosta l'alba,
y ay! es forsa partir. La nit ja fina;
el somni més hermós es un buf d'ayre
que's desvaneix en el cel blau.

FOLLET (suplicant y estrenyentli las mans)

¡No'm deixis!
¡oh, no'm deixis, Nadala!
Per primer cop, avuy, he de sentirme
sol en el buyt... y tindré por.

NADALA

Desd'are
viurás ab mon recort. Sigas ont sigas,
ab tu será mon ánima.
Y are, al moment de separarnos, júram
una sola vegada,
qu'el gran secret d'aquesta nit divina
may el dirá el teu llavi.

FOLLET

T'ho juro per Deu!
t'ho juro, Nadala!
t'ho juro per tu,
la cosa més santa,
més santa y hermosa y excelsa y sublim
que Deu ha crëada!

NADALA

¿No'ns ha sentit ningú?

FOLLET

No més l'abisme...
y l'abisme may parla.
El secret que s'hi enterra
per sempre es enterrat; may més s'en alsa.

NADALA

Sigas abisme, donchs, fins á la tomba.

FOLLET

¿Quán tornarás, Nadala?

NADALA (sublimantse)

Tornar!... Per què tornar? Sabs que t'estimo,
sé que m'estimas y el secret em guardas.
Desde avuy lluny de tu, será ab tu sempre:
d'avuy fins á maymés som l'un del altre.
(Tots dos a un temps, abrassantse ab deliri.)

FOLLET

Ditxa d'amar, tu ets la suprema ditxa!

NADALA

Flama d'amor, tu ets la divina flama!

FÍ DEL SEGÓN ACTE

«BALL DE TARDE». QUADRO DE R. CASAS

PERTENEIX AL *CÍRCULO DEL LICEO*, DE BARCELONA

Un nu de dona pintat per Velázquez

El gravat que repartim com a facsímil a fi i efecte de que'l puguin deixar de banda les persones que confonen els seus sentiments ab els dels altres, reproduheix l'*únic* nu de dona que's coneix, degut al famós pintor realista Velázquez. Sense aquesta raresa que ja donaríe preu a una obra d'art mediocre, el quadro del pintor de cámara del rei decadent Don Felip IV, se conta i deu contarse entre les més valioses teles del autor de *les Menines*, per molts conceptes.

El pintor que amb el seu pinzell deixá escrita per els bons entenedors tota la psicología de la degeneració d'aquells últims Austrias de Espanya, millor que pot despendres d'altres documents coetanis, no ha deixat gaires hermosures femenils entre les seves obres de veritat i de vida pintada. Ni les infantetes enfarfegades i clorótiques, ni la *Dama* de la colecció Richard Wallace, ni les de *La Familia* de Viena, ni les reines sentades sobre aquells cavalls ventruts i de crins abundoses, ni cap de les seves altres obres aon figura la dona, son la reproducció de cares i cossos elegants com els del Veronés o Van Dyck,—segons els gustos—ni son mostra d'una exuberancia de naturalesa com fa Tiziano, aixó sense tenir lo dissort de comparar l'obra del pintor més humá am la dels genis que divinisaren la Naturalesa, com feien el gran Leonardo o l'atraient Botticelli.

La Venus del mirall, el salva en part de aquesta fatalitat, que fa creure que les dones espanyoles d'aquell temps, eren invariablement lletjes. Fins la mateixa obra de que parlém, pot ser deguda a la complascencia d'alguna bellesa extrangera despullada d'aquelles faldilles monstruoses i de les cotilles torturants que estrenyien el cos de les dames espanyoles dintre d'una vestimenta insensatament enfarfegada, justament en una época en la que'ls *hidalgos* espanyols tenien fama merescuda de sóbria i séria elegancia. Sense cap prova ni indici, se té el dret d'admetre la possibilitat de que una gran senyora francesa, Madame de Montbazon, que portá am la seva hermosura gran enrenou a la cort de Felip IV, fos l'excepcional modelo de *la Venus*.

L'hipocresía de aquella cort que amagava els majors vicis dintre les més exagerades exterioritats d'un devotisme constant, fan ben difícil el suposar que una bellesa com la que figura en aquest quadro, i que deu ser fidel imatje de la veritat, pertenesqués a cap de les familiars de la cort; certs detalls, entre'ls que podém citar l'elegantíssima proporció de la cama, d'una llargada i esllanguiment que mai han figurat més que excepcionalment entre les belleses femenils de les rasses centrals i meridionals espanyoles, aixís com la finesa del tormell de *la Venus*, que per desgracia estética es més aviat groixut i poc flexible entre aquelles dones. Algún misteri amaga l'ondulant bellesa del quadro de Velázquez, quant la cara que figura en el mirall que sosté l'amor alat, agenollat devant de la dona, no correspont en res a les adorables belleses del dors; com no pot suposarse que Velázquez *no sapigués* pintar cares hermoses, i encara menos que aleshores caigués en incorreccions de dibuix, es un xic lógic suposar que les faccions de la incógnita bellesa, eren molt diferents de les vulgaríssimes, grolleres i *ameninades* que's veuen en el mirall, pintades a l'estil del famós quadro mestre del *Prado*. — Per acabar aquestes suposicions que no tenen cap més fonament que el d'una xafardería ultrasecular, se sab que Velázquez feu un retrato de la hermosa duquesa francesa, retrato que per haber desaparescut i per lo lacóniques de les descripcions del temps, s'ignore si era un nu o el de la dama empolainada, o una repetició de la primera manera, degut a una galan pensada dels dos protagonistes de l'obra: Velázquez i Madame de Montbazon. A Goya l'hi succehí quelcom de semblant, i afortunadament per ell i per les batxilleríes de la posteritat, se sab del cert i ningú hi té res que dir.

Deixant el discutible terreno de les conjectures i anant a la veritat coneguda, no's tenen noticies de la *Venus del mirall* fins al sigle XVIII,

época durant la qual figuraba en la colecció de la casa d'Alba, i desde feia temps; suposant molts erudits i comentaristes, que la *Venus del mirall*, es la mateixa *Psiquis* i *Cupido* pintada pera'l saló dels miralls del palau de Felip IV, quadro del que no's tenen noticies concretes. Durant el passatjer valiment de Godoy, l'adquirí dels ducs d'Alba, i els hereus del princep de la Pau la vengueren a la colecció Morritt, aon poden admirarla els pocs espanyols que van a Inglaterra a veurer quadros. I d'allí ja no'n sortirá, perqué es un *axioma* que 'ls tresors artístics que van a Inglaterra ja no'n surten, aixís com casi es veritat que'ls que hi han a Espanya no hi quedan!

Contemplant tant portentosa tela, se veu ademés de la seguritat i veritat del dibuix, el coneixement del color, fent destacar la fermesa esplendent de les carns rosades, sobre una drapería gris que pren refrecs verdosos i que cau sobre el blanc del llansol de sota; l'*amor*, es próxim parent d'aquells deus mitológics que pintava Velázquez, que encara eren més pagans que els adorats pels grecs i romans, perqué mai eren sobrenaturals, ni per casualitat. Se veu que després de pintar la hermosa desconeguda am la conciencia més gran, i segons el seu sentir, hi anyadí el mirall i l'amor, pera fer composició literaria, potser imposada per el que l'hi encarregá l'obra, potser per distraurer al espectador de l'idea de que contempla un retrato. L'aspecte general de la figura, té una impresició d'época que fa l'obra jove i moderna en tot temps; finalment, dona accent a les incomparables fineses del color, la gama de carmesins de la tela de fondo, gama recorreguda amb una facilitat d'execució d' aquelles que permeten casar el saber am la natural habilitat.

Un detall i no més, sobre l'historia de l'únic nu de dona pintat per Velázquez: l'afortunat possehidor actual, l'enviá a una exposició que la vila de Manchester organisá pera donar una idea dels tresors artístics que posseheix Inglaterra i'ls organisadors debíen ser homes de tan baixes idees que sense veurer la castitat de tota obra d'art perfecta, penjaren la *Venus del mirall* tant alta, que aquella gent de una vista arrán de terra, ja no la veie. — Pensant amb els punts de contacte que té Barcelona am Manchester, com a empori industrial, port activíssim i mirades dels seus habitants, repartim la reproducció de l'obra de Velázquez com a fac-símil, perqué els que miren arrán de terra el puguin penjar alt, si aquet es el seu mal gust.

PINZELL

Festivals Artístics de Sant Cugat

DURANT tres festes, el palau de *Belles Arts* ha sigut digne del seu nom. En ell, amb inmensa bona voluntat, Mossen Soler ha organisat tres festivals quins beneficis materials debíen emplearse en les obres de consolidació del Monastir de San Cugat del Vallés que per obra del temps i de l'incuria clássica entre nosaltres s'ha anat cansant de ser una admirable joia d'art abandonada. L'éxit ha sigut satisfactori... moralment, perqué éxit es complir al peu de la lletra el nodridíssim programa preparat amb una activitat i energía poc comuns. Les époques escullides per les representacions plástiques, formaríen *sense cap més* atractiu, un espectable que segurament tindríe més públic del que ha acudit a les primeres representacions. Els trevalls literaris altament interessants i molts d'ells dignes de ser publicats, no son pera la gran cantitat de oients lleugers que's necessiten per omplir aquella sala tant gran, mentres que'l moviment escénic distreu i manté l'atenció dels espectadors, siguin de *platea*, siguin de *tribuna presidencial*. Am dos preus no gaire alts i la succesió dels quadros escénics, un xic més comentats amb un esbós d'acció, s'ompliríe segurament la gran sala de Belles Arts i'l públic popular podríe assaborir aquelles reconstitu-

DIBUIX ORIGINAL DEL CAR-
TELLISTE INGLÉS HASSALL

«PARIS-MADRID», Ire. AFFICHE
IMAGINAIRE PAR R. CASAS

cions que en alguns moments son perfectes. Per aquest motiu els quadros que tingueren millor éxit, foren l'arribada dels romans sota l'arquet de Bará, el dels Martres, la cort de Amor, l'assessinat del abat Biure i el dels claustres de San Cugat al reunir-si una Cort Catalana.

Artísticament ocupa l'últim quadro, el primer lloc, perqué son autor, l'Olaguer Junyent, bon pintor fora de l'escenografía, coneix els recursos d'aquesta i'ls aprofitá combinant una decoració d'una lluminositat esceptcional.

Acompanyaren molt bé l'obra dels escenógrafs, els figurants i actors del *Teatre Intim*, sobressortint en les agrupacions de l'arribada de Sura al arc de Bará, en la cort d'Amor, en l'emocionant pánic que segueix a l'invisible assessinat del abat de San Cugat i en el de les Corts del mateix monastir, tots ells ben moguts, agrupats i accionats. Tots ells amb una sobria i curta acció, hauríen interessat encara més.

L'Orfeó Catalá, cantá com de costum, es-a-dir: bé, totes les obres del programa, sent sensacional el cant religiós de la Missa del Gall, durant la qual s'assessiná al esmentat abat.

Segons sembla l'obra combinada per aquest festivals podrá tornarse a contemplar i es digna de veurers corresposta per molt més públich del que assistí a les primeres representacions, en quin cas si no es tant lluit, tindrá mes bona voluntat. L'aspecte de la sala desde dalt, era tant brillant, que semblava una exposició de nines vives, am moviment i fins am incansable veu.

El del galliner

Bibliografía

PAISAJES, por *Miguel de Unamuno.*— La colección Calón ha publicado en el volumen quinto unos trabajos sueltos del señor Unamuno, en los que describe y pinta los diversos sentimientos, emociones y fantasías que le ha inspirado la naturaleza. El entusiasmo hacia á ésta es grande en el Sr. Unamuno; la puesta del sol, la asombrosa variedad de formas y colores del cielo y de las nubes y el acumularse éstas formando figuras gigantescas y la fresca y negra noche, arrebatan el alma del Sr. Unamuno y apartándose de la ordinaria y cotidiana senda de la vida, le llevan á imaginar estupendas fantasías y concepciones. No negaré que, quizás, todos los mortales habremos fantaseado y soñado mil veces, descubriendo descomunales fantasmas y otros seres, en los cambios y variaciones de las nubes ó bien al contemplar las sombras de la noche, más dudo que nadie aventaje ni iguale al señor Unamuno en sus visiones, ni en ellas se «esponje y penetre, como dicho señor, hasta llegar al puro sentimiento, en un mar que nos empape como esponjas que tiritan en los abismos del oceano». Para el autor de «Paisajes» estas visiones y fantasías alcanzan cabal existencia, por manera que, según él dice, son «lo real y fuerte y en cambio la tierra se convierte en menguado pozo del impalpable polvo desprendido de la luz de la celeste magnificencia».

Yo que soy harto terreno, poco entiendo de las fantásticas concepciones del Sr. Unamuno, para que pueda afirmar si el toque de ellas y lo que le mueve y ayuda á imaginarlas, son los asombrosos cambios que nos afirma sufre tan famoso escritor. Algo desusados deben de ser y por fuera de lo natural, para alcanzar como hace el señor Unamuno, como quien dice en un periquete, «los remotos espíritus de los abuelos de mis abuelos, escribe, cuando el sueño y la vigilia se compenetraban sin fronterizas marcas, cuando bajo el silencioso salmo de las esferas estelares tomaban igual cuerpo para el humano espíritu las vaporosas campiñas de las nubes y las petrificadas nubes de los campos, cuando poblaban cielos y tierra encantadores monstruos de cambiantes cataduras y cuando el teatro, en

fin, de maravillas tales, empreñando en apretado abrazo la naturaleza virgen á la virgen fantasía, la hizo madre de la pobre razón.»

A pesar de que el Sr. Unamuno se muestra entusiasmado de lo hermoso, «de la forma purísima, sin intento, ni sentido alguno ni burdo contenido formulable, ni núcleo alguno de concepto», sus obras quedan apartadísimas de lo que él tanto admira. Indudablemente no está la belleza en lo monstruoso y disforme, ni aparece hermosa la naturaleza á través de metáforas *huguescas*, que convierten á las montañas, á la puesta del sol, en altar de hostia de oro candente. Sentirá, sin duda, el Sr. Unamuno la forma pura sin burdo contenido ni núcleo alguno de concepto, mas sus escritos son la quinta esencia de lo conceptuosos y estoy por afirmar que no hay en ellos coma sin sentido filosófico, ni párrafo sin que nos dé hondísima explicación del mundo. El señor Unamuno es partidario de lo humano, de lo universal, y cuanto sea singular, creo yo lo tiene por contrario al arte. Hoy mismo el señor Unamuno es uno de los más famosos partidarios de nuestra europeización, y es grande su empeño para que nos despojemos de lo indígena, de lo *castizo*, y nos olvidemos de nuestros viejos cronicones, hazañas y cuentos de guerras de moros y cristianos que para nada valen.

Yo celebro y aplaudo este empeño y estoy propicio á europeizarme. No crean que porque no gusto de los escritos del Sr. Unamuno piense quedarme en espantoso atraso é ignorancia. Ya adelantaré y quede para entonces el que pueda imaginar, con la facilidad del Sr. Unamuno, á «las nubes arremolinadas en el arrebol, cuando retrataban á los candentes torbellinos cósmicos», ó bien «los paisajes formados por la candente colada de batir los mundos hoy engurruñidos y fríos», que ahora me desvanece el espíritu solo leyéndolo.

El Sr. Unamuno en su trabajo «La Flecha» alaba grandemente á nuestro gran poeta el maestro León. Es un trabajo muy simpático en el que se describe el estado actual del apacible y hermoso retiro, que cantó nuestro gran agustino, en el que además se copia y comenta lo que acerca de la vida pastoril escribió en los «Nombres de Cristo». A la verdad, los trabajos del Sr. Unamuno no son horacianos, mas á pesar de ello no es poco el entusiasmo hacia el maestro León, cosa, á decir la verdad, digna del mayor elogio y aplauso.

P. Moles.

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENÇ. — *L'Avenç*, es una entitat complexa, que desde la seva fundació mai ha deixat de contribuir al major espandiment de les lletres catalanes. La vitalitat de l'*Avenç* genéric, s'ha manifestat durant molts anys, publicant una revista del mateix nom, formant un *nucleus* de catalans de bona cultura, que si en lloc d'haberse decantat cap a la literatura, haguessin continuat l'obra política de l'*Avenç-revista*, formaríen avui la vivificadora esquerra del catalanisme.

Sospesa la publicació de la notable revista per falta d'aspiracions de cultura per part del públic, continuá l'*Avenç* (llibrería) la seva obra publicant aquelles edicions d'obres catalanes que l'hi han continuat la notorietat del públic internacional que s'interessa més o menos per les nostres coses. Més tard, publicá bastant temps la revista *Catalonia*, qu'encertá els moments més difícils dels últims anys, tornant a dedicarse l'activitat de l'*Avenç* (genéric) a la publicació de gran nombre d'obres catalanes, del primer any de Pèl & Ploma i de la *Revista de Bibliografía catalana*.

Finalment, omplint una necessitat grandíssima i obeint a la seva finalitat progressiva, ha comensat am gran éxit i exacte compliment de lo promés, la publicació d'uns llibres de vulgarisació de cultura, aon per 50 céntims podrán llegirse obres capdals dels millors escriptors estrangers i una interessant i escullida colecció dels nostres prosistes i poetes.

Se han publicat obres den Santiago Rusiñol, Lleó Tolstoi, Massó-Torrents, Sacher Masoch, Mistral i Joseph Aladern, estant próximes a sortir moltes altres de Molière, Dante, Maeterlinck, Verdaguer, Goethe, Emerson, la Rochefoucauld i diferents autors clássics i moderns que es precís coneixer per establir el pensament sobre fonaments sólids.

HA comensat a publicarse a Madrit, una revista verdaderament moderna, *Helios*, en quines planes s'apleguen els escriptors d'esprit jove que defensen en castellá, els ideals artístics propis dels nostres temps.

L'aparició de *Helios* ha sigut ben rebuda per tots aquells que s'interessan per el dret a modernisarse que té la llengua castellana. Ja era hora de veurer si era possible parlar de lo qu'interessa a l'humanitat d'ara en un castellá que no fos classicisme deixatat.

Desitjém que la nostra amiga de Madrit, se surti am la seva.

NICOLAU SERRAFINA

Noves & velles

EL FACSÍMIL DEL NÚMERO PASSAT reproduhíe el retrato del pintor Henri Lerolle, fet per ell mateix.

LA CAPSALERA de la plana 138 que decora el trevall den Birger Mörner, ha sigut dibuixada per la jove artista sueca senyoreta Tyra Kleen, que resideix a Roma.

ELS CEGOS, *quadro de Breughel el vell.* —Segons diu en Gustave Geffroy (1). «Els cegos en el primer terme d'un magnífic paisatje rústic, van l'un darrera l'altre, agafats de les mans i enganxats als vestits, tocant-se amb els bastons, caient al riu d'un igual moviment inclinat i esmaperdut. Les cares altes, les órbites plenes de carn o envidriades per la catarata, no signifiquen l'angoixa, sino mes aviat la seguritat i la satisfacció. Se'n van beatament cap aont els atreu llur destí. Son una imatje irrecusable de la fatalitat.»

INAUGURACIÓ IMPORTANT. — Els senyors M. C. Butsems & Fradera, han inaugurat una grandiosa fábrica de ciment, en la deserta frau de Vallcarca, a uns cinq kilómetres abans d'arribar a Sitjes. A nosaltres i a la gent que s'interessa per l'art de la nostra terra, ens interessa per dos aspectes ben diferents: es el primer, la creació d'una nova industria am vida propia, que produhirá els millors ciments, fins el similar al *Porland*, facilitant la construcció dels nostres edificis, dels que si n'exceptuém els oficials, se'n conten molts verdaderament artístics, entre'ls que's construeixen actualment.

El segón motiu de felicitarnos per la creació de la nova fábrica, es per la repoblació del desert entre Sitjes i Castelldefels, que gracies als esforsos dels senyors Butsems & Fradera, contará amb una estacioneta que poden aprofitar els aficionats a excursions pera visitar el *Fons del Tró*, i'l de la *Malesa*, el *Castellot* i la *Trinitat* i altres hermosos recons de les renes interiors de Garraf, avui casi desconegudes.

Poques son les industries noves que poden fers-hi veurer de crear quelcom qu'interessi a ningú més que als amos o accionistes, i sent una escepció la fábrica dels senyors Butsems & Fradera, per xó els felicitém coralment desitjant-los tota classe de prosperitat.

(1) *Le Louvre, Librairie Nilsson, Paris.*

AFFICHES IMAGINAIRES. — Puisque la première vient de paraître il n'est pas inutile d'en expliquer leur but en quelques mots.— C'est tout simplement, tâcher d'affranchir l'artiste des libellés par trop longs et des cascades de médailles, avec quoi les industriels gâtent les plus jolis dessins, sans attirer le moins du monde, l'attention d'un public blasé de réclame à outrance.

Toutes les épreuves des *affiches imaginaires* sont réhaussées de couleurs au pastel, ce qui leur assure une réelle valeur d'art. Elles ne seront en vente, que pendant une durée de trois mois, aux bureaux de la revue.

Voir aux annonces.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

(5)

OSCAGANIVETS. CROQUIS DE R. CASAS
LE GAGNE PETIT. Dessin de R. Casas

Custodia de la Catedral de Barcelona

EN el año 1408 fué robada la antigua custodia que tenía en esmalte las armas de la ciudad y remataba con una corona de oro, que había llevado el rey D. Martín, fija en su bacinete.

A no tardar, fué labrada la actual custodia mayor, pues lo denota en un todo su estilo. Hállase formada por un cuerpo ojival prismático-exagonal de oro, con otros tantos rasgados ventanales en sus caras, los cuales adornan preciosos calados y cobijan agudos frontones, flanqueándolos unas finísimas agujas ó aristones. En la cara central dibújase el círculo que permite la vista de la Sagrada Hostia, colocada en el centro de magnífica cámara ó templete que forma su interior, cuya bóveda por arista cierra una hermosa clave.

Termina por medio de tres elevados cuerpos prismáticos de cuatro caras, prolijamente labradas, que se elevan sobre el mismo, rematando en hermosas agujas y cogollos, entre los que descuella el cuerpo central, coronado por una cruz de brillantes moderna y que tiene en el centro engarzado el anillo episcopal de San Olegario.

Hasta aquí era la custodia de la época gótica, y prueba nuestro aserto el número de pinturas góticas en las que las custodias mayores, que eran conducidas en hombros, tenían siempre la forma de templetes, así como las de mano tenían una larga caña para sostenerla.

En el siglo XVI agregose el pié formado por una elevada peana de plata dorada, también de seis caras, de estilo ojival y delicadas labores.

Osténtase colocada tan hermosa y rica joya sobre la silla ó faldistorio gótico de plata dorada con esmaltes azules, suponiéndose fué el sillón del rey D. Martín y que en él entró en triunfo D. Juan II después de las guerras del Rosellón.

Cobijando la custodia y amarrado á la silla se ha formado uno á modo de dosel compuesto de dos báculos á los que se han adosado dos coronas góticas, una de ellas inapreciable joya del siglo XV, premio de algún torneo, como lo indica la leyenda que en bellos caracteres está escrita sobre esmalte azul y enredadas por todas partes sartas de perlas y cuentas de ambar y granates.

Muchas son las joyas agregadas que enriquecen la custodia, haciendo un total monumental, siendo de notar entre ellas, un rico collar de oro esmaltado, de fabricación flamenca, que probablemente es el que donó Carlos I en los funerales de su abuelo Maximiliano; diversos y ricos pectorales y anillos, diversos dijes mujeriles, algunos de época gótica, una banda de terciopelo rojo con bordados de coral y chatones de un cinturón, esmaltados del XV, y varias campanillas de oro góticas.

G.

Pensaments

Traduhit del francés per S. R.

Tota societat es funda sobre la desigualtat, i tremola al més petit esfors vers la justicia. Pero la Providencia ja ha donat les seves ordres: tota iniquitat destruida, es sempre reemplassada per un altre — o per dugues.

La dona no perdona casi mai de ser gelós, i mai de no serne.

L'amor es com les cases de dispeses. Tot el luxo es al passadís.

La darrera prova d'amor que's pot donar a una dona, es matarla. Generalment estima més la penúltima: que un se mati.

Es veritat que les dones detesten l'ironía? Ah, si sapiguessin qu'es una forma de la sensibilitat!

Les dones i els rellotjes, mai senyalen l'hora que un voldría.

La virtut de les dones, casi sempre es la torpesa dels homes.

S'ha de valguer tant com el primer marit d'una viuda, i una mica més.

Asseguren que'l despreci mata l'amor, i'm sembla que volen dir el revés.

Entremitj de tantes besties perilloses, la Providencia ha posat els amics entre nosaltres.

Hi ha gent que creuen aturar el temps, fent parar el rellotje.

A fer pecar una protestanta, hi ha més voluptuositat, perque no pot ser absolta.

Pels serveis que pensen fernos, els amics menos juheus, exigeixen un 50 per cent de agrahiment.

Hi ha gent que porten montada a l'anell, la dent que'ls ha donat mala vetlla; jo voldría durhi clavada, la dona, que me n'ha fet perdre tantes.

Un amic es com la bomba: si puja, t'ofega i si cau t'esclafa.

Aprent a conéixert: t'estimarás menos; a conéxer als altres: no'ls estimarás més.

Si busques la dona del próxim, fereixes la seva gelosía; si la respectes, fereixes la seva vanitat.

Certa gent fan com el bombo: fan soroll a costa de la seva pell.

Recórdat d'aquell lleó enamorat: amaga les ungles, pero no las deixis rovellar.

Un amic qu'ha fet una bestiesa, es plany primer del teu poc entussiasme; es plany més tart de no haberlo privat de ferla.

P. J. TOULET.

Del llibre: ALBUM DE PARIS

PER PAUL LECLERC

El marréc

ES com un gran butifarró de roba, perqué encare no té cames.

El seu cos fa flaire de pa calent, té'l cap tot roig i de sa boca, que vessa, en surten bombolles de saliva.

Es més calvo que si tingués cent anys, té els ulls d'un blau de porcelana, i li agrada mastegar am les genives, un capsiró de ivori, o un gos de goma.

Es passeija a n'els brassos de sa mare, dorm de día i plora de nits, vol arreplegar la llum, i quant fa una ganyota diuen que fa una rialla.

Sas manetes, amb els cinc dits oberts, les revolca per sa cara, com dos crancs de color de rosa, si el miras te diu papa, i t'agafa el nas per la punta.

TERESA MARIANI. ACTRIU ITALIANA
TERESA MARIANI. Actrice italienne

LA CUSTODIA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA
OSTENSOIR DE LA CATHÉDRALE DE BARCELONE

El bailet

El seu germá petit es el marrec, i el seu germá gran, es un xicot.

El bailet, va escabellat, du la cara bruta de fanc, de la qu'en surten dugues orelles com les nanses d'un'olla. El bailet porta les mans sempre brutes, el nas estobat i les mitjes foradades.

El bailet, viu tancat, dintre d'una brusa negra, que s'estreny al ventre amb un cinturon de cuiro. La gorra, sempre la té o dalt d'un arbre, o al regaró, peró mai al cap.

El bailet, va devegades a estudi, passeija dos llibres lligats amb una corretja, i arriba quant ja han tancat la classe.

El bailet, cassa aucells am trampa, fa servir els dits bruts per fer ganyotes als vells, que van a darrera seu i la llengua per fer llengotes.

El bailet, lliga cassoles a les qües dels gats, amaga l'escombra de la portera, a dalt de la finestra, xeringa am tinta a n'els que passen, escup dintre dels plats, estira les orelles dels gossos i s'orina al vestit de la germaneta.

El bailet, no té amics de la seva mateixa edat, ningú sap d'ahont surt; com més el renten més brut va, i ell sol proveheix de polls al reste de la familia.

El bordegás

Es imaginatiu, i s'alimenta de romansos i auques de redolins.

El bordegás, se penja un sabre de llauna a l'elástic de les calses, enlaire una pistola i es corona el front am les plomes arrencades del plomero.

El bordegás, fa tan estrago ell sol, com una bandada de *cafres*, o tot un exércit d'Europa.

El bordegás, se les emprent cap al cellé fent crits terribles, s'amaga a les verdisses, assalta els sacs de pastanagues, i fa conciliábuls secrets, i complots d'antropófacs.

Quant cau el día, i les ombres prenen formes estranyes, el bordegás s'esparvera del soroll que fa ell mateix: la veu se li torna ronca, les ataronjades carbasses li semblen salvatjes i Pellsrojos, i no gosant moures del seu lloc, tremola en un recó, baix la corona de plomes.

Els dóminos

Viuhen en l'atmòsfera fumada dels cafés, i van sempre vestits de frac.

El doble sis es important com un burgés enriquit: l'hu-blanc, porta monocle, i els cincs tenen un posat macabre

Sempre de mitx dol, els dóminos semblan viudos, i están gelosos de les cartes.

Cada vespre, deu anys seguits, quant arriba la mateixa hora, els revolquen a sobre del mateix mármol; passen pels mateixos dits. Senten el mateix alé i escolten sempre lo mateix.

Potser pensen que la vida es gris, monótona, els dóminos; perque el front s'els va tornant groc com el d'una soltera vella.

Els fican al llit, els uns ben al costat dels altres, en una capsa llarga de fusta, entran al llit tots plegats, pero no més el doble blanc entra en camisa.

Els guants

Quant la ma no hi es dintre, tenen l'aspecte de drapots miserables, pero aixís que hi entra, s'inflen, s'estiren fins a romprers, lo mateix qu'una cornamusa.

No es pas per pudor qu'els dits nús s'enterren dintre el guant: es creuhen mandrejar com grans senyors, allí dintre, entremitx dels anells, però la ma, que's tirana, malgrat la pell que'ls té presos, encara els permet mourers.

Els guants d'una dona, es tebionen al contacte dels seus dits tremolosos: i l'olor fade de bestia morta que tenen, es barreja ab l'aroma de la ma perfumada; com la flaire de les penes, es barreja a l'aspre olor de la terra.

Les mans enguantades, semblen animalons extranys; s'encahuen a l'hivern dintre el manguito: i s'enfilen a l'istiu pel mánec de la sombrilla.

El guant fa tornar la ma misteriosa; com una cara ab careta; i no hi ha res més delitós, qu'estirant-los, veuren sortir una ma fina, de dits blancs, llarcs i hermosos.

El quarto del infant

El quarto clá, ahont el sol li agrada mandrejar entremitx de les cases, un quarto ahont el Gran Fuster, el seu Fill i el Burriquet hi caminen cent vegades, ahont el vell Politxinelli, ab la cama trencada, trova un silló, vora del foc.

Per la finestra es veuhen les teulades: es veu un poble estrany de ximenees i penells, i allí, a n'el cel, les orenetes voltant-los.

Els mobles son senzills, i de bona estada; rústics com mobles de fora, una mica caixes, un bon tros trencats; criats bons i fidels, que han envellit a la casa. El pilot de juguets rebot ab alegria per la porta d'un ample armari; un gos de goma jeu per terra; i per l'escletxa de un calaix surt la ganyota d'un dimoni. Un aire de tendror banya els objectes i tots, tots semblen somriure al llitet blanc, que ab les seves cortines blanques, trencadís com un joguina, allí posat al mitx del qüarto, sembla talment una barca, una barca de veles blanques, navegant cap al Destino.

Traduhit per S. Rusiñol

Fragment

L'edat d'or

... Diuen que als primers temps, els nostres avis
amb un roc esmolat que feia caire
de destral cantelluda, provehien
am vianda i menestra necessaria,
la dura llei d'alimentar la vida.
Foren els jorns terribles, solitaris,
amb els seus aplegats dintre una bauma,
perseguíen als monstres indomables
i el jou als animals companys del home
per la primera volta els ajunyíen.
Vingué l'hora felissa. L'ample terra
inmensa, assoleiada, generosa,
coberta mes que d'or, de dolsa fruita
i lliure de farams, la prodigaba
al home, únic senyor que l'aservía.
Era allavors virtut la natural ciencia,
i ni ningú volía més que'l propi,
i aquet era'l més just i com sobrava
era'l fruit pels aucells, i altres badantse
tornavan la llevó a la mare terra.
Quins temps mes diferents dels que are corren:
tan plens d'afanys que no se sab d'on vinguen!
Sembla que'l vent recordi en sas canturies
aquell món virginal i fins que'ls arbres
quant van de la florida a la ramada
sembla que vulguin recordar els dies
que'l món sempre era vert i que ells anyoren!
Cor malaventurat, ai! el dels homes
que encare aixís aumenta sas angunies
veient per tot un simil de tristesa
que comparteix ell sol, que'ls arbres sempre
alsen al cel les cimes obedientes,
i el vent i l'aire i la fontana pura
am calma imperturbable alma serena,
reben del cel l'estació que envía.

Un jorn que clarejava més que'ls altres,
saltant pels serradets i carenetes,
baixava cap al pla que resplandía
teixint el sol l'espessedat del aire.
Es veia el vert entre la boira rossa,
i com el montanyés la mar llunyana
que hi veu passar vaixells, jo m'hi dalía.
Aixís debía allí en l'edat daurada
véurela'l foraster lluny de sa patria
quant després de molts jorns entre boscuries
veia aclarirse'l cel, i planes verdes
seti o maisó d'una familia d'homes,
al lluny apareixía convidantlo.
Am quin delit debía ell acostarshi,
i els altres sers a rebrel i abrassarlo,
i aclamantlos deturar als gossos,
vestirlo i donarli menjá i beure
i encendre'l foc en l'hospital coberta,
el foc que encare avui com l'aigua i l'aire
encare es per totom cosa comuna.
Deixaven els quefers per alegrarlo,
que'l do mellor del hoste es l'alegría,
i am cants, danses i jocs el festejaven
els jocs tan grats als Deus, que van perdentse
i es perdíen més i més fins a olvidarse,
que l'home no te avui forsa sobrera
per malgastarla en jocs i no li vaga:
per després del treball un'hora alegre.
Tornarán aquells temps......

J. Pijoan

LA PROFESSÓ DE CORPUS. (SANTA MARIA DEL MAR.) QUADRO DE R. CASAS. MUSEU MUNICIPAL DE BARCELONA
LA PROCESSION DE LA FÊTE DIEU. Tableau de R. Casas. Musée municipal de Barcelone

Pintura

SALÓ PARÉS. — **Sebastiá Junyent.** — Al comensar el mes, hi habíe a n'el saló del carrer de Petritxol, una exposició parcial del estudiós pintor i escriptor, en Sebastiá Junyent. No som gens partidaris d'una exposició d'obres variades, quant cada genre d'elles figura amb una o dugues mostres, mes aquesta objecció sent purament una apreciació personal nostra, ni treu ni posa quilats a l'obra seguida, ja llarga, interessant, incansable, buscadora i sobretot: inteligent, del pintor escriptor. En la figura, en Sebastiá Junyent ja fá temps que ha trobat un límit que sols arrebassa am molt estudi, temps i trevall, resultat temporalment máxim, que a cada nova exposició resulta lentament millorat i sempre agradable i decoratiu. En lo que guanya, es doncs en solidés, pasta i dibuix, qualitats que si bé el públic no garbella ni fá entrar en els seus parers indiferents, son molt i molt tinguts en compte per els aficionats als pintors que fan pintura, per amor a n'aquesta mena d'art plástic.

La novetat de l'última exposicioneta den Sebastiá Junyent, era la difícil probatura de prescindir de gran part de la seva técnica moderna, pera aplicar tots els seus coneixements d'erudit i d'artista de consciencia, a la creació d'una obra senzilla, d'aspiracions primitives, com d'amorós d'art pur, cansat de totes les receptes exitoses am les que's fan i desfán reputacions tan facilment adquirides com perdudes. La seva *Anunciació*, sentida, clara, curiosa i de gran interés, continuave possehint les qualitats agradablement decoratives de totes les obres den Sebastiá Junyent; com primer pas en aquesta via, la proba fou honrosa, mes no's pot donar com definitiva.

En Sebastiá Junyent, en una futura exposició més complerta, donará millor mida de lo que val; no per falta de qualitats, sinó per completar les diferents aficions que té, resultant dels seus estudis, viatjes i afinitats del seu temperament am les dels grans mestres que admira.

Al comensar aquestes ratlles, l'habém calificat d'escriptor i ens hi afirmém; no coneixém d'ell, mes que uns quants articles publicats en alguns setmanaris, i sobretot en la revista barcelonina *Joventut:* amb ells, n'hi ha prou per adjudicarl-li, no sosaltres, sinó tothom, l'honrós calificatiu d'escriptor, i d'escriptor prosista, branca de la que la nostra terra n'está ben mancada, no perqué no hi hagi qui la cultivi, sinó per els pocs que son, al costat de l'exércit de versaires *contadits* qu'emboirinen i ofeguen als ulls del públic, el ramell de poetes propiament tals, que naturalment, son pocs.

Els articles de crítica o d'opinions artístiques den Sebastiá Junyent, son clars, sincers i d'ensenyanses útils. Els que comensa a publicar desde fá algún temps, que s'acosten més als estudis de costums, tenen el gustós agredols d'un humor que veu les qualitats i defectes dels altres, sense enveija i am pietat i fan tant olor de llibre, que de segur no tardarán gaires anys en juntar-se i donar-se a llum en aquesta forma.

En Sebastiá Junyent, es un esprit cultivat que s'ha format poc-a-poc i digerint els coneixements adquirits en viatjes i estades llargues al foc nou de l'art actual que es Paris, i al caliu del foc vell que era Roma i centres aon floríen els grans homens del Renaixement italiá. Aquest pintor, es d'aquells que sempre estudíen, i que sense fer-si véurer, no se'n amaguen, perqué ho demostra amb obres.

L'historia santa, de l'Estruch. — Aquest pintor, home de vintivuit anys, ha sortit d'una de les viles d'ambent menos pictóric, entre les moltes que a Catalunya's podríen disputar aquest títol negatiu. Aquesta vila, es Sabadell, el Sabadell dels telers, del cotó, de la llana filada i teixida, dels carrers estirant-se en viaranys de suburbi trist i deixatat d'intemperies, concentrant tota l'aspiració de vida urbana en una rambla que barceloneiji aixís com la de Barcelona sabadelleija. D'allí, d'entre mitx de

les corrues d'obrers que les fábriques engoleixen, de sota aquell cel de llauna nova si fá sol i de roba bruta si está núvol, d'allí ha tingut de sortirne un pintor, que per aquest ofici té qualitats innegables l'Estruch i qualitats que degueren ser conegudes ben avans de poder empendrer l'obra gran per les mides, el número i l'alé, que ha ensenyat aquestos dies a la exposició de can Parés. D'aquestes qualitats ne degué haber esment sigui per judici propi, sigui per referencies, el protector del que sembla degué sortir l'idea general dels quadros de assumpto sagrat que son la primera mostra dels trevalls del pintor. I axís, resulta qu'un pintor absolutament realiste i plé del desitx de copiar la Naturalesa sense aspirar a anyadir-hi res, s'haiji vist enbrancat en l'interpretació de la vida més idealiste que han produhit els temps. Honradament, sincerament, el pintor sabadellenc ha posat cels clars, cels vibrants —en el natural— nuvolades de tempestat, postes de sol i boires de capvespre, en els quadros definitius i en els vuitanta-i-un estudis sumament documentaris que flanqueijen i apoien fortament les deu composicions capdals. Ha buscat les ratlles dels estratus, les inflors de ventres famélichs dels nimbus, l'aspecte de glassa de les boires i llunyans, pero no ha enriquit de línees tristament caigudes a n'els filaments dels cels de posta, ni ha anyadit records de desconeguts apocalipsis a les amenasses dels cels airats, ni sugestions de focs sobrehumans en els incendis del sol que s'acluca, ni ganes de vibrar en les misterioses telepatíes ultracelestials. El núvols son núvols, com els dels panoramas; les boires son glasses, com les dels vels; i les sedes, llanes, fils i casi els cuiros i demés detalls d'ornamentació i de indumentaria, son tant de materies aparentment similars, que'l més entés fabricant de Sabadell se veuríe ben agafat si l'hi fessin dir de quina barreija eren les teles dels models. En quant a n'aquets, se veu ben clar que son *fixats* en la *Piazza d'Espagna* o en les gastades escales de *Trinitá da monti*. Tot axó, en mitx d'unes arquitectures descansadament sencilles, am l'aparell qu'ara tenen, de color honrat de pedres grises de clarobscur negre brut en les ombres i blanc fred en les llums. Els personatjes, sobre tot la figura que ha omplert dos mil anys de món históric, la figura de Jesús, es tant d'aquesta terra, de la terra i res més, que en una de les composicions, quin assumpto no coneixém pero que podríe molt ben ser l'interpretació d'aquelles paraules: *donéu al César lo que sigui del César*, composició en la qu'estretament están posats els personatjes, Jesús, l'home Deu, el que volíe patir mort i passió pera redimir una humanitat cada vegada més dolenta, l'iluminat per la gracia, l'aureolat per el destí de les grans trajedies, está figurat per un home jove convencionalment ros, d'un ros d'italiá montanyés del Nord, que poc costaría en fer passar per el deixeble malehit, per l'Iscariot contant els diners que li valgué la seva baixa trahició.

I es inútil anar trobant defectes, perqué el nostre intent ben lluny de ser aquesta estéril cullita, es alabar, potser per contraposició violenta, l'empenta que demostra atrevirse am pintures com les que ha realisat el pintor Estruch. Els seus estudis petits, carinyosament pintats i am tenacitat repetits en els cambis d'aspecte de la trista naturalesa de Palestina, asseguren al pintor protegit de Sabadell, que'l día que pinti lo que a n'ell l'hi agradi realment, que será una cosa ben real, ben material, ben humana, ne treurá una obra menos elegida per el sufragi universal indiferent, peró d'un nivell artístic superior a les ilustracions grans de mida peró petites de pensament, que omplen de delicies als devots exterioristes i de desolació als religiosos concentrats. Les calades mesquites dels estudis, ens convencen; els passos de la vida santa sense volada, ens irriten.

L'Estruch, pintor laboriosíssim i que ja té un ofici que domina materialment, l'artista sabadellenc, el catalá d'un pais ferreny i práctic, podríe comentar el Corán tot sol i sempre necessitará entrebancadors Mecenas pera volar cap a més enllá de l'estelada.

PINZELL

RETRATO DE LA SRTA. E. C. PER R. CASAS
POSTRAIT DE MLLE. E. C. par R. Casas

LA CARGA. QUADRO DE R. CASAS
BARCELONE 1902. Tableau par R. Casas. Salon de 1903

Teatralia

SUPLENT. — Per malaltía d'aquell amic senyor que's firma *un de la platea*, he de suplir la seva prosa galana am les meves objeccions *aristácrates*. I desde la platea hé vist que es més plá el meu camí que el seu; d'entrada, desde dalt se domina la situació, se veuen els defectes dels públics en massa i en detall; se veu la escena més arrodonida i com al través d'una glassa que esfumant arregla, composa i millora; l'incomoditat que un suposa a les localitats altes, irrita els nervis i esmola l'actitut i la funció ha de ser molt més bona per agradarnos igual que a n'els de baix. — Un alicient que'm feie envejar el ser un dels de la platea, era l'accidental vehinat d'aquelles dames tant hermoses, delicades i ben vestides, no perqué no m'agradin les del meu bras, que precisament a Barcelona guanyen en hermosura a les altres, si no perqué desgraciadament les nostres dones no volen anar sovint als teatres qu'elles ne dihuent *modernistes*, — trista dissort de les paraules lletjes! — i francament la companyía d'homens sols manca un xic d'*aquells* desitjos de bona companyia que tenim els que sense conexer certs consols de la vida, sabém qu'existeixen i ho sabém de segur. — A dalt, me deia jo, tota protesta envers un vehí incomodo, sembla tot seguit una baralla de tranvia plé, am la diferencia de que en els eléctrics mai hi falta un municipal, mentres que en els galliners de teatre mai se'n veu cap que posi pau ni guerra.

Els Barrets de Senyora. — En ma ignoscencia teatral, era també un desitx aferradíssim, el veurer tot seguint la representació, les cares que vivien sota d'aquells florits cistells que fan de barret a les senyores. — Mes ai! com dihuen les cansons tristes! Quanta desilusió he tingut al ocupar el silló d'*un de la platea*, am cert fruiment de pueril ambició satisfeta! De primer, sense ni com va ni com costa, al veurem modestament vestit de les festes de pobre, un senyor am cara d'atleta inteligent, me va donar entenent de seurer a la fila set, en lloc de la primera, qu'es la del meu amic malalt; el motiu que m'enterní, fou assegurarme qu'era sort i qu'en cambi jo sentirie l'apuntador (*consueta* com diuen ara en certs teatros perqué ningú ho entengui) els meus amics de galliner, me feren objecte de les seves burles, demostrant-me que'l senyor de cara inteligentment atlética, se posave a la primera fila per estirar les cames i dormir am més comoditat.

Abans de comensar la funció, la meva situació era bastant envejable; el teatre estaba casi vuid, perqué la gent que's creu com cal, no arriba fins que l'acció está en tal punt, que ja no's pot entendrer l'argument; un lloc més enllá a la meva dreta, hi havia una noia jove, fresca i hermosa, que'm simpatisá tot seguit, potser perqué no portant res més al cap fora d'una hermosa corona formada per el seu pentinat, se semblava a les airoses trevalladores que alegren els carrers de Barcelona a les nostres sortides de la feina. — Intimidat per la falta de costúm de ser mal educat, no gosava mirar de fit a fit com fan molts de la platea, pero valentme habilment de les ulleres que gasto per ser curt de vista, anava contemplant aquella agradable vehina, quant una mena de misteri de professó de poble passá d'esquena per el meu devant i deixá anar tota una massa humana de més de cent kilos envolquellada de setí negre, despedint emanacions de perfums cars rápidament descomposats per aquell cos d'elefant am pell fina i coronat per una mena de projecte de coberta de plassa de toros, convertida en jardí d'una Babilonia de per riurer. — Un cop sentada, a vessar del calaixet del meu costat, ja no vaig poder mantenirme sentat d'altra manera, que decantant-me cap a l'esquerra, per por de veurem els polsos ratllats per les dents agudíssimes dels vidrets que feien de vora-viu a n'aquella mena de *pista de la muerte*. En quant a la meva *Beatrice*, com si l'ogresa aquella se l'hagués empassada. El

martiri'm semblava excessiu, quant molt després de tirar teló comensaren a interposarse entre la meva vista i la escena, no un, sino quatre o cinc estols o teories de noies i velles empavessades com un club de regates un dia de mala mar i cobertes am plataformes florides, sens dubte per dissimular la blancor artificial de les cares, lo mal combinat del cabell natural i postís i lo curt del pilá tornejat que deu sostenir tot cap de dona hermosa, i que'n aquelles pobres dones era únicament un lloc que se'n podrie dir clatell. De primer, semblaven d'aquelles colles de noies transcontinentals, que ballen el *Kake Walk* o lo que's presenta; mes per els cops de cap que'ls homes els hi dirigien i per les ineptes converses que mantenien am les vehines de devant i darrera, de dreta i esquerra i que cap mala mirada estroncava, prompte vaig veurer qu'eran bona gent extraviada per la falta de gust, de delicadesa i de consideració, pero persones que se'n podrien dir decentes sense regateix. — D'aquell acte, que afortunadament era el segón de *Madame Sans Gêne* no'n vareix sentir més que'ls ressons esmortuits que m'arribaven per demunt d'aquelles montanyes viventes d'herbetes de *Julienne*, de flors de globo i de perles a tant la grossa; com a veurer, vareix veurer que les verdaderes *madames* i *mademoiselles sans Gêne* de cap mena, no eran totes a l'escena; ni la punta del plumero dels oficials den Napoleon-Paladini, s'oviraben desde el meu florit i perfumat desterro. — Al acabar l'acte, vareig sortir a respirar l'aire relativament sá del ben arreglat passeijador de *Novedades* i allí la sort m'envià una venjansa. Un conegut meu que coixejave, m'esplicá que l'hi havie caigut un pes sobre les cames, tot trevallant del seu ofici que es el gravar lo que dibuixen els altres i en efecte el cop degué ser gran, perqué enmatzinave l'aire l'ofensiu olor del antiséptic que portava i com va queixarse de pujar escales fins al primer pis del teatre, l'hi vaig cambiar el meu lloc per el seu, anant jo a veurer els jardins de caps de senyora desde certa alsada i ell introduint aquella peste entre la dama paquidérmica de la que he parlat — potser massa,— al comensament, i les florides i reflorides barreres viventes del devant.

Remeis? — I ara parlant amb enguniosa serietat: que no té remei això dels sombreros, gorros o barrets de les senyores? — En un país menos ben organisat per tota classe de desordres, com ho es el nostre, s'arreglaria com se fá en els teatres serios d'Alemania i d'altres terres; segons m'ha contat *un de la platea*, l'autoritat prohibeix l'ús de barrets-parques, com prohibeix fumar, cridar, tirar tiros, fer volar estels o qualsevulga incongruencia o cosa que resulti en detriment del conjunt de ciutadans i ciutadanes que se'n diu públic. Per part seva, l'empresa disposa un local espaiós i elegant i tant gratuit com altres dependencies dels teatres, aon les senyores deixen el barret ben guardat de pols, cops i lladres, s'arreglen un xic els rinxolets, ratlles, postissos, flors o lo que sigui i d'allí passen a seurer airoses les que son hermoses o que per ser esvanides s'ho crehuen i arronsades aquelles a les que'ls consta positivament que de goig no'n fan. — Aquí, una mida tan sanitosament radical, no més l'ha pogut emplear el *Liceo* perqué com casi totom es propietari i ara ja costa tant car com ser abonat, per no deixarse perdre el valor de les localitats, fins passarien per anar amb estrenyacaps, o qualsevulga altra cosa risible. — Lo que es un teatre sense subvenció, no s'atrevirá a prohibir l'ús del barret, sense pensar en la plegada voluntaria de concurrentes de barret. — Si'ls teatres se reunissin i prenguessin l'acort d'establir-ho tots a l'hora, tal com fem nosaltres quant ens declarém en vaga, aleshores sí que's podrie anar a les platees i circulars sense destorbs inútils. Els artícles de la prempsa diaria, les ovacions a les senyores que tenen la delicadesa de no fer nosa als demés, les discussions i demés remeis vergonyants, son útils pera fer atmósfera, pero no arribarán a res. Que decideixin fer-ho desde *Novedades* als *Onofris* i desde la *Gran-vía* a 'l *Eldorado* i tindrém resolta la qüestió dels barrets, podent obrir la no menos enutjosa dels acomodadors, am les sabates de música, els tamborets ambulants, el cobro de ulleres dolentes en mitx dels actes i totes les faltes de tacte, de modos i altres coses qu'están cometent cada nit i les tardes que hi ha funció, en detriment dels drets del públic i dels de les empreses.

SEPULCRE DEL MONASTIR DE POBLET. FOTOGRAFIA DE M. FAU
TOMBEAU DU MONASTERE DE POBLET, Près Tarragone. Photographié par M. Fau

Novedades. — Pagat el tribut a la conjura antibarretística que desgraciadament no será de resultats radicals perqué un que altre sombrero o barret sempre seurá a les platees, passém a parlar de les representacions que s'han donat en els nostres teatres, desde la *teatralía* passada.

A *Novedades*, la compañía italiana a la que dona nom la senyora Mariani i gran autoritat el director senyor Paladini, ha inaugurat la temporàda de les campanyes més profitoses de l'any, amb una série d'estrenos que l'hi permeten sostenir la competencia am la ben rebuda corporació d'actors escullida i reunida per la senyora Guerrero i el seu marit Don Fernando Diaz de Mendoza, que han pres possessió del teatro de Catalunya, més conegut amb el títol que fou transitori, d'*Eldorado*.

La Mariani, disposa am *Novedades*, d'un verdader teatre d'Istiu, suficientment confortable, encara en un relatiu bon estat de decoració i llimpiesa, amb espaioses eixides i passeijadors, excelent iluminació i ben situat per trobarse en plena corrent del públic. Además, es circunstancia altament favorable, la bona historia artística del establiment dels Elías, perqué per ell han desfilat com a hereu moral del difunt teatre Líric, casi totes les celebritats que han vingut a Barcelona: La Duse, en Zacconi, La Vitaliani, La Sada-Yacco, en Nikitsch, i tants i tants altres que no cal anomenar, sense exceptuar l'ensaig afortunat de *Music-hall* de luxo, que en el seu género, era un espectacle de primera d'un criteri artístic bon xic superior a les patotxades de fira suburbana dels circos que coneixie la nostra ciutat. — Anyadint-hi el favor indiscutible de que gosa la senyora Mariani i el molt partit que té entre'l públic, n'hi ha ben bé prou pera comprendrer que les representacions se veijin totes bastant concorregudes i que l'abono lluhit, ho resulti de debó.

La companyia de la Mariani, ha tingut un refors formidable, amb el reingrés del senyor Paladini, del que s'habien separat un quant temps; el valor d'aquest actor com a director, s'hi sent altre tant com la seva presencia en les obres en que pren part. Entre els nous actors de la companyia, despunta entre totes, la figura de la senyora Paoli, jove actriu de les que se'n diu de *porvenir*, perqué per el present ni els públics se'n adonen prou, ni les empreses les contractarien com a primeres parts, cosa que per altra part no els hi es inútil a n'els tals artistes, perqué am l'estada llarga en companyies de les que non son estrelles, aprenen lo que es saber viurer, circunstancia principal pera saber representar comedies.

En el primer estreno important, en *L'altro pericolo (L'autre danger)* d'en Maurice Donnay, la jove actriu compartí merescudament els apludiments que'l públic dirigí al trevall de la senyora Mariani, la que per sobre encara de lo que acostuma, representá el seu paper de mare pecadora, més de cor generós i gran, donant-hi tot el relleu de *grisaille* que'l carácter del personatje imposa. Hi ha una escena, que revindica l'obra de totes les objeccions que puguin presentar els que volen posar en primer lloc de les obres teatrals l'acció moral: es aquesta, la confessió un xic obtinguda per forsa, en la que la filla confessa'l seu amor lleal per el que les murmuracions de la societat acusen de ser l'amant de la seva mare; aquesta que de cap manera pot convenir en que això sigui veritat, perque fore la deshonra definitiva als ulls de la filla, no sols ho nega, sinó que en demostra aparentment la falsetat, assegurant que en Pradières será el seu gendre. En quant a que això sigui, l'autor no ho deixa resolt, perqué sols se proposa el planteig del horrible conflicte, i si molts espectadors se'n van del teatre—acabada la representació—creient que la noia's casará amb el qu'obtingué l'amor de la mare, jo soc dels que crec que no.

En tota l'obra, hi ha la finesa de diálec del cáustic autor de *Lysistrata* i co-autor de la *Clairière*, mes en la versió italiana se perd molt de l'original, no per in-habilitat del traductor, sinó per diferencia de temperament social entre la llengua de Molière i la de Goldoni. Excelent prova d'això, n'es la conversa bescantadora que sostenen els tres joves lluhits en la primera escena del segón acte, en la que diuhen tot lo del text francés, sense poder do-

DIBUIX PER R. CASAS
DESSIN par R. Casas

narne la impressió de mala llengua en boca del que ho diu. La frase, es quan l'un dels personatjes diu: *ma maîtresse ne veut pas se marier avant sa mère, car celle-ci resterait fille,* paraules — que no son exactament axís — que tenen tres o quatre sentits, de pitjor intenció l'un que l'altre; en italiá, resulta una esplicació mes aviat ignoscent, que altra cosa.

I ara un'altra observació, sobre'l carácter que l'autor dona al marit de la pecadora, que molts troben carregat d'excessiu ridícol: en Donnay, amb el cinisme literari que l'hi es propi, posa en berlina als primers premis, repetint la sátira varies vegades, despreciant als *primers d'escola:* doncs bé: en Donnay té el dret de fer semblants burles, perqué tot bon autor i d'éxit qu'ara es, va sortir amb el número hú de l'Escola Central, de Paris, o d'una potser més important; no recordo el fet am precisió, perqué ja fa temps que ho vaig sentir a dir a un cómic francés, quant va venir la Réjane.

La conducta del públic barceloní en *L'altro pericolo,* té dret a les alabances dels aficionats al teatre modern, perqué es obra difícil d'entendrer i d'acceptar i totes dugues coses succehiren.

El segon estreno, fou la representació de *La Passerelle,* escrit per Frederic Gressac i F. de Croisset, en francés i representat per la Réjane, que'l brodave de coqueteries i d'intencions que'n doblaven el valor literari. La Mariani i en Zampieri, están molt bé en aquesta obra, que am tot i ser molt atrevida per les costums del nostre públic, fou aceptada sense distingos, perqué com a bon vaudeville d'autors delicats, no té paraules dolentes, encara que les obres dels protagonistes donguin de dir. Tothom rigué en gran... fins els que's pensaven que la cosa era pitjor del qu'era en realitat, mal pensats que's denunciaven i dels que'l teatro estava plé. Es notable que tothom rigués de bona gana, amb uns certs *bons mots* apropósit d'uns viatjes a Roma. Se coneix que l'auditori d'aquell dia, era escepcionalment de bona companyia i de bona mida de cap.

L'últim estreno que havém vist a la Mariani i a la seva companyia, es el de la delicada comedia de Sudermann, *Das Glück im winkel* que en italiá'n dihuen *La felicitá in un cantuccio,* que ve a ser una felicitat de reconet, escullida per una dona del Nord, més inteligent que apassionada, que no convens als nostres esprits meridionals poc reflexius i tant fets als actes reflexes! L'obra, es d'una senzillesa cristallina desde'l comensament, al hermós i consolador final, plé de tranquila i alta misericordia per part del marit ja d'edat (senyor Paladini), i d'afectuós desitx de protecció i caliu, en la dona jove (senyora Mariani), que esculleix la tranquilitat d'un reconet plé de grisa felicitat, als transports brutalment passionals d'un curt espai de temps, seguit d'una vida d'amargures.

Els actors que prengueren part en l'obra, contribuiren al bon conjunt de la mateixa.

Eldorado. Companyia Guerrero-Mendoza. — Portats de preferencia a les representacions italianes, sols havém pogut assistir al estreno de *La noche del sábado,* comedia un xic incoherent que'l seu cultíssim autor en Jacinto Benavente, califica de novela dramática. Per obtenir un éxit gran, l'obra del fí ironista de Madrid, té la qualitat de parlar de coses que presuposen nocions de vida i d'actualisme internacional, que no sol tenir un públic frívol que va a lluhir un abono car per un teatre d'istiu, encàra que partit entre dugues o tres familiés amigues ja surt més acomodo. — Del *aquelarre* o *sabbat* modern quina visió vol sugerir en Benavente, poc ne degueren capir la majoría d'espectadors, que en aquella reunió de gent perversa, sols ne mirave les condicions externes.

La presentació fou molt cuidada, com sempre i be prou se veu que tots aquells senyors actors, si no fessin comedia, serien abonats de l'actual temporada de *Eldorado,* axís com els abonats d'ara, farien comedia si fá o no fá com els actors de la companyia de la senyora Guerrero i del seu marit, am la salvetat de fer cas omís de l'accent, que fore d'aquell obligat de *papaítu.*

Zacconi. — Per indicació den Borrás i de ningú més, segons m'ha assegurat el senyor Utrillo, del **Pèl & Ploma**, el representant den

Zacconi s'entengué am l'empresa del teatre *Romea*, pera fer donar una serie de representacions al gran actor italiá. — Les dugues primeres anunciades de primer com a úniques, foren *La morte civile* i *Spettri*. Aquesta tria, fou durament criticada per els més entusiastes amics del teatre en general i del teatre bó en particular. *La morte civile*, deien, sols deuria ferla en Zacconi de lluny en lluny, mes com a curiositat, que com a alicient i no donant més que dugues representacions, tampoc els *Espectres* arrodoneixen el programa, perqué ja s'han vist fa poc per el mateix Zacconi i més d'una vegada, per més que l'empresa am més bona voluntat que acert, publicá aquells anuncis del *addio a Barcellone* (textual), com si's tractés d'una *troupe* de circo, que ni sapigués com s'escriu Barcelona en italiá. Potser els fets, han donat rahó al sistema de les dugues representacions escullides, perqué la *morte civile* es molt coneguda del públic habitual de Romea i per la poca volada de la concepció que mai s'aparta d'un folletí, s'entent sense gaire esfors. Axís, am les primeres representacions, s'assegurá'l públic de les cinq següents, que segons se diu, serán *sis*. Nosaltres, que de primer formarem entre'ls contraris a les dugues funcions, ens habém passat al altre camp, al veurer l'extraordinaria incomprensió del públic, el dia del *Otello*. Incomprensió de l'obra de Shakespeare, que lo qu'es la den Zacconi, prou l'entengueren.

La representació, fou ben digna de les que ja coneixiem, i encara que'l gran actor estés fortament molestat per un mal de cap violent, arrancá aquell famós *fulmine del cel* amb una energía esferehidora. — La concurrencia, encara que numerosa, no fou la qu'assistí a les dugues primeres representacions creient-se que foren les úniques.

Il Vetturale Henschel. — Per aquesta representació, la pressa del públic fou ben poca, si bé no tant escassa com en *Pietro Caruso*. El motiu, podrie molt be trobarse en la falta de sugestió del títol de l'obra, perqué *Otello*, *La morte civile* i altres, o's coneixen en castellá, o en ópera, novela i quant no, per referencia. — Del *Vetturale*, ni del seu autor, se pot dir que fora de tres o quatre colles, ningú'n sab res, a Barcelona i encara d'aquestes, poques hi figuraren en *corporació* i alguna se'n deixá en absolut, potser perqué no vesteix anar a Romea. — Deixant de banda aquestes consideracions qu'únicament afecten la mala reputació que's mereixen en el concepte artístic els predicadors aranyes, que sent els primers en no anar en lloc, se queixen de que'ls demés fassin com ells, bona vetllada fou per els pocs qu'am prou feines ompliem la meitat de les localitats del teatre.

L'obra den Gerhardt Hauptmann, es d'aquelles que s'aparten per complert dels cánons tranquilament formulats a Barcelona, am gran esfors de suficiencia, indiferencia e ignoscencia. Si un autor catalá o castellá's permetés fer cinq actes, dels quals tres fossin de pura exposició, quin burgit s'armaria entre aquell be de Deu de crítics admirables que patím, crítics de tant segura inteligencia i tant gran costúm del teatre, que amb una vegada'n tenen prou i massa pera veurer, sentir, apreciar i judicar les més diferents, les més desconegudes i les més superiors obres d'altres.

Hauptmann, es avui per avui, l'autor vivent de més volada, el més poeta i el més fondo de tots. Les seves obres conegudes per tot arreu, agraden a..... molt pocs i això que ja es gran senyal, encara ho es més quant un veu fins a l'evidencia, que en obres com *el vetturale*, per res fa mourer ninots de cartró, ni sentimentalismes de noia modernista, ni convencionalismes de poeta de dissapte al vespre. — Henschel, les seves dones i'ls seus vehins, son gent que viu i que vivint fan un gran miracle: aquest, es el procés del cambi que sufreix un home d'inteligencia ben espessa, quant tocat per els grans cops de passions violentes i afectes dolsos, s'obra naturalment, am tota claritat i sense tant sols donarsen compte, a les idees que sols semblen possibles pels sers privilegiats.

Aquell carreter rural, aquell sac de cervesa i de *schnapps*, aquell que per dir paraules suaus a la seva dona agonitzant l'hi diu *bestia*, sense compendreu ni per disquisicions impossibles, *sent* la forsa del seu malestar i'n veu el motiu, en l'incumpliment del que va ser l'últim desitx de la seva muller.

En Zacconi, va estar com era de desitjar, en tota l'obra i sent axís no's pot pas demanar més; el secundá, en aquesta obra, am tanta forsa, la senyora Cristina, que tant bé representa *el carreter Henschel,* com *el poder de les tenebres* i *ánimes solitaries.* — La presentació escénica, deixá molt que desitjar, en el sentit extricte, perqué's necessitava molta imaginació pera suposar que aquella *casa pobre* del nostre repertori, fos un vestíbul de quadres i cotxeres d'una fonda o posada de Silesia. Per molts espectadors, la presentació encara fou més deficient, perqué l'argument, per cert molt mal escrit, que's repartie, deie Siberia en lloc de Silesia, i si aquesta provincia alemana, es bastant desconeguda del públic barceloní, que ni coneix els *teixidors,* la *Siberia* ens es familiar desde que vingué al món dels ximples, el famós Miquel Strogoff.

Obligats a tancar aquí, aquests comentaris teatrals, deixém pera'l número próxim el parlar dels demés espectácles, am l'esperansa de que'm treurá un gran pes de sobre, el complert restabliment d'*un de la platea.*

El del galliner

Música

Al escriure en el **Pèl & Ploma** les impresions musicals qu'havém rebut de les manifestacions artístiques de que fruhim en la nostra ciutat, havém llensat moltes vegades expressions quelcom molestes pera'l públic *filarmónic de nom* que desgraciadament tan abunda, peró com no sempre ens trobém en aqueixa vall de gemecs que'n nomenan Barcelona, en semana de Passió, algun jorn encara que no frecuent, deixém a les campanes que repiquin a gloria i'ls devots de l'Art exclamém plens de goig: ¡aleluya! ¡aleluya!

I no hi ha per menys, quan avans de terminada la temporada musical, pasém balans al calaix dels ingresos morals i girant la mirada als *déficits* ens trobém que si la suma total no es fabulosa ni tot lo productiva que desitjariem, no per axó deixa d'esser apreciable. Ara no's pensin els lectors qu'havém descubert un Wagner o un Shakespeare (com fa tres anys tan abundants se trobavan en nostres carrers i plasses), ni imaginin molt menys que'ls aném a anunciar per trentena vegada que vindrá a Barcelona portada pels *espléndits* i *artístics* empressaris de nostres teatres la *companyia* de Bayreuth (!¡) a possar la tetralogía wagneriana o que'n Weintgarner s'estableix a Barcelona ab la seva orquesta i para pis en el Hôtel Colón... res, senyors, res d'axó, son fets a lo que volem concretanse, ja jutjats pel veritable públic artístic, peró com nosaltres tenim la *pretensió* de formar colla ab aqueixa semi-munió volém també *dir la nostra.*

¿No opinan i discuteixen en el Congrés de Madrid, en el Borsí del carrer d'Avinyó, i en els *Concursos* més o menys *hípicos*? Puig sense esser ni diputats, ni borsistes i molt menys hípics i apoyats en el dret inviolable de la llibertat de prempsa de la que afortunadament tan se'n abusa, dirém alguna cosa de la vida musical de la nostra terra.

*
* *

El mestre Crickboom que ha reportat tan bé als nostres filarmónics i a qui sens dubte havém de mostrarnos més agrahits, puig a mancar, pocs artistes extrangers ens haguessin fet gaudir, doná'l 29 de Maig últim un concert de violí ab acompanyament d'orquesta d'aquells que rarament s'esborran de la memoria dels veritables *amateurs.*

La pessa capdal de la sessió era l'intrincat concert en *re major* de Beethoven, obra musical de sólida estructura i pariona en valor artístic a les demés del mestre alemany, ahont se uneixen el poeta i'l técnic, i lloc ahont s'exijeix un artista de gran talent que estableixi la corrent entre'l públic i l'obra. Aquest dificilíssim trevall ahont s'escollan els atrevits que no esbrinan el *per qué* de les coses, que no entran

ESTUDI DE NENA. DIBUIX DE MÁS Y FONDEVILA
ÉTUDE DE FILLETTE. Dessin de Más y Fondevila

en el fons de l'obra per creurerla sols de forma aparatosa, es assolit ab la major naturalitat pel mestre Crickboom. En tot el concert se colocá a una gran alsada, peró ahont sense rebaixar cap mérit del demés sobresortí el violinista, fou en la *cadenza* del primer temps i en el *larghetto*. No cal dir que'l director de la «Filarmónica» fou objecte de gran ovació.

Un altre de les impressions que volém comentar abusant del llegidor es de doble fase: moral i artística.

En Joaquím Malats a qui tan coneix el nostre públic, ha guanyat el concurs «Diemer», en el Conservatori de París, de ahont sortí anys enrrera ab el primer premi. Tractantse d'un país que obra el camí de l'art als seus iniciats i que segons *se fa corre* els artistes son algun tan més ben mirats que'n el nostre i fins protegits, en Malats ja va tenir el bon acert de cercar l'estudi en un lloc ahont ensenyessin i's pogués apendre quelcom de profit; al anunciarse'l concurs «Diemer» ahont podia recullir llorers i profit, va realisar els quarts del rellotge de la Seu en art pianístic i va procurar que'n Pugno, Paderewski, Rosenthal i Planté, se convencessin que en la *laboriosa é industrial ciudad de los condes* també se trovaba gent capás de interpretar els sublims mestres del piano. De la manera de com els va convencer, ab quins arguments, prou els va exposar en el concert que va donar la nit del 2 de Juny a sa tornada de París. La impresió que causá en el públic es indescriptible, el entusiasme d'aquest extraordinari.

Sincerament havém de confessar que mai s'ha sentit a Barcelona com en aquella nit les colossals «Variacions sinfóniques», dicció, elegancia, mecanisme, forsa, tot lo que exigeix aqueixa terrible obra, en Malats ho executa ab la major naturalitat. En el programa figuravan obres de Beethoven, Chopin, Paganini-Listz i Saint-Saëns i en quasi totes possá sos grans dots de pianista. Rebi, doncs, en Joaquím Malats nostra felicitació més entusiasta.

* * *

Els atrevits en qüestions artístiques que's preocupan de la trascendencia de les escoles, doctrines i demés branques de les mateixes, sempre al rebre un dols fruit que reporti al esprit el goig de l'obra d'art, provingui de qualsevol part de l'arbre de la Vida, ab la més falaguera rialla el celebran i l'assaboreixen.

Un nou fruit acaba de veure la llum. La «Associació Wagneriana», ha publicat la primera jornada de la tetralogía «La Walkyria», traducció catalana adaptada a la música pel literat en Xavier Viura i el mestre Antoni Ribera.

El punyent desitj de tots els aimants de l'art wagneria de sentir les obres del geni alemany, en la nostra parla, la que reuneix condicions tan preuhades pera'l cant, puig es reconeguda la llengua catalana com un dels idiomes més musicals que's coneixen i si a n'això afegim que fora d'Espanya i algun altra nació tan atrassada com la nostra, les obres no son cantades en altre llenguatge que'l peculiar de cada nació, per lo menys en un teatre que reb el nom de nacional o un altre sinónim, i ens fixém en la gran importancia que tancan els poemes literaris de les obres líriques no solzament en les modernes sinó en les clássiques, quedará demostrada la necessitat de que tota representació lírica sigui cantada d'una manera respectuosa pera'l poeta i comprensible pera'l públic.

La «Associació Wagneriana», que conta entre'ls seus fins la divulgació de les obres del gran mestre en la fase literaria i musical i que desde fa temps se proposá demostrar al *wagnerisme liceistic* (o sigui wagnerisme *de segona ma)* que les obres wagnerianes tancan en son fons per sobre del músic un poeta dels més indiscutibles i que pera penetrar en el *sí*, es necessari avans de tot, coneixe la fasse literaria. La institució que no titubeijem en calificar de seriosa ha complert dignament ab els seus propósits. Aixís ho reconeixém i dirém que en dos anys ha ofert al públic tres obres de Wagner en la nostra llengua i además una de teórica que ha sigut comentada per crítics i *amateurs*.

Tothom que hagi volgut penetrar en el fons de l'Obra wagneriana, sabrá ferse'l cárrec dels grans obstácles que han tingut de vencer els traductors pera conservar sense cap alteració i molt menys falsificació com existeixen en

les traduccions franceses d'en Wilder, italianes d'en Boïto i Zanardini i la castellana d'un senyor que per un xiquet més el fan *senador por derecho propio* i que no lográ que's fes sa traducció més d'una temporada.

La traducció catalana de «La Walkyria» la havém sentida cantada pel mateix mestre Ribera i en la mateixa «Associació Wagneriana» i varem tenir ocasió de sentir una audició de fragment de dita obra pel barítono en Ramon Blanchart i el tenor en Joan Raventós en la que'l públic demostrá ab forts esclats d'entusiasme l'emoció que l'hi produhian Wagner-poeta i Wagner-músic.

La relació de Siegmund en el primer acte es d'una forsa literaria de les que produheixen verdadera emoció dramática, els traductors han sapigut sometres al laconisme i sobrietat en que s'expresa el welsa; el cant de la primavera es d'una poesía encisadora i'l final del acte d'una grandiositat extraordinaria. El segon acte, no titubeijem en dir que causará gran impresió el dia que tinguém la sort de sentirlo per un veritable actor dramátic; la incomparable escena de Wothan ab sa filla, (que encar no ha sigut cantada a Barcelona, per les moltes supresions a que se'ns acostuma), i no terminariem mai si tinguessim que comentar les belleses que tanca aqueix acte.

Mes el lloc ahont en nostre concepte els traductors s'han trobat més afortunats, ha sigut en l'escena final del tercer acte, en el comiat del Deu, en el conjur a Loge i en les enérgiques frases profétiques ab que termina Wothan.

«Qui de ma llansa
el ferro temi
no passi aquest foc jamai!»
. . . .

En la traducció se troben además al cantó de cada paraula les anotacions corresponents a 80 temes musicals i 47 figures que formen l'estudi temátic de la primera jornada de la tetralogía.

Aquest trevall, degut al Mestre Ribera es el més complert que ha arribat a nosaltres, puig els d'en Wolzoguen, Lavignach, Kufferath, Chavarri i tants altres com se troban no enclouen res més que la exposició dels *leit-motiv* pero els manquen les transformacions dels mateixos; segons les situacions dramátiques ho exigeixen, reunint además aquest estudi el estar al alcans dels profans en els misteris del pentágrama.

La entusiasta fe ab que trevalla en Ribera com l'ajuda portada per en Viura, son dignes del més gran elogi i creyém que sos trevalls se trobarán encar més recompensats el jorn en que les obres del Geni alemany, siguin cantades ab els respectes i consideracions a que son dignes, això es, que's donguin a coneixer els drames-lírics de Ricart Wagner.

RAFEL MORAGAS

Bibliografía

UN LLIBRE DE POESIES. (1) — Una afinitat més de la mare Naturalesa amb els seus fills estimats els poetes, es l'época en la que publiquen els seus llibres. Aquets, que son com les flors, surten en époques periódiques de l'any. Els llibres més materialistes, per la tardor; els idealistes, al brotar la Primavera. Els que no fan olor, no tenen época fixa; son les roses de tot l'any que recorden l'existencia de les flors, alegrant sense gran esclat, la tristor del Sol o del fred.

Enguany, la florida de llibres de versos, ha sigut particularment abundosa mes la de poesies, no tant.

El llibre den Guanyabens, es tot ell, un llibre de poeta; les seves composicions responen perfectament a lo que diu en la següent dedicatoria a n'aquell altre poeta de la vida real, a l'Ignasi Iglesias:

(1) Voliaines, per E. Guanyabens, un volúm de 121 planes, molt ben imprés a cân Tobella & Costa, de Barcelona, sobre paper de fil, verjurat: preu 3 pessetes.

Aquí les téns: del meu verger són filles:
perxò van neixer totes tant senzilles.
Les unes van voltant el foc del llum
on tot lo nat fineix, tot se consum.
Les altres, refugint la flama impura,
somien en l'eterna que fulgura
per sobre les humanes passions,
més enllà de nissagues i de mons.
Aquí les téns: del meu verger són filles:
perxò van neixer totes tant senzilles.

Senzilles sí, pero ben allunyades d'aquella senzillesa mansa qu'es la negació de la poesia.

Entre les que copiém a seguit, n'hi ha una que més que coneguda, casi's pot dir popular: es l'*Enterrament*, posat en música per l'Enric Morera, am gran fortuna. — Que curtes ne son les ratlles dels versos! que llargues, que grosses, que tristes, les visions que caben entre els espais de les paraules! — Al acabar, el llegidor que senti, perqué molts no poden sentir res ni llegint, ni vivint, la desolació que deixa en l'esprit es tant real, com al acabarse el plany de la música en la mateixa poesia cantada; llegida, la té també, la música indefinible de la poesia qu'angoixa'l cor i per un moment que fuig al acte, ens enlaira de lo de sempre i'ns fa sospitar uns oviraments de vida gran, hermosa i tant alta que'l defalliment cau de sobte sobre l'ánima, de tant que reb el cop de l'impossibilitat evident, de mantenirs-hi estona.

A un fill del camp

Oh benvolgut amic! i com t'envejo
la solitut que aquí'l pulmó respira!
Quan sóc am tu, que bé que saborejo
la dolsa pau que allí'l meu cor no ovira!

No saps lo que's pateix passant les hores
entre cases iguals, arrenglerades,
tot somiant del riu les fresques vores
i el veinat de casetes escampades!

Oh! no, no saps lo que és, pê'l qui desitja
fuir de les grandeses de Natura,
sentir-se asfixiat per la calitja
febrosa de l'humana podridura!

I viure frec a frec del llot i el vici,
i entre cecs d'esperit i miserables,
en tant que pel cervell, en mut bullici,
voltegen fantasies inefables!

Visions plenes de llum, de sol i d'aire
que emmenen l'il-lusió, per blaves vies,
a regions més serenes, d'altra flaira,
on no's parla de lleis ni jerarquíes;

ont el cel petoneja la montanya,
on la neu fa invisible la frontera,
on l'aucell a fer niu, content, s'afanya
sense teme'ls atacs de l'home-fera;

ont el vent psalmodia entre'l fullatge
místics cants a l'Amor i a la Bellesa;
on fins la quietut son homenatge
rendeix a l'eternal Naturalesa!...

Oh fill del camp! El teu amarc somriure
diu prou que no m'entens d'una paraula;
tu somíes trobarte, un día, lliure
pera menjar del ciutadà a la taula!

Més ai! ja has mirat bé aqueixes arbredes?
no hi trobes sinó fred, en la nevada?
no sents jamai cantâ, en les salzaredes,
plenes d'ombres i fresca, l'aucellada?

no admires, quan el sol se'n va a la posta,
les tintes que enrogeixen la planura?
ni l'auba quan de nou el jorn s'acosta?
ni'l cel quan, ple d'estels, de nit, fulgura?

ni aqueixos pics gegants servant am forsa
del cel el blau dosser? ni la cascata?
ni'l roure secular que res fa torcê
i que respecta'l temps i el llam no mata?...

Bon amic camperol! com te'ls envejo,
aquest bosc, aquest camp, on vas fent dies!
Quan vinc aquí, que bé que saborejo
la vida que aimo jo i tu desprecíes!

Tu't canses de suar sobre la terra,
pensant que lluny d'aquí no hi ha fadiga:
jo'm canso a la ciutat, aon viu m'enterra
la lluita miserable que m'hi lliga!

XIMENEIA RECONERA. PROJECTE DE J. CODINA †
CHIMENÉE. Projet de J. Codina †

SENYORA JOVE ARREGLANTSE. QUADRO DE JAN VERMEER O VAN DER MEER
JEUNE DAME À LA TOILETTE. (*National Gallery. Londres*)

Oh qui sabés com tu menar l'arada,
fangâ aquest tros, dallâ aqueixa herba humida,
sentint com sento jo la nit, l'aubada;
veient com veig el bosc, el cel... la vida!

Oh qui pogués, tot conresant tes hortes,
peixent tos bous, segant tos camps de xeixa,
de l'infinit, al cor, obrir les portes
i en mitg de lo més gran sentirse creixê!

I, els odis apartant que'l mon infesten
de crudeltats iníqües, obrî'ls brassos
tant sols als pocs amics que a l'home resten
quan de lligams nocius afluixa'ls llassos!

Volgut amic, germàl com te l'envejo,
la dolsa soletat aon vas fent dies!
Quan sóc am tu, que bé que saborejo
la pau que anhelo jo i tu desprecies!

Enterrament

Ambe qui l'han casada
massa ho sabeu:
és home de riqueses,
és un hereu.

L'han portada a montanya;
però... ¿què hi fa?...
la pobra presonera
té'l cor al pla.

Sa casa és una tomba:
mai res hi riu:
hi hà enterrada una verge
de viu en viu.

Aparia la caixa,
cuita, fuster;
volteja les campanes,
bon campaner.

Porteu-li flors, fadrines;
plorèu, minyons:
són mortes d'un cor d'angel
les il-lusions.

La sardana de la sòn

Ja s'apaga'l caliu de les fogueres
que enrogeixen la nit de Sant Joan;
ja groguegen pels puigs les ginesteres;
l'auba ve: les tenebres ja se'n van.

Sona al lluny un brugit, que va acostant-se,
de cansons i rialles de jovent:
a finestres i portes abocant-se,
vells i noies esperen somrient.

A la plassa ja arriba la cridoria;
jo s'ovira la colla dels fadrins:
ja se'ls veu, com venint d'una victoria,
enramats de ginesta i romerins.

Si són roges com foc llurs barretines,
pálids duen els rostres ensonyats;
si fan d'esma l'ullet a les fadrines,
de fadiga són prou els llurs posats.

Sense vi balandregen les carbasses
a l'espatlla penjades dels minyons;
n'hi ha dos que, marxant a llargues passes,
am violins contrafan uns rigodons.

Els músics a la plassa ja s'aturen;
am gatzara a enrotllar-los va'l jovent;
ja les mans l'un ab l'altre s'asseguren:
comensar la sardana ja se sent.

. . . .

Am peresa la roda va movent-se;
els qui sonen, van d'esma acompanyant...
Tot sovint, unes mans, del ball desfent-se,
séns dir res van la colla abandonant.

. . . .

Cap soroll... A la plassa ja no resta
ni sardana, ni noies, ni bailets:
am badalls s'ha acabat aqueixa festa:
a les cordes no inquieten ja'ls arquets.

Mort el ball, ja res queda de la vida
que encengueren els focs de Sant Joan:
els minyons han tornat a la dormida...
Sols quan sonin violins, despertaran!

QUENTOS DEL VELL JAPÓ. — La casa T. Hasegawa, de Tokyo, ha publicat amb el títol de *Qüentos del vell Japó*, una serie d'edicions ingleses, franceses i japoneses, ben dignes succedanées de les coleccions que les cases Hetzel i altres publiquen pera cultivar la jove imaginació dels nens.

Havent-nos afavorit la casa editora am l'envío dels volúms de l'edició francesa, n'havém encarregat la traducció d'alguns qüentos a un jovenet que ja comensa a tenir certa ilustració; per la mostra's veu el parentiu de totes les fons populars, sense per xó perdrer la personalitat imaginativa de cada país.

Lo pardal de la llengua tallada

VEUS aquí que una vegada i en altres temps, una mala vella va injuriar i tallar la llengua al mimat de sa vehina que era un pardal. I tot, perque'l pobre aucell se li había menjat el

midó qu'ella tenía en un cubell, a punt per rentarse la roba.

Quan la vehina va éuren esment tingué un gran disgut, i acompanyada de son marit es posá en camí per saber aont l'aucell s'havía refugiat.

Al cap i a la fi, havent atravessat montanyes i montanyes, planes i més planes, trobaren la casa.

Molt va alegrarse el pardal quan sapigué que sos amos feien tant per ell. Remerciantlos de sa bondat els hi feu portar una taula tan plena de peixos i *saké* que no hi cabía res més; tots els fills i nets del pardal els servían i acabats els postres, l'amo de casa, apartantse sa tassa de *saké*, emprengué un ball. Axís, en franca gatzara, passaren tot el día.

Quan arribá la nit i els dos vellets s'aixecaven per entornarsen, el pardal, fent portar dos grans paneres, els hi digué: «Vos prego qu'esculliu una d'aquestes paneres. ¿Quina voleu, la més gran o la més xica?»

«Doneunos la més xica, que nosaltres som vellets i la durém més fácilment.» Prengueren la més xica i se'n anaren avall.

Al arribar, volent véurer que contenía, la obriren. ¡Quina fou sa sorpresa al véurer que estaba plena d'or, plata, pedres precioses i pesses de seda! ¡Ni en somnis! La panera era inagotable: com més coses ne treien, moltes més en sortíen; de modo que prompte es trobaven possehidors d'envejable fortuna i riquesa.

La mala vellota de vehina, al adonarsen, esdevingué gelosa i ab el desitj de possehir els mateixos tresors, aná a véurer la vehina i va preguntarli ont vivía el pardal i quin camí te-

LA COURSE PARIS-MADRID

LLEGINT. — *Onze morts... Vint ferits! Qui fos chauffeur!*

granotes que se li tiraren dessobre, esgarrinxantla, mossegantla i desfentla amossegades amb tant dalit i rabia que prompte la vellota va tornarse com pasta de midó.

Urashima

DIU que's diu que'n altre temps, vivía en les costes del mar Japonés un pescador que l'hi deien Urashima.

Un jorn aná a pescar. Adivineu que prengué en contes de pendre peix?... Una tortuga de closca duríssima, testa ratada, i de qúa desnerida pero llarga, prima i bellugadissa com una anguila.

Dec advertiros, que totes les tortugues (o al menys les japoneses) viuen mil anys.

Urashima al véurerla pensá: «D'un peix en faré igual dinar i encare més..... doncs perqué ting de privar a eix pobre animal de que visqui noucents noranta nou anys. No, no seré tan crudel. Ademés estic segur que a la mare no li agradaría».

I donant un petó al morro de la tortuga, va tornarla al mar.

nía de seguir per trobarlo.—Hi aniré,—es deia. I en efecte, va anarhi.

Tant prompte el pardal la veigé venir, maná que portessin dues paneres exactament iguals a les altres, i va ferli la mateixa pregunta: «¿Quina voleu: la més pesant o la més lleugera?» «Doneume la més pesant.» Prengué, doncs, la més pesant i avall, amb la feixuga cárrega. La panera pesaba com un immensa roca i era difícil durla.

Al obrirla ¡oh sorpresa! sortiren d'ella una munió de sers diabólics empeltats de llimacs i

Com feia un d'eixos jorns d'istiu, xafagosos, en els quals tothom fa mitjdiadeta, Urashima se dormí en sa barca. Llavors del fons de les llisquentes ones, surgí una esllanguida jove, que recullintse son gran mantell de porpra estés sobre l'aigua blava, seient ab gran recato i respecte a son costat, va dirli: «Urashima, jo, la filla del dèu de la mar, estic am mon pare en lo sumptuós palau dels dragons, sota les ones. No era una tortuga lo que haveu pres i tornat a la mar. Era jo. He vingut am l'encárrec de veure si erau bo o dolent. I com

ara ja que sabém que sou un bon minyó, gentil i hábil, vos vinc a buscar. Si voleu, vos casareu am mi i viurém felissos mil anys, en lo castell dels dragons, més enllá de la profonda mar».

El pescador prengué un rem, la deesa un altre, i suaument i melangiosament vogaren, vogaren, fins arrivar al palau dels dragons, ont el dèu de la mar residía i governava com un rei, tots els dragons, les tortugues i'ls peixos.

I que bonic! Los murs del palau eren de coral, les fulles dels arbres, esmeragdes i sos fruits rubís; plata les escates dels peixos, or pur la qúa dels dragons. Pensant i imaginant lo més hermós que puguis, tindrás una idea difusa i pobre de lo qu'es eix palau. I tot perteneixía a Urashima: perqué, ¿per ventura no era el gendre del dèu de la mar, el marit de la encantadora primpcesa dels dragons?

El jove matrimoni visqué felís, passeijantse per entre'ls arbres de fulles d'esmeragdes i fruits de rubís, tres anys.

Mes un día, Urashima, digué a sa dona: «Jo so molt felís aquí, peró desitjo tornar a casa per véurer els pares, els germans i les germanes. Déixam anarhi algún temps; ben prompte seré de retorn».

«Jo no puc aprobar vostre projecte, contestá ella; tinc por vos passi alguna desgracia. Mes, si desitjeu anárvosen, no puc detenirvos; sols desitjo que prenguéu eixa caixa i mireu de no obrirla; si la obriu, jamai podreu tornar.»

Urashima prometé tenir compte de la caixa i no obrirla per res; es ficá a la barca i boga que bogarás fins a ser a la platja de la seva terra.

Peró qué succehí durant sa ausencia? Ont era la casa de son pare? Ont era'l poble? Les montanyes eren exactament iguals, mes els arbres eran tallats. El torrent de prop la casa pairal era'l mateix, mes no hi había cap dona

Ella... — *Perqué no porta Panamá?*
Ell.... — *El papá me'n dudá un de Londes.*

rentant els seus vestits. Li semblá un xic massa extraordinari tal cambi, sols en l'espai de tres anys. De prompte dues persones passaren el torrent i ell els hi parlá d'eix modo: «Voleu dirme ont ha estat transportada la casa de Urashima que's trobava en eix indret?»

«Urashima?, respongueren. Fa quatre cents anys que's negá a la pesca. Sos pares, sos germans i fins els fills i nets de sos germans, son tots morts. Axó es una historia vella. Com podeu preguntar per llur casa, quan fa tants segles que fou enrunada?»

Llavors Urashima pensá. Cregué que'l palau del dèu marí am sos murs de coral, sos fruits de rubí i dragons de qúa d'or pur, devía esser lo pais de les fades i que cada moment devía ser tant llarc com un any de la terra, de modo que'ls tres anys que havía passat, equivalían a molts cents anys. Naturalment que Urashima desitjava anar ab la primpcesa i no tenía cap interés en quedarse allí solitari. Mes ont era'l camí? No'l podía trobar i no veia a ningú per acompanyarlo. «Potser, se deia, obrint la capsa qu'ella m'ha donat, el trobaré.» Desobehí, doncs, les ordres de la primpcesa. ¡Qué succehí al obrir la ditxosa capsa! Qué vos creyéu que va eixirne? Res més que un nuvolet blau que's dirigí al occeá. Urashima va suplicarli que's quedés; plorant de pena corría, seguit-lo, perque's recordava que la primpcesa li havía dit que si la obría ja mai podría retornar al palau.

Ben prompte no pogué córrer ni cridar, perqué sos cabells negres esdevenien blancs com la neu, son visatge s'arrugá i sa espatlla va encorvarse com la d'un vell. Sa respiració va enfebrirse... llensá sa caixa al mar i la veigé sumergirse entre les ones. Sas moribondes parpelles se li tancaren sobre aquella mar blava, guardadora de tota sa felicitat perduda.

¡Pobre Urashima! Morí perque fou desobedient, lleuger. Encar viuría enamorat, mil anys, si hagués fet lo que van aconsellarli.

No desitjes anarhi al palau dels dragons, més enllá de les ones, ont el deu de la mar viu i governa les tortugues i els peixos? ont els arbres tenen per fulles esmeragdes i per fruits rubís; ont la escata dels peixos es de plata i les amples qües dels dragons or pur?

Traducció de E. DE R.

Noves & velles

DOS QUADROS DEN R. CASAS. — El primer es el retrato de la senyoreta E. C., i figurá en el saló del Champ de Mars, en el que fou votat *associé*. L'altre, es el que ha sigut exposat en el mateix saló enguany, donant lloc a ser nombrat *sociétaire*. — Recordém que la *mateixa* obra fou refusada per la nostra comissió, en l'exposició universal de París de 1900. El lloc aon se desenrotlla la escena, es imaginari, encara que resulta barceloní, per ser fets els estudis per les vores de la plassa de Palacio.

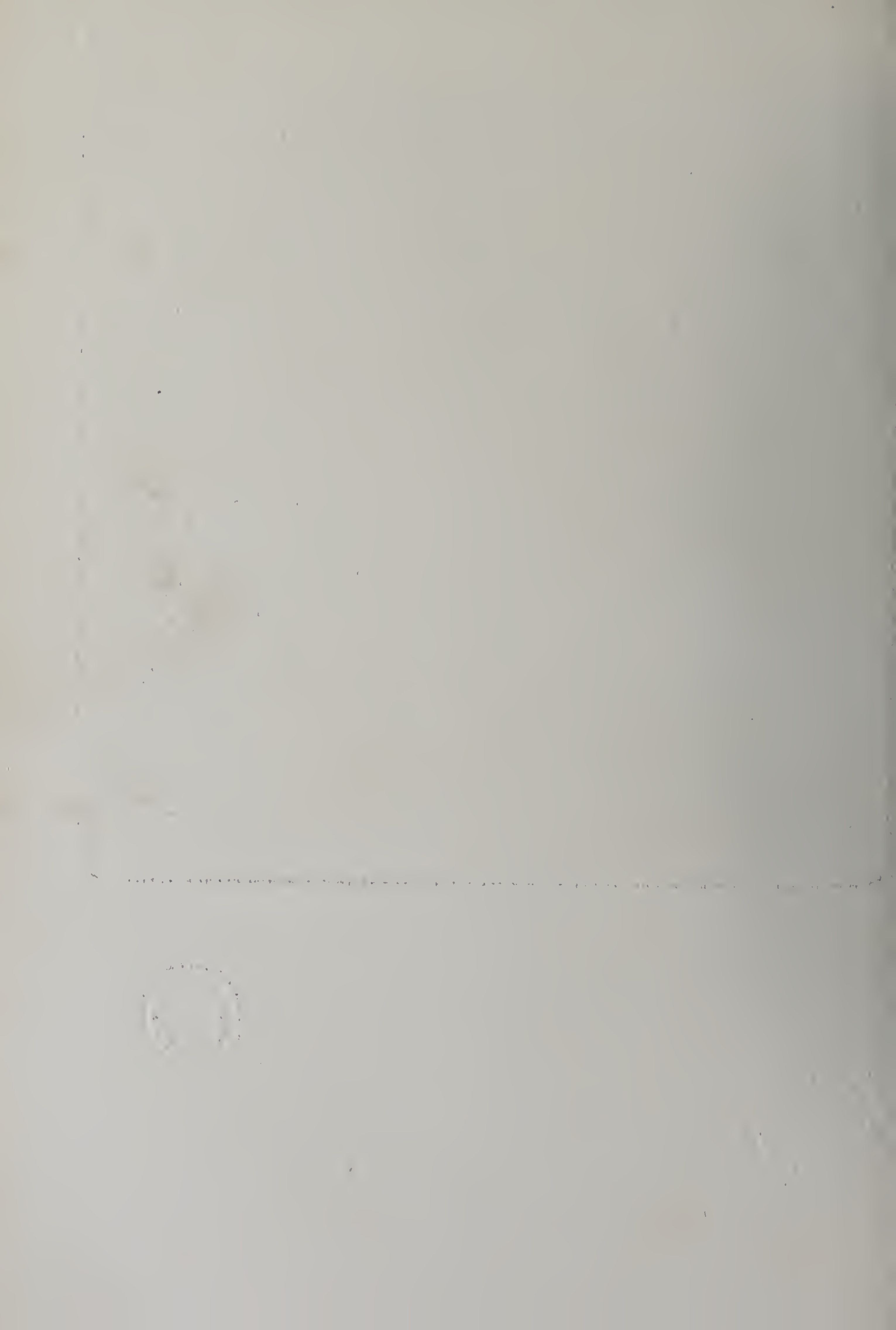
ELS ADELANTOS DEL SIGLE XIX. — Per tot el mes de Juliol, comensarán a repartirse les coleccions de 25 rajoles, per rigurós torn, dels que les haijin encarregat. Pera acreditar la qualitat de subscriptor al Pèl & Ploma, n'hi haurá prou dirijintse a l'administració, la que passará avís al establiment de venda, que será el *Faians Catalá*, aon desd'ara ja hi ha rajoles de mostra.

EL FACSIMIL D'AQUEST NÚMERO, reproduheix un dibuix original den Xavier Gosé, quin motiu es ben clar en un mes durant el que s'han celebrat a Barcelona, París i Perpinyá, Concursos hípics.—Representa una dama jove, encisada probablement per l'elegancia i distinció del *habit rouge* amb el que parla.

EL RETRATO DE LA MARIANI, que publiquém, no s'hi sembla gaire, no per culpa del dibuixant, sino per una equivocació de fixatiu, que s'emportá tota la indefinible quantitat de detalls que dona la semblansa. — Com a pesar de tot es un bon dibuix, el publiquém.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

ESTUDI. ESCULPTURA DE JOSEPH LLIMONA

De la primera jornada

Cantemhi una canso tot caminant
qu'es fa curt el camí qui va cantant.

Matinada

Apunta'l jorn, saltant per les collades
freseja el bestiar:
sentiu eixa remor de les brancades,
el jorn va a comensar!
Mireu l'esclat de serra llevantina
al primer raitj de sol,
mireu pels plans la boira com camina,
aviat empendrá'l vol!
Corre pel mon suprema esgarrifansa
d'un vent esperitat,
s'aixeca tot del somni que descansa:
i jo estaré parat?
El qui remou la matinal aurora
també'm desperta a mi,
veig al devant la ratlla tentadora
d'un ignorat camí.
Marxem bastó, la veu que'ns hi convida
ressona a dintre un hom.
Si no es algú que d'allá lluny ens crida,
es un que ens treu d'ont som.

El Ram d'or

Cansó de camí.

Cantant per un camí
tres minyons sen anavan
el pare els despedí
un tros enllá de casa.
— Marxeu sota el cel blau:
Adeussiau!
El gran si va quedar
al mitj de la jornada,
cullint flors per un plá
que's lo que més li agrada:
—Marxeu germans si us plau,
Adeussiau!
Marxant els altres dos
camí d'enllá cantavan,
mitjá vol fê un repós
que'l seu delit s'acaba.
—Germá no soc prou brau:
Adeussiau!
No hi son tornats tots tres
a casa del seu pare
que'l més petit no hi es
no hi es tornat encare.
—Qui sap per ont s'escau:
Adeussiau!
El pare está de mort
pel finestró guaitava,
ja en veu veni un ram d'or
dut per minyó que canta.
—Ja puc morir en pau:
Adeussiau!
— Oh pare si viviu
tindreu bona durada,
oh pare si us moriu
us planto en la fossana,
la flor que may no cau:
Adeussiau!

Aculliment

Si mai passeu devant de la masía
que obre'l portal a vora del camí,
entreuhi a reposar com jo aquell día,
quant fatigat de marxa,
vaig reposar allí:
—Si fossiu servidor per ajudarme,
me deia una fadrina
ab un cistell al cap,
soleta jo no puc descarregarme,
els homes son per fora,
no'm pot ajudar cap.
Obre a la llum la porta esbalandrada,
i un dintre veig allí que m'enamora:
aquella quietut d'entrada neta
de casa sols torbada
pels xiscles que fá entrant una aureneta.
Ajudo a la fadrina,
que'm dona del cistell el fruit mellor,
un raitj de sol de terra l'ilumina
daurantlhi l'arrugada morenor.
Beneiexo la dòna i la masía,
i el bon aculliment que m'han donat,
aquell cistell de fruit
i el fruiterar que'l cría,
i reprenc el camí asserenat.

De pas

Quant passava aprop
de la casa blanca,
gossos m'han lladrat
i la porta es tanca.
Quant ja soc passat
tothom qui trobava,
no'm sap dir l'adeu,
ni me'l contestava.
— Gossos no'm lladreu
no robo les cases,
tampoc pels camins
ni'l fruit de les rases.
Robo més endins,
ánimes tancades
que vull espanyar
fentles soleiades.
Casa no vull bens
ni res del que tanques,
no vull lo que tens
sino es lo que't falta.

Mitjdia

A dalt d'una collada que veuen dues valls,
quant tocan a mitjdia s'atura'l caminant.
S'asseu sobre una roca que'l servirá de plat,
per taula les montanyes, sostre l'inmensitat.
Convida an els que passan:—Veniu, veniu germans;
d'aquest bocí que porto, menjeune xics i grans!
Com que ningú s'atura, no's pert la voluntat,
aucells que van per l'aire també s'han convidat.
Replegan les engrunes i fugen a volar;
ell lliga les alforjes i torna a caminar.

Reposada

Deixeu que mi reposi una vegada
en la font del pastor,
de poc s'en es marxat ab la vacada
sento l'esquelliró.
En eixa font pastor, que tu has guarnida,
reposaré un instant,
li tornará la forsa defallida
d'un pobre caminant.
Sobre la pica t'hi has deixat la crossa
li trobarás demá,
per refilar avui faría nosa,
si es pert se perderá...
El veig plantat a dalt una carena,
cantas perque fa sol
et sents de quietut l'ánima plena
tens tot lo que ella vol.
Oh mai sabrás pastor, la pena amarga
del nostre desitjar,
ni el trist consol en l'esperansa llarga,
d'un regne que vindrá.

El fluviol

Cansó de pastors.

Era un rei molt poderós,
que'l fill únic que tenía,
quant s'estava entre'ls pastors
com a do els hi prometía:
d'obtenir tot lo que's vol,
refilant el fluviol.
Quant el van venir a buscar
per guardá el remat dels homes,
despedint el bestiar,
i als pastors d'aquestes comes,
deia en mitj de desconsol,
refilant el fluviol:
— El meu regne es massa trist,
jo tot sol m'anyoraría,
i molt més d'ensá que he vist
vostres prades d'alegría,
pujaré ab el meu estol
refilant el fluviol.
Quant el princep va sé allá
mala guerra sostenía,
un si diu que va guanyar,
altre diu si perdería,
i el fadrí va tornar sol
refilant el fluviol.
Mentre'l princep va se aquí
no plovía ni nevaba,
i l'herbei feia florir
i el remat s'el escoltava,
i l'aucell parava el vol,
refilant el fluviol.
Quant el princep va morir,
va deixarnos sa musíca,
ella serva l'esperar
d'una vida molt més rica.
Perxó sempre surt el sol
refilant el fluviol!

Demanant camí

Atravesseu el pont,
passeu devant la font
i us pujará el camí fins a la plassa,
la plassa d'un vehinat

de cases escampat,
en mitj dels esgrahons de la montanya.
Es veu sortir valent,
el cim tot resplendent
damunt de la rojor de les teulades
que a sota seu s'aclofan espantades...
i al peu del campanar
pel bell mitj del fossar,
arrenca el caminot de les cingleres.
Seguiu els giravols
deixant els curriols
que han fet els traginers per fer dreceres,
i quant sereu a dalt,
veureu que el caminal
segueix atravesant lès nostres prades;
que al rastre de la gent,
el vert se va fonent
i l'herba esgroguehint de trepitjades.
Seguiulo fins la creu,
d'un que colgat de neu
li van trobar perdut l'altre hivernada.
Allí hi ha el trencador,
si l'un s'enfila al cim
l'altre es llensa al abim
d'aquella gran buidor de comarcada.
Encare hi ha camí
que fá de bon seguir,
fins arriba a la font de la nevera;
d'allí tot es incert,
que'l camí está cobert
pels rocs que van saltant en primavera.
Cregueu que's fatigós
muntar el pedregam d'aquella costa;
si'm voleu creure a mi
   quedeuse a dormí aquí,
que el sol va rodolant cap a la posta!

Ballades

A la plassa fan balles—plenes de flors
les mosses se m'acostan:—vull ballá ab vos
— Minyona vaig depressa:—soc de camí.
— Depressa, ben depressa—balleu ab mi!

Els mossos també'm deian:—Bon foraster:
si sortiu a la dansa,—balleu primer!
— Fadrinets de montanya—no'm puc quedar,
la meva via es llarga—de caminar.

— La vostre feina, jove;—deian els vells,
avui es alegrarvos,—ballar ab ells.
— Jo la seva alegria—ja la tinc dins,
deixeu que me l'emporti—pels meus camins.

Una vella'm convida:—Quedeuse anit...
a la cambra més alta—us farem el llit!
— Padrina, padrineta—jo no tinc son,
per desvetllá als que dormen—corro pel mon.

Desde dintre del rotllo:—Doncs que teniu?
me deia una pubilla—del ullet viu.
— Tinc les mateixes ganes—que sentes tu
de donarli la vida—quant veig algú.

Balla, balla minyona—balla per mi
que jo faig per vosaltres—el meu camí!
Quant sortía del poble—anavan tocant,
encare sento l'Angelus—de dalt estant.

La vetllada

— Digaume la mestressa per qui m'haurá confós,
la vostra criatura quant jo parlava ab vos?

— Us pren per un altre home que fou aquí una nit,
perdut entre la boira trobava al meu marit.
Era una vetlla trista escassejava el pa,
com ell ens el partía encare en va sobrar.
Deia paraules dolses... feian de bon sentir...

— Digaumeles mestressa, torneumelas a dir!

— Deia que la vianda sempre que's reparteix
ab bon amor pels altres us semblará que creix;
i prometía dies que allargará per tots...

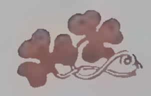
— No recordeu els termes, no recordeu els mots?

— Tan sols quant sen anava fent un petó al infant,
deia que l'esperava per quant sería gran...
que feian falta homes moguts a fi de be...

— Digaume la mestressa cap on podría ser?
Donaume alguna senya que'l vull aconseguí,
per les seves paraules també'm demana a mi!

— Dormiu aquesta vetlla, quedeuse fins demá,
guaiteu a la finestra, veureu el fosc que fa!
Els Trillons i Cabretes encare no han sortit,
pel tom que ha dat el Carro som lluny de mitja nit.
Mireu quina serena fará demá matí,
fins dalt a la carena us donarem camí.

J. Pijoan

MALEINA — BUSTO DECORATIU PER LAMBERT ESCALER

Los héroes

BORRÓ la sangre, roja como la vergüenza presente y como la venganza futura, la aúrea y maravillosa leyenda de un Pueblo. Los poetas afeminados no pudieron ser Tirteos, nuncios de victoria, no supieron como Jeremías llorar sobre las grandezas pasadas; enmudecieron al espantoso y pesado desplome de la Patria sin vibrar sus almas como liras rotas, ni gemir flébiles como palomas heridas.

Cayó bajo las ruinas la muchedumbre estulta é inconsciente, sin agitarse en convulsiones de horror, al ver cuartearse la misteriosa bizantina bóveda del encantado santuario de sus tradiciones épicas.

No gritó; porque al darse cuenta de la catástrofe, las enormes piedras hundían pechos, estrujaban gargantas, aplastaban, salpicando de sangre y sesos temblorosos los escombros, cabezas sin ideas, miembros informes, sanguinolentos, asquerosos, palpitaban á destajo con resabios de vida, manos crispadas de afilados dedos, clavaban las uñas en la tierra árida para abrirse sepultura, lastimándose, sarcasmo horrible, en secas y retorcidas garras. La claridad blanca y brillante del sol hermosamente libre, hería con dardos de luz el cuadro de desolación, porque antes se filtraba melancólica por los ventanales de vidrios multicolores del derruído templo, que la viciaban en bellísimos cambiantes, besando silenciosamente con dorados tintes la tranquila frente del Pueblo, extasiado sacerdote del ídolo, que juzgó eterno de sus glorias.

Cuando los que aún vivían, sintiendo que dejaba de oprimirles la mano del espanto, entreabieron los ojos soñolientos, dolorosamente

los cerraron deslumbrados por el espléndido, y para ellos insólito derroche, de luz riente y sin tamiz. Por fin, el pesado sopor de la oscuridad antigua, desprendíose de sus párpados, levantaron trabajosamente los maltrechos cuerpos hasta ponerse vacilantemente en pié, y mitigando con las manos sobre los ojos, como pantalla, su intensidad, con temerosa alegría contemplaron el horizonte sin límites bañado en océanos de luz.

Entonces sintiéronse fuertes en el alma, pero al tropezar con los cadáveres yertos de sus hermanos, enfangándose de pegajoso lodo de cuajada sangre y carne putrefacta y gusanada, advirtieron lo inmenso de su desgracia; anudóles el pesar la garganta que se ahogaba con hípos histéricos y con la cabeza entre las consumidas manos, cayeron silenciosamente llorando sobre las piedras, que no se ablandaron.

La luz con latigazos abrasadores castigó los dorsos escuálidos, incendió las neurasténicas cabezas, pincharon con dardos de fuego sus muslos desnudos las piedras que el sol calcinaba, y saltaron de ellas, extendiendo las huesosas manos, abriendo las secas y sedientas bocas, enarcando las cejas, revolviendo espantosamente los inyectados ojos, locos de luz y de calor, dejando escapar sonidos guturales y foscos de sus pechos tísicos.

El Hombre, decían, y angustiosamente, jadeantes, cada uno intentaba levantar, una, de las colosales piedras, para reconstruir el edificio. A sus esfuerzos, crujían dolorosamente descoyuntados los huesos, anebrabánse dedos, saltaban uñas, rompíanse vértebras, resquebrajábanse pechos, y las piedras seguían inconmovibles en el sitio. El Hombre, el Héroe, murmuraban con apagadas voces, famélicos, extenuados, alzando al cielo los cerrados puños con desesperación; hiriéndose el pecho con rabia, golpeándose en su impotencia los muslos, ahogándose de angustia, vidriosos los ojos, demacrado y con lastimosa expresión el rostro pálido.

El Hombre..... y cada uno pugnaba por levantar una de las ingentes piedras del templo caído.

. . . .

Un pié indiferente, cegó el nido á unas hormigas rubias y diminutas; y entre todas, uno á uno fueron separando los granitos de arena que lo obstruían hasta dejar el paso expédito. Al nido conducían, ayudándose todas, para ellas, gigantes insectos, apetecida vianda de su próvida y precavida defensa.

Domingo García Pujol

LA FIANSA per Anatole France

..... Par cest ymage
Te doing en pleige Jhesu-Crist.
Qui tout fist, ainsi est escript:
Il te pleige tout ton avoir;
Ne peuz nulz si bon pleige avoir.

(Miracles de Notre Dame par personnages, publ. par G. Pâris et U. Robert.)

De tots els marxants de Venecia, Fabio Mutinelli era'l més puntual en cumplir llurs compromisos. Se manifestava lliberal i magnífic en tota ocasió i sobretot en llocs de senyores i gent d'iglesia. La galant bondat de llurs costums era celebrada en tota la República, i s'admirava a Sant Zanipolo un altar d'or qu'ell havía ofert a Santa Caterina per l'amor de la hermosa Caterina Manini, dona del senador Alesso Cornaro. Com era molt ric, tenía molts amics, als qui donava festas que pagava de sa borsa. Pro sofrí grans pérdues en la guerra contra'ls genovesos i en els terratrémols de Nápols. Succehí també que trenta de llurs

navilis foren agafats pels *Uscoques* o's perderen en el mar. El papa, a qui ell havía deixat a manlleu grosses cantitats de diner, refusá tornalshi. De manera que'l magnífic Fabio fou despullat en poc temps de totes llurs riqueses. Havent venut son palau i sa vaixella per pagar lo que devía, se trová despossehit de tot. Pro destre, coratjós, molt entés en el negoci, i en la forsa de l'edat, no somniava més que en aixecar llurs negocis. Feu cálculs i avaluá que li eran necessaris cinc cents ducats pera ferse a la mar i provar nous projectes dels quins augurava un resultat segur i ditxós. Demaná al senyor Alesso Bontura, qu'era'l més ric ciutadá de la República, si voldría deixarli aqueixos cinc cents ducats. Més el bon senyor, apreciant que, si l'atreviment es la causa de les grans fortunes, sols la prudencia les conserva, refusá d'exposar una suma tan grossa als perills de la mar i de la casualitat. Fabio se adressá tot seguit al senyor Andrea Morosini, a qui ell havía servit altres vegades ab tots els modos.

— Molt estimat Fabio, li respongué Andrea, a altres que vos jo deixaría voluntariament aquesta cantitat. No tinc gens d'apego a les monedes d'or i'm conformo, sobre aquest punt, a les máximes d'Horaci,'l satíric. Pro estimo vostra amistat, Fabio Mutinelli, i m'exposaría a pérdrela en deixantvos el diner. Doncs, molt sovint, el comers del cor va mal entre deudor i acreedor. N'he vist masses exemples.

En dihent aqueixa paraula, el senyor Andrea feu acció d'abrassar amablement al marxant i li llensá la porta pels nassos.

L'endemá, Fabio aná a casa dels banquers lombards i florentins. Pro cap consentí en deixarli solsament vint ducats sense fiansa. Corregué tot el día de taulell en taulell. Arreu li responíen:

— Senyor Fabio, us coneixem pel marxant més bo de la ciutat, i'ns sab greu negarvos lo que demaneu. Pro la bona marxa dels negocis ens hi obliga.

Al vespre, com ell tornés tristament a sa casa, la cortisana Zanetta, que's banyava llavores en el canal, se penjá a la góndola i esguardá a Fabio amorosament. En temps de sa riquesa, l'havía feta venir una nit a son palau i l'havía tractada ab efecte, puig era d'humor rialler i graciós.

— Dóls senyor Fabio, li digué, jo sé vostres desgracies; elles son la conversa de tota la ciutat. Escolteume: jo no soc pas rica, pro tinc algunes joies al fons d'una petita arca. Si vos les accepteu de vostra servidora, gentil Fabio, jo creuré que Deu i la Verge m'estimen.

I era veritat que, en la raresa de l'edat i la delicada flor de sa hermosura, la Zanetta era pobre. Fabio li respongué:

— Graciosa Zanetta, hi ha més noblesa en la cofurna ont tu vius, que en tots el palaus de Venecia.

Tres dies encare Fabio visitá les banques i les llotges sens trobar una persona que volgués deixarli el diner. I arreu ell rebía una mala resposta i oía discursos que s'assemblaven a n'aquest:

— Haveu fet un gran tort de vendre vostra vaixella per pagar vostres deutes. Se deixa a un home endeutat, pro no a un home despullat de mobles i de vaixella.

Al quint día,'l va empényer la desesperació fins la Corte delle Galli, com s'anomena també'l Ghetto i qu'es el barri dels jueus.

— Qui sab, va dirse, si obtindré d'un circuncís lo que'ls cristians m'han negat?

S'encaminá per consegüent entre'ls carrers Sant Geremia i Sant Girolamo, per un canal estret i porc, del quin cada nit, baix ordre del Senat, l'entrada era tancada per cadenes. I, en l'embrás de saber a quin usurer s'adressaría en primer lloc, li recordá haver oit a parlar d'un israelita anomenat Eliézer, fill d'Eliézer Maimonide, a qui's tenía per molt ric i d'un esperit maraveliosament subtil. Per consegüent, preguntant la casa d'aquest jueu Eliézer, hi deturá sa góndola. Se veia demunt la porta una imatge del canalobre de set branques, que'l circumcís havía fet esculpir com un signe d'esperansa d'aquell designe dels dies promesos en que'l temple renaixería de llurs cendres.

El marxant entrá dins d'una sala iluminada per una lámpara de coure de quina'ls dotze blens fumejaven. El jueu Eliézer se trobava assentat devant de llurs balanses. Les finestres

EL PETÓ PERDUT. BUSTO
DECORATIU PER LAMBERT ESCALER

NVRION. CAPET DECORATIU
PER LAMBERT ESCALER

de sa casa estaven tapiades perqué era infidel.

Fabio Mutinelli li parlá d'aquesta manera:

—Eliézer, jo t'he tractat varies vegades de gos i de pagá renegat. M'ha arrivat, quan me trobava més jove i en el vigor de l'edat, l'haver de llensar pedres i llot a la gent que passa al llarc del Canal, una roda groga cosida a la espatlla, de manera qu'he pogut esperar a n'alguns dels teus i tu mateix. T'ho dic no per ferte afront, mes per llealtat, en el mateix moment que vinc a demanarte que'm fassis un gran servei.

El jueu aixecá tot dret en l'aire son bras sec i nusós com un cep.

—Fabio Mutinelli,'l Pare qu'es al cel ens jutjará a l'un i l'altre. Quin servei em vens a demanar?

—Deixeume cinc cents ducats per un any.

—No's deixa pas sense fiansa. Tu ho has aprés sens dubte dels teus. Quina es ta fiansa?

—Es precís que sápigas, Eliézer, que no'm resta ni diner, ni un vas d'or, ni una gaboletera de plata. No'm resta sinó un amic. Tots han refusat de ferme'l servei que't demano. No tinc en el món més que mon honor de marxant i ma fe de cristiá. Jo t'ofereixo per fiansa la Santa Verge María i son fill diví.

A n'aqueixa resposta, el jueu, inclinant la testa com qui medita i pensa, amanyagá per breu estona sa llarga barba blanca. Aprés:

—Fabio Mutinelli, condueixme vers ta fiadora. Perqué convé que'l manllevador sigui posat en presencia de la fiansa que se li ofereix.

—Aital es ton dret, respongué'l marxant. Aixécat i vina.

I conduhí a Eliézer a l'iglesia dell'Orto, prop del lloc conegut pel camp dels Moros. Allá, ensenyantli la Madona que, dreta sobre l'altar, el front cenyit d'una corona de pedrería, l'espatlla coberta d'un manto brodat d'or, tenía en llurs brassos l'infant Jesús adornat com sa mare, el marxant digué al jueu:

—Heusaquí ma fiansa.

Eliézer, havent esguardat l'un aprés de l'altre, ab ull fi, al marxant cristiá, la Madona i l'Infant, incliná'l cap i digué qu'aceptava la fiansa. Feu tornar a Fabio a sa casa i li entregá cinc cents ducats ben pesats.

—Aixó es teu per un any. Si durant un any, día per día, tu no m'has retornat la suma am els interessos al tant fixat per la lley de Venecia i la costum dels Lombards, imagina tu mateix, Fabio Mutinelli, lo que jo pensaré del marxant cristiá i de sa fiadora.

Fabio, sens perdre temps, comprá vaixells i'ls carregá de sal i d'altres diverses mercaderíes qu'ell venía en les ciutats de l'Adriátic ab gran benefici. Aprés, ab un nou carregament, fiu vela vers Constantinopla ont comprá tapissos, perfums, plomes de gall-d'indi, evori i ébano, que fiu cambiar per llurs dependents, sobre la costa de Dalmacia, contra fustes de construcció que, d'avans, li estaven comprades pels Venecians. Per aquest medi, decuplicá en sis mesos la suma qu'havía rebut.

Pro un día qu'ell se divertía en barca, pel Bósforo, am dones gregues, estant allunyat de terra, fou agafat pels pirates i conduit captiu a Egipte. Per fortuna, el seu or i llurs mercaderíes estaven assegurades. Els pirates el vengueren a un senyor serrahí qui, haventli fet posar els ferros als peus, l'enviá a conreuar el blat, qu'es molt hermós en aquella comarca. Fabio oferí a son amo de pagar un gros riscat, pro la filla del senyor serrahí, que l'estimava i volía persuadirlo de lo qu'ella desitjava, va tréureli del cap al seu pare'l deslliurament a cap preu. No esperant sa salvació més que d'ell mateix, llimá llurs ferros amb els instruments que se li donaven per conreuar els camps, fugí, guanyá'l Nil i's llensá en una barca. Axís arrivá al mar qu'era prop i aná errant molts dies, i en el mateix moment de morir de fam i de sed, fou recullit per un navili espanyol qu'anava a Génova. Pro, aprés de vuit dies de navegació, aquest navili fou acomés per una tempesta que'l torná a llensar sobre la costa de Dalmacia. A poca distancia d'abordar, s'estabellá contra un escull. Tota la tripulació s'ofegá, i Fabio, sostingut per una gavia de pollastres, conseguí arrivar a la platja. Caigué sense sentits i fou recullit per una viuda prou hermosa, anomenada Loreta, quina casa's trobava sobre la costa. Aqueixa dama el fiu transportar, el va fer ajáurer en sa propia habitació, el vetllá, li procurá tots els cuidados.

Quan va retornarse, sentí'l perfum de murtras i de roses i vegé desde sa finestra un jardí que devallava en pisos fins al mar. Loreta, dreta al capsal del llit, prengué sa viola i la tocá tendrement. Fabio, en son regoneixement i son éxtassis, li besá mil voltes les mans. Li'n doná mercés i li digué qu'estava menys conmogut d'haver recobrat la vida que de déurela a una tan bella persona. S'aixecá i aná a passejar amb ella pel jardí i, trovantse assentat en un bosquet de murtres, va atráurers a la jove viuda i li sagellá'l seu agrahiment am mil afalacs.

La trová sensible a llurs atencions i passá prop d'ella algunes hores en éxtassis; aprés del que's torná inquiet i preguntá a sa hostalera en quin mes i precisament en quin día del mes estaven.

I quan ella li hagué dit, comensá a plorar i a queixarse, considerant que sols mancaven vintiquatre hores perqué cumplís un any enter aprés del día qu'ell havía rebut els cinc cents ducats del jueu Eliézer. L'idea de mancar a sa promesa i d'exposar sa fiadora als retrets del circumcís li era intolerable. Haventli preguntat Loreta la causa de sa desesperació, li va fer conéixer. I com era molt piadosa i molt devota de la Mare de Deu, s'afligía ensemps qu'ell. La dificultat no era pas de trovar els cinc cents ducats. Hi havía en la ciutat vehina un banquer que guardava feia sis mesos una cantitat semblant a la disposició de Fabio. Pro anar de la costa de Dalmacia a Venecia en vintiquatre hores, sobre una mar revolta i per vents contraris, no's pot somniar.

—Tinguém en primer lloc la suma, digué Fabio.

I quan un criat de sa hostalera li va portar, el noble marxant feu dur una barca prop de la riva, hi posá'ls sacs contenint els ducats, aprés aná a cercar en l'oratori de Loreta una imatge de la Verge am l'infant Jesús, que era de fusta de cedre, i ben venerable. La collocá dins la llanxa, prop del timó, i li digué:

— Madona, vos sou ma fiadora. Es precís que al jueu Eliézer se li pagui demá. Hi va mon honor i'l vostre, senyora, i'l renom de vostre fill. Lo qu'un pecador mortal com jo soc, no pot fer, vos ho complireu, segurament, pura estela del mar, vos per quina mediació la seguretat manteníau al qui marxava sobre les aigues. Dueu aqueix diner al jueu Eliézer, en el Ghetto de Venecia, a fí de que'ls circumcisos no diguin pas que vos sou una mala fiadora.

I, havent varat la barca, va llevarse'l barret i digué ben dolsament:

— ¡Adeussiau, madona!

La barca s'allunyá. Llarc temps el marxant i la viuda la seguiren am la vista. La nit queia; una faixa de llum se destacava demunt la mar en calma.

Aprés, l'endemá, Eliézer, obrint la porta, vegé en l'estret canal del Ghetto, una barca carregada de sacs i muntada per una petita figura de fusta negra, tota resplendenta de clarors d'auba. La barca's deturá devant la casa ont hi havía esculpit el canalobre de set branques. El jueu reconegué a la Verge María ab l'infant Jesús, fiadora del marxant cristiá.

Traduit per SANTIAGO FOLCH

POT DECORATIU — PER LAMBERT ESCALER

Teatralia

ARLEQUIN REY. — Confesso, que vaig anar al Eldorado a veure la *mascarada dramática* den Rodolf Lothar, sense haver llegit l'original, ni les traduccions francesa i italiana. Judicaré, o mes ben dit, consignaré les meves impressions, purament per la que'm va

HIVERN. TARJA DECORATIVA
PER LAMBERT ESCALER

JOAQUIM CABOT, PRESIDENT
DE L'ORFEÓ CATALÁ, PER R. CASAS

produhir, traduhida al castellá per no sé qui y representada per la companyía Guerrero-Mendoza. De primer entuvi, o siga desprès del primer acte, que si val a dir-ho, es el més rodonet i acabat de l'obra, haig de declarar que l'*arlequin rey*, va semblarme un drama fet a batzegades, o més ben dit un drama intermitent. *En efecto*, (com diuhen o deyan els mestres de matemáticas, quan desprès d'haver enunciat el teorema, passavan a la *pizarra* a demostrarlo, brandant el guix). La obra d'en Lothar, presenta qualitats a estones; desprès d'una escena baldera, ensopida, morta, sense cap interés teatral, ni literari, s'alsa tot de cop, llampega, viu, alena i demostra una ma, quasi mestre de dramaturc que la maneja, pero tot de sopte, com un cos galvanisat, a quí la corrent eléctrica manca, torna a caure aplomada, i esdevé per segona volta mansa, insípida i fins insoportable de escoltar i presenciar, ab el termómetre a 30 graus, embutit en aquells *potros de rejilla* del Eldorado i marejat pel va i vé d'aquelles mases de fauna i flora dissecades, que ostenten—gracies a qui siga—ab antipática minoría, les matrones i matronetes barcelonines que van a la platea. Aquet fenómeno intermitent—tornant a parlar del *Arlequin*—se reprodueix durant tota l'obra, fins a la escena final, deixant al espectador esmaperdut, el qual no sap, ni si l'hi ha agradat, ni si l'hi ha deixat d'agradar la obra representada.

Qui'n te la culpa d'aixó? L'autor, el traductor o els intérpretes? Vagint-ho a esbrinar. L'esvalot produit per l'*Arlequin*, esdevingut *rey*, a Alemania, Austria i Italia i els escarafalls i mides enérgiques fetes i preses per la censura, prohibint la representació del drama, atenent a que en ell s'hi fereixen, amb un punxó satírich d'alló mes ben esmolat, *venerandas instituciones*, deixa entreveure que pot ser l'original d'en Lothar, te una vivesa i una forsa que els traductors han esmortuid i han debilitat, a colps d'estisores, de pegats i d'*anyadits* exótics, i que potser els intérpretes, siga per lo que siga, han ajudat a n'aquesta tasca de *composturas*, amb una execució mancada de vida, de realitat i de desafectació, i potser sobrada d'encarcarament, de tons altisonants i de faramalla declamatoria.

A'l Eldorado, l'*Arlequin rey* va ser interpretat be, a estonas, i posat en escena ab propietat i luxo, tambe *a ratos*. Se veu que tothom patía l'influencia de l'obra.

MALAS HERENCIAS.—Un drama que te tots els defectes del seu autor don Joseph Echegaray i ben poques de les seves qualitats. Sembla un mosáich, una *fantasía sobre motivos* de lo més magret que ha presentat al públic desde la *Mariana* ensá. L'assumpto, arrenca tot de la rivalitat de dugues families, els Ibarrolas i els Buitragos (aixó dels *vui-trago*, va fer riure molt als meus vehins de platea, que no se sabíen avenir de que gent tant modosa i ben vestida, portessin un nom de casa ab tanta fortor de taberna), rivalitat que s'oposa en principi, a que'ls amors de la última *vástaga* dels *Vui-trago* i del últim rebrot dels Ibarrola, o vice-versa, perque no n'estic gaire segur, acabin amb un casament lluhit. Al final, desprès de moltes penes i treballs, de molt fer anar en doina les *cumbres*, el *fango*, la *espesura*, el *hierro*, el *plomo* i el *rayo de sol*, crec que tot s'arregla amb un desafío molt costós i un sembla que's trova quinze anys endarrera, quan en Rafel Calvo llampegava en el Novetats vell, o en l'Espanyol cremat, amb el *Conflicto entre dos deberes* i am *La realidad y el delirio* i quan l'Ixart i en Pitarra se esbatusaven de valent, pera demostrar, l'un qu'alló era dolent, i l'altre que era molt bo i... gracies que la Guerrero i en Díaz de Mendoza, varen donar vida i animació a n'aquells ninots de palla posant tot el seu talent i tota la seva bona voluntat, al servey d'una obra que sense tals poderosos benefactors hauría nascut morta.

El drama va ser presentat d'una manera molt esmerada, en particular en els dos primers actes. El to general de la decoració (un interior de casa rica), molt ajustat i ben entés, aixís com també els mobles, d'una suntuositat que no sovinteja pas en nostres escenaris.

GABRIELA DE VERGY. — No es cap obra nova, el seu autor don Joseph María Díaz, la va escriure a mitjans del sigle passat, inspirantse en una llegenda de Borgonya, molt semblant a la nostra de Madona

Margarida i Guillém de Cavestany. Es una obra feta al gust de l'época, que enlluerna als públics bons jans per la requincalla d'uns versos aparatosos, peró que als públics d'avui en día per... *bons jans* que siguin, també'ls deixa parats i no'ls acaba de fer el pes. Al Eldorado, la forsa dramática, llensada a dolls, per la Guerrero, que en l'últim acte va tenir moments d'admirable alé trágic, va salvar també a la pobre *Grabiela* (com deya una cantanta catalana molt celebrada) d'un naufragi més que segur.

NERÓN.—No mes dirém que en la tragedia de don *no sé cuantos* Cavestany, pera donar una mostra de la veritat histórica que la inspira, que'l gran poeta llatí Marcus Annaeus Lucanus, (un dels personatjes de la obra) recita en plena disbauxa neroniana, mai dirian que... una *balada!!!...* Me va xocar tant aixó, com si en Saint Saëns hagués fet cantar a Samson, la *Paula* i el *Morrongo*. Además l'obra sembla un empatx del ditxós *Quo vadis?...* peró sense lo millor, es a dir sense Petronius, i amb un espatec de cristians de cartró, de cortisanes polars, de guardies pretorians, de professó de setmana santa de Sant Francisco, de gladiadors, de bestiaris i de bestieses, que feia *ribrezzo*. Ho dic ab italiá perque no es tant fort. Ah! en Neron diu molt sovint: *Viven los cielos!* Parla de *meses*, de *queridas* i quasi sempre de peixos, com *carpas, sollos, lampreas.....* i altres requisits de divendres de quaresma. Am tot, el *Neron* es presentat am luxo i certa propietat en els trajos, accessoris i decoracions. En Díaz de Mendoza i les actrius Martínez i Cancio porten sempre uns vestits hermosíssims, molt propis i van tots tres molt ben caracterisats. El primer tréu en l'últim acte, un trajo de guerra complert, de bronzo, or i cuiro, magnífic. Estic per dir qu'es lo que'm va agradar més de l'obra. La Guerrero va fer am gran sentiment la cristiana Fabia, i en Díaz de Mendoza encarná am fortuna la pobre figura del Neron *cavestanyano*.

LE DUE COSCIENZE.—Al teatre de Novetats, no sé si es per efecte de que es més gran, de que hi ha quatre ventiladors de gran potencia, o de que hi actua una companyía estrangera, que no més fa que obres de *ingenios* alemanys, francesos i italians, s'hi respira un altre aire.

Aixís com el Eldorado *trasciende á Puerta del Sol*, Novetats *trasciende* a *Avenue de l'Opera* i a *Place du Théatre Français,* bon xic atenuades per'xó per gent del *Corso* de la *Piazza Colonna* i de la baladrera *Gallería Umberto I.* El drama d'en Rovetta, te un primer acte hermós, un segón bonic, i un tercer desmaiat. Peró, am tots els seus defectes, que'n te molts, i les seves desviacions, llastimoses, en un camí tan ben comensat, ¡quina diferencia!... Aquí si que hi ha vida! Aquí si que la gent son de carn i ossos! Aquí si que..... En una paraula, aquí m'hi trovo millor que allá! El conflicte que esclata en *Le due coscienze* es real, es hermós, es ben portat, es fruit d'alló del *color del cristal con que se mira*, i si l'autor que tan ardidament va saber posar cara a cara a les dugues conciencies, als dos homes que havent comés el mateix abús o delicte, sigui lo que sigui, demostren una diferencia capital de criteri al escullir el medi am que han de repararlo, hagués sapigut arrodonir el drama, que se n'hi va de tomballons en el tercer acte, *Le due coscienze,* fora una obra forta, sincera i de sanitós aire d'are.

En la interpretació varen sobressortir la Mariani, la Paoli i en Bertramo. En Paladini i en Zampieri podíen haver estat millor.

NOZZE BORGHESE. — Es el *Mariage bourgeois* de l'Alfred Capus. Aquesta comedia, bastant difusa, perque en ella s'hi dibuixan tres o quatre accions, sense que mai el públic sápiga quina es la principal, te algunes escenes ben apuntades i un final d'acte, el del segon, molt tendre i emocionant, peró el conjunt i sobre tot la inesperada nota dramática del tercer acte, desconcerta per complert i deixa una impressió d'indiferencia que no fa venir ganes d'aplaudir, ni de xiular. La interpretació molt esmerada.

LA LEGGE DELL UOMO.—En Paul Hervieu va fer am la seva famosa *Loi de l'homme*, una comedia de tesis, en la que tot, absolutament tot, acció, carácters, verosimilitut i

ESTUDI. DIBUIX DE R. CASAS

veritat escéniques, se sacrifica a la ditxosa tesis, de que la llei s'ha fet tant sols pels homes. Es llástima que, contant com contava, ab elements pera bastir un drama de familia que hauría pogut ser hermosíssim, hagi despreciat l'art, per anar a rompre una llansa en favor de la dòna, com ho hauría pogut fer una conferencia en qualsevulga societat feminista. I quan s'en convencerán alguns dramaturcs de que la tesis ha d'esser un efecte i no una causa de la obra literaria!.....

La companyía de la Mariani va donar poc aire solemne a la interpretació. Ella i la Paoli perxó varen estar molt be.

LOUTE. — Un *vaudeville* d'en Pere Weber que va fer riure molt als espectadors habituals, als *marianistes* empedernits. No deixa de tenir el seu ingeni la nova comedia, peró quin cúmol de disbarats, de patotxades, de coincidencies i de inverosimilituts! No hi fa pas res, l'autor va dret com un tren exprés al seu fi i passa per sobre de tot, ho salta tot, sense caure mai, a riscos de trencarse la nou del coll i arriva al fi de sa tasca coronat, sinó d'aplausos, d'un chor frescal de rialles. La Mariani va estar deliciosa en el doble tipo de *Loute*, picaresca de debó i molt apetitosa. Els demés varen arrodonir el conjunt. Qué voleu més?...

MARIUCHA. — La rabiosa competencia artística i el renyit torneig, que, devant del públic, i en benefici del mateix, se feian i *libraban* les companyíes dramátiques, capitanejades per la Guerrero i per la Mariani i quina victoria semblava decidirse a favor de la segona, principalment per l'aire marcadament modern de les obres estrenades, la major part, com hem dit, interesantíssimes i plenes de qualitats, veusaquí que tot de cop, potser per bogeríes de la sort, se va declarar a favor de la primera.

No hi ha més: la Guerrero ens va sortir potser una mica massa tard, amb un drama de debó, amb una obra de gran volada, amb una producció forta, sana, sencera que més aviat sembla sortida, deixant apart el marcat carácter castellá, de certs personatjes de les vores del Báltic, que de les vores del Manzanares.

Per altra part, aixó no té res d'extrany, donchs el seu autor, D. Benito Pérez Galdós, es avui per avui, la única eminencia espanyola, o més ben dit castellana, encare que ell no ho siga, que fa quedar bé als espanyols de totes les regions quan se troban en terra extrangera.

La representació del teatre modern, del teatre fort i trascendental de l'Ibsen, i d'en Hauptmann, toca de dret, en *tierra castellana* al eminent autor de *Realidad*.

En el drama *Mariucha* (quines *primicias* ha volgut don Benito oferirles al públic barceloní, i are... gracies per la part que'm toca) hi veig realisades, d'un modo quasi definitiu, totes aquelles promeses que'l seu extraordinari talent dramátic ens havía fet am la esmentada *Realidad*, am *Los Condenados* i am la *Voluntad* i que han donat per resultancia, una obra de totes prendes. En ella s'hi exposa, am tota solemnitat, un assumpto de gran trascendencia moral i social, que cada dia sotraqueja am més persistencia la rapatania organisació de la societat en que vivim, o patim, farsida de convencionalismes, de prejudicis seculars i de rutines abominables; en ella el carácter hermós de la protagonista, ánima lluminosa, clarejada per blavors de cel i enrobustida per inflexibilitats d'acer, ben trempat en el caliu de la desgracia, esvolatega seductor entre mitj de cadavres morals, pera péndre alé i volar enlaire, assolint les regions pures, en que hi regna la felicitat relativa, producte d'una fe sincera, d'una conciencia honrada i d'un treball regenerador.

Allisonada Mariucha per l'home que se sent nou i rejovenit, desprès d'una llarga sentada am la seva conciencia, i poderosament ajudada per un pobre capellá de poble en el que hi resplandeix una puríssima ánima cristiana, sense cap tara d'hipocresía, ni de virtuts *acomodaticias*, logra fixá definitivament sa vida nova, unintse en matrimoni amb el seu enamorat mestre, desprès de desfogarse i llensar les últimes llágrimes que li quedan, a consequencia del allunyament de sa familia que no es més que un *terceto* fastigós de morts am vida.

ESBÓS DEL MONUMENT ROBERT
PER JOSEPH LLIMONA

JARDINS DEL LABERINTE — FOTOGRAFÍA DEL M. DE ALFARRÁS

El drama resulta, en son conjunt i en sos detalls, expléndit; els carácters hi son dibuixats i sostinguts de ma de mestre. El primer acte está admirablement trassat i mogut tot ell amb un garbo insuperable. Tot el segon, es d'una intensitat d'emoció gran, al mateix temps que d'una novetat corprenedora. Aquest acte, per mi, es de lo millor que hi ha en el teatre castellá, *siglo de oro* inclusive. Els altres tres, potser un xic intermitens, contenen grans escenes que, per sí soles, fan la reputació d'un autor dramátic; per exemple, la del capellá, Mariucha i Leon, en el quart acte, d'una tendresa solemne, qu'arriva a l'ánima; i la de Cesáreo i Leon, en el quint, aixís com tota la escena final.

El llenguatje que parlan tots els personatjes no pot ser més fluid, més castís, més propi i d'aire més modern, sense enfarfecs retórics, ni requincalles echegaraiesques que'ns el malmetin, ni per un moment i... are, també val a dir-ho, la companyia Guerrero-Mendoza s'ha lluhit en la interpretació i presentació escénica de la *Mariucha*. Els conjunts, especialment, els del primer acte, van sortir molt ajustats i tots, cada hu per la seva part, contribuiren al efecte total, qu'es, com he dit, notable. La Guerrero, encarná molt bé la part de la protagonista.

En el primer acte i en tota la gran escena del segon, va agradarme molt, igual qu'en Díaz de Mendoza, que fa i diu tot el paper de Leon, amb una sinceritat que conquista desseguida.

La presentació escénica molt cuidada i sempre propia. Llástima que les decoracions... peró, en fi, deixem-ho córrer... aixó son petits defectes.

I are, Don Benito, la enhorabona! .... que'm fará'l favor de fer extensiva a Donya Maria i a Don Fernando.

LE NOUVEAU JEU. — La Mariani i en Paladini, no's volen donar per vensuts, doncs preveient l'importancia del estreno de *Mariucha* i les conseqüencies, efectes i resultats del mateix, en el públic, en els crítics i en els amics, més o menos íntims d'ells i de la Guerrero i en Díaz de Mendoza, ens planten *á boca de jarro*, com aquell qui diu, *Le Nouveau Jeu*, de l'Henri Lavedan, qu'es un enfilall d'escenes satíriques, fetes amb un salero, un garbo, una solta i sobre tot un descaro, preciosos. Es difícil portar a la escena més atreviments i més osadíes, peró quan es ben fet, tot passa i tot s'empassa, am ganes de dir: «Dónguimen més!» Son set actes, o més ben dit, set quadros, en que *no se sabe que admirar más*, si la fuetada que l'autor planta als putxinel-lis de la classe mitja, tot esqueixantse de

ríurer, o si, l'hermós, picant i agudíssim diálec qu'esmalta contínuament la saborosa comedia.

En quant a la interpretació, am tot hi faltarhi aquell *cachet* especial de les aceres del Boulevard, molt bé, per part de la Mariani, de la Paoli, d'en Massi i d'en Bertramo.

IL GIGANTE E I PIGMEI. — Es una comedia dramática d'en Buti, forsa ben feta, peró bon xic desigual i de la que no'n parlém am més detenció perque, francament, no'ns va agradar gaire.

I CORVI. — Això si qu'ens va agradar! Quin drama! I que'n sabía en Becque!... Alló es un bloc palpitant de vida, (válguins la frase, perque ja sabém que'ls blocs no palpiten) traslladat am tota justesa i clarividencia, a les taules, sense cops d'efecte, ni finals d'acte, ni faramalles de guardarropía, pera *épater le bourgeois*, babau per regla general, tan aquí com a París.

Aquella familia, demunt de la que's llensen famolencs, després de la mort del pare, tots els corbs de la societat, am l'intent, que logren, de ferla trossos i de menjárseli fins a la derrera filigarsa de carn, de diners i d'honradesa: aquell Tessier jesuític, solapat, jueu i miserable, (del que algún exemplar, ben conegut per cert, ne tenim a Barcelona, gracies a qui sigui, ja comensém a tenir de tot), que planta sa grapa, punxenta i descarnada, demunt de la criatura d'ánima més hermosa de la familia, la qual, després d'inútils esforsos pera desfersen, abaixa'l cap resignada a que la devorin a picades morals: aquella pobre Blanca, a qui fa tornar ximple l'esvahiment de les seves il·lusions de riquesa i d'amor: aquell manefla i enredaire de Bourdon, notari entremaliat, qu'empresona a la pobre gent, dintre dels fils imperceptibles quasi, peró d'una gran resistencia, de tota la trama curialesca; i en fi, tots els altres personatjes que contribuheixen a arrodonir aquesta obra mestre del teatre modern, alló es vida, veritat i obra artística sana, moderna.

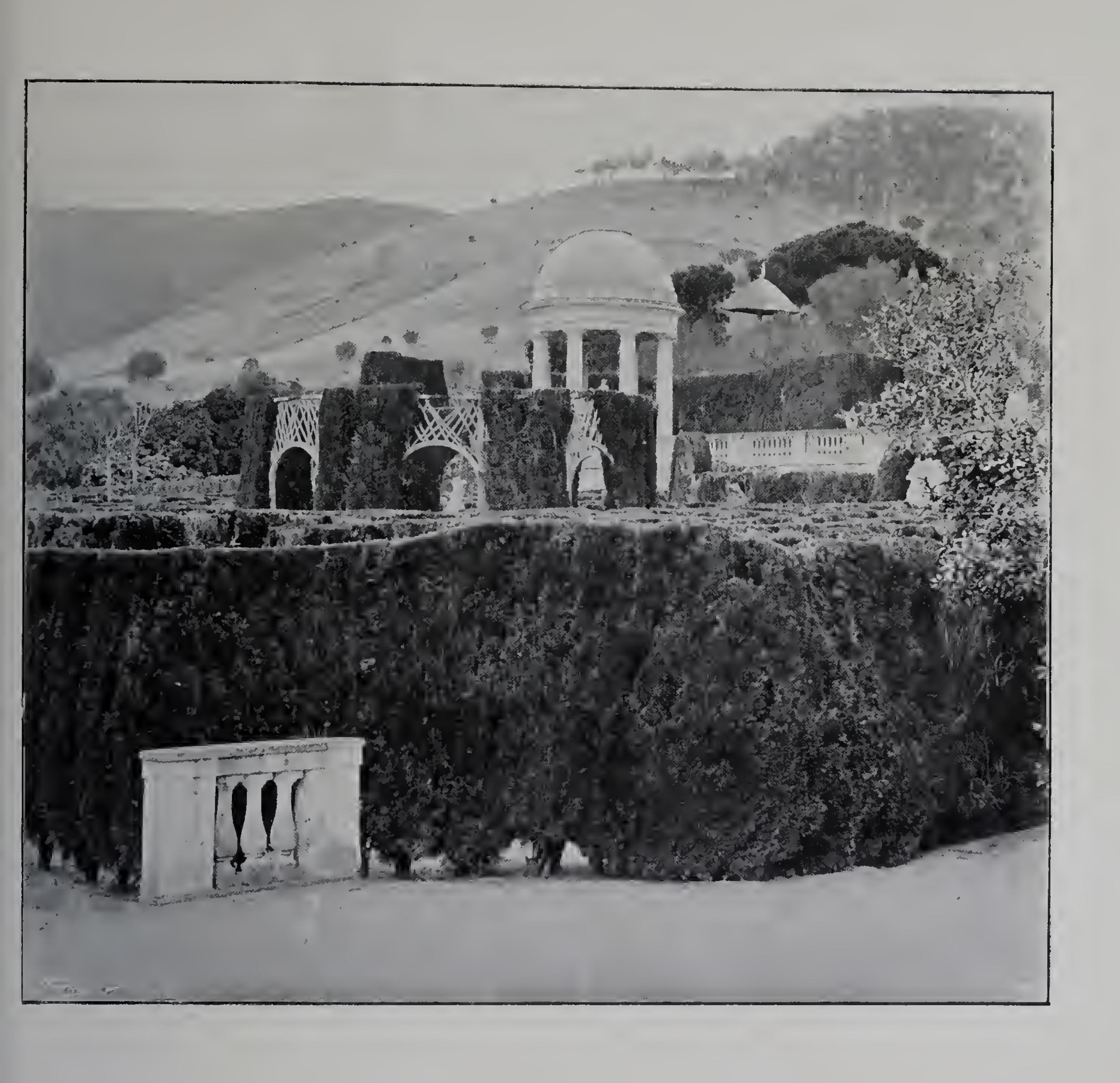
Ens hem de rendir a la evidencia. Rectifiquém ab molt de gust, lo que deiem més amunt. En el torneig dramátic i artístic, lliurat aquest istiu per la Mariani (representant a l'art dramátic italiá, francés, alemany i noruec, es a dir, europeu) i per la Guerrero (representant solzament a l'Espanya, rancia, passada de moda, anémica i malparada) ha guanyat qui havía de guanyar: la Mariani, garbosament dirigida per en Paladini, i airosament secundada per la Evelina Paoli, qu'es una artista de debó i de la que esperém molt, peró molt.

La interpretació de *I Corvi* acredita a una companyía. La Mariani va estar altament dramática en la gran escena final del tercer acte. Es lo millor que l'hi hem vist fer, i consti que ha fet coses molt ben fetes. La Paoli va fer una María interessantíssima. En Massi un Bourdon admirable i en Paladini — beneficiat aquella nit — un Tessier acabat, una barreija sinistre de Sylock i de Tartuffe. I are, gracies a tots per les bones vetllades qu'ens han fet passar i disfrutar.

UN DE LA PLATEA

LA COMPANYIA MARIANI. — La campanya de la companyía a qui dona nom la senyora Mariani, i'l prestigi de la seva autoritat el Director Paladini, ha acabat les seves tasques. — Poques companyíes dramátiques, poden alabarse de haber produhit en tant poc temps, un conjunt d'obres tant diverses e interessants per conceptes diferents; baix el punt de vista educatiu, les representacions que finiren el dia 28 del corrent, han sigut de les més profitoses i de les més aprofitades. Al costat d'algunes produccions del teatre modern italiá que'ns avansa de molts anys com a idees, la companyía Mariani-Paladini, ens ha fet coneixer produccions que farán rotllo durader, com la *Felicitá in un cantuccio*, i *Les corbeaux*, que no meresqueren l'aprobació dels corbs barcelonins.

Ens agreguém de tot cor, a les manifestacions de simpatía de les que foren objecte el senyor Paladini, la senyora Mariani i el seu marit, aixís com tota la companyía, en la que figuraven actors de verdader valor artístic, com son el senyor Bertramo, la senyora Paoli i'l senyor Massi.

JARDINS DEL LABERINTE.
FOTOGRAFÍA DEL M. D'ALFARRÁS

JARDINS DEL LABERINTE.
FOTOGRAFIA DEL M. D'ALFARRÁS

JARDINS DEL LABERINTE.
FOTOGRAFIA DEL M. D'ALFARRÁS

I al acabar, veig que dic lo mateix del *de la platea,* cosa que no'm sab greu i en fe de lo que firmo més avall.

DESCENTRALISACIÓ DE CRÍTICA. — Les representacions de *Mariucha* i les crítiques a les que ha donat lloc. han armat una serie de atacs i respostes que per are no s'aparten de la cortesía dels combats d'esgrima.

En fi de tot, es ja hora de que poguém dir lo que pensém honradament, sense por de perdrer destinos ni'ls dictats de graciosos, que son maneres hábils i fácils de passar els esculls de la crítica. — Si els autors i les companyíes poderoses ho havíen de creurer, procurarien que a cada estreno de Madrit, hi anessin redactors d'aqui i d'altres poblacions, am tanta raó com la que ells tenen per enviarne aquí, i publicar edicions en les ciutats importants, que no anyadeixen res a la llarga historia del atrás periodístic de la nostra terra.

EL DEL GALLINER

El laberinto

EL Sr. Marqués de Alfarrás y de Lupiá como sucesor de la Casa de Roger y éste de la de Vallsecha desde más de cinco siglos posee esta casa de campo.

Fué señor de aquélla el jurisconsulto barcelonés Jaime de Vallsecha, señor en aquel entonces de la torre «Subirana», que así se la llamaba por la gran torre que existía y de la que se conserva una gran parte dentro del edificio que posee el Sr. D. Juan Desvalls y de Amat, actual Marqués de Alfarrás y de Lupiá; y cuya casa de campo ha sido durante un siglo admiración de propios y extraños.

Los antiguos dueños tenían establecidas muchas de sus tierras á diferentes particulares en que se hallaban construídos varios mansos y casas á ella contiguos, siendo sus colonos, hombres propios y afocados á dichos señores á quienes pagaban sus correspondientes censos, servidumbres y diezmos en todo el distrito de aquel territorio llamado de San Ginés de Agudells y también Horta.

Cuando la referida finca pasó á los antecesores del Sr. Marqués, se la denominó *torre de Lupiá* por existir la torre mencionada junto á la casa de labranza y otros cuerpos de edificio que fueron modificándose paulatinamente.

Data la torre de gran antigüedad y según los documentos que se custodian en el archivo del Sr. Marqués, tomó posesión de aquella fortaleza el jurisconsulto Jaime Vallsecha en 1377.

Este documento fué autorizado por el notario barcelonés Francisco Ladernosa en Barcelona á 6 de Mayo de 1377, el mismo año en que se hizo una confesión de «homes propis» (siervos de la gleba), con la prestación de homenage correspondiente.

Esta torre en su principio se encontraba aislada y sin edificios para habitaciones en su contorno; la puerta de entrada se hallaba á cuarenta palmos del suelo y se ascendía á ella por medio de una escalera portátil de cuerda ó madera; en su primera bóveda ó techo había un agujero circular á propósito para escondrijo; estaba rodeada de aspilleras y terminaba con una especie de terrado cubierto exprofeso para la defensa.—Próximo á la torre existía un edificio en forma de templo que posteriormente quedó amalgamado con otros que fueron construyéndose.

Los hermosos jardines, parque y Laberinto comenzaron á iniciarse á últimos del siglo XVIII y en 24 de Octubre del año 1793, el señor don Juan Antonio Desvalls, Marqués de Lupiá, dispuso el comienzo del arreglo de las paredes y escavaciones que se confiaron al maestro de obras Andrés Valls sucesor de Jaime Valls, que fué quien comenzó las paredes de cerca en el año 1791; duraron estas si bien con algunos intervalos hasta el año 1799.

En las cuentas presentadas, hay tres partidas que se refieren al juego del Laberinto cuyo

cerco de cipreses se construyó y sembró durante el espacio de 1797 á 99 en que se construyeron los conductos para el desagüe.—En 1792, según consta de unos pactos entre el Sr. Marqués y el hortelano, se impone á éste la obligación del cuidado de los bojes y chipreses, lo que indica el comienzo ó preparación del cuadro del Laberinto que ha dado nombre á la finca.

D. Juan Desvalls, Marqués de Lupiá y de Alfarrás, presidente que fué de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, ideó estas mejoras, no solo con el fin de hermosear aquellos jardines, sí que también con el benéfico objeto de ausiliar á los muchos infelices que estaban sin trabajo á causa de la guerra con los ingleses y de la crísis que estaba pasando España durante el final de aquel siglo y principios del siguiente.

El trazado y plano de los jardines, de sus fuentes y cascadas, de las glorietas, templetes, galerías, etc., fueron ideados y ejecutados por el ingeniero italiano Domingo Bagutti que firmó el dibujo de la fuente Egeria en 1804, fuente que está construída sobre el gran estanque del Parque Laberinto.—El mismo Bagutti fué autor del plano del bosque, de los templetes griegos y de las demás construcciones y estátuas que adornan aquella hermosa granja.

La pericia del ingeniero Bagutti y la ilustración notoria del Sr. D. Juan A. Desvalls, maestro en ciencias naturales y Artes, eran los más apropósito para la concepción de aquellos hermosos jardines que fueron dotados y enriquecidos de muchas plantas exóticas y desconocidas, encerradas en grandes invernáculos que hizo construir el mencionado Sr. Marqués. Situada esta hermosa propiedad en una posición topográfica bastante elevada desde la cual se domina toda la campiña, se vé en lontananza á Barcelona y en último término del horizonte el mar, que contrasta de un modo sorprendente con las vistas de los montes que cubiertos de vegetación se divisan á espaldas de los jardines. Al entrar en la propiedad se encuentra un grandioso patio con estanque y juego de aguas en el centro que da frente á la fachada, á cuya izquierda se halla la capilla con el panteón de la familia de tan ilustre casa.

A la entrada de los jardines se halla la plaza de los Leones, construído á mediados del siglo pasado, en conmemoración de la visita efectuada por los reyes Fernando VII y su esposa doña Amalia.

A la entrada del Laberinto, de cuya construcción se tiene ya noticia, se halla colocada una lápida de marmol cuya inscripción expresa las siguientes palabras:

Entra, saldrás sin rodeo
el laberinto es sencillo,
no es menester el ovillo
que dió Ariadna á Teseo.

En los espaciosos terraplenes de la terraza se hallan las estátuas de Elisa y Artemisa bajo dos elegantes templetes, varios bustos y bajo relieves de mármol con varios juegos de agua; próximo á este sitio hállase la cueva en la que en medio de una copiosa lluvia aparece la ninfa llamada Eco, entre rocas, y en una de aquellas se lee lo siguiente:

De un ardiente frenesí
Eco y Narciso abrazados,
fallecen enamorados,
ella de él y él de sí (1).

En frente hállase un estanque circular con elevado surtidor.

Conforme se va subiendo en dirección á la montaña se halla un extenso estanque en forma de canal que circuye gran parte de los jardines y que fué construído en 1853; la profundidad de diez y seis palmos permite el paseo en bote.—Tiene catorce grifos de agua, diferentes puentes de mampostería y dos rústicos, uno de estos giratorio con objeto de entrar á una isla microscópica en el centro de la cual se halla un kiosco rústico con ventanales de cristales de diversos colores para gozar del encantador panorama que se divisa. Sigue una magnífica escalinata con otros diversos bustos y jarrones de mármol, que conduce á una hermosa glorieta, que á usanza de los templos griegos parece sentada en la cumbre de una colina, según se destaca graciosamente sobre los demás objetos y matizados grupos de árboles.—Este templete es una fiel imitación de arquitectura jónica, interior y exteriormente es-

(1) Tenga en cuenta el lector que al efectuar estas bellezas artísticas reinaba el más exagerado romanticismo.

JARDINS DEL LABERINTE — FOTOGRAFÍA DEL M. D'ALFARRÁS

tucado, con elegantes columnas, estátuas y bajo-relieves al pie de la cual se lee: «El día 10 de Octubre del año 1802 D. Juan Antonio Desvalls y de Ardena, Marqués de Lupiá y Alfarrás dueño de esta casa de campo, tuvo la satisfacción de que con el fin de ver este sitio de recreo, le honraran con su presencia las Reales personas de sus Soberanos los S. S. Don Carlos IV y D.ª María Luisa de Borbón, los S. S. Sres. Príncipes de Asturias D. Fernando y D.ª María Antonia de Nápoles, los Sres. Infantes de España D. Carlos y D. Francisco de Paula, el Sr. D. Luis I rey de Etruria y el Infante de España D. Antonio Pascual, hallándose á la sazón la Córte en Barcelona con el plausible motivo de la celebración de los augustos casamientos de los Serenísimos S. S. Príncipes de Asturias y del S. Príncipe heredero de Nápoles D. Francisco Genaro con la señora Infanta de España doña María Isabel y para perpetuar la memoria de un día tan feliz puso este monumento». La parte superior se halla coronada de un friso con grupos de graciosas figuras y trofeos que representan la agricultura y las artes á que se refieren las siguientes inscripciones: *Artis naturæque parit concordia pulchrium* y en su dorso: *Ars concors fœtum naturæ matris adumbrat.*—En una de las puertas dice: *Nostra neque erubuit silvas habitare Thalía*, y en la otra: *¡O nullo turbata dolo pax hospita ruris!* En la sala interior hay cuatro puertas colaterales con cuatro estátuas colocadas con nicho y el retrato del Marqués fundador: Este bajo-relieve está circuido de varias musas.—Al pié del propio edificio, hay un grandioso estanque de unos cuatrocientos palmos y veinticinco de profundidad con otra lápida de mármol y la siguiente inscripción: *Hoc terræ sitienti marchio ruris delitiarum amator auxilium paravit. A. D. 1794.*—A continuación existen otros estanques con juegos de agua y debajo un arco tosco de piedra y en verde alfombrado la estátua de la ninfa Egeria sentada en el suelo; remata estos bellos jardines un bosque natural cuya espesura forma el fondo de este magnífico parque.

A más de los monumentos indicados, existen en esta propiedad una infinidad de caprichos ideados por sus propietarios, así ocurre con la sencilla cabaña que se cobija bajo copu-

dos árboles, en cuya habitación interior aparece la simpática figura de un antiguo colono vestido á la usanza de nuestros labriegos.—Otra cabaña llama la atención de los visitantes situada esta en un hermoso y delicioso fondo de torrente y arboleda, figurando un viejo cementerio: hállase una modesta ermita en cuyo interior se vislumbra un monje en oración con el libro de rezo en la mano: la soledad, lo adecuado del cuadro y la figura de tamaño natural del monje forman un contraste que impresiona y cautiva. Muy cerca de la casa del ermitaño había un corpulento roble con una mesa suspendida al centro que estaba rodeada de bancos, otro árbol con una capilla dentro del tronco figurando un *ex-voto* con la imágen de la Virgen, y una vieja higuera que aún se conserva y de cuyo tronco se vé manar el agua.

No es de extrañar que los jardines de este sitio semi-Real, hayan sido visitados y admirados por extranjeros y nacionales y que entre éstos últimos, los barceloneses en especial, hayan sido entusiastas visitantes de tales maravillas pues maravilloso fué el Laberinto en el trascurso de últimos del siglo XVIII y durante el siglo XIX.

La bella posesión de los señores de Alfarrás tiene para la mayor parte de los catalanes que nacimos á mediados del siglo XIX un singular encanto difícil de explicar y más difícil aún de hacerlo comprender á las almas vulgares y á los que participando del materialismo de la época actual hallan poco solaz en las bellezas naturales, las que armonizadas con las fábulas de la mitología, la poesía y las bellas-artes forman el armónico conjunto que ostenta el Laberinto y que tantos recuerdos encierra dentro de sus antiguos muros.

Ejemplo evidente de aquella bella Arcadia es la entrevista efectuada por el rey Carlos IV al entonces Marqués de Alfarrás al cual dirigió las palabras siguientes: «Marqués, esto es magnífico pero me parece *mucho* para un particular.—Efectivamente, señor, repuso el ilustre Marqués, es mucho para un particular, como Vuestra Majestad dice, pero es *poco* para ofrecer á un Monarca». Este diálogo explica sin embargo la grandeza de esa hermosa posesión comparada en otro tiempo á los más bellos sitios Reales.

Hoy día, el Laberinto con los adelantos del siglo actual no puede citarse como maravilla al lado de los grandiosos parques que existen en Europa; en cambio es de admirar por el ambiente poético que allí se respira especialmente en la estación de verano en que la familia del señor Marqués pasa en la quinta de sus mayores, deliciosos días, prefiriendo la tranquilidad de aquel ameno sitio al bullicio de los establecimientos veraniegos del extranjero.

FRANCISCO DE A. DE BOFARULL

Whistler †

HA mort a Chelsea, aprop de Londres, el famós pintor Nord-americá, James Abbot Mac-Neill Whistler. — Amb aquestes quantes paraules n'hi haurie prou per donar compte de la seva desaparició d'entre'l món dels vius, si no prescindíssim en aquest cas, com en tots els possibles, de les poques aspiracions artístiques reals que son les corrents per aquí. Prescindint-ne i donant a la gran personalitat artística l'importancia que ja té per tot arreu, no titubeijem en dir que l'obra den Whistler, nom amb el que tot curtament se'l coneix, es de les que figuren en la dotzena de les que poden aspirar als primers llocs, que's disputarán silenciosament una inmortalitat humanament durable, entre les produccions pictóriques del sigle XIX.

El pintor quines obres ja frueixen de la gloria dels Museus i de les grans coleccions, si tenie grans qualitats americanes, era més per atavisme i per materialitat de naixensa que per resultant de la costum o de l'educació. Nascut en 1834, a Lowell població del Massachussetts, un dels Estats de l'Unió més avansat

en civilisació moral i material, foren els seus pares, descendents d'antigues families americanes dels Estats de la Louisiana, encara que d'arrel irlandesa per part de pare i escocesa per la de la mare. En el moment del daltabaix que trastorná els Estats Units produhint la guerra de cessessió, el pare qu'era inginyer, esperá la represa de la normalitat anantsen a Europa i la primera educació, la rebé el futur gran pintor, a Sant Petersburg. — Arribat a l'adolescencia i seguint una costum de familia, entrá a l'Academia militar americana, de West-Point, en la que adquirí molts coneixements que mai fan nosa i un esperit belicós que no l'ha deixat durant tota la seva vida, més no fou possible que l'esprit artificialment militar ofegués les grans condicions naturals d'un organisme creat per ser un artiste de primer ordre i com ell deie, potser per humorisme, quan sent oficial treballava en la confecció dels planos d'Estat Major, a Washington, les mans se n'hi anaven a posar montanyes en moltes planures i a harmonisar estéticament les curves de les costes. — Afortunadament per les armes i les arts, tingué el valor de arreconar l'espasa i'ls compassos i sen aná a Paris aont durant alguns anys, en mitx de una lliure vida bohemia, trevallá ardorosament en el taller del intelectual pintor Gleyre, en el que també comensaven les seves glorioses carreres aquells altres dos pintors tant poc coneguts entre nosaltres, que s'anomenaren Degas, i Fantin Latour.

A Paris, trevallá i publicá les primeres *puntes seques* (1) conegudes amb el nom de *French set*, en 1859 i per aquells temps exposá a l'Academia Reial de Londres, un quadro encara ortodoxe de factura, que representa una senyora tocant el piano mentres se l'escolta una nena dreta i apoiada en l'harmoniós instrument. Dos anys més tard, enviá al únic Saló de pintura que hi havía a Paris, el seu quadro ja artísticament revolucionari, *The little Girl*, que naturalment fou rebutjat per les ilustres nulitats que formaven el jurat d'admissió, pero que tingué la més gran anomenada en el famós saló dels refusats organisat en un pis del Boulevard Montmartre, per ell, en Manet, Degas, Sisley, Pissarro i Zandomeneghi, que defensá el jove Zola am la vehemencia que l'hi era peculiar. Disgustat per l'acullida negativa dels parisencs, feu una excursió a Londres i seduhit per les harmonioses hermosures de les vores del Támessis, fixá la seva residencia a Chelsea, aon acaba de morir. D'aquelles terres plenes de delicadeses de color, ne tragué la seva serie de *Nocturnes*. entre'ls que ha quedat com a mostra notable, el que feu impressionat per els focs artificials en els jardins de Cremorne, titulat: «Nocturn en negre i or», manera de senyalar les seves obres que feu fortuna entre els badocs i snobs i que tot atraient les multituts indiferents, el feu apreciar d'alguns coneixedors i artistes, comensant a correr el nom de *Whistlerisme* amb el que's coneixie la manera de sentir l'art traduhit per el seu temperament.

(1) Aiguafort gravat am la *punta seca* del buril sobre una planxa d'aram sense vernís.

I amb aquest comensament d'éxit, nasqueren junt amb els primers admiradors, els primers enemics, entre'ls que's contá al gran artiste idealiste, John Ruskin, enemistat que s'enveriná més i més fins a pendrer proporcions comparables am les de les lluites wagnerianes. El moment culminant de aquesta guerra artística, fou la de la publicació del *Ten o clock*. que ve a ser una mena de credo Whistleriá, a la que fa joc del costat Ruskiniá. el *Fors clavigera*. Finalment el pintor s'endugué els partidaris en forsa i qualitat, publicant l'agudíssima sátira titulada: *Gentle art of Making Enemies*, am la qu'efectivament s'en creá molts i de cuidado.

Aquest esprit de lluita que l'ajudá moltíssim a ferse célebre, l'hi valgué diferents disgustos qu'ell sabie girar en descrédit dels seus enemics i entre'ls més notables, hi há el procés en danys i perjudicis que promogué contra Lord Eden, per haberse aquest negat a pagar doscentes guinees per un retrato de Lady Eden. En el procés que fou lo més ruidós possible, testimonarien els més célebres pintors i crítics (1) sense que's pogués arribar a una conclussió, com es natural en materia d'art. De tots modos, la mala contesta den Whistler al *Attorney general*, Sir John Holker, es d'a-

(1) A Inglaterra n'hi han.

quelles que queden i fins s'imiten per ingenis de segona má. Preguntant-li el fiscal de S. M., en quant temps había pintat el retrato de Lady Eden, contestá el pintor que en un dia i que potser l'habia retocat un xic un altre dia, (1) contesta que naturalment no cabie en la perruca del digne funcionari que l'interpelá fortament per tenir l'atreviment de demanar un jornal de doscentes guinees i una indemnisació de mil, per *depredació de mercaderia*, a lo que contestá modestament l'Whistler, dient que les demanave per el valor d'una experiencia que representave tota una vida. (2) I amb aixó, si no guanyá'l procés, adquirí la consideració de tots els oients inteligents. L'obra, fou trocejada i ara Lord Eden o els seus hereus se'n deuen escruixir, perqué se la podrien vendrer amb un interés del capital que no dona cap negoci.

En un altra ocasió, un jurat de Munic, l'hi doná una medalla de segona classe a la qu'ell respongué donant al jurat, gracies de la mateixa segona classe.

Es també curiosa i gráfica la frase am la que doná per disolta la Societat británica d'artistes, dient: *queda en peu la Societat británica; els artistes, desapareixen.*

Fora llarc citar els fets d'aquest género que realisá durant la seva actívissima vida, pero per acabar, convé indicar el més notable, que l'hi conquistá el decidit favor de totes les opinions i que fou en ocasió de celebrar una triomfal exposició a Londres, en la que a sota de cada quadro hi habie uns altres quadrets am les crítiques que cada obra habie merescut i que com se pot suposar ni per casualitat tenien cap punt de contacte entre elles ni gaire que veurer am les obres en sí. L'esclat de riurer fou d'aquells qu'axafen a les victimes, perqué no's tracta d'un acte de graciós, si no de l'obra d'un home que presenta seriament tota una vida de conciencia i de lluita, i a les hores lo que fá riurer, es la nimietat de la crítica injusta, per formal que sigui. L'Whistler, era d'aquells que mai se prenie de serio les coses que fan riurer, encara que sovint rigués de coses series.

(1) About a day. I may have put a few touches to it next day.
(2) I ask it for the knowledge of a lifetime.

Aquest criteri empleá am lo que l'hi succehí a Madrid, quan en Durand Ruel enviá l'esplendit retrato del que'n publiquém en el present número una reproducció; l'obra, potser l'obra capdal de la seva vida, no meresqué ni una menció, esceptuant la den Rodrigo Soriano que aleshores feie afortunadament de crític i quan els amics l'hi feien comentaris per provocar una resposta del genial pintor, la formulave dient qu'era molt natural que els espanyols no fessin cas d'un deixeble aprofitat de Velázquez i de Goya.

El quadro, figurá en el primer Saló del Camp de Mars, del que'n fou un dels fundadors en 1890, i l'Estat francés escepcionalment encertat, l'adquirí i'l colocá en el Museu del Luxemburg, del que'n sortirá dintre deu anys pera fruir la gloria bastant definitiva del Louvre, am l'Olympia den Manet i altres obres dels refusats de 1861.

Entre les obres més conegudes den Whistler se conta un sensacional retrato de *Carlyle* que possekeix el Museu de Glasgow, una serie de vintissis puntes seques de Venecia, que son una maravella, el retrato de Miss Alexander, el de Lady Archibald Campbell i molts altres que per haber passat de les seves mans a les dels afortunats possehidors particulars, encara no son prou conegudes.

Entre les distincions que obtingué, conta el títol de Sociétaire del *Champ de Mars.* i de la Academia de Sant Lluc, de Roma, la Creu de oficial de la llegió d'honor de Fransa, quina roseta no deixava ni sota l'orquídea extraordinaria que sovint portava al trau, l'ordre de Sant Miquel i la de la corona d'Italia i'l títol d'académic de les de Baviera i d'Escocia i moltes altres, entre les que no hi ha ni un ditet de cinta espanyola per aquell admirador i deixeble moral dels nostres grans pintors, devoció que compartien amb els artistes inglesos Lawrence, Turner, Reynolds, Gainsborough i Romney.

En aqueix oblit, compartía l'indiferencia espanyola la direcció dels grans museus de Londres, que com diu molt bé un dels millors escriptors d'art, d'Inglaterra, succeheix que mentres les provincies, Fransa i América tenen grans obres del mestre, els museus de

LA MARE DEL AUTOR. FAMÓS QUADRO DE WHISTLER ÷
MUSEU DEL LUXEMBURG

Londres se quedaven sense cap, discutint estérilment si l'Whistler era un geni o un *farceur*.

L'home que coneixiem molt de vista i de obres, que son les úniques relacions afectuoses que poden establirse entre grans homens i tristos mortals, era durant els últims vint anys, un original cada vegada més vellet, més refinadament elegant, més arrugat, pintat i empolvat. De la vora, la veu era aguda, estrident com la d'uns ferrets i repartint un ofegador flaire de perfums sibarítics, que'l feien extraordinariament antipátic; mes els ulls, uns ulls d'áliga jove amagats en un cós de gloriós carcamal, perdonaven totes les antipatíes instintives; esplicaven l'excelsitut de la seva obra.

Aquesta, no som nosaltres els destinats a esplicarla ni definirla; d'aquesta feina, ja se'n va cuidar ell i de tal manera, que fore inútil comentarla en paraules, tant per els que ja la entenen i per xó no ho necessiten, com per els que no l'entendrien ni veient-la i que per xó tampoc sen curen. En els frisos dels grans museus del món, s'hi té d'anyadir un nom més.

Pinzell

Joaquim Cabot

El president de la sólida, de la clássica institució de cant, que porta el nom d'*Orfeó Catalá*, es un *artiste*. No cal fer-li cap mercé per atribuir-li aquesta calificació, que molts demostren no mereixer de tant com breguen per obtenirla.

En Joaquím Cabot, ha viscut en mitx d'un dels ambents que sempre i per tot arreu, han derivat més vocacions d'art. Es aquest ambent, la joiería; d'ella n'ha tret ademés del gust esquisit i refinat que's veu en tot lo que en el ram del seu ofici esculleix, aquelles altres idees artístiques que's tradueixen en aspiracions i trevalls incansables en pro del major espandiment de l'art de la terra. L'excursionisme que fa estimar lo que'ns rodeja, qu'acostuma a les alsades, als espais infinits, als horitzons llunyans; l'*Orfeó* que manté vibrant el ressó de les cansons que de la terra han nascut: aquestes son les aficions a les que en Joaquím Cabot ha dedicat molta part de les seves energíes.

Mes la costum de admirar les gemmes engalsades en metalls preciosos es tant germana de la poesía, que de tot temps en Cabot ha sigut un lapidari de la paraula, tallant i obrin llums a les idees fins a brollarne les cares armonioses de les rimes.

De tots aquests trevalls, com ell mateix diu en una carta escrita a n'en Francesch Matheu, n'ha fet una tria, publicantla en un volumet d'aspecte airós quin títol *A cop calent*, enclou l'estat d'esprit a quin impuls ha obeit l'inspiració del poeta. Les composicions agrupades sota noms de flors ben significatives, demostren totes la forsa de sensacions de l'autor i aquell gust que en tots els seus gustos ha demostrat.

Nicolau Serrafina

Noves & velles

Benito Perez Galdós. — El seu retrato dibuixat per en Casas, es el que repartim com facsímil, advertint que fora dels merits artístics e iconográfics que pugui tenir, posseheix el de ser la primera prova de fotogravat tirada am máquina ordinaria, sobre paper de fil sense mullar, proves d'una bellesa plástica que mai tindrá el malehit paper lluent que totes les revistes, inclus la nostra, se veuen obligades a emplear.

ALS SUSCRIPTORS DE BARCELONA. —Desde'l present número, queda encarregat del repartiment de **Pèl & Ploma**, al domicili exacte dels suscriptors, l'establiment conegut amb el nom de Faians Catalá, Granvia, 289, aon poden ferse les reclamacions. Els números anirán protegits per un sobre clos, qu'assegurará la recepció de números nets e intactes. Les llibreríes que ens han afavorit am nombroses suscripcions, continuarán com es natural, servint als seus clients en les condicions actuals.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA. — Per falta material d'espai, no poguerem saludar en el moment de la seva aparició, al nou company de la prempsa ilustrada barcelonina. La *Ilustració Catalana*, es sino la matexa que's publicá durant tants anys, l'esperit mateix de aquella publicació que com l'actual, dirigie en Francesch Matheu. Filles de les mateixes máquines, l'*Ilustració Catalana* i'l **Pèl & Ploma**, responen a finalitats diferents, mes no oposades. Per aquest sol motiu si no n'hi haguessin d'altres d'ordre més elevat, saludém l'aparició del nou semmanari ilustrat, com un element qu'afavorirá la dificultosa tasca d'atraurer l'esprit públic cap a les corrents artístiques, en les que'ns movém. Rebi l'*Ilustració Catalana*, els més sincers desitjos de prosperitat i llarga vida.

NUESTROS GRABADOS.—Estudio para una estátua fúnebre, por José Llimona, pág. 193. — Maleina, busto decorativo, por Lamberto Escaler, pág. 197. — El beso perdido, busto decorativo, por Lamberto Escaler, pág. 200. — Nurion, mascarilla decorativa, por Lamberto Escaler, pág. 201. — Vasija decorativa, por Lamberto Escaler, pág. 203. — Invierno, medallón decorativo, por Lamberto Escaler, pág. 204. — Joaquín Cabot, presidente del Orfeón Catalán, dibujo de R. Casas, pág. 205. — Estudio de mujer, dibujo de R. Casas, pág. 208. — Boceto para el monumento del Dr. Robert, por José Llimona, pág. 210.— Jardines del Laberinto, cinco fotografías por el Marqués de Alfarrás, pág. 211, 213, 214, 215 i 218. — *La madre del autor*, famoso cuadro de Whistler; Museo del Luxemburgo, pág. 222.

LA CASA DE LES INFANTAS.—L'excitació que dirigiem als aficionats, en el número de Febrer, sembla que ha donat resultat. Un marxant d'antigüetats, de París, ha adquirit éls materials artístics de la casa *de las infantas*, de Saragossa, per l'*enorme* cantitat de sis mil pessetes!! La mitat del preu d'una *tribuna* de les que's fan a les cases de Barcelona.

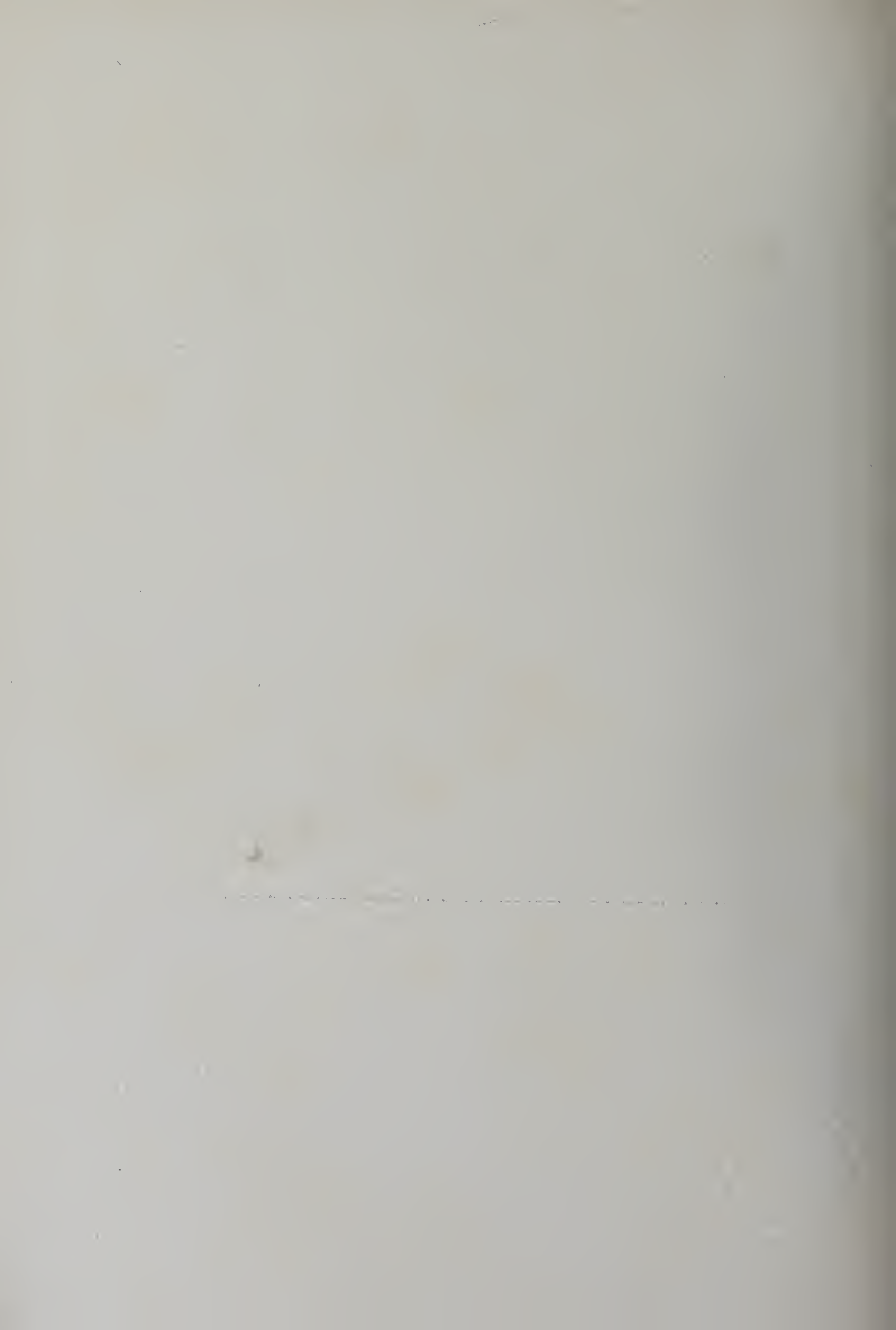
VISITA. — M. Eugène Montfort, redactor de la *Revue Naturiste* i de la *Revue de revues*, ha vingut durant el present mes a Barcelona, per coneixer la ciutat i un xic del seu esprit. L'ilustrat autor de *La Beauté moderne*, ens afavori ab la seva visita.

TEATRE ÍNTIM. — Els artistes aficionats i *profesionals*, que dirigeix l'Adrià Gual, preparen una serie de representacions diaries, que podrán fer factible una campanya de dos mesos.

REPRESENTACIONS ESCEPCIONALS — Un grupo d'eminents artistes inglesos dirijits per el gran dibuixant Walter Crane, comensará dintre poc, una serie de representacions teatrals quina presentació será lo millor que s'haurá vist. Les representacions tindrán lloc cada diumenge a Londres i's comensarán amb una obra d'Eurípides.

NOS GRAVURES. — Statue funéraire, ebauchée, par Joseph Llimona, pag. 193. — Maleïne, buste décoratif, par Lambert Escaler, pag. 197. — Le baiser perdu, buste décoratif, par Lambert Escaler, pag. 200. — Nurion, masque décoratif, par Lambert Escaler, pag. 201. — Vase décoratif, par Lambert Escaler, pag. 203. — L'Hiver. Medaillon décoratif, par Lambert Escaler, pag. 204. — J. Cabot, president de l'Orpheon catalan, de Barcelone; dessin de R. Casas, pag. 205. — Etude, dessin de R. Casas, pag. 208.—Maquette du monument au Dr. Robert, par Joseph Llimona, pag. 210. — Jardins du Labyrinthe, cinq photographies, par le Marquis d'Alfarrás, pags. 211, 213, 214, 215, 218. — *La mère de l'Auteur*, tableau de Whistler; Musée du Luxembourg, pag. 222.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

Angel Guimerá

DINTRE del renaixement literari de Catalunya, iniciat ab la creació dels Jocs Florals, es en Guimerá una de les figures capdals, per no dir la capdal, i avui per avui, potser el poeta més eminent de la terra espanyola.

La qualitat primordial, la que sobrepuja a totes les demés qualitats artístiques d'en Guimera, es la de ser un poeta en tota la extensió de la paraula. Aquest aspecte de la seva personalitat literaria se manifesta sempre en totes ses obres. Sos drames, fins els que tenen més apariencies d'obres teatrals, no son en el fons més que poemes dialogats en els que hi batega sempre aquell estre fogós, ferreny y cantellut, per dir-ho axís, barreja corprenedora de poesía esquisida y d'humanisme palpitant, tant característic del poeta. Sos discursos polítics, encaminats tots ells a la reivindicació de la personalitat de Catalunya, son odes vibrantes d'un patriotisme que crema, com la flamarada d'una antorxa incendiaria y d'una precisió i sobrietat de conceptes, imatges i comparacions que la majoría de sos párrafs, sinó fan sanc, couen com una brunzenta fuetada. I en ses poesíes íntimes, históriques, fantástiques, patriótiques i bíbliques, s'hi condensen, d'un modo admirable, les qualitats arreu escampades en ses obres d'altre categoría.

Encara que la naixensa d'en Guimerá s'escaigué a Canarias, el poeta fou portat per sos pares a Catalunya, a la edat de set anys, i la estimació per ella, fou tant gran que no es pas exageració el consignar que pocs catalans s'haurán estimat i s'estiman tant a sa patria natural com el nostre gran poeta s'estima a sa patria *adoptiva*.

En l'any 1877 va ressonar ab ressó de gloria el nom d'en Guimerá a Barcelona, doncs havía guanyat els tres premis en els Jocs Florals. La magestuosa composició llegendaria: *L'any mil*, que avui publica **Pèl & Ploma**, obtingué el premi de la Flor natural; la titulada *Romiatge*, el premi de la Viola; i la que s'anomena: *Lo derrer plant d'en Claris*, el premi de la Englantina. El poeta fou declarat en el mateix certámen *Mestre en Gay Saber*.

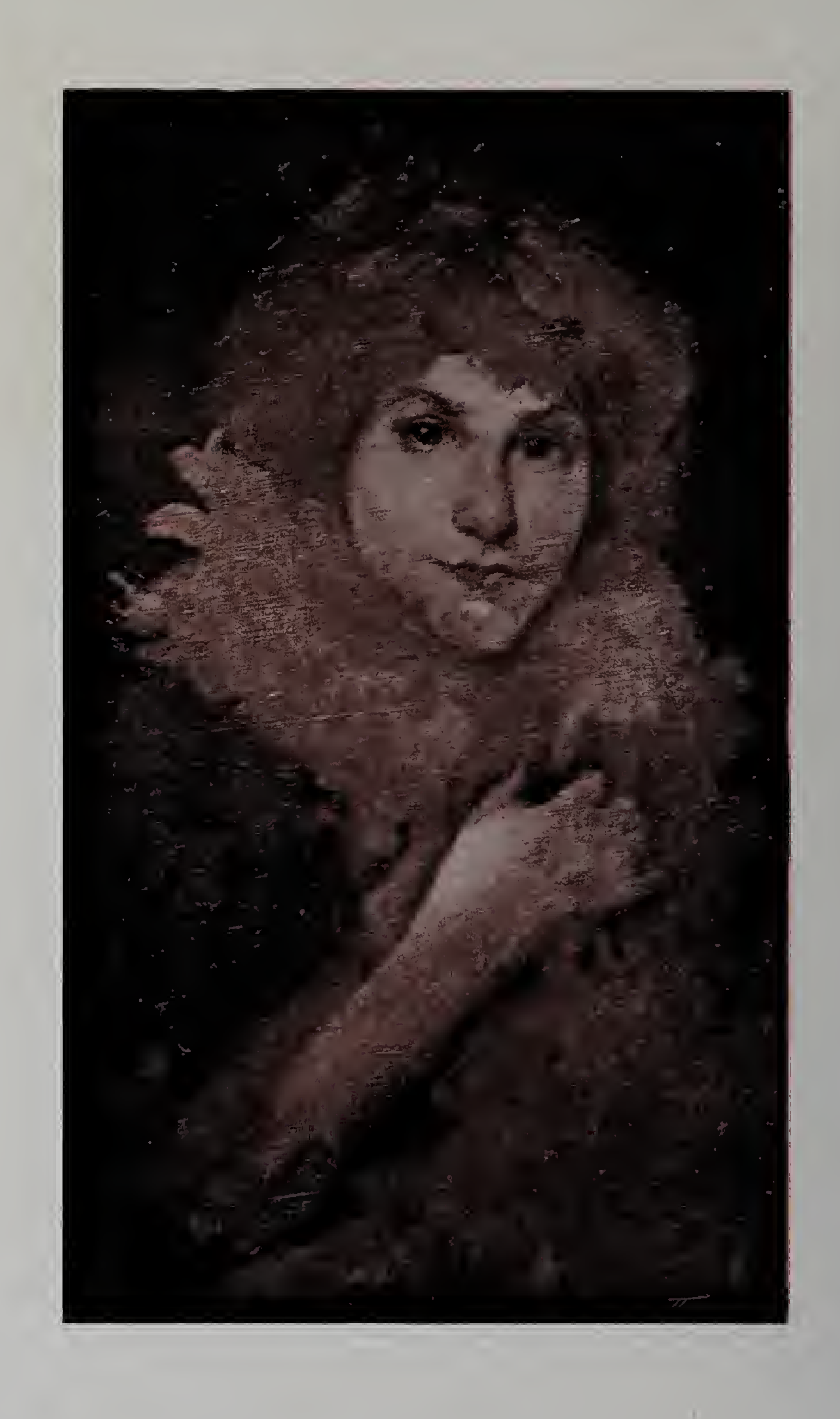
Desde aleshores en Guimerá dedica ses preferencies al teatre y en ell hi obté els més sorollosos éxits. Les tragedies: *Lo fill del Rey*, *Mar y Cel*, *Rey y Monjo* y *L'ánima morta*, animades d'una potencia trágica y d'una poesía profonda, que recordan les que informan les obres de Shakespeare i'ls drames de Víctor Hugo, triomfan per tot arreu i son traduhides al castellá i al italiá i representades ab gran éxit. Els drames *María Rosa*, *Terra-baixa* (aquesta ha sigut traduhida al francés i representada a París), *La festa del blat* i *La Filla del mar*, axís com el poema dramátic: *Jesús de Nazareth*, contribueixen a fomentar sólidament la reputació del poeta-dramaturc i ab els drames, recentment estrenats, *La Pecadora* i *Aigua que corre*, el poeta épic, per excelencia, intenta, ab fortuna y éxit, el drama a la moderna.

Entre sos discursos mereixen menció especial els llegits com a President dels Jocs Florals de 1889 y com a President del Ateneu Barcelonés, en la sessió inaugural del curs de 1896-1897. Son tots dos veritables obres mestres.

Convé esmentar entre ses poesíes íntimes la titulada *Recorts*, que avui publiquém, *La última carta*, *Tránzit*, *Als cinc anys*, i *Mort de la monja;* entre les de carácter patriótic: *El cap d'en Joseph Moragas*, *Poblet*, é *Indíbil i Mandoni;* entre les históriques i fantástiques: *Cleopatra*, *En lo desert*, *Cant del diable*, *L'any mil*, *Mort del joglar* i'l *Comte de Gers;* i entre les bíbliques: *María de Magdala*, *La dona adúltera*, *Jesús al cel*, *Jale i David*.

Tal es en poques paraules la personalitat del mestre Guimerá; quin retrato dibuixat per en Casas publica avui **Pèl & Ploma** i quines obres honoran en grau altíssim a Catalunya.

S. V.

LA RATETA. QUADRO DE M. N. WHISTLER †

NOCTURN. VALPARAISO (INDIANA, E. U.) PER M. N. WHISTLER †

L'any mil

(Flor natural. Jocs Barcelona 1877)

Era en lo temps en que las neus primeras
las grogas faldas dels turons baixavan;
y en amples collas, volejant lleugeras,
las aus sense patria sobre'l mar passavan.

Monjos y frares en tropell seguían
los burchs tranquils barbotejant absoltas,
y'ls nins poruchs los veyan que's perdían
dels alts castells per las negrencas voltas.

Jorns y més jorns que en núvols se desfeya
l'encens més pur en los sagrats retaulas;
y als vells abats tota la nit se'ls veya
dels psalms eterns escorcollant paraulas.

Los senys brandavan ab la veu plorosa;
l'or dels magnats los monastirs omplía;
y'l trist vassall vora la llar fumosa
los jorns comptats ab un carbó escrivía.

De dalt del mur la forca abandonada
ja'ls corbs no veya entre la nit obscura;
y al peu mateix de la ciutat murada
l'isart baixava en cerca de pastura.

La trista verge en lo casal reclosa,
ja no's dalía per sentir la queixa
del patje hermós, lo de la veu melosa,
que amor glosava vora l'alta reixa.

Llensant las armas, dels castells baixavan
las gents a sou, sobre'ls camins perdudas;
y als camps payrals indiferents trobavan
ja'ls fruyts ressechs y las agrams crescudas.

Roba de sach los caballers vestían;
jeya la pols en los trofeus de guerra;
y'l vi de mel y l'hipocrás dormían
al fons ventrut de la pesanta gerra.

Ciutats y vilas solituts semblavan;
las eynas queyan de las mans dels homes;
y en va'ls juheus en sos porxats mostravan
joyells y arminis y brocats y plomas.

A port las naus dintre de llachs fangosos
los jorns passavan sens cambiants estelas,
sentint los corchs que furgan perfidiosos,
veyent las aus filagarsar sas velas.

Y'ls folls burgesos que'l girant de lluna
sens pa y sens llenya ben aprop miravan,
per coure al fi la miserable engruna
las eynas totas en la llar cremavan.

Y'l jorn vingué qu'als esperits aterra:
voltat paurós de boyras ennegridas
l'astre de foch passá sobre la terra
deixant per tot las gents esporuguidas.

Tocá a Occident: y al cim de las montanyas,
guaytant pe'ls tronchs espessehits dels roures,
semblava un ull, caigudas las pestanyas,
d'esguart boyrós qu'eternament va a cloures.

Després las ombras los espays vestiren,
y aixam d'estels entre'ls vapors brillavan;
palaus y masos y castells s'obriren
trayent als homes qu'astorats ploravan.

A munts se'ls veya pe'ls carrers dels pobles
ab rostre sech, esblanquehits com marbres;
per tot confosos los vassalls y'ls nobles,
portant, de vius, la roba dels cadavres.

Damunt sos caps ab brassos amorosos
als nins volguts las mares aixecavan;
d'enllá'ls malalts cridavan anguniosos,
y al coll dels fills los jays se repenjavan!...

Las turbas totas, caminant incertas,
cayent y alsantse, als temples s'empenyían!...
Ni un llum va encendres en las llars desertas;
y'ls vents xiulavan, y'ls portals batían.

. . . .

L'hora es al fi. Las trompas del judici
tres voltas ara sonarán pe'ls homes:
los frares en la creu del sacrifici
lo Just aixecan, emboyrat d'aromas.

Repós glassat. Ab los mantells cubreixen
las gents sa vista que la llum refusa;
y senten tots los polsos que'ls glateixen
com dos martells batent sobre l'enclusa.

Las llums rojencas dels cirials tremolan;
y en l'arch cintrat, ab clamoreigs selvatjes,
las negres aus aletejant revolan
topant pe'ls vidres enriquits d'imatjes.

De sopte, a l'una, esperansant la vida,
la gent s'adressa com la mar revolta:
y corra, y's para; y torna a corre; y crida;
y calla aprés, y tremolant escolta....
. . . .

L'hora ha passat. Tan sols ratxa lleugera
torba'l misteri de la nit callada:
pau en lo món y en la celest esfera:
ja es l'any novell; ja ve la matinada.

L'espay blaveja; los estels se fonen;
mansa la boyra en Occident s'ajunta;
als galls que cantan altres galls responen;
l'Orient es or; es foch; ja'l sol despunta!...
. . . .

Humanitat, entornat a la vida:
tu has vist no més fantasmas del desvari:
carregat ab la creu avergonyida,
qu'es lluny, ben lluny, la cima del Calvari.

Migrat plansó d'alzina que verdeja,
trau de la pols tas socas jovensanas:
com tems avuy que'l destraler te veja,
quan res no saps de llamps ni tramontanas!

Si un jorn t'alsares contra Deu traidora,
prou l'ignorancia es cástich de ta pena:
Deu no ha manat al pecador que mora;
Deu vol que visca, que vivint s'esmena.

Lluny de ton cor lo esdevenir que aterra;
que amor es sols la veritat divina;
y escala de Jacob sobre la terra
los sigles son. Humanitat, camina!

Recorts

Y quants estius sense veure
la casa de mos passats,
niu de santas alegrías
que may més han de tornar!

Ab los portals y finestras
com d'un sepulcre tancats,
ab las tapias ennegridas,
y qu'es trista de mirar!

Tremolant com una fulla
devant d'ella m'he aturat,
y he fet girar la clau mestre
ab los ulls llagrimejant.

La llum, y l'aire, y la vida
primer que jo s'han fet pas
y escala amunt al silenci
l'he vist fugir esglayat.

Vers ell mon ombra s'allarga,
lo meu amich més lleal;
y un baf com de sepultura
surt a darme'l Deu vos guart.

Mon trepitj en las llosanas
trenta anys m'ha fet recular:
companyons de ma infantesa,
de mi y vosaltres qu'ha estat!

Jo us veig ab los cabells rossos
damunt dels ulls embullats,
ab xarradissa d'aucellas,
tantost rihent com plorant.

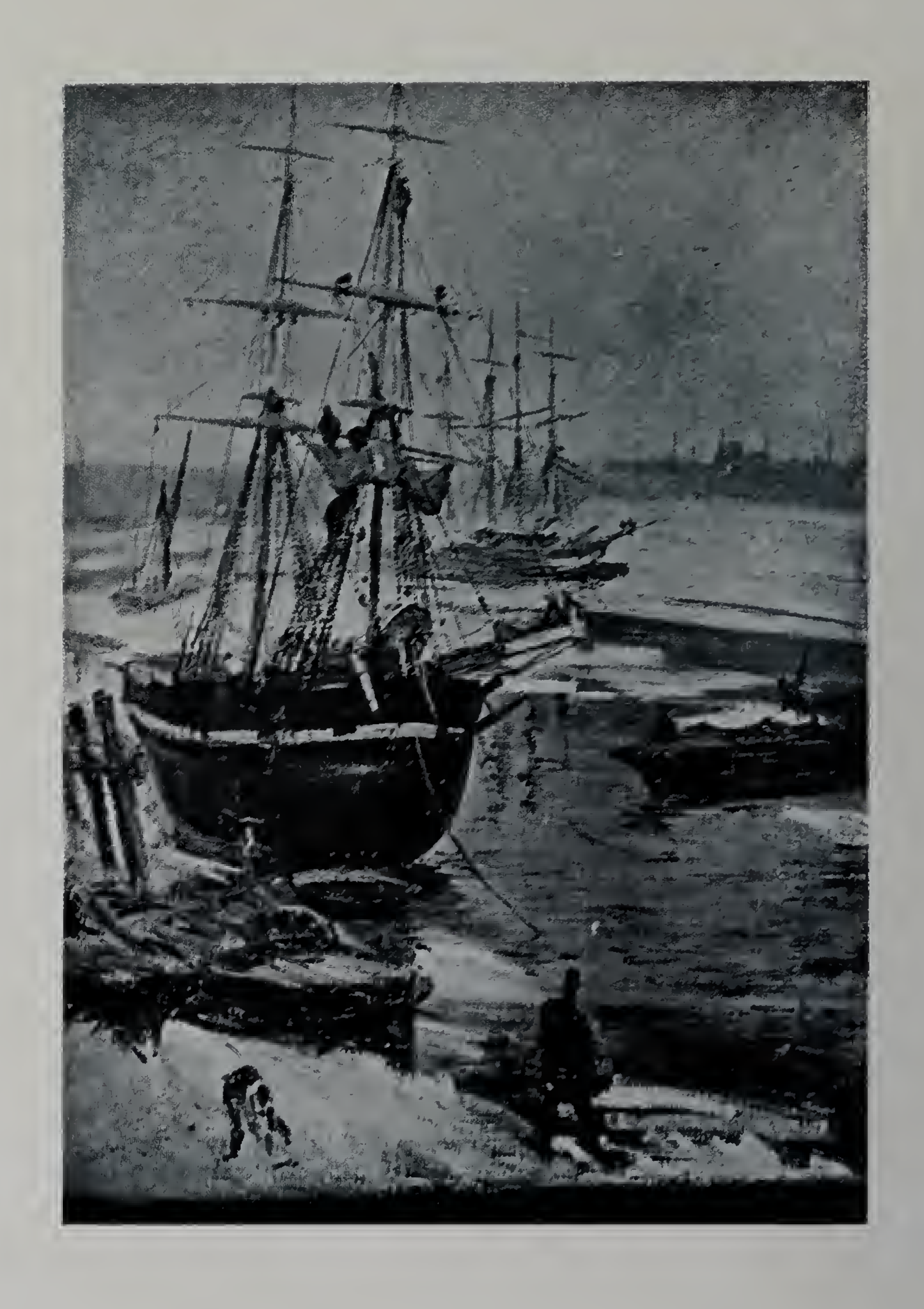
Sobre las llosas gastadas
encara sé'ls regueralls
per hont las balas corrían
y hont feya bo de matar.

Y sé'l lloch hont amagavam
lo carbó de las senyals;
y veig los mossos y'ls lladres
per sota l'emblanquinat.

De puntetas las escalas
he pujat sens respirar,
temerós de que's deixondi
tot un món endormiscat.

Válgam Deu, quina tristesa
per eixas cambras hont vaig!...
tot me fa carrer y'm mira;
fins los mobles quin posat!

A cada passa que dono
enrera'm tinch de girar:
sembla'm tocan per la espatlla
y'm parlan de baix en baix.

EL TÁMESIS GLASSAT, PER M. N. WHISTLER †

ROSA CORDER, PER M. N. WHISTLER †

Crech cada porta qu'empenyo
que l'obren de l'altra part;
y, ay! darrera de cad'una
la mare'm penso trobar!

Per las finestras tancadas
sospirs de sol se fan pas;
quan las obro's balandrejan
y'ls vidres cauhen trencats.

A dintre la llar negrosa
ni las cendras d'aquell flam;
per tot hi penjan trenyinas
com si'l fum s'hi hagués glassat.

Eixa cambra fou la meva;
eixa altra de mon germá.
Si sentís que'm cridés ara
com en nits de tempestat!

Somiquejant se'n venía
vora meu per por dels llamps:
—Tapam, germanet,—me deya.—
Quina basarda que fan!

La oració de las tres santas,
«totas vestidas de blanch»
jo li deya y s'adormía,
y'l tró s'anava allunyant.

A aquesta cambra tan fosca
ni tot just hi goso a entrar:
al fons hi ha'l llit de mos pares;
Jesús, com sempre, al capsal.

Fins sembla que al llit reposin
aquells que'l ser m'han donat;
y fins sembla que respirin;
y fins que's van a girar.

Soch jo, mos pares, que torno
y estich trist y'm veig malalt!
Mes, ay, que a ma veu mateixa
he fugit com un cobart!

En cerca d'aire y de vida
per la escala m'he enfilat:
al sortir a la miranda
ja es lo sol a dins del mar.

Hi ha estesa al entorn la vila:
fumejan totas las llars:
los carros de la verema
se'n venen trequetejant.

Ja no sé veure la casa
de la dona qu'he estimat:
que blancas arreu las novas!...
y adins, quin riure'ls infants!

Un día en aquesta pedra
lo nom d'ella hi vaig grabar:
ara la molsa ennegrida
l'ha estrefet y mitj borrat.

Hi ha encara un niu de colomas
que mos dits van amoixar:
quan m'hi acosto, de las pallas
bot un dragó esparverat.

Tot sol, tot sol en la terra,
y a dintre del pit quins salts!
quin afany d'estendre'ls brassos,
y de viure y d'estimar!

Oh, que vinga á aquesta casa,
que vinga á menjar mon pa
una parella amorosa
ab fillets aixalabrats.

Jo prou als pares quan gosin
los veuré sense mirar;
y als nins los veuré com jugan,
que'm migro per veure infants.

Mes, ay, la dona que anyoro,
la que'l pler me va robar,
la que un día va ser meva,
ella que no vinga may.

Que d'angoixa'm moriría
veyentla ab altre gosant:
ó potser, Deu m'ho perdoni,
me tornaría á estimar!

. . . .

A la cambra de mos pares
ara si que hi soch entat:
sobre son llit m'agenollo
y prench lo Crist del capsal.

Mes sento en mitj del silenci
com un corch se'l va menjant:
y quan a mon pit l'estrenyo,
cruixint, en pols se desfá!

ANGEL GUIMERÁ

La visita [1]

La campana del convento sonó primero tres, después siete veces, anunciando la llegada de una visita y previniendo á la hermana Leocadia que alguien reclamaba su presencia en la sala de recibo.

A pasos menuditos y recogido pulcramente el hábito azul, bajó la religiosa los peldaños de la escalera, santiguóse al cruzar frente á una imagen de Santa Teresa que decoraba el muro, y tras de toser con discreción monjil, empujó la puerta del locutorio.

Dos ó tres mujeres se lanzaron á su encuentro, abrazándose á ella y besando su rostro.

—¡Carmela! ¡Carmela! ¿No nos esperabas, verdad? ¿no nos esperabas? Sabíamos que hoy llegaríais aquí, de paso para Barcelona. ¡Qué alegría, poderte dar un abrazo! Eustaquio no pudo venir. ¡Ya lo sentirá el pobre!

Atropellábanse por hablar, quitándose unas á otras la palabra, sin permitir que la monja les respondiese más que con monosílabos.

Eran tres mujeres. La primera, gorda, descuidada, satisfecha de vivir, luciendo restos de un parecer agradable. La segunda, moza, delgada, pendiente del traje y de la compostura. La tercera, niña, con grandes ojos rodeados de oscuros círculos que hacían vivir un rostro mate y atormentado.

La monja se dejaba palpar; veía con agrado á aquella familia de quien viviera separada tantos años, recordaba palabras, gestos, sentimientos. Extrañábase de novedades, de mudanzas, de exageraciones.

—¿No sabes? Chonchita se nos casa. Sí, se nos casa con un chico de aquí, muy bueno y muy trabajador. Si te quedas unos días ya te le traeremos.

Y la moza sonreía, sonreía seria, plácidamente, contemplando las fotografías de la pared, descubriendo los paseos del jardín que se veían desde las ventanas, mientras la niña, jugueteando con el gran rosario que la monja llevaba colgado á la cintura, murmuraba muy quedo:

—¡Qué bonito es ser monja! ¡Llamarla todos á una la tía monja!... ¡Qué bonito ser santa!... ¡Ser la santa de la familia!... ¡Y yo que no te conocía! ¡Si vieras, tía Carmela, qué ganas tenía de besarte y de abrazarte!...

—Loquilla, loquilla—respondía dulcemente sor Leocadia con su voz monótona de antigua profesora.—¿Crees que el ser santa es fácil? ¿Quieres serlo porque te parece bonito? Como que no hay más que decir: ¡vaya, voy á ser una santa!

En esto la moza dió un grito de sorpresa y su voz dulce de enamorada exclamó melancólicamente:

—¡Qué jardín! ¡qué paz! ¡qué tranquilidad! ¡Si me encerrasen en él me moría! Aborrezco los cipreses, que cuando se mueven con el viento parece que dicen: No, no creas en nada, todo pasa. ¡Qué mérito tan grande el renunciar á todo, tía Carmela, cuando todo es tan bonito y Dios lo ha creado para que, admirándolo, le admiremos á Él por comparación!

—No hagas caso de estas dos chifladas—concluyó la madre cogiendo las manos de la monja y besándolas una después de otra.—La mayor va á casarse. Todo lo que no es su novio le parece mal. Cásese en buen hora. Será esposa modelo, madre perfecta. Nació para el mundo. Tiene en sí sobra de vida. La pequeña aún no sabe nada. Todo le choca, hay que vigilarla; se parece á tí, pero con menos cabeza.

La monja paseaba su mirada alternativamente de la moza á la niña. La madre siguió:

—Nuestros proyectos son gloriosos. Al novio de ésta le ofrecen una plaza muy buena en Málaga. Á Eustaquio le recomiendan un clima más templado, y yo, con tal de no separarme de ellos, estoy bien en todas partes; de modo que nos iremos. Los hombres piensan establecer un negocio nuevo, con la representación de una casa inglesa, que, según aseguran, nos hará ricos. Para Mariucha tampoco me disgusta el cambio. En fin, seremos muy

(1) Del libro *Odio* por Alfonso Danvila, que acaba de publicarse. Imprenta de Hijos de M. G. Hernández, Madrid. Consta de 305 páginas. Véndese á 3'50 pesetas.

ELS SENYALATS. QUADRO DE HÖECKER.
EXPOSICIÓ DE BELLES ARTS DE BARCELONA. 1896

MUSEU DE VICH. ICONA BIZANTINA-ORIENTAL, DE MARFIL. UN DELS OBJECTES ROBATS ÚLTIMAMENT

felices. Te aburro ¿verdad? con estos proyectos tan vulgares y mediocres. ¡Qué quieres! Yo ya no soy más que eso, madre; renuncié á todas mis pretensiones. Tú, si estuvieras en mi caso, harías lo mismo; pero, amigo, te dedicaste á otra cosa mejor: nos chafaste á todos eligiendo estado.

«Era cierto—pensaba la monja.—Ella, ella solita, sin el consejo de nadie, había elegido estado; mas... ¿era razón de haberlo elegido para prescindir en adelante de su persona, para no contar en los planes de familia con su proximidad ó su presencia, para no haber hecho nada por verla en tantos años?... Sí, sí—concluía al fin,—era razón... era justo... ella fué la que se separó primero, la que rompió primero el lazo con que la naturaleza los uniera.»

En tanto, seguía la madre refiriendo gracias, historias, sin orden ni concierto, todas referentes á sus hijas. Por fin, y no obstante las súplicas de la interesada, empeñóse en contar á sor Leocadia los pormenores de sus amoríos con el que pronto iba á ser su esposo.

—Nada más tonto: una noche habían ido al teatro á ver una actriz extranjera, de paso en la población. La comedia representada fue tan verde que, roja de vergüenza la niña, y sin atreverse á mirar al escenario, dedicóse á registrar las butacas; reparó en un muchacho... y nada, porque al segundo acto se marchó... y en el paseo concluyeron de arreglarse. ¿Verdad que era muy tonto? En su tiempo, en el tiempo de Carmela y de su hermana, se hacían las cosas de otra manera. Ella se enamoró de Eustaquio en un baile de máscaras del Real, cuando vivían en Madrid. Aún le parecía estarlo viendo. ¡Qué sueño! ¡Y pensar que Carmela asistía también al baile con un dominó negro y rosa! ¡Sor Leocadia! ¡Cómo variaban los tiempos! Pero había cosas que no se olvidaban nunca. El vals, el vals, por ejemplo, que tocaban aquella noche lo tenía ella siempre en la memoria..¿Qué cuál era? ¿Pero sería posible? ¿No lo recordaba? Aquel de lalá, lalá, la, larí... ¿Tampoco? ¡Qué lástima no haber allí un piano para!...

Mariucha, encantada, señaló uno arrimado al muro, y la madre, presa de súbita inspiración, sin hacer caso de la risa burlona de la monja, lanzóse hacia él, levantó la tapa, recorrió con los gruesos dedos el amarillento teclado y tras algunas vanas tentativas, primero torpe, después armonioso, por fin completo, elevóse por los aires el ritmo de un vals antiguo, antiguo como los amores que recordaba.

—¡Bravo! ¡bravo, mamá! ¡Sigue, sigue!—vociferó, contentísima, la chicuela, al mismo tiempo que agarraba por la cintura á su hermana y comenzaban ambas á dar vueltas airosísimas por el cuarto, renovando con su juventud, con su vida, con su inexperiencia, el perdido encanto de la vieja composición, que poco á poco resurgía bajo los inhábiles dedos de la madre.

Sor Leocadia ya no reía. Miraba atentamente la risueña pareja. Alta, bien proporcionada, dejando adivinar en ella á la futura matrona, la mayor. Nerviosa, indecisa, manejando á su hermana como pudiera hacerlo un hombre, la pequeña. En ambas estaba simbolizado un mundo nuevo, un mundo de ilusiones, de esperanzas, de dudas, de desalientos...

El piano cesó de pronto. Las jóvenes corrieron hacia la madre, y, uniéndose con ella, estrecháronla junto á sus corazones. Sor Leocadia se puso en pie y entonces las tres se levantaron para despedirse. Era muy tarde. Ya no había sol.

Las confidencias y las manifestaciones cariñosas se repitieron con mayor desorden aún que antes.

—Nada, nada; la mayor estaba contentísima de casarse, y como no la consultaran más que á ella, ¡muchos hijos! ¡muchísimos! ¡Los adoraba! ¡Había nacido para batallar con veinte chiquillos!

—Y tú, ¿qué quieres ser? ¿Te gustaría quedarte aquí conmigo?—preguntó la religiosa á la niña.

—Aún no sé—repuso la interrogada abriendo sus inquietos ojos;—más que santa... me gustaría ser reina... y si no, me gustaría ser una gran artista, una cantante que hiciera muchos gorgoritos. Lo que á mí me gustaría es que hablasen mucho de mí.

—Dios te conceda lo que más te convenga—concluyó la monja poniendo su blanquísima

mano sobre la revuelta cabellera de la ambiciosa.

—¡Qué pena separarnos!—gimió la madre estrechando contra su pecho á Sor Leocadia.—El consuelo que me queda es verte tan buena, tan robusta. Tú, que fuíste siempre tan delicaducha y tan expuesta á... ¿Te acuerdas? ¡Qué predicciones! ¡Jesús! Los médicos no saben lo que se dicen. ¡Pues si nunca estuviste tan sana!

—Adiós, adiós. Él os bendiga.

—Adiós, Carmela de mi alma. ¿Hasta cuándo, mujer, hasta cuándo?

—¡Quién sabe! ¡Nuestros caminos son distintos; pero... ya veis... cuando menos se piensa... quizás pronto... Adiós. ¡Qué se haga su voluntad así en la tierra como en el cielo! Yo siempre rezo porque seáis muy felices!

¡Muy felices! ¡Lo deseaba con toda su alma! ¡Era lo único de material, de vivo, de agradable y de doloroso que la unía al mundo! ¡Qué poco había cambiado su hermana! ¡Siempre la misma! Su hija mayor se le parecía. Su porvenir estaba, indudablemente, en crear una familia, en pelear cara á cara con la vida. En cambio, la menor... la menor, como había dicho la madre, se parecía más á ella, á Carmela. La misma viveza, la misma resolución, las mismas... ¡Qué sueño, qué sueño era la existencia! ¡Cómo la niña de ayer, podía convertirse en la mujer enérgica, activa, en la fundadora de hoy! ¡Qué hermosa labor! Encargada por los superiores, marchaba á otra provincia para organizar un nuevo convento; con aquél serían tres los fundados por ella... Quizás fundaría más... aún era joven, aún... ¡Qué diferencia podía caber entre la existencia de... No, ella no había sido tampoco estéril para el mundo. Su labor estaba visible. No había sido de las que cobardemente se refugian en un claustro para vivir sin preocupaciones ni cuidados ajenos. No; había luchado, había sufrido... había... La frente de Leocadia se apoyó sobre los fríos cristales de la ventana. Á sus pies se extendía el desierto jardín, adornado aquí y allá por varios santos de piedra. La sombra invadía los paseos más alejados. Las hojas secas rodaban por las praderas. Los cipreses agitaban blandamente sus copas, dándose paz unos á otros. Las palabras de la enamorada resonaron en los oídos de la esposa del Señor.

—Parece que al moverlos el viento, dicen: «¡No, no creas en nada... Todo pasa!»

Algo se apretó en la garganta de la monja y molesta por una opresión desconocida, alejóse de los cristales para sentarse frente al abierto piano, cuyas amarillentas teclas interrumpían la oscuridad tristona que comenzaba á invadir el cuarto.

Una vez allí, sus manos exangües levantáronse para aflojar el cordón que sujetaba la toca, mortificando la carne, y poco á poco descendieron hasta posarse sobre la superficie de marfil, arrancando un débil quejido á las fatigadas cuerdas.

La sombra iba creciendo por momentos y la angustia, una angustia indescriptible se apoderaba de la monja hasta dejarla paralizada, inmóvil sobre el asiento. Los retratos de los Santos Patronos de la Comunidad cesaron de distinguirse en los muros para confundirse dentro del círculo negro. Las sillas se borraron también. Las ventanas sólo reflejaron opacas siluetas. Cuando la obscuridad fué completa, interrumpióse de pronto el silencio del cuarto por un acorde tímido, vacilante, que procedía del piano. Al primero siguieron otros más resueltos, ligeros, desenfadados, hasta constituir la melodía, el tema del vals, del pobre vals antiguo, soso, vulgar, que horas antes se escuchara en la misma habitación. Aquella alegre música, mal medida y recordada apenas, mejor que danza acariciadora y rítmica, semejaba el confuso y trabajoso esfuerzo practicado por una niña de ocho años para vencer las dificultades de su lección.

¡Niños! ¡niños! ¡Cuándo se deja de serlo! ¡Cuándo se ha sido verdaderamente en la vida!

De pronto, el piano cesó... de nuevo volvió á empezar, al mismo tiempo que se escuchaba un murmullo continuado, quejumbroso. La música seguía y el murmullo también... No, no podía dudarse... eran sollozos... Á la mitad de un arpegio, interrumpióse de nuevo la música, oyóse un grito ahogado... grito de dolor... de socorro... al que siguió la caída de un cuerpo pesado; después varios gemidos, algo más débiles... después un ronquido... una especie

MUSEU DE VICH. DÍPTIC DE MARFIL.
ALTRE DELS OBJECTES ROBATS ÚLTIMAMENT

MUSEU DE VICH. QUADRET DE MOSAIC AM MARC DE FILIGRANA D'OR. ALTRE DELS OBJECTES ROBATS ÚLTIMAMENT

de estertor... después nada... La vibración de las cuerdas del piano extinguióse... las siluetas opacas de la ventana se borraron por completo. El silencio se enseñoreó con majestuosa pavura de cuanto alcanzaba la vista.

. . . .

Al cabo, resonaron unos pasos precipitados, después otros, después más. Se oyó el cuchicheo de voces femeninas. Entreabrióse la puerta. Adelantaron la cabeza varias religiosas, y al penetrar la luz en el cuarto, lanzaron á coro un grito de horror y de compasión.

Sobre el piano, en violenta postura, desceñidas las tocas y alborotado el ceniciento cabello, yacía el cuerpo de Sor Leocadia. Los ojos, abiertos aún, miraban con espantosa fijeza algo que no se podía determinar. Por sus narices deslizábase, casi imperceptible, un hilillo de roja sangre que venía á caer sobre los morados labios.

—¡Pobre Sor Leocadia!—exclamó al fin una de las religiosas.—¡Ya decía el doctor que podía ocurrir una desgracia el día menos pensado! ¡Pobre hermana nuestra! ¡Y lo que pierde con ella la Orden! El corazón, el corazón hermosísimo que tenía es lo que la ha matado. Avisad, avisad en seguida á todo el mundo, y nosotras de rodillas; un padre nuestro por su alma.

¡Pater noster!...

ALFONSO DANVILA

Hospitalaries

«Cullides al dematí
Tot lo día son rosades»:
En aquell Sant Hospital
El pastor vell de montanya
Arrupit i llatzerat
Lluny de la montanya amada,
Entre aquells murs de dolor
I aquella mala bravada,
Sota el sostre tenebrós
Tant diferent d'aquell altre,
Tornava de tant en tant
Que barrejava paraules:
«Cullides al dematí
To lo día son rosades.»

Embarbossava cansons
Ja sense'l goig de cantarles,
No més deya sens parar
En la anguniosa estada
Deya, deya... jo no ho sé,
Per mi tot gemecs y basques;
Pro no més de tant en tant
Aquella fresca tornada:
«Cullides al dematí
Tot lo día son rosades»;
Devía parlar de flors
Segons jo'n sentía flayra.

Jo te les envío, amic,
Si en tos jardins vols plantarles
Tú ja les sabrás coneixe,
Més belles ja no'n sé d'altres.

JOAN MARAGALL

Amor y dolor

Amor y dolor
nacieron un día en mi corazón,
hermanos gemelos
nacieron los dos.....
Enjuga los ojos
que hay luz también hoy,
mi dolor, mi amada.....
¡Cómo brilla el sol!
¡qué claro es el mundo!
¡qué verdes los árboles son!
¡Vamos á los campos
que lo quiere Dios!
¡Vamos, alegría,
mi amada, mi amor!.....
Cantaremos juntos
la nuestra canción;
tú serás la letra,
yo seré la voz.
¡Qué bendita sombra
las ramas en flor!
Mira las llanuras, mira las montañas...
¡Oh!... ¡qué bendición!
¡Cómo pasa el viento,
mi amada, mi amor,
doblando las mieses
ya casi en sazón!
Juega con tus rizos.....
—no es el viento, no—
besa tus cabellos.....
¡Mírame, soy yo!
Mi dolor, mi amada,
¿no escuchas cómo canta el corazón,
mi amada, mi dolor.....?

LUIS DE ZULUETA

Un cas jurídich sense precehent

per **Pierre Louÿs**

La Biblioteca de M. le Président Barbeville era el lloc de ses delicies. L'anomenava: ma *bagassera*.

Tots els dematins, hi pujava, familiarment, en roba d'estar per casa. Deixant un gabinet ahont no hi tenía rés que fer, després que la edat del retiro el desterrava del tribunal, M. le Président Barbeville pujava ab un pas encara viu una petita escala de pedra en forma de caragol que'l conduhía al darrer pis, i jamai ell obría la porta sense un somrís de content.

El tresor de sos llibres estava iluminat per un vast reflecte de verdor. A través dels petits vidres d'una gran finestra Lluís XIV, se veia surar al defóra la frescor de les fulles novelles. Dos castanyers muntavan per damunt el trespol del antic hotel gris. El sol no travessava pas la seva espessor, pró ells llensavan sobre la catifa una ombra clara i movedissa que donava an aqueix lloc de reculliment quelcom de pastoral.

Assentat en un gran silló-pupitre, quin model li havía sigut proporcionat per Mgr. el duc d'Aumale, el bó de M. Barbeville posava sa escupidera a l'esquerra, sa cigarrera a la dreta i'l llibre al seu devant.

Tenía la passió dels llibres. Era tan mateix l'única passió que la Facultat li havía permés, encara qu'ell fou prou desahogat per experimentarne moltes altres i que feu, de tart en tart, la jovenil experiencia. Peró aqueixes experiencies se feian insensiblement, sinó difícils per ell, al menys sempre més imprudents i per tranquilisar a son metge, a la fi obría més sovint un vell llibre que un jipó jove.

*

Un dematí, aixís que acabava la lectura de un curiós memorial adquirit el vespre, son metge vingué a veurel d'amic.

— Amic meu, arriveu bé! — digué'l vell amb un tó alegre. Tinc una qüestió per exposarvos, i sereu ben maliciós si'm sabeu respondre, puig es un punt de jurisprudencia sobre'l quin, avans de llegir això, jo hagués donat ma llengua al gat.

— ¡Oh! ¡jo refuso!

— Espereu. Se tracta de casament, i si bé la qüestió es de dret ho es en primer lloc de medicina com veureu pel que segueix. Amic meu, jo no he vist rés mai, ni llegit de més extraordinari. Fa cinquanta dos anys, qu'estic subscrit a la *Gazette des Tribunaux* i als suplements del *Dalloz*; jo mateix he intervingut en mils d'assumptes; se m'han contat les anécdotes jurídiques més divertides del nostre temps, pró rés que s'assembli an aixó. Vos me veieu sorprés.

M. le Président Barbeville s'enfozá en son silló, ficá les mans dins les mánegues de son trajo de casa i formulá lentament la qüestió següent, articulant cada terme ab precisió i netedat:

— Com un casament regular, acabat amb el consentiment de les dues parts, pot ocasionar per necessitats immediates e inevitables, de la part d'un dels cónyugues i ab la complicitat de l'altre, els crims de rapte, segrestació, arcabotería, atentat contra el pudor, profanació repetida, incest, adulteri i poligamia?

Espantat al principi de la enumeració, el metge acabá per esclafir de riure.

—Tingueu present,—proseguí M. Barbeville,—tingueu present que jo us he dit: per necessitats immediates e inevitables. En efecte aqueixos no son pas fets subsegüents ni sotmesos a l'iniciativa d'un dels esposos. En el mateix moment que tingui lloch la consumació llegítima d'aquest casament, *tots els crims contra les costums se troban comesos a la vegada!* i ni l'un ni l'altre dels cónyugues pot impedir que no sigui aixís, o allavores els manca renunciar a unirse.—

L'amic del president restá una estona meditatiu, aprés preguntá:

—¿Es un conte de fades?

—De cap manera. Rés hi há més auténtic.

L'historia es posible, verossímil, i verdadera. Aniré més lluny: si el cas es únic al meu entendre, es evident que ha tingut en el passat molts precedents que desconec, i es presentará en l'avenir, no'n dubteu pas un instant. En efecte, la situació de la joveneta no li es pas particular; i l'aventura no depent pas del espós: tantseval quin home en son lloc hagués travessat les mateixes proves.

—Allavores, expliqueumho. Jo no ho endevino pas del tot.—

M. Barbeville comensá axís:

— Vos hó endevinareu desde'l primer mot. Una italiana de París va parir un día un infant doble: Aquests parts eran secrets i la llevadora que'ls cuidava no va guardarse de comunicar el fet a l'Academia de Ciencies. L'infant (una o dues noyetes, segons se l'examinava per dalt o per baix) tenía dos caps, quatre brassos, dos pits, un ventre comú i dues cames solsament. Era doble fins a la cintura i un sol d'allí fins als peus. El cas no es pas absolutament extrany, si no m'enganyo?—

—No. Sobretot en els aborts... Continueu. En lo successiu, us escolto.—

— ¿Peró s'en coneix que hagin viscut?

—Molts.

— Aquells foren doncs, si's pot dir, monstres ben constituhits, com el de quin vos parlava. Citeumen un exemple.

— Rita-Cristina, dues noyetes que nasqueren a Cerdanya, vers 1830. S'assemblavan molt a la descripció que acabeu de ferme: pit doble, baci comú. Els seus parents les dugueren a París per oferirles en espectacle, peró les autoritats jutjaren la exhibició contraria a les costums, i la privaren. La pobre familia mancada de recursos degué deixar als infants en una cambra sense foc, aont moriren d'una bronquitis.

— ¿Se'ls hi feu l'autopsia?

— Sí.

— ¿Els seus sistemes nerviosos eran diferents?

— Enterament, salvant la part inferior de l'abdómen del quin les sensacions eran percebudes pels dos cervells al hora.

— ¡Molt bé! Ara veureu quanta forsa afegeix a mon relat vostre exemple.—

El vell Président posá un llarc cigarro en una canya d'escuma, l'encengué i reprengué amb animació:

—Les dues noietes de ma italiana foren declarades baix els noms de María-Magdalena. Elles visqueren. La seva mare no les ensenyava, mes les pujava tendrement. Tingueren una creixensa regular, una pubertat normal: en resúm, a setze anys, eran dues adolescents molt boniques, malgrat l'extranya unió de les seves hermosures. Si la qúa de la sirena no la impedí de seduhir als homes, no devém pas admirarnos de que María-Magdalena hagin torbat el cor d'un amant.

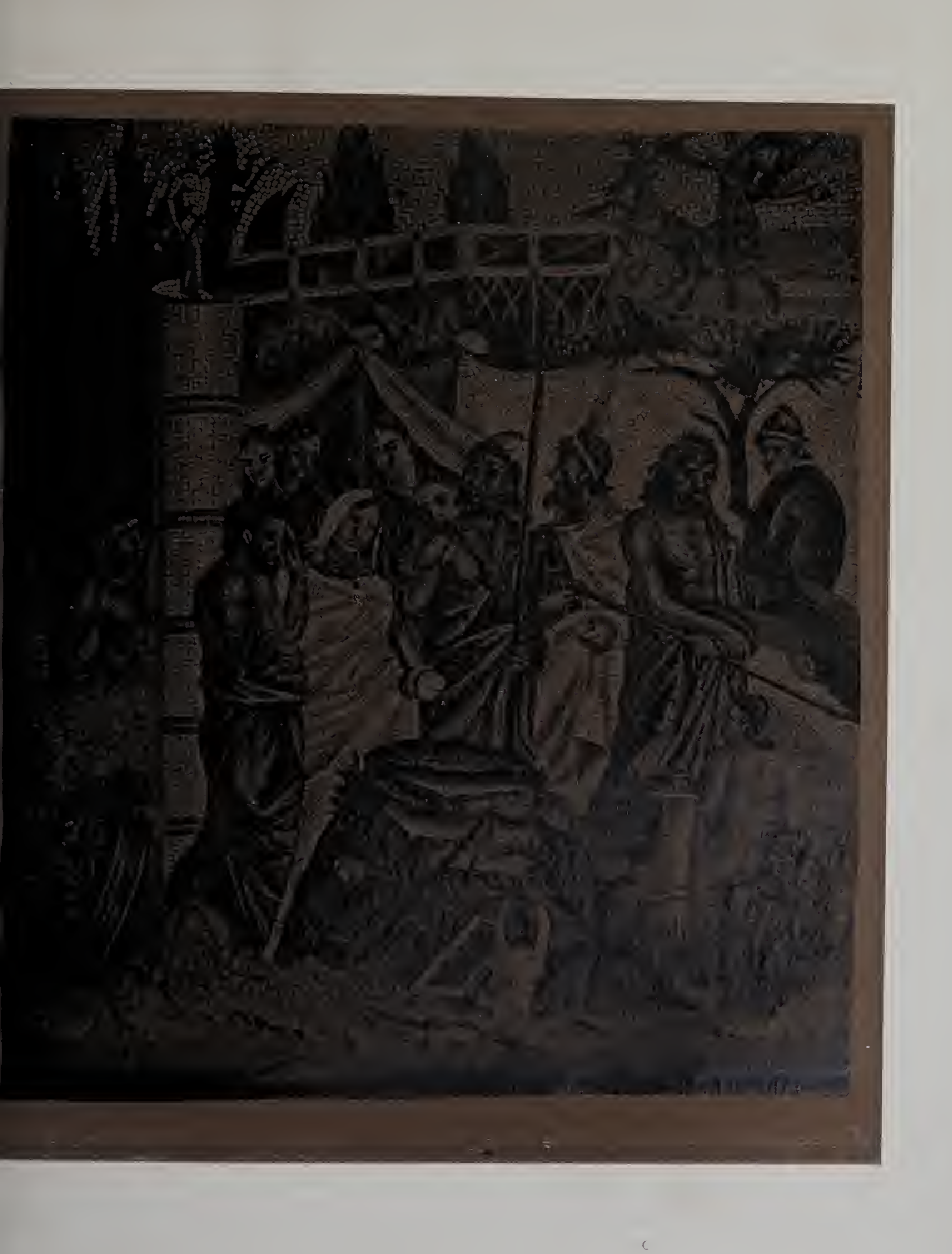
A dir veritat, totes dues foren enamorades; sols Magdalena fou estimada. Un jovincel esdevingué amorós d'aquesta; peró com ell estava plé de mirades per l'altra, les germanes cregueren participar d'un amor comú i elles respongueren a la vegada ab tot el primer foc de sa joventut novella. Desgraciadament la ilusió no durá gaire. El jovincel tingué escrúpol de prolongarla. Una lletra d'ell, adressada un día a «Mlle. Magdalena» despertá en el cor vehí les mil serpetes que vos sabeu i quan la demanda de casament fou presentada oficialment, Magdalena respongué sí, i María respongué no.

Instancies, precs, tot fou en vá. La mare s'ajuntá als amants per assossegar la testaruda i no ho lográ per més tems...

— ¡Es d'una gracia extravagant!—exclamába el metge, sacudit pel goig.

— ¡Trágica. Heusaquí una situació dramática com no'n conec pas d'altra. Esser germana enemiga, rival d'amor; confondres per meitat ab la que s'aborreix; ésser condemnada per la natura a veure tots els afalacs de que l'altra será obgecte; que dic, a veurels? a experimentarlos! i més endevant a dur el fruit d'un amant dos voltes abominat! El Dant no ha pas inventat axó. Heusaquí qu'excedeix en horror als torments dels inferns xinos.

Doncs,—i reprenc mon relat, — la italiana resolgué casar a una de ses filles malgrat l'oposició de l'altra, s'en aná a trobar l'arcalde del lloc i li preguntá si ell consentiría en celebrar el casament en tals condicions. L'arcalde, indecís, respongué que la qüestió li semblava

MOSÁIC ROMÁ, DESCOBERT I CONSERVAT A EMPURIES

ésser d'una complexitat sense precehent; que ell no es creia pas autorisat per decidir; que sos treballs quotidians no li permetíen fer l'exámen jurídic d'un litigi tan delicat; i que a la fi pregava a sos administrats se servissin enviarli (a títol de consulta) dos advocats pledejant el pró i la contra.

—¿I el procés tingué lloc?

—Sí. Un procés privat, naturalment, en el gabinet de l'arcalde, sens altra assistencia que els adjunts i l'escrivá.

*

L'advocat de Magdalena pledejá'l primer. L'exordi fou irónic, l'exposició del fet, graciosa. Comensá la discusió sobre'l mateix tó. Un després de l'altre, invocá l'artícle 1645: («La obligació d'entregar la cosa comprén ses accessories») o l'artícle 569, encara més injuriós en sa aplicació. Aprés, deixant les folgues, posá el dilema següent: «o María-Magdalena comprén dues dones o no'n forma més que una.» En el primer cas, es evident que'l consentiment de la germana no es pas necessari. En el segón cas en que es fa abstracció de la part adversa, l'evidencia es encara més gran. Ell exposá i sostingué aqueixa derrera tessis.—Jamai,—digué,—s'ha considerat, ni en la realitat ni en la imaginació mateixa dels poetes, que la multiplicitat de membres multipliqui els individuus. Un vedell de sis potes no es mai més qu'un vedell. Els cent ulls d'Argus no perteneixían pas a cent persones. Janus el de les dues cares no era més que un sol deu. Cerber se digué'n singular, malgrat ses tres testes infernals. ¿Per qué María-Magdalena, físicament indivisible, formará dos indivíduus, ja que lo propi de l'indivíduu es, per etimología, la indivisibilitat?

—¡Ah! ¡ah! ah!—feu el metge,—m'agrada molt aquest enrahonament.—

— Ademés, — prosseguí ell, — i admetent que's pugui sostenir la individualitat de les inteligencies, no debém pas ocuparnos an aquí de psicología sinó de casament. El casament té un fi precís que tots nosaltres coneixém i que ningú discuteix. Doncs, si María-Magdalena ha vingut al món ab un cervell doble, ella es perfectament única baix el punt de vista nuvial. D'aquestes dues dones, que vos distingiu fins a la cintura, l'unitat d'organ no fa més qu'una sola esposa.

—Evidentment.

—L'advocat de la segona germana respongué qu'ell no's perdría dins les disgressions mitológiques en que s'havía complascut l'adversari i que pledejaría pel bon sentit. El sol fet de que María i Magdalena es troban en próces l'una contra l'altra,—digué,—proba suficientment qu'elles no's confonen pas. María refusa casarse. Si M. X... se casa ab sa germana, ma clienta será necessariament arrebassada: rapte complicat per la menor edat del subgecte, primer crim. — Arrebassada, será retinguda en el domicili conyugal dels demandadors: segrestació, segón crim. — An allí, nostra menor d'edat segrestada será obligada a assistir a tots els afalacs íntims cambiats entre els esposos: injuria al pudor, exhibicionisme, tercer crim.—Per la forsa ella será colocada en el llit prop d'un home ab la complicitat de Magdalena i en l'interés d'aquesta: arcabotería, tracta de blanques, quart crim.—Malgrat sa resistencia indignada deixará d'ésser verge al mateix temps que sa germana, ja que sa conformació física ho vol així: profanació, cinqué crim. — El culpable será son cunyant: incest, sisé crim, no previst per les lleis, peró que deduheixo no obstant com circunstancia agravant. — Per últim, aquest home es un home casat: adulteri i seté crim. — ¿I això es tot? No pas encara: el casament de l'una determina el casament de l'altra bessona, ja que totes dues son indivisibles, segons ho demostrava mon confrare ab una lluminosa justesa de deducció. Vos esteu doncs, obligat d'inscriure a la vegada sobre dos estats civils de dones el nom d'un sol i mateix marit ab qui vos no eviteu el cas d'adulteri més que per ferlo caurer en el de bigamia, convertiros a sabendes en son cómplix i seguirlo més tart als treballs forsats!

—¿El judici fou remés a l'octava?

—¡Oh! ¡no! L'arcalde protestá tot seguit qu'ell no havía somniat mai en donar son assentiment i'l casament no s'acabá.

— ¡Alabat sigui Deu!—digué alegrement el metge.

Traducció de S. Folch

Futesa

Tinch ben present que sent petit
— y fins més tart, quan grandejava —
tenía un cor dintre del pit
que delitós hi aletejava.

Sempre amatent á pendre el vol
esbategava sens cansarse,
com un aucell ávit de sol
que s'exercita per llansarse.

Y jo'm sentía tan lleuger,
que vaig pensar de sobte, un día,
que lluny de ser mon presoner
mon cor me duya ont ell volía.

APELES MESTRES

Contrast

En l'una má son florit lliri,
i en l'altra estret contra son pit
el crucifix a qui am deliri
está mirant embadalit,
la cara aixuta, esgrogueïda,
porta tancada a tot encís,
vivent sarcasme de la vida,
que no il·lumina cap somrís;
talment veyem a Sant Lluís.

—

Pero en sa má son florit lliri
de tot això res ell ne sap;
del goig de viure en plé deliri,
dreça a la llum fervent el cap;
i sots la testa mustigada
bada sos calzers ja fecons
i esclata en flaira exasperada,
ont vibra el pler de mil petons
d'amors secrets que hi ha en llur fons.

M. MONTOLIU

Rondalla

No es pas terra tot lo que falta!

UN llenyataire, vivía, en companyía de sa bona esposa, en una cabana qu'al mig del bosc hi havía, aprop d'un torrentet.

El niu dels llenyataires, semblava qu'ostatgés la pau: de bon matí cada día, el marit sortía, am la destral a coll, o com mellor li esqueia, i mentres la muller triscava en la barraca, ell s'endinsava a n'el bosc, cercant la llenya que li plavía, per l'escalf de la llar en l'altre dia; axís, i cercant fruites o cassant, es passava tot el temps qu'el sol donava llum a ne la terra, i un cop es feia fosc, tornava a la cabana.

Marit i esposa hauríen viscut felissos si quelcom de fora, no'ls atormentés. Entre'ls branquillons, qu'els feien de sostre, uns aucellets hi niuaven, i veus aquí, que quan els petits piulaven, al exir de llur niu, estiranse ses ales, per empendrer la volada, els pobres llenyataires, esporuguits, s'estrenyien; abrassantse, com si les petjades dels muixons, tinguessin eco en son cor...

Els llenyataires de qui vos parlo, no feia pas molt temps que hi vivíen a n'el bosc; dos anys feia que hi havíen anat, cercant soplug, per les malevolenses. Jo vos la contaré sa desgracia, si vos plau l'escoltarme.

En un poblet de l'encontrada, en altre temps, un noi i una noia, de la mateixa edat, s'enamoraren a ballades: després d'un seguit de mirades i somriures, van concertars'un ball; de l'un, ne vingué un altre, i entre mig d'ells va neixer l'amor, creixent, amb una prometensa, que'l senyor rector s'encarregá de guardar, donantlos al ensemps, la benedicció, en nom del *Pare*, del *Fill* i del *Esprit Sant*.

Mentrestant, a n'el poble totom murmurava dels nuvis, que sortíen de l'iglesia, agafadets, gelosos, am roijor a les galtes i alegría al cor. Ell era el llenyataire, ella, sa esposa.

Va passar un mes, dos, tres, quatre i quant ja'n feia cinq que s'habíen casat, el butzinar del veinat, tornava, seguit d'alguna qu'altre mirada, que s'esquitllave darrera d'un somrís qu'els llavis esclafien, al ensemps que algún dit d'amagat senyalava a n'ella.

En tan els nuvis, es trobaven sols. Per tot ont anaven, sentíen el rum rum del mormolar qu'els empaitave am mirades estranyes. Arreu ont anessin, els brassos eran closos, per ells. Totom els rebía am llurs mans a les butxaques, i sempre amb el foc de les mirades a sobre; ses galtes s'enceníen, mentres llurs cors es refredaven. A casa, s'hi entristíen i no gosaven sortir, perque fins la canalla'n fugíe:

quan ells veien alguna criatura a n'el carrer, plens de goig s'hi acostaven, pel darrera apoc apoc perque no fugís, pro sempre llurs pares, avans qu'ells poguessin ferlos cap caricia, ja s'els enduien, estirantlos pel bras, i el nen, girantse de tan en tan, fugía a amagarse sota'l devantal de sa mare, plorant com si fugís del *papu*, i aquest plor, com una esbarsa glasada, es clabava a n'el cor dels llenyataires, que determinaren fugir, lluny, ben lluny, de les mirades; lluny, ben lluny, ont no hi arribessin ni'ls plors ni les rialles infantines.

I van fugir: era una nit fosca; tocant al poble, hi havía un bosc inmens, ont s'endinsaren. Bosc endins, bosc endins, de nit i dia, feren vía, fins que trovaren el lloc, ont feren la casa en que vivíen. Allí ont varen construir son auberc, hi van plantar sa vida, que s'escorría, entre petó i petó, plorant, mentres els tendres aucells, piulaven aprop llurs mares, qu'encare els escalfaven, entre les branques, que feien de sostre a la cabana, ont les llágrimes i els precs barreijats es barallaven am la soletat.

I Deu, que tot ho sent, en devía entendre el só d'aquelles llágrimes, perque un dia, quan els aucells tornaren per fer niu, entre els branquillons del sostre, ni van gosar aturarse. perque allí ont avans s'hi hostatjava reposada la quietut, llavors tot era soroll d'alegría; un nen plorava, i aquells qu'avans ploraven el no tenirlo, are reien de veurel plorar.

El nen va ferse gran i fort; aprop de ses mans no hi había cap niu segur. Tot lo dia rondava pel bosc, ensenyant ses galtes roijes, totes plenes de petons.

Un dia, els llenyataires van morir; el noi ja era un home, quan per curiositat volgué esbrinar que hi havía mes enllá del bosc, i endinsantsi, aná seguint a sa curiositat bosc enllá, caminant de dia i reposant de nit, fins que, desprès d'uns quants díes, quant comensava a sentirse fatigat, vegé al lluny enquadrat per un clar que deixaven els arbres del fí d'un camí, un munt de cases apilonades al vol d'un campanar, qu'es tenía dret, en mig d'aquell remat de cases.

Era de bon matí, i el sol, el seu bon amic que de cantó lluminava el campanar, reflecsava a sa memoria, aclarint els recorts, que sos pares hi havíen anat apilotant.

Aquell era el poble dels llenyataires, i son fill, pensant amb ells va acostarshi. Avesat a viure entre'ls arbres, veus aquí, que ni tant sols es va adonar de la gent; aixís va ser com una vegada a n'allí, agradat del lloc, no tingué ni pensaments de moures.

Recordant lo qu'havía passat a sos pares, i pensant que no devía tenir cap amistat al poble, va determinar de no dir res a ningú, a fi de que no'l coneguessin i li fessin lo mateix que a n'ells.

La gent del poble, devant d'aquell desconegut no sabíen que pensar; i pensant que sería bort, s'el miraven mig am llástima, tot apartantse, fins a l'extrém qu'el noi s'en adoná, i un xic preocupat, s'endinsá dins de ben serioses reflexions. Aquets, que fugen de mí — deia ell per sí — fugíen dels meus pares... Ells tenen companyía, i per xó s'espanten... tenen fills... — i mentres pensava això, el soroll de les campanes tocaven a morts, feren aturarlo, i llensant una grossa rialla, esclamá: — d'uns fills qu'es moren m'en ric jo; jo no'n vui de companys que'm puguin abandonar, no, el meu amic ho ha d'esser sempre.

Desde allavores va comensar a cercar la manera de tenir un fill inmortal, ell no'n volía de fills am mare, no, perque quan la rialla d'algún nen arribave a sas orelles, ell es pensava sentir el plor d'un pare, i per xó no'n volía de nens d'aquells, que parteixen un petó entre el pare i la mare, no, ell el volía tot seu el fill, i que no morís mai sobretot.

I veus aquí que cregut qu'obtindríe lo que desitjava, un dia va sortir de una especie de porxo, ont vivía, dirigintse a n'el torrent, i torrent enllá, fíu vía, fins que trová un sot ont les aigues hi havíen fet una bassa de fang; s'hi va ajupir, i enfonsanti el bras, ne tragué alguns grapats que s'en endugué cap a casa seva.

De desd'aleshores, sempre que sortía a cercar terra, la quitxalla al veurel fugía, corrent, cridant: ¡El bruixot!... fa papus!... fa papus!... i s'amagaven i ell anava i venía, cada día més trist; portant terra, qu'anava apilonant i dantli formes humanes.

TAPIS DE LA SEU DE SARAGOSSA,
DE LA COLECCIÓ QUE'S VOLIE VENDRE

Posant i treient terra de la pila; tallant i pastant, i esgarrapant i allisant, passava el temps, mentres la quitxalla a fora cridava: — !fa papus!... fa papus!...

El temps passava, ses galtes fredes com la terra, s'anaven enfonsant sota llurs pómuls; el cap s'anava adelantant demunt del pit, l'esquena s'anava encorvant cap a terra, i les cames se torsaven endevant, en l'indret d'els jenolls; pro per xó, encara triscave. Un día al arrencar un grapat de fang, per posarse a trevallar, va sentir que'l fret del fang, seguint el curs del bras se li posava a la espatlla, de la espatlla al pit, i al se al pit, les forses li van faltar i va caurer... i va cridar; pro com que no conеixía la manera de demanar socors, veus aquí que la gent, en lloc d'anarhi, va fugir; deixant que tot sol allí terra es contemplés la seva obra, qu'anava esquerdantse per tots costats, mentres ell se sentía morir tot sol, sentint com la canalla a n'el carrer, cantant, voltaven un foc, fent la sardana.

JACOBUS SABARTÉS

Bibliografía

LE LIVRE DES HEURES. — Amb aquest títol, ha publicat un luxuós volúm de poesíes, el redactor de *L'Humanité nouvelle*, de Paris, M. Albert Lantoine. Les aspiracions més diferents se veuen en les composicions de l'obra i traheixen una época de dubte en l'esprit del autor que les concebí. En totes elles, el valor d'art es prou gran per fer-les interessants. Am gust continuém dues composicions de les que conté el llibre del nostre amic.

Fuite en Egypte

Il entrera dans l'Egypte, et les idoles de l'Egypte seront ébranlées devant sa face, et le cœur de l'Egypte se fondra au milieu d'elles.

Esaïe (XIX-V. I.)

I

Oui! La Terre d'espoir au loin s'était montrée!
Car depuis Beit-léhem, fuyant le prince odieux
Dont l'ordre meurtrier affolait la contrée,

Voyant l'Egypte, enfin! Joseph était joyeux,
Et faisait trotter l'âne où madame Marie
Tenant l'enfant Jésu, lasse, fermait les yeux.

De longs vols de corbeaux passaient en théories,
Auxquels Joseph jetait en riant des cailloux
Et dans l'air lourd planaient des vautours de Syrie.

A l'Est une oasis bornait l'horizon roux
Et le baudet allait en pensant à des choses,
Et son trot, pour bercer l'enfant, était fort doux.

Le crépuscule erra partout sur los fleurs closes,
Un vent léger flotta comme un baiser furtif
Et le petit enfant ouvrit ses deux bras roses.

Ils avançaient, Joseph cueillant des branches d'if
Pour caresser les fronts mordus par les moustiques,
— Jésu toujours rieur, l'âne toujours pensif.

II

Or, par tout le pays, dans leurs temples de briques
Où sur les lourds plateaux le sel était offert,
Les dieux méchants, les dieux très bons, les dieux lubriques

Comme si quelque souffle avait passé dans l'air
Plus fort que les simouns venus de Palestine,
Tremblèrent ce jour-là sur leurs autels de fer.

Près de la cataracte, au nord d'Elephantine
Dans son temple creusé sur le flanc noir du mont
Sek-het avait froncé sa face léonine.

Et Lui, l'orgueil des cieux et de la terre, Ammon
Portait, á la stupeur du pontife de Thèbes,
Sur ses yeux de bélier des taches de limon!

Les Chats d'un blanc de neige avaient fui par les glèbes,
Le Rat, l'Hippopotame et l'Ichneumon Sacré
N'avaient pas pris les fruits donnés pas les éphèbes.

Et Hasiri laissait sur le sable nacré
De ses doigts élevés pour des gestes superbes
Choir le faisceau d'épis et le sceptre azuré.

Son blanc triangle au front, près des prêtes imberbes,
Hapi, le taureau noir qu'on gardait à Memphis,
N'avait pas désiré la vache, ni les herbes.

Le fils de Hasiri, le chacal Anubis
Ne tendait plus aux morts le parfum et l'essence,
Knoum aux cornes de bouc et Thot au bec d'ibis,

La déesse Ameket avec sa croix immense
Le grand Horus levant sa tête de faucon,
Bast au croissant d'onyx, Djom, dieu de la démence.

Mis dans un vase ainsi qu'un ver dans son cocon,
Cneph qui vomissait l'œuf sur ses mamelles rondes.
Sebek le crocodile et Maut d'où naquit Khon,

Les Colosses divins et les Typhons immondes
Avaient senti soudain dans un long tremblement
Frémir sous leurs pieds d'or la puissance des mondes!

III

Joseph sauvé cria sa joie au Dieu Vivant
Dont le cœur est plus frais que l'odeur des corolles
Et dont l'âpre colère a la force du vent.

Marie offrit aussi le miel de ses paroles,
Des larmes de bonheur tombaient sur son bras nu,
Et des palmiers rythmaient le chant des brises folles.

L'âne était arrêté. Le soir était venu.
Et cette fois sans peur de l'Hérode néfaste
Joseph sur le sol blond posa l'enfant Jésu.

Alors un large éclair fit saigner le ciel vaste.
Le grand Sphinx tressaillit! Et ce fut en tous lieux,
Des rochers de Syène aux portes de Bubaste.

Le sourd écroulement des temples et des dieux.

L'Eternelle Litanie

C'est toujorus la même aventure.

On fait de la littérature
Dans les bleus soirs, parmi les fleurs...
« Par toi je vis — Par toi je meurs »
Et les petits mots enjôleurs...

C'est toujours la même aventure.

Puis vient l'angoisse, et puis les pleurs,
Et puis les cœurs à la torture.

C'est toujours la même aventure.

Sujet banal et douloureux.
— Saigne, con cœurl Pleurez, mes yeux! —
Sujet banal et douloureux,
A rimer en vers langoureux
Afin que les chanteurs de rues
Charment les filles, accourues
Avec leurs amants assassins
Pour s'attendrir sur nos chagrins.

C'est l'éternelle litanie
De nos amours à l'agonie.....

SOUVENIR DEL GRAN HOTEL COLON. — Aixís se titula un magnífic album, amb el qu'obsequia als seus clients, el propietari del Hôtel, don Artur Vilaseca. Molt documentat am vistes fotográfiques del establiment i de Barcelona, l'idea de la publicació resulta excelent, sent de sentir, i moltíssim, que la redacció no estigui a l'altura del pensament, resultant el castellá, *americano;* el francés de la *Fransa xica* i l'inglés una mena de *negroe* que donará una pobre idea de l'estat de la nostra cultura. Ademés les ilustracions, no están ni millor ni pitjor que la majoría de les que's fan aquí, de lo que la nostra publicació n'es un exemple ben evident i no calía pas anar a cân Meisenbach Riffarth & C°, de Berlin, per fer un album tan bó com el del Hôtel Colon. Per xó, ens dolém de veurer que sota de la vista del temple de la Sagrada Familia, hi diu: *Iglesia, Église, Church* i prou, aixís com sota de la vista de la Rambla devant del principal, hi diu: *Calle, Rue, Street,* com si fossin els fulls d'un vocabulari bunyol. No'ns estením més en detalls, perqué el nostre propósit es reaccionar contra la manía *inmotivada* de fer certes coses a l'estranger, quan aquí's poden fer millor i sobre tot quant se tracta de negocis com els d'un hôtel en que tot deu fundarse en l'art de saber presentar les coses.

Fetes aquestes salvetats egoistes, pero desinteressades, felicitém al senyor Vilaseca per l'intenció i'ns felicitém de fer-ho millor que la casa Meisenbach, Riffarth & C°, de Berlin.

Paul Gauguin †

COM tot lo del món, l'Art i totes les arts, tenen dugues maneres principals de ser considerades; es la primera, aquella concepció d'art que més o menos aviat troba cau calent en l'inteligencia dels indiferents, i la segona, aquella altra que sols apilotant sigles fa seguir partidaris aislats sense mai fer cap moviment d'opinió general. — Els artistes de la primera fornada, veuen l'éxit, en vida seva, moren a dalt d'un pedestal i fan art com tothom, lo que equival a dir: com si no'n fessin. Els altres, si no poden deturar la corrent, com es el seu desitx, van en contra seva; sols obtenen popularitat d'hostilitat i moren en un recó tant solitari com els que ja en vida han vist caurer la seva popularitat a lo polític. A n'aquests artistes de valía que van a la seva, l'humanitat els hi dona el nom de boigs i en efecte dintre de la llei informulada i antillógica de les majoríes, res més boig que no fer lo que fa tothom, trevallar segons la demanda i concebir am la balansa de comers a la vista.

Pero es llei i llei evident, que l'humanitat per sort seva, sempre conté alguns aislats que no segueixen al remat i encara menos al de les esquelles i aquests esgarriats voluntaris, son els que troben nous camins, abundoses pastures, jas més tou, fonts més cristallines i cims de més alsada amb aires purs y frescals. Que de tant en quant s'estimba un dels innovadors i tot se perd amb ell: no tarda pas gaire temps en sortirne un altre i recomensar la conquesta de les aspiracions personals.

Després, segueixen els hábils, els sensats, els espavilats del remat i aprofitant aigües noves, els camins inédits i els aires sanitosos, son ells que'ls llimpien de les espines ja trencades i'ls sagellen am les marques conegudes de les gents. I si passen per els vorers aon s'han estimbat els innovadors, els senyalen sentenciosament als demés seguidors i aixís arriben i fan rotllo d'enteniments aprofitats.

Tenim doncs, establerts dos grupos, prescindint del intermediari que potser es el millor; en el primer, hi formen aquells artistes tant poc artistes, que tot lo que fan, la gent ho entent tot seguit. En el segón, aquells que son tant personals, que totes les seves obres están en contradicció amb els motllos que marquen els cervells passius.

En aquest grupo transcronológic, formava el pintor francés Paul Gauguin, que tant poderosament ha influit en l'art jove contemporani, encara que ningú s'en haiji enterat. En uns temps en els que l'éxit s'ha obtingut adulant el gust negatiu del públic, en Paul Gauguin ha pintat amb el valor d'un apóstol que no volgués fer prosélits: am l'ardiment d'un iluminat d'aquells que recorren la vida com una forsa de la Naturalesa. — I ha succehit que després dels seus escassos i accidentals conciliábuls amb artistes reflexius, aquests han deduhit de l'obra personal den Gauguin, ensenyanses que introduhides en la concepció de art de cada hú, els han desviat del camí maquinalment seguit, perdent-los en cas d'assimilació incomplerta i fent-los adelantar el gran camí de les bones dreceres si l'exemple del pintor fora de la llei ha sigut considerat per una voluntat guiada per un cap clar. Aquesta influencia invisible i casi indefinible den Paul Gauguin ha sigut el senzill secret de moltes estranyeses impotents i de moltes fames rápidament i merescudament obtingudes.

L'art den Gauguin, era la conseqüencia directa d'aquell moviment naturaliste que doná l'obra dels Goncourts, den Zola, de l'Huysmans, den Manet, den Pissarro, den Monet i de tants i tants lluitadors d'art de vida.

Crescut i arrossegat per aquelles corrents de voluntats incansables, les aprofitá en Gauguin no com a curiositat d'un curt temps, sino com a l'art pictóric en sí i comensá aquella série de visions de somnis realisats, en els que els vegetals prenen sensibilitat humana, les figures, entrecreuaments madrepórics i les roques, palpitacions e inflaments de vida orgánica. Tot aixó, resolt am línies sintétiques, separades per harmoniosos colors a base de gris i denominats els quadros, am frases que sem-

ESTUDI. DIBUIX DEN GOSÉ

blaven versos de exótiques llengües musicals.

En Gauguin, s'obrí pas entre la multitut agitada dels badocs d'art, pero se l'obrí com un home que cobert de sang i voltat de flames, corrés entre la viscosa massa humana dels bulevards o de les rambles i la seva consagració artística, aná pel món insultada amb els epitets de salvatje i de boig, tenint la sort de que ningú l'hi posés el mot de ximple, perque al insultador, no l'hi sol agradar donar al enemic, el propi nom.

D'aquells temps no molt llunyans, data el viatje den Gauguin a n'aquell paradís oceánic que es l'illa de Tahití. Titllat de salvatje, amb els salvatjes se'n aná i allí veigé en efecte, que la vida intensa, la natural, la artísticament civilisada, la recorríen aquells *salvatjes*, bons, forts, hermosos, hospitalaris, serens i grans amics de totes les arts rítmiques. D'allí, en portá una gran série de quadros que exposá a Paris i que foren admirats am llassitut, criticats amb esparverament i oblidats com aquells cataclismes del Kracatoa, o de les illes de la Sonda, que han de matar molts milers de sers humans, per tenir la centéssima part de l'éxit d'un descarrilament europeu.

Durant aquesta aparició del pobre gran artista a Paris, vareig tenir la gran sort de veurel i sentirlo enrahonar, en una mena de *sabbat* de pintors i esculptors euskars que freqüentaven en Zuloaga, en Durrio, l'Uranga, en Regoyos, quant *atravessaba* Paris i jo algun cop escaducer. Allí, dolsament, com l'explorador d'un art nou, anava descapdellant el frondós bosc dels paisatjes respectats per l'home artista, de les formes hermoses adorades am reculliment per un país d'amor, d'aquella verdadera civilisació tant real, que fins els que posseheixen aquells oasis del Pacífic, no solzament no la destrueixen, sino que's van transformant en lo possible a n'aquell *naturisme* de tradició, de costums i de conveniencia. Una nit, ja no trobarem al suau salvatje aon solíem: després se sapigué que altre cop se n'entornava a la seva Tahití, a la patria nova plena de bellesa hierática, d'amistoses costums, de boscuries i estanys somniadors i de homens forts pero bons, inteligents sense ser intelectuals, hermosos sense vicis i amics o aimants sense traicions ni cadenes. Al poc temps n'arribaren en forma d'epístoles a n'en Charles Maurice, aquelles poétiques estrofes de ritme natural, que's publicaren de primer a Brusseles, i després a Paris amb el nom de *Noa-Noa* i que son la clau de l'ánima den Gauguin.

No sé en quin lloc enterraràn a n'el talent den Gauguin els distribuidors d'inmortalitat terrenal, mes jo estic ben segur que'l seu esprit d'artista noble, generós i lluitador, va encara per el món dividit entre les obres dels seus deixebles inconscients, dels que n'hi han molts que ja frueixen de merescuda fama i algún d'ells porta la bona nova pictórica en terres d'Espanya. — Pot dormir en pau el gran pintor desconegut: la seva llevor, ja dona fruits!

PINZELL

Teatralia

UNA de les poques tradicions gregues que conserven els teatres dels países mediterraneans, es la coincidencia del reviscolament anual del teatre, am l'época de la vrema. Mes aquí, el carro de Therpis está molt encallat i les senyals de vida, son de la mena de les que donen els malalts desahuciats. Per cada teatre que s'obra o representa bons repertoris am major o menor voluntat, se'n tira un altre a terra i se'n degraden un parell.

Ens han fet passar l'Istiu dels pobles (Juliol i Agost) a forsa de bellesa macada, que en alguns cassos ha portat l'escándol fins als límits del desordre públic i sort d'aquelles funcions inesperades qu'en Zacconi va donar a Romea i den Watry, que es un d'aquells que fan jocs

de mans valent-se dels seus coneixements del cor humá. — En efecte, al fort de l'Istiu, no hi ha cap teatre més agradable entre'ls que no tanquen, que'l *Novedades* i am la *baixa* de les localitats, els del galliner ens hi deixavem caurer de tant en tant, per fer un xic el senyor de lstiu, que es una mena de senyor paralela a n'els toreros d'Hivern. Al entrar, en Watry enrahonava, enterníe al públic, i aixís passavem nosaltres la representació i ell la temporada. — Fora d'alguns caps de colla tafaners per naturalesa, no hi havía ni burgés, ni menestral d'aquells arguments de joc de mans, que duraven de vint a cinquanta minuts. Demanava molt amable, una botiga de joies a deu senyors i a altres tantes senyores,. una grossa de mocadors, feie escriurer coses a gent de mala fé i les feie llegir als que l'hi semblaven més bons xicots, tirave trets, deie gracies i *calembours,* rebíe recados de la fonda, feie pujar testimonis i l'espectador de bona fé, si era jove, s'anava distraient mirant-se alguna noia, si era home casat, parlava am la dona de que les sabatetes dels nens ja reien, o d'altra cosa i si era solter impenitent, rumiava la mostra. De sobte, els caps de colla tafaners picaven de mans i si'ls preguntaven perqué, en un minut vos posaven al corrent del anell que d'una capseta había anat a parar a dintre de una bombeta eléctrica encesa, o al pedrer d'un colomí. — Per xó, rendint justicia a les seves condicions naturals, posém a n'en Watry entre'ls monologuistes de talent. En quant als espectres, cinematografs i dones voladores, ja se sab que son *papadineros.*

Per distreurem una mica de tants miracles de llauna, vareig pensar en seguir *bolos* teatrals de poblacions rurals i foren tantes les *probatures* a les que's podía assistir, que lo més sensat i económic era quedarse a Barcelona. Aquest Istiu, s'ha representat Othello, la Bisbética, i fins he sentit a dir, l'Héroe den Rusiñol.

El fet serio dels anals teatrals de la nostra terra, ha sigut la *tournée* de la companyía del teatre catalá (1), a Perpinyá. Habent istiuejat a Puigcerdá, un esculptor francés molt artiste en altres arts, se feu amic den Borrás i entre'ls dos arreglaren les representacions de *Els Vells* i d'*Aigua que corre,* a la ciutat rossellonesa. L'éxit ha sigut sincer, gros i merescut i sens dubte será renovat l'útil experiencia en istius futurs.

(1) Fore més just dir la companyía den Borrás.

Mentres els teatres mandreijaven, els teatreros bons i dolents han trevallat de valent, tirant plans per passar un hivern tolerable. El que'ns somriu més, es el programa del *teatre íntim.* Aquesta institució teatral filla de l'enérgica voluntat de l'Adriá Gual, donará una série de vintiquatre funcions, dotze en dilluns d'estreno i abono, i altres dotze fora d'abono els divendres, en un dels teatres més artístics de Barcelona.

Entre les obres que segurament representará el *Teatre Íntim,* se conten les següents:

Barber de Sevilla (Beaumarchais).

Rosmersholm o l'ánec salvatje (Ibsen).

Laboremus (Bjorson).

El Carreter Haenschel (Hauptmann).

Prometeu encadenat (Eskil, traducció Masriera).

Jochs d'atzar i d'amor (Les jeux de l'amour et du hasard, de Marivaux).

L'avar (Molière).

Margarida (Fragment del *Faust,* de Goethe, traducció de Maragall).

If you like (Com volgueu, de Shakespeare).

Els teixidors de Silesia (Hauptmann).

I ademés obres inédites den Guimerá, Benavente, Galdós, Güell, Gual i Rusiñol.

Desitjém qu'aquesta nodrida série, sigui preludi d'un teatre permanent que'ns deslliuri de la fácil hegemonia de la societat de socors que formen els professionals, qu'aixís se titulen ells mateixos, perqué a ningú se'ls ocorriríe pendrels per actors.

Un altre grupo, prepara unes representacions al *Círco barcelonés,* mes ignorém am quins elements i per representar quines obres; els anuncis semblen plens de bon desitx i per xó, senyalém el projecte.

Fins el *teatre líric catalá* o un fill més o menos llegítim, anuncía representacions al corcat *teatre Principal,* i entre les representacions, n'assegure algunes d'inédites; no hi ha que dir lo molt que desitjém que les poques representacions de les que's parla, siguin profitoses per

l'art teatral, aprofitant les llisons de la primera tentativa que a mida que passa'l temps va recordant-se am major importancia.

Fins obres de construcció, s'han fet als teatres barcelonins; l'una, negativa am la demolició dels últims vestigis del gloriós *Teatre Líric*. L'altra, la més sorprenent i plena de tempestes, consisteix en les obres d'adaptació wagneriana del teatre del *Liceo,* gran de noms i de mides i petit i mesquí desde feie massa temps, en quant a mires. Consisteixen les obres, en l'encafurnament de l'orquesta, en una fossa *casi* semblant a la de Bayreuth, Munic i tants i tants altres teatres moderns. Per obtenir-ho materialment, s'ha tallat el prosceni dels pinyolaires, arrán de teló i aquest l'apuntador i la batería (1) anirán dissimulades en la continuació del marc daurat que enquadra l'escenari. Això, ha despertat tanta mar orquestal de fons, que s'ha parlat de vagues d'arquets, de protestes de directors agitats i d'exclamacions jeremíeques dels veterans del megalític teatre, mes tot s'ha estrellat devant de la voluntat del que crec que presideix la Junta; home complertament saturat dels fluids moderns que donen vida als teatres. Ademés, el senyorío trepitjará catifa desde les noves portes fins a seurer i's treurán aquells *fielatos* confessonaris de l'entrada, que semblaven ademés, casilles d'inválits ganduls. Per mirar sí'ls espectadors porten els papers en regla, no cal seurer.

En fi, el *Liceo* rovellat, purpurinat, empolsat i arnat, se defensa com pot, retrassant el naixement del nou teatre líric que vindrá per la forsa dels fets, el día que'ls pobres i rics teatralers, aném units i decidits a sentir seguit i bé, lo que'ns donen trencat i malament gracies a l'extranya constitució del *Liceo.* I la mort vindrá rápidament si no's segueix el camí comensat enguany, perqué ja costa més ser propietari que llogater de les butaques i per sentir *Bohemes* i *Hugonots,* ja tením *Novedades* i'l *Tívoli* aon canten els mateixos del Liceo, am menos gasto, menos *peluche* i més pinyols.

Esperant la realisació de tantes coses seriament projectades, tanca la present Teatralía d'Istiu i espera tenir un vestit negre per estrenar la catifa del Liceo,

El del Galliner

Noves & velles

El robo del Museu de Vich. — No entrém en cap detall del robo que sofrí el Museo episcopal de Vich, perqué no estém enterats de tot lo que convindrie saber, i sols hem vist una llista rídicola dels objectes que falten i que foren robats escalant una paret de quinze metres d'alt! — Per part nostra, procurém donar tota la publicitat possible a la difícil trobada dels objectes desaparescuts, publicant els tres gravats del número present, que ja havie publicat l'*Ilustració Catalana,* que galantment ens els ha deixat, estampant-los nosaltres en color, pera conservar un aspecte aproximat dels objectes d'ivori.

(1) Aquelles llums del devant del escenari que treuen tota la naturalitat possible a les escenes, per ser iluminacions contra naturalesa.

Els tapissos de Saragossa. — Per casualitat, s'ha evitat a temps la desaparició de la numerosa colecció de tapissos que posseheix la Seu de Saragossa, i que per normalisar l'estat financier del Cabildo, s'habían destinat a ser posats a l'encan, més o menos públicament.

El medi al que s'ha recorregut, ha deturat la venda, pero no l'ha impedit definitivament i es llógic suposar que en un día poc o molt llunyá, els tapissos de Saragossa anirán més enllá de la frontera am totes les joies artístiques del nostre patrimoni artístic nacional, que com en les cases que van a menos van venent-se poc a poc pera allargar ficticiament un semblant de prosperitat, que no enganya ni als parents, ni als acreedors.

CRÓQUIS, PER R. CASAS

FAC-SIMIL. — El d'aquest número, que com es de llei, sols repartim als suscriptors, reproduheix el retrato del poeta i dramaturc catalá, don Angel Guimerá, dibuixat per R. Casas. Complertament satisfets del éxit artístic obtingut per la manera de presentar el den Galdós, continuém en aquest, el procediment.

CATALUNYA NOVA. — Aquesta societat coral, ha tornat a la vida pública, amb els concerts donats en el *teatro Nuevo*. Am l'éxit més complert, cantá un extens programa de composicions den Clavé i de cansons catalanes harmonisades per en Morera, mereixent els aplaudiments del públic, tant el chor, com son director en Joseph Carbonell.

LA REVUE PROVINCIALE.—Toulouse. —L'últim número (32) conté un article *Le régionalisme et la Démocratie*, sumament interessant per els que siguin federals a la moderna. La valenta revista tolosana, presenta la particularitat de ser impresa en un dels establiments de la *Conféderation Générale du Travail*, societat que prácticament millora les condicions dolentes dels trevalladors.

REVISTA MODERNA, ARTE Y CIENCIA.—México. Aquesta publicació quin credo artístic té grans punts de contacte amb el nostre, (si en lloc de demostrar-lo am actes el definíssim) va refermant durant el present any, que es el VI de la seva publicació, el seu valor literari i plástic. Es ben segur que com ens passa a nosaltres, no tot el públic de la república llatina del Nord América, assinteix en opinió de cultura, amb els ilustrats redactors de la publicació, quines obres respiren un intens coneixement de lo que a Europa s'ha fet i's fa, sense perdrer el perfum especial d'un país nou que entra de plé en aquella mena de civilisació que permet el conreu de les lletres i de les arts.

Intimament lligada am la joventut argentina, la *Revista Moderna* de México, publica sovint trevalls den Lugones, Ruben Durio i altres coneguts sud-americans, decidits campions de les idees estétiques rebudes a Paris. Les ilustracions, de l'Izaguirre, Ruelas i Gedovius, podríen formar entre les de les revistes més exigents, i fins els anuncis mantenen l'aspecte artístic de la revista. En el número 8, publicá la traducció del *El cíngul de Sant Tomás*, del nostre Verdaguer i en el 13, uns intencionats *Diálogos impersonales*, den Marquina.

NUESTROS GRABADOS. — Facsimil, *(únicamente para los suscriptores)* Retrato Angel Guimerá, por R. Casas. — El ratoncillo, gris y plata, pág. 226; azul y oro, nocturno en Valparaíso, E. U., pág. 227; El Támesis helado, pág. 230; combinación en negro; Rosa Corder, pág. 231; cuadros de J. Mc. Neil Whistler †. — Los señalados, cuadro de Höecker, pág. 234. — Icona bizantina oriental, de marfil, pág. 235; Díptico de marfil, pág. 238; Cuadrito de mosaico con marco de filigrana de oro, pág. 239; objetos *robados* al Museo episcopal de Vich. — Mosaico romano que se conserva en Ampurias (Provincia de Gerona), pág. 243. Uno de los tapices de la Seo de Zaragoza, cuya subasta se ha evitado, pág. 247. — Estudio, dibujo de Gosé, pág. 251.— Apunte, dibujo de R. Casas, pág. 255.

NOS GRAVURES.—Dessin en facsimile, *(pour les abonnés seulement)*. Portrait du poète et auteur dramatique, Guimerá, par R. Casas. — La petite souris, gris et argent, pag. 226; Bleu et or, nocturne a Valparaiso (E. U.) pag. 227; L'embâcle de la Tamise, pag. 230; arrangement en noir, Rosa Corder, pag. 231; tableaux de J. Mc. Neil Whistler, †.—Les signalés, tableau de Höecker, pag. 234.—Icone byzantine orientale, en ivoire, pag. 235; Diptique en ivoire, pag. 238; Petite mosaïque encadrée d'une filigraine d'or, pag. 239; objets *volés* au Musée episcopal de Vich (prov. de Barcelone). —Mosaïque romaine conservée à l'emplacement de l'ancienne Emporium (prov. de Girone) pag. 243.—L'une des tapisseries de la Cathédrale de Saragosse qui ont failli être vendues, pag. 247.—Étude, par X. Gosé, pag. 251. — Croquis par R. Casas, pag. 255.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

GOSÉ

Joaquim Marsillach

EL gran poeta i celebrat compositor italiá Arrigo Boïto, que havía trabat relacions íntimes amb el jove Marsillach, per quí sentía una sincera estimació, li escrigué un jorn: «no'm maravello de que vosté sigui estudiant de medecina. La ciencia de la Veritat i la ciencia de la Bellesa tenen en l'esperit humá la mateixa causa motriu. La medecina es la crítica de la Natura i la crítica deuría esser la medecina de l'Art». Aquest hermós pensament, que tant honora al nostre compatrici, sembla explicarnos el per qué entre'ls homes de ciencia hi trobém tant gran contingent de wagnerians, i al dir ciencia no volém significar que's limiti a les ciencies físiques o exactes, sinó que s'ha d'extendre racionalment a tota manifestació del intelecte en una o altre forma. I en efecte, entre nostra classe médica s'hi troba actualment una granada representació del wagnerisme, com s'hi ha trobat desde'ls primers temps d'aquest, segons ho proban en Marsillach i el doctor Letamendi, que foren els dos primers apóstols d'aquest Art entre nosaltres, i en tal concepte també sagells de llegítima gloria pera la corporació de Medecina de nostra ciutat.

Un quart de sigle enrera, quant den Wagner no's coneixía aquí públicament altra obra que la marxa del *Tannhäuser* estrenada en els concerts populars que dirigía en Clavé, l'immortal cantor del poble, aixecaren sa veu al plegat el sabi doctor Letamendi, una de les eminencies de la medecina espanyola, i son jove deixeble el metje Joaquím Marsillach, pera defensar les teoríes musicals del mestre alemany, tant noves, tant oposades a les que llavors regnaven com mestresses absolutes, i per conseqüent tant extravagants de primer entuvi, que provocaren una sobtada revolució en mitx de l'ensopit ambent artístic-musical que regnaba en la *industrial* Barcelona.

Deixém de banda, per avui, al doctor Letamendi, qui per haver trasladat sa residencia a Madrit no pogué exercir entre nosaltres una influencia tan contínua i decisiva, pera ocuparnos del seu deixeble en Marsillach, jove simpátic per tots conceptes, aixís a la sola contemplació dels trets de sa fesomía, únic recurs pels que no tinguerem la sort de coneixel, com també pel seu carácter en extrem franc i afable, segons testifiquen els que foren sos amics i companys. Més pocs d'entre nosaltres podém vantarnos d'haverlo tractat, ja que acaban de cumplir vint anys de sa desgraciada mort, després d'haver lluitat amb ella per espai de sis anys, temps que fou el mateix qu'empleá en sa propaganda wagneriana.

El primer síntoma de la terrible malaltía que tant jove ens l'havía d'arrebassar, fou justament la causa que conduhí al malhaurat escriptor a la vida de les lletres, de la crítica, de l'Art, la que li obrí els ulls al wagnerisme; per xó, si hem de malehir mil voltes a la terrible Intrusa que tant prematurament ens separá d'ell, hem de remerciarla ab tot de que no ens el prengués de sobte, de que li propor-

cionés ocasió, al cercar refrigeri pel seu mal, d'assadollarse en la veritable font de l'Art wagneriá, i de que li concedís temps pera fer brollar de sa ploma tot aquell doll d'ensenyanses hont hem aprés els wagnerians d'avui i hont seguirán aprenenthi els de demá.

En efecte, a la tendra edat de 18 anys, ja un primer i secret anunci de la afecció que poc a poc l'havía de corsecar, juntament amb un neguitós afany de coneixe'l món, duianlo a les sanitoses regions de la encantadora Suissa, i allá en la incomparable Ginebra la casualitat fou pera ell la reveladora d'un nou Art, al sentir en un concert per primera vegada una obra de Ricart Wagner. Ningú podría descriure com ell mateix la impressió qu'experimentá, quan ens diu: «la delicadesa d'aquell fragment musical, executat a les mateixes vores del poétic llac Leman, suaument clarejat per la lluna, i al ensemps els recorts que dins meu despertaban el terrer clásic de la Suissa i la especial fesomía de la ciutat de Calvino, Rousseau i Mad. Staël, produhí en mon ánima una profonda i inesperada impressió, tant més grossa com que jo tenía de Wagner aquella errónia idea que d'ell solen tindre els que sols de referencia coneixen ses obres.»

Aquesta sincera confessió es un exemple que podrían imitar molts detractors sistemátics del mestre de Bayreuth. Imagineuvos quants i quants enemics debía tenir aquest en nostra terra un quart de sigle enrera, i quina anti-artística atmósfera's veia obligat a respirar el jovent d'aleshores, inficionat pel *rossinisme* i *meyerbeerisme*, no coneixent la música de Wagner més que per referencies, i encara referencies tant de bona llei com les d'aquells mestres, els Beckmessers de tot temps, que no hi sabían trobar en Wagner més que «una gran falta de melodía i un gran excés de soroll». Amb opinió tan erronia se disposá'l jove Marsillach a sentir aquesta música per primera vegada, mes bastá un fragment executat a conciencia pera revelarli tot un nou món i pera convertirlo a la nova escola, demostrant que dins del nostre paisá hi cobava una veritable ánima d'artista.

Tot lo demés no foren sinó les naturals conseqüencies de la llevor sembrada en un terrer fructuós. El pressentiment d'un nou Art se convertí tot seguit en afany sens límits d'assaborirlo en tota sa intensitat, de coneixel en tota sa esplendorosa grandesa, i amb aital objecte en Marsillach recorría les ciutats més filarmóniques, assistía a importants audicions musicals, i estudiava al ensemps les partitures del Mestre i les obres, en aquell temps encara escasses, dels seus comentadors, pera tornar després a Espanya no com tants altres tractant d'embadalirnos al explicanse les atraccions de una Exposició Universal, les emocions d'una cursa de cavalls o d'una sala de joc de qualsevol casino, o les immoralitats dels cafés cantants, sinó pera portarnos la bona nova d'un Art superior a tots els altres perque'ls inclou tots en ell, pera aixecar la bandera del wagnerisme i empendre la més activa creuhada contra tota la música de quincalla que constituhía el bell ideal dels filarmónics d'aquell temps.

Precisament cal fixarse be en aquesta campanya contra tot lo rónec i estantís, per l'exemple que amb ella ens dona en Marsillach, i que tant criticat ha sigut quan més tart algú, am la mateixa intenció encara que am menys dots i sense la seva autoritat, ha volgut seguirlo. Sempre hem cregut que tant en l'ordre de les idees com en el material, pera sembrar am profit cal comensar per destruhir la mala llevor, pera edificar cal enrunar lo que fa nosa, si no's fa aixís les herbes dolentes se menjarán sempre la cullita, i les noves parets no podrán ferse fermes en un casal runós o de falsos fonaments. Si algú rebutja aital procediment, si algú dubta dels seus bons resultats, que giri l'esguart enrera i contempli l'exemple qu'ens dona en Marsillach, i que'ns pot servir de mestre.

Encara adolescent, complertament desconegut aixís en la prempsa com en els centres qu'en deian *artístics*, tot just arrivat del extranger, s'enfila dalt de l'escambell d'un diari de fora, *El Diario de Vich*, (potser perque'ls de la capital li tancaren les portes per no indisposarse am la corrent general), desde hont enjega sos primers trets contra l'ópera italiana, endressantlos ardidament contra una de les més idolatrades del públic barceloní, el *Rigoletto*, que critica am tanta llógica com severitat, en

nom de les noves teoríes de que n'era portaveu. Mai podrá afirmarse am més justesa que l'article caigué com una bomba. L'objecte estava conseguit, el rebombori fou imponent, la tranquila digestió dels operistes sigué pertorbada de sobte, i desde aquell moment s'entaulá la lluita de sempre entre lo estantís i lo progressiu, entre l'escola que fins llavores havía enlluhernat al món musical i la qu'en endevant li disputaría'l lloc i arribaría a escombrarla de tots els esperits quina cultura i desapassionament els fes capassos de compendrela.

Fins ens sembla com si sentissem els clams d'aquells faritzeus, tant semblants a n'els dels faritzeus d'altres temps, d'abans i d'ara! Quants cops el degueren motejar al pobre Marsillach d'impotente, unuc, presumptuós, envejós, *sabi*, i altres calificatius per l'estil, am quin inofensiu sistema creuen poder ofegar als esperits, verament francs i independents! I quantes polémiques degué sostenir am la rutina i l'ignorancia, fins dintre d'aquells centres que deuríen cumplir més amb el seu objecte de fomentar la educació dels intelectes, de dirigir nostra cultura, l'Ateneu barcelonés per exemple, corporació aquesta que, després de vint anys, encara té pendent amb en Marsillach el deute d'honrar com debía sa memoria amb una vetllada de les que tant se prodigan devegades pera altres que tal volta no passarán com ell a la posteritat!

Mes amb tot i aitals lluites, poc influiren aquestes en l'ánim de nostre crític, quan seguí amb més brahó que mai la propaganda en pró del drama musical i en contra de la escola d'ópera.

Després d'haverse desembrassat un xic dels entrebancs que li sortían al pas, després d'assahonar el terrer pera noves labors, fixemshi be, es sols quan comensá'l trevall de construcció, emprenent la composició de sa primera obra, en la que's proposá condensar tots els seus coneixements sobre la teoría del drama musical, sobre la personalitat artística de Ricart Wagner, sobre ses obres literaries, musicals i teóriques i sobre llurs conseqüencies en el pervindre. I en efecte, al cap de poc temps, quan l'autor anava a cumplir 19 anys, publicaba el seu magnífic llibre *Ricart Wagner*, titulantlo, amb excessiva modestia, d'ensaig biográfic-crític, essent com es un excelent tractat de wagnerisme i una obra crítica de les mellors en el seu género. Tingas present que apareixía aquesta obra l'any 78, quan a Espanya pot dirse que rés se sabía del wagnerisme, quan a Fransa dels centenars de volums que avui possehím sobre aquest art sols s'havía publicat una obra d'importancia, el magnífic *Drama musical* d'en Schuré, quant a Italia no'n possehian encara cap, i tant es aixís que s'apressaren a traduhir el den Marsillach pera propagar les idees de Wagner, i quant en la mateixa patria d'aquest molts estavan ben lluny encara de coneixel i ferli la justicia que li fan avui.

L'obra den Marsillach es el trevall d'un escriptor sincer, que diu sempre lo que pensa i que pensa fondo i bé, revelant a cada punt un gran coneixement de la materia que tracta, una ample erudició i un esquisit sentit crític. Per ser la seva obra fonamental, ens hi detindrém breument; no tot lo que desitjaríam, degut a les proporcions d'aquest trevall.

No podém prescindir d'esmentar l'importantíssim prólec epistolar del doctor Letamendi, que figura al devant de l'obra i es ja de per sí una de les millor joies del llibre, puig aquest sabi metje i wagneriá amb admirable galanura d'estil ens dona una idea tant clara com compendiada de la essencia filósofica i estética a la vegada de la reforma wagneriana i de sa trascendental influencia en el teatre. Per altra part les lloanses que'l doctor Letamendi tributa al llibre i al autor son bona proba també de la valúa d'un i altre.

Comensa l'obra amb una biografía del mestre de Bayreuth, plena d'interessants i fidels apunts de la seva vida, que tenían gran importancia en la época en que aparegué aquella per viure encara Wagner i haverse publicat pocs trevalls sobre'l mateix. Hem de rectificarhi no obstant algun petit erro que s'hi observa: aixís, per exemple, ens diu en Marsillach que Wagner s'enmaridá en primeres nupcies ab la célebre cantant Schröder-Devrient, sent aixís que la primera muller del Mestre abans de la filla d'en Liszt, s'anomenaba Minna Planer i

SIGNORA PALERMI.
(EN LA TOSCA.) DIBUIX DE R. CASAS

CAV. MENOTTI DELFINO.

(PAPER DE SCARPIA, LA TOSCA.) DIBUIX DE R. CASAS

havía sigut actriu dramática. Mes aquests son detalls d'escassa importancia.

Entra després en l'estudi del drama musical, tractant de la índole i del fi d'aquest am perfecte coneixement de causa. No trobém paraules pera expresar nostra admiració devant de sa dialéctica fina i contundent, de la manera com ens exposa les condicions que deu tenir el llibre d'ópera, de la punyenta sátira del paper ridícol que fa'l chor en l'ópera italiana i lo que deu ser en el drama musical, i en una paraula, del excelent estudi que fa dels poemes musicals de Ricart Wagner. Impossible sembla que a la tendra edat del autor puga escriures sobre aquesta materia tant clara i tant fondament.

En el capítol següent passa a la part musical, fent un encertat análisis de lo qu'es la música d'ópera i deixant de cos present a la escola italiana moderna. Refuta magistralment el predomini absolut de la melodía, base d'aquesta escola, i ataca com cap altre escriptor ho ha fet els convencionalismes de l'ópera, regalantnos ab sos deliciosos acudits al descriure les morts dels personatjes, particularment del tenor, l'invariable motllo de les pesses de música, l'abús de les repeticions, les excelencies de la escola dels *gorgoritos* i gimnasia de la gola i les flaqueses extremades dels compositors, corresponent la pitjor part de tot aixó, com es natural, a Rossini. Entra després en l'estudi de la forma musical en el drama wagneriá comparantla ab les anteriors, i extenentse considerablement en aquest punt pera donarnos una obra didactica excellent.

En un altre capítol dona a conéixer els festivals de Bayreuth, am gran luxo de detalls sobre la seva celebració, lo qual tenía un valor grandíssim al publicarse l'obra, ja que sols s'havían verificat les representacions de 1876, quan la inauguració del teatre i molt poc s'havía escrit respecte d'elles. Am tot, encara avui resulta sumament interessant el seu relat. I termina, per fi, amb un judici crític sobre'l pervindre de la música, exposant algunes temenses respecte de la incomprensió del wagnerisme, temenses qu'avui sortosament van deixant de tenir rahó de ser. Pera final fa un resúm del seu criteri wagneriá, respecte del qual volém preveure i rebatre una objecció que podría presentarse. En Marsillach al escriure aquest llibre no havía passat del *Lohengrin* per lo que's refereix a la perfecta comprensió de l'obra wagneriana. Respecte a la nova manera del *Tristan* i de la *Tetralogia*, si bé admirava aquestes obres per haberles estudiat en el piano, hi oposava am tot els seus reparos, que podrían ésser aprofitats en discussions de mala fe pera tirar per terra l'obra den Marsillach. Nosaltres sols observarém que lo qu'en aquella época encara no havía experimentat vingué després, es a dir, la complerta comprensió de la forma wagneriana en el seu derrer i més perfecte estil com més endevant hem de demostrar.

La obra *Ricart Wagner* den Marsillach va acompanyada de la reproducció de dos autógrafs (un literari i un altre musical) que'l mestre de Bayreuth, am qui havía contret amistat, li va dedicar expresament. Per xó en el prólec l'autor dedica l'obra a Wagner, dientnos que'l gran mestre l'honraba tant i tant inmerescudament, desde feya temps, am sa confiansa. ¿No es aquest el millor elogi que d'ell podía ferse?

La trascendencia d'aquest llibre com obra de propaganda wagneriana ha sigut immensa. Fa vinticinc anys de sa publicació i en aquest período tan llarc no ha tornat a apareixer a Espanya altra obra que puga posarse al costat seu, si exceptuém 'estudi del *L'Anell del Nibelung* per en Chavarri. El llibre den Marsillach ha sigut el nostre catecisme wagneriá i ho será encara dels qu'ens segueixin molt temps. En ell varem apendre les teoríes del Mestre, ell feu germinar en nostra ánima ensemps que la veneració que sentím per Ricart Wagner, el més entranyable carinyo envers son infadigable propagandista i compatrici nostre, al qui considerém com un dels nostres millors amics, encara que per dissort no arribarem a coneixer. I no sols els seus paissans n'hem tret els fruits sinó que com ja hem dit un eminent wagnerista italiá, el doctor Filippo Filippi, va solicitar tot seguit el permís de l'autor pera traduhirlo al seu idioma, publicantne una magnífica edició enriquida encara amb altres documents, qu'ha fet célebre'l nom

den Marsillach al extranger (potser fins més qu'en sa mateixa terra), i que constituheix el millor elogi que d'aital obra pot ferse. ¿Quants llibres de crítics espanyols han obtingut un honor semblant?

L'efecte qu'en nostres músics produhí el *Ricart Wagner* den Marsillach fou aclaparador. Els menys gosaren defensarlo, els més no el comprengueren, aixecant per tot apassionades polémiques. Entre aquestes esmentarém la célebre que s'entaulá entre l'autor i'l crític musical del *Diari de Barcelona*, qu'ho era don Antoni Fargas i Soler, un dels més famosos campions de la escola italiana en nostra ciutat. Al veure tan atacada la seva favorita, el bo del senyor Fargas se sortí de mare i publicá un célebre follet titulat: *Observaciones en vindicación de la ópera italiana al Ensayo biográfico-crítico de Ricardo Wagner por don Joaquín Marsillach y Lleonart*, quina argumentació es d'un carácter cómic qu'enamora. El pobre senyor Fargas (Q. D. G. G.) sortí a combatrer lo que no coneixía i a defensar lo que defensa no tenía, puig la escola italiana quedá am sos arguments més malparada que abans. En Marsillach acabá de tirarla per terra en un follet que publicá pera defensarse de l'anterior, titulantlo: *Contraréplica á las observaciones del señor Fargas y Soler*.

Es de lo més divertit seguir els incidents d'aquesta polémica, que recomaném com un dels remeis més segurs contra'l mal humor. Pera demostrar la *llógica* que gastaba'l crític del *Brusi*, podém citar que fins gosa negar qu'en les óperes italianes el llibre quedi subordinat a la música, lo qual va refutarho am acert en Marsillach am sols recordarli que Bellini obligá al seu llibretista a escriure cinc diferentes vegades l'aria final de *La Straniera*, que ni aixís ha conseguit que li sobrevivís. També pretén el senyor Fargas defensar els llibres d'ópera italians, que ja es defensar!, i sosté igualment el gran *color local* que conté dita música, i fins la seva propietat i perfecta relació amb el llibre qu'ilustrava, tot lo qual li rebat en Marsillach amb un gran aplec de curiosos contrasentits d'óperes italianes: recordém entre ells que Rossini posá un bolero en la *Semiramis*, que la tant cacarejada Sinfonía del *Barbero* havía servit ja pera un altra ópera titolada *Aureliano in Palmira*, quin assumpto ni era cómic ni espanyol com el d'aquella, i en fi, qu'un chor de sa ópera *La donna del lago* va convertirlo després en himne a Pio IX. Perque'ls músics italians estaban tan convensuts del seu colosal geni que no's conformaban amb el fallo del públic, per manera que si una ópera fracassava, com que al cap devall no consistía més qu'en un rengle de pesses enganxades, n'arrencavan les seves predilectes i combinades amb altres de noves tornavan a servirles en un plat rescalfat als nostres benhaurats avis, que se l'empassavan amb una bona fe que'ls hi envejém.

No podém resistir a la temptació de donar a coneixer el magnífic paragraf de la *Contraréplica* den Marsillach en qu'estableix una comparació entre lo qu'es l'amor en les obres italianes i lo que ve a ésser en les de Wagner. Diu aixís:

«Los amores realísimos que forman la base de casi todas las óperas italianas; aquellas ceremonias nupciales bruscamente interrumpidas por un ex-amante despechado (para dar lugar á un estrepitoso *concertante* que sólo tendrá de bueno el ser *final);* aquellos celos tontos, más propios de sainete que de otra cosa, motivados por el inoportuno requebrar de un galante *conde* en malhora llegado; aquellos amores contrariados por la oposición de unos padres infatuados ó de un tutor codicioso, todo eso que pasa en la vida real, que se repite en dramas y novelas de todas las épocas, está muy por debajo, pero mucho, del idealismo irreprochable de Wagner; de aquel amor convertido en estímulo y galardón del genio artístico, como en *Los Maestros cantores;* de la admirable abnegación de una mujer, como en *El Buque fantasma;* del amor de un ángel de candor y de bondad que como en *Tannhäuser* sublima y regenera al hombre; de aquellos amores contrariados, nó por motivos mundanos que un afecto verdadero desdeña, sino por la misma intensidad de la pasión, como en *Tristan é Isolda;* por un decreto irrevocable del cielo, como en *Lohengrin;* por vínculos antes ignorados, como en *El Anillo del Nibelungo;* de ese amor que todo lo avasa-

VORES DEL SENA (PARIS). QUADRO DEN PIDELASSERRA

EL LUXEMBURG (PARIS). HIVERN. QUADRO DEN PIDELASSERRA

lla, porque es superior á todo, que se perpetúa hasta más allá del sepulcro, sin ser criminal como el de las dos *anime affannate* que Dante encontró en el segundo círculo del Infierno, porque este mundo y esta vida son asaz reducido campo para su manifestación; de ese amor que se siente y no se expresa, que lejos de traducirse por chavacanos é intempestivos arranques, tiene por lenguaje (por cierto más elocuente, acaso por ser el más ignorado) aquel secreto y silencioso magnetismo de una mirada, ó el hálito perfumado de un suspiro, porque hasta la palabra es un medio demasiado material, burdo y grosero para él, que es todo espíritu. Más claro: hablando de lo inestable de un amor exclusivamente romántico ha dicho el doctor Letamendi (en un discurso gratulatorio inédito, intitulado *La Mitología del estudiante*, de que conservo las notas taquigráficas tomadas por mí): «Si conforme la ópera *I Capuletti ed i Montecchi* concluye en el tercer acto tuviera seis ó siete, llegaría quizás á un punto en que Julieta no pudiendo ya más con las malas artes del ama, y los berrinches del chiquitín, y los amagos del garrotillo de la niña, y las travesuras del mayor, y el desgobierno de los sirvientes, y el desvío del picarón de Romeo, que sobre andar después de todo rondando á otra se ha echado á jugador, exclamase:—Ojalá nos hubiésemos muerto de veras en el punto y hora en que nos mató Shakespeare! — Pues bien: esto ni al doctor Letamendi ni á nadie puede ocurrírsele ante los poemas de Wagner.»

En resúm, el senyor Fargas dona patents de obra artística als *llibreters* italians, pero en Marsillach li refuta de la brillant manera qu'hem mostrat i acaba d'aclapararlo trayentli l'eloqüentíssim dato de que'l gran Víctor Hugo va fer prohibir a Fransa la representació de les óperes *Lucrezia Borgia* i *Ruy Blas* per causa dels sens fi de cambis i violacions qu'el llibretista había verificat en les primitives creacions del gran poeta.

Tal era'l gran crític del *Diari de Barcelona* qu'en nom de Rossini, de Bellini i de Donizetti, fins combatía per massa avensats a Meyerbeer i al Verdi de l'*Aida*, puig segons ell encara que llurs obres son de gran efecte, presentan una instrumentació ruidosa i son poc a propósit pera recrear al espectador que cerca dolses emocions. I aquest crític va dirigir el gust musical de nostre públic per espai d'un gran nombre d'anys desde'l diari que debía donar cada día la opinió feta a les classes conservadores. Aixís ens han sortit aquestes classes, i aixís s'ha tingut de lluitar tants anys i lluitém encara avui am sa proverbial indeferencia, contra la qual s'estabellen les millors iniciatives, les que porten un fi verament artístic.

Mes am tot i aquella indiferencia, en Marsillach continuá imperterrit sa campanya wagneriana. Convertit en un veritable apóstol d'aquestes idees se llensá a la prempsa i en un article darrera l'altre anava fentles obrir pas en mitx de la ignorancia. La llista d'aquests articles fora llarga; esmentarém els principals periódics en que colaborá. Un d'ells fou *La Ilustración Musical*, excelenta revista qu'es publicaba en aquella época, dirigida per en Joaquim Parera, maravellantnos trobar en aquesta publicació una entusiasta defensa de Wagner i ses obres, sense mirar les baixes que aixó podía ocasionarli; a la mort den Marsillach, seguí sostenint brillantment les idees d'aquest i publicá un article póstum del gran crític, titulat *La resurrecció dels músics,* en que amb el tó més humorístic, inconcebible en qui com ell estaba tant a la vora del sepulcre, similaba que se li havían aparescut els difunts Haydn, Berlioz i Thalberg, amb els quins hi sostenía un picant i curiós diálec. També colaborá en periódics catalans com *La Renaixensa* i *La Ilustració Catalana*, fent gala de possehir en aquest idioma un estil tan castís i elegant com en castellá, i escampant arreu les delicies de la seva sátira sempre fina i ingeniosa. En la primera d'aquestes publicacions, doná a llum el seu notable estudi titulat *Arrigo Boïto i son Mefistófele,* en el que fa una entusiasta apología d'aquesta obra i de son autor, potser un xic exagerada per lo que toca al músic i que tal volta hauría rectificat quelcom amb el temps. En *La Ilustración Artística* hi escrigué també, fent *La historia del Lohengrin* am motiu del estreno d'aquesta obra a Barcelona, i preparant aixís convenientment a nostre públic.

Haventse traslladat una temporada a Madrit, colaborá en els *Lunes del Imparcial* i el diari *La Mañana,* escribint sobre viatjes, als que tenía gran afició, fent crítiques de les obres musicals més célebres, i no descuidant mai la propaganda wagneriana i la sátira de tots els vicis musicals axís dels compositors com del públic. Per últim en la Revista *Arte y Letras* que's publicaba en aquesta ciutat ens doná sa darrera obra i una de les més excelents: *Parsifal, peregrinació a la Meca del pervindre.* Formanla les impressions experimentades al assistir al estreno d'aquesta darrera obra de Wagner a Bayreuth, quin escrit resulta sa obra de la madurés, confirmació de lo qu'en Marsillach ens havía exposat en sos escrits anteriors i rectificació de ses opinions de la primera época respecte a les obres del segon període del Mestre. Axís diu textualment: «de mi puedo decir que si abrigaba aún algunas dudas acerca de la bondad de la teoría de Wagner, *llevada hasta el último extremo,* estas dudas han desaparecido después de la audición de *Parsifal*». Confesa que sens haber sentit cap d'aquestes, había volgut desentranyar el seu significat per les partitures de piano, trovantlo fosc o extrany a voltes, i que'l darrer estil de Wagner no ha pogut apreciarlo fins llavors, que cal pera axó una llarga preparació que anuli els hábits adquirits en el teatre contemporani i que cal además veureles demunt la escena i amb una execusió adequada, escoltantles am devota atenció i amb un coneixement previ de l'assumpto, puig la mateixa frase musical está tan apropiada a la frase literaria, qu'es difícil apreciar sa bellesa si no's coneix punt per punt el vers alemany. Serveixin de llissó tals declaracions pera aquells que volen formar judici d'aitals obres sense aquesta preparació i assistint per altra part a audicions que sols son bones pera donarne la idea més falsa possible.

Tal era en Joaquim Marsillach. Radical com el que més, en ses conviccions no admetía les mitjes-tintes tant cómodes pera sortir del compromís, sostenint que la ensenya del wagnerisme debía ser aquella frase bíblica: el que no está ab mi está contra meu.

Mes per demunt de totes les defenses que poguém fer de qui com ell no les necessita, i de totes les opinions que citessim pera corroborar lo molt que valía, com les de Boïto, Filippi, Hans de Wolzogen, Letamendi i tants altres, n'hi ha una que val per totes juntes i qu'hauría de convencens si ja prou no ho estiguessim: l'alta estima que li tenía el propi Ricart Wagner. Si curta fou la seva vida, bastá pera qu'experimentés un dels goigs que més li envejém, una de les aspiracions més sublims pera tot wagneriá: la d'haver tingut tracte amb el Mestre, peró no aquella ilusoria satisfacció que s'experimenta al encaixar la má am qualsevol eminencia, sinó la real i efectiva de alternar amb ell, sosteninthi llargues converses, tenint l'honra d'esserli confiats els seus pensaments. I si precisament en Wagner s'havía conquerit tants enemics i sigut objecte de tantes sátires pel menyspreu am que tractaba al comú dels mortals, per poderosos que fossin, es doblement de creure l'alt concepte en que tenía a nostre compatrici quan l'acullía tant afablement. Marsillach que'l tractá en diferentes époques ens el descriu com home de gran ingenuitat de cor, d'una tendresa i amabilitat naturalíssimes, sostenint que sent per Wagner com a home un afecte tan extraordinari que sols es comparable a l'admiració que li professa com artista.

Axís se compren el cop mortal qu'experimentá en Marsillach, minat cada día més per la malaltía, al rebre la trista nova de la mort del Mestre. Contan els que'l rodejaban que la impressió fou terrible, contribuhint a precipitarli la fi, puig als pocs díes caigué en el llit pera no alsarsen ja més i al cumplir mitx any de la mort de Wagner, seguía'l en Marsillach vers les regions de lo desconegut.

Han passat vint anys i tot just som hont en Marsillach ens va deixar. ¡Quanta falta ens ha fet en aquest temps! ¡Quantes vegades hem invocat de cor sa memoria! Tots els projectes d'en Marsillach debían haberlos continuat els amics que'ls coneixían, i axís tindríam fa temps les traduccions dels poemes de Wagner i les de les obres didáctiques, que encara avui están per fer. La seva autoritat i talent ens hauría dirigit i encarrilat a tots, i lo que va fer amb en Fargas ho hauría fet am tot

UN SQUARE DE PARIS. QUADRO DEN PIDELASSERRA

L'ALMIRALL SIR COMPTON DOMVILE,
COMANDANT EN QUEFE DE L'ESQUADRA DEL MEDITERRANI. DIBUIX DE R. CASAS

aquell qu'hagués pretés destorbarho. En cambi, desde sa mort hem anat esgarriats i tot l'ideal dels filarmónics ha estribat en fer concerts, sense pensar qu'abans s'havía de fer cultura.

Sols amb aquesta se podrá arribar fins allá hont volém, i'l medi més segur d'arribarhi es inspirarnos sempre en les ensenyanses d'aquell qu'avui havem volgut honorar.

Joaquim Pena

ESPERITISME per Marcel Prévost

DEL temps que jo era alumne de l'Escola politécnica, me recorda que, durant algunes setmanes, tota ma promoció fou sacudida per la manía d'evocar els esperits, copejadors o xarraires. ¿Qui de nosaltres havía sofert el primer accés? Jo no sabría dirho, mes el contagi guanyá rápidament la meitat de l'Escola. Tamborets, taules, caixes de kepis — nostre mobiliari no era ni gran ni variat—entraren en dansa. La majoría d'entre nosaltres demanaren solzament als objectes un moviment giratori fácilment obtingut baix la pressió més o menys conscient dels nostres dits. Alguns, no obstant, els hi preguntaren pel procediment acostumat, el nombre de copets corresponent a les diverses lletres de l'alfabet. Se tantejá també l'experiment del llapis, guiat per la taula que roda. S'obtingueren dibuixos i frases... Peró, l'esperit científic residía entre nosaltres massa despert; tals experiments no podían ésser sinó un entreteniment passatger. Cap dels «mediums» va prescindir, en aquest comers ab el món dels esperits, de la bonhomia un xic bromista familiar al alumnes de l'Escola.

Els esperits van oféndrers sens dubte de no ser acullits i tractats ab la serietat i fervor que ells exigeixen. De mica en mica cessaren les seves visites a nostra promoció. Els tamborets, les taules, les caixes de kepis s'immobilisaren. Les teoríes geométriques allunyaren la inquietut de les vanes prestidigitacions. Tot entrá dins l'ordre.

***

Una follía análoga a la de mos companys d'escola s'ha ensenyorejat a hores d'ara, segons sembla, de la societat berlinesa. S'han llegit les extraordinaries aventures del medium femení Agna Rothe, i de quina manera creava roses, feia brollar de l'aire ous de cristall, travessava un vidre amb una canya sense que'l vidre s'esquerdés. Aquests prodigis, tal volta més difícils de realisar per una má inhábil que una senzilla dansa sobre una taula d'un sol peu, no pertanyen pas menys a la categoría d'aquells qu'un especialista ha designat baix el nom de «miracles besties». S'ha convingut, en el cas d'Agna Rothe, qu'eran deguts a un senzill talent de prestidigitador: les roses, els ous, sortíen senzillament d'una butxaca feta en les anagues de la senyora.

Encara que s'hauría degut acceptar, mancant de prova contraria—la hipótessis dels esperits creant ous de cristall pera divertiment dels tontos, hauría estat un pico escás en la felicitat dels homes, i'ls esperits, autors d'aquelles maravelles, haurían demostrat sobretot qu'eran pobres d'esperit.

***

Aitals experiments de saltimbanquis, presentats sota la capa de l'esperitisme, desnaturalisen lo que hi há, en l'esperitisme, de verament humá, de perfectament noble, anava a dir de científic. La rahó original de l'imperi de l'esperitisme sobre certs sérs que no son ni xarraires ni tontos es la mateixa que fa brollar i creixer en molts altres la fe relligiosa: es l'imperiosa necessitat d'estar segur que la mort no separa les ánimes que s'estimen; es la rebelió contra la idea de que nostres difunts no'ns veurán més, que no'ls veurém més. Moltes persones, en efecte, que s'esforsen de creure en les relligions, farán poc cabal per elles mateixes d'una immortalitat de la qual els goigs no han sigut mai clarament ni segurament descrits. Peró el pensament de que'ls sers ben-

volguts penetren en el no-rés desde qu'han desaparegut de la superficie de la terra'ls hi es insoportable...

Allavores, els més equilibrats entre aqueixs sensibles s'amparen en les tradicions piadoses i, seguint el consell de Pascal, s'agenollen, prenent l'aigua beneita, fins que la fe'ls hi ve i, ab ella, l'esperansa d'ajuntarse am lo que s'estima més enllá de la vida, sense por d'una nova separació. Pera les sensibilitats més exaltades, aqueixa esperansa del més enllá no es prou. La seva impacienta tendresa pretén conversar desd'aquí baix amb els que no hi son. An aquests, l'esperitisme apareix com la més consoladora de les relligions, per qué, no isola els morts dels vius, per qué ofereix una comoditat extraordinaria: ressucitar els desapareguts, no en la *seva* vida, sinó en la nostra... I això no es pas un joc tonto de prestidigitació, com els ous de cristall, les flors d'Agna Rothe. L'evocació no te altre testimoni, generalment, que l'evocador mateix. Jo vaig conéixer en una provincia un home que havía tingut l'aclaparadora dissort de perdre en un sol any sos tres infants, dos nois ja grandets i una noieta. Un de sos amics se dedicava a l'esperitisme; s'hi feu iniciar. No trigá pas gaire en creure fermament que sostenía converses quotidianes ab sos fills i sa filla. Algunes vegades descobríe un moment la seva silueta o'l seu rostre. Segurament no fou ditxós, en lo successiu, com abans son triple dol. Peró al menys la vida li fou tolerable. Ell mateix m'afirmá que sense aquest misteriós confortant, se l'hagués voluntaria i violentment treta...

* * *

Quan una ilusió es a n'aquest punt benefactora, l'humanitat no deu anar am pressa en pendrerla a broma... Jo sé no obstant que'ls esperitistes—aquells mateixos als qui repugna l'esperitisme «prestidigitador»—no s'acontenten amb evocar els morts benvolguts. Ressuciten personatjes histórics, héroes de l'antigüetat. Conversan am Plató, am César, am Leibnitz. I això ens apar bastant ridícol, per quant aquests ilustres ressucitats els favoreixen rarament am confidencies ben memorables. Mes això prova solzament que's pot fer un us pueril de l'esperitisme com de qualsevulga altra fe relligiosa. Això no vol dir que l'esperitisme no tingui cap fonament psicológic, científic. Ben al contrari, es molt aprop d'ésser ciencia.

La teoría n'es breu i fácil.

* * *

Totes les imatjes qu'evoquém resideixen en nosaltres, en nostra memoria, en nostre cervell. An allá dormen els rostres de nostres difunts, ensemps que les figures ideals dels personatjes históries, formades en nosaltres per la lectura, la vista dels objectes d'art, la conversa. Peró ben poques persones son capasses de sugerir netament aqueixes imatjes quan elles ho desitjarían: la seva imaginació es feble i distreta. L'esperitisme dona a n'aqueixa feblesa imaginativa l'apoio, l'enlairament poderós de la fe. A l'home menys exercitat en imaginar, proporciona, per dirho aixís, un rito d'imaginació,—del mateix modo que les relligions proporcionen al més senzill creient un rito d'oracions. Mercés an aquest rito, mercés an aquella fe, els elements escampats de les imatjes s'assemblen, es coordinen, fins a fer casi que concorrin am la realitat.

Sense'l rito i sense la fe, la imaginació esteril s'agotaría en esforsos, se consumiría mirant dins la nit.

* * *

Tal es en dues paraules l'extracte de la teoría de l'esperitisme. N'hi há prou per demostrar que no es pas ridícol tot en les práctiques dels esperitistes. Son un medi d'estimular les percepcions interiors d'aquells que s'hi entreguen. Els fan assistir a fenomens que passen, per dirho aixís, sobre'ls confins extrems de la seva propia conciencia. Aquests fenomens tenen justament la calitat intelectual d'aquells qui'ls provoquen; peró aquests els hi prestan també'l reflecte de la seva sensibilitat. Quan més un home es capás de sofrir, més l'aconsolan. Perxó sol, mereix que's tracti l'esperitisme al menys, com el cloral i la morfina, i que se li perdonin les adulteracions que'l desacrediten: taules que roden, ous de cristall, roses artificials,—simples joguines de noi pera les batxilleríes peresoses.

Traduit per SANTIAGO FOLCH

L'ESQUADRA INGLESA.

VAL MES FORSA QUE MANYA. DIBUIX DEN XIRÓ

Música orgullosa de la tempestad

por Walt Whitman

Leído en la sesión solemne que el Liceo Altamirano dedicó á Mr. L. S. Rowe, Director de la Universjdad de Pensilvania y Presidente de la Sociedad de Ciencías Sociales y Politicas de Filadelfia. (1)

I

Música orgullosa de la tempestad,
Ráfaga que tan libre salta y corre, silbando en la extensión de las praderas,
Gran murmurio de las cimas de los bosques! — viento de las montañas,
Vagas formas personificadas — vosotras, orquestas ocultas,
Vosotras, serenatas de fantasmas con instrumentos alerta,
Mezclando al ritmo de la naturaleza todas las lenguas de las naciones;
Vosotras, cuerdas abandonadas como por vastos compositores — vosotros, coros,
Vosotras, danzas religiosas, libres é informes, vosotras, las del Oriente,
Vosotras, medias voces de los ríos, mugidos de cataratas que se despeñan
Vosotros, rumores de cañones lejanos, con la caballería que galopa,
Ecos de los campamentos, con todos los varios llamados de los clarines,
Formando tropas tumultuosas, llenando la tarda media noche, encorvándome á mi impotente,
Entrando en mi cámara de reposo, solitaria; por qué os habéis apoderado de mí?

2

Avanza, oh alma mía, y deja al reposo que se vaya;
Escucha, no pierdas nada, hacia tí vienen ellos;
Dividiendo la noche, entrando en mi cámara de reposo,
Para tí cantan y danzan, alma mía, un canto de fiesta,
El dúo del novio y de la novia, — una marcha nupcial,
Con labios de amor y corazones de amantes colmados de amor hasta los bordes,
Las mejillas sonrojadas y los perfumes, un cortejo hormigueante de caras amigas, jóvenes y viejas,
A las claras notas de las flautas y al «cantábile» de las arpas resonantes.

3

Los ruidosos tambores se aproximan ahora,
Victoria! No ves entre el humo polvoriento las banderas, desgarradas, pero ondulantes? la caterva no ves de los vencidos?
No escuchas esas aclamaciones de un ejército conquistador?
(Oh alma, y los sollozos de las mujeres, los heridos que gimen en agonía,
El silbar y el crepitar de las llamas, los ennegridos escombros, las cenizas de las ciudades incendiadas,
Los lamentos y la desolación de la humanidad).

4

Ahora, me penetran aires antiguos y medioevales,
Veo y escucho á los viejos arpistas con sus arpas, en las fiestas galas:
Oigo á los «minnesingers» cantando sus layes de amor,
Oigo á los menestrales, á los juglares, á los trovadores de la edad media.

(1) Publicado en la *Revista Moderna*. México.
L'obra que dona millor idea de la personalitat del poeta Nord Americá, Walt Whitman, es l'aplec titulat: *Leaves of grass*, edició popular, de 1897. Boston: Small, Maynard & C.°

DIBUIX A LA SANGUINA, PER LLUISA VIDAL

QUADRO, PER LLUISA VIDAL

5

Ahora el gran órgano resuena,
Trémulo, en tanto que muy abajo (como los escondidos puntos de apoyo de la tierra
Sobre los cuales, ingentes, reposan y de los cuales móviles penden
Todas las formas de belleza, de gracia y de fuerza, todos los matices que conocemos,
Las briznas de verde césped, los pájaros que gorjean, los niños que saltan y juegan, las nubes del cielo, allá en las alturas
La base poderosa se mantiene y sus pulsaciones no se interrumpen,
Bañando, sosteniendo, inundando todo el resto, maternidad de todo lo demás,
Y con esto, cada instrumento en multitudes.
Tocan los músicos, los músicos del mundo entero,
Los himnos y las solemnes misas estimulan la adoración.
Todos los cantos apasionados del corazón, los dolorosos llamamientos,
Los dulces é improvisados vocalizadores de las edades,
Y para mezclarlos y unirlos, el diapasón de la tierra,
De los vientos y los bosques y las olas del océano potente;
Una nueva orquesta, uniendo las épocas y los climas, compuesta y diez veces renovadora,
Como en los días de otro tiempo, de que hablan los poetas: el paraíso.
— El apartamiento, la separación larga, mas ahora el vagar ha concluído,
Terminó el viaje, llegó al hogar el viajero,
Y hombre y Arte, con la Naturaleza de nuevo se confunden.

6

Tutti! por la tierra y el cielo;
(El director de orquesta, todopoderoso, ha hecho para mí una señal con su batuta)
La viril estrofa de los esposos del mundo
Y todas las esposas que responden,
Las lenguas de los violines,
Pienso yo, oh lenguas, que explicáis vosotras este corazón que no puede á sí mismo explicarse,
(Este corazón lleno de ternura y de aspiraciones, que no puede á sí mismo explicarse).

7

Ah, cuando era yo muy niño,
Tú sabes, alma mía, como para mí todos los ruidos se trocaron en música:
La voz de mi madre en arrullo ó en himno;
(Las voces — oh tiernas voces — amantes voces del recuerdo!
Postrer milagro de todos los milagros — las voces de mi madre muy amada y de mis hermanas):
La lluvia, el trigo que crece, la brisa entre los maizales de luengas hojas,
La resaca que viene á golpear regularmente la arena,
El ave que charla, el grito agudo del gavilán,
Las notas de los pájaros salvajes que rastreando vuelan por la noche, en camino hacia el Norte ó hacia el Sur,
El salmo en la iglesia de la aldea, entre el boscaje; el campamento al aire libre;
El ministeril en la taberna, la canción con estribillo, los interminables cantos de los marineros,
El ganado que muge, los corderos que balan, el gallo que canta al alba.

8

Todos los cantos de todos los países actuales, vienen á resonar en mi rededor,
Los aires alemanes de amistad, de vino y de amor,
Las baladas de Irlanda, las gigas y las alegres danzas, los refranes ingleses,
Las canciones de Francia, los aires escoceses y, sobre todo ello,
Las composiciones sin igual de Italia.

A través de la escena con la palidez en el rostro y con una sombría pasión, en tanto,
Norma avanza blandiendo en su mano la daga.
Veo el reflejo sobrenatural de los ojos de la pobre Lucía loca,
Sus cabellos desatados y enmarañados caen sobre sus hombros.
Veo á Hernani que atraviesa el jardín nupcial;
En medio del perfume de las rosas, radiante y llevando á su novia de la mano,
Oye el llamamiento infernal, el signo mortal de la trompa. —
Las espadas que se cruzan y las grises cabezas despeinadas, bajo el cielo,
El bajo y el barítono claros y eléctricos del mundo,
El dúo del trombón, libertad para siempre!
De la sombra densa de los castaños españoles, cerca de viejos y sólidos muros de convento, «surge» un canto quejumbroso,
Canto de amor perdido; la antorcha de la juventud y de la vida, que se extingue en la desesperación,
Canto del cisne moribundo — el corazón de Fernando se rompe;
Despertándose de sus dolores por fin redimidos, Amina canta,
Copioso como las estrellas y feliz como la claridad de la mañana es el torrente de su alegría.
(La fecunda matrona viene, el orbe que estalla, Venus contralto, la madre que florece.
Yo oigo á la Alboni, hermana de los más orgullosos dioses).

9

Oigo esas odas, sinfonías y óperas,
Oigo en el «Guillermo Tell» la música de un pueblo rebelado y furioso,
Oigo los «Hugonotes» de Meyerbeer, «El Profeta ó Roberto»;
El «Fausto» de Gounod ó el «Don Juan» de Mozart.

10

Oigo la música de baile de todas las naciones.
El vals (un compás delicioso, que declina, me baña de bienaventuranza);
El bolero, con el tañido de sus guitarras y el chasquido de las castañuelas.
Veo las danzas religiosas, antiguas y modernas, oigo el sonido del arpa hebrea,
Veo á los cruzados en marcha, enarbolando la cruz, al marcial retumbar de los cimbalos.
Oigo la melopea monótona de los dervises, entremezclada de frenéticos gritos, en tanto que giran sobre sí mismos,
Veo las danzas religiosas y estáticas de los persas y de los árabes, [volviéndose sin cesar hacia la Meca,
Todavía en Eleusis, cuna de Ceres, veo á los griegos modernos, que danzan,
Los oigo palmotear, inclinando los cuerpos,
Oigo el métrico rumor de sus pisadas.
Veo aún la antigua y salvaje danza de los coribantes; los que danzan se hieren entre sí.
Veo al joven romano, al son agudo de los caramillos, lanzando y aparando sus armas,
Cayendo de rodillas y levantándose.
Escucho el llamamiento del muezzin en la mezquita musulmana,
Veo en el interior á los adoradores (ni liturgías, ni sermón, ni discusiones, ni palabras),
Pero con las cabezas levantadas, silenciosas y extrañas, devotas, radiantes, con los rostros extáticos.

11

Escucho el arpa egipcia, de cuerdas numerosas,
Los cantos primitivos de los bateleros del Nilo,
Los himnos sagrados é imperiales de la China,
A los sonidos delicados del «king» (madera y piedra que se entrechocan)
O las flautas indostanas ó el gangueo deshilado de la «vina,»
Un enjambre de bayaderas.

QUADRO, PER LLUISA VIDAL

DIBUIX A LA SANGUINA, PER LLUISA VIDAL

12

Y ahora, Asia, Africa, dejadme: Europa se apodera de mí y me inspira,
En los órganos inmensos y las orquestas, oigo como vastos concursos de voces,
El himno ardiente de Lutero, «Eine feste Burg ist unser Gott,»
El «Stabat Mater Dolorosa» de Rossini,
O, flotando en alguna catedral obscurecida por sus vitrales suntuosamente coloridos,
El «Agnus Dei» ó el «Gloria in excelsis,» apasionados.

13

Compositores, maestros potentes!
Y vosotros, dulces cantones de los países viejos, sopranos, tenores, bajos,
A vosotros un nuevo bardo que canta en el oeste, humildemente envía su amor.
(Todo esto va á tí, oh alma;
Todos los sentidos, los espectáculos y los objetos, llevan hacia tí;
Mas paréceme ahora que el sonido nos lleva á tí mejor que todo).

14

Escucho el canto anual de los hijos de la catedral de San Pablo,
O, bajo la bóveda elevada de alguna sala colosal, las sinfonías y los oratorios de Beethoven, Haendel ó Haydn.
La «Creación» me baña en olas de divinidad.
Dadme todos los sonidos para que yo los contenga (grito debatiéndome como un loco)
Llenadme de todas las voces del Universo,
Dotadme de sus palpitaciones y también de las de la Naturaleza,
Las tempestades, las olas, los vientos, las óperas, los cantos, las marchas y las danzas,
Vertedlas, derramadlas, porque quiero tomarlas todas.

15

Entonces, me desperté dulcemente,
Y deteniéndome á interrogar un instante á la música de mi ensueño,
E interrogando á todas esas reminiscencias — la tempestad en su furia,
Y todos los cantos de sopranos y tenores,
Y aquellas frenéticas danzas orientales de fervor religioso,
Y los dulces instrumentos variados, y el diapasón de los órganos,
Y todas las quejas ingenuas del amor, del dolor y de la muerte,
Dije á mi alma curiosa y muda, fuera del lecho de la cámara de reposo:
Ven, porque he encontrado la explicación que buscaba hace tanto tiempo,
Salgamos, refrigerados, en la claridad del día,
Adaptándonos alegremente á la vida, recorriendo el mundo real,
Nutridos para lo de adelante con nuestro celeste ensueño.
Y dije además,
Acaso eso que oíste, oh alma, no era el ruido de los vientos;
Ni el ensueño de la tempestad rabiosa, ni las alas que palpitan, ni el grito ronco del pájaro marino,
Ni la vocalización de la Italia llena de Sol,
Ni el majestuoso órgano germánico — ni el vasto concurso de voces ni los creadores de harmonías,
Ni las estrofas de los esposos y de las esposas ni el rumor de los soldados en marcha
Ni las flautas, ni las arpas, ni los llamamientos de los clarines en los campos,
Sino un nuevo ritmo hecho para tí,
Poemas que arrojan un puente sobre el camino que lleva de la Vida á la Muerte,
Vagamente sostenidos en el aire nocturno, imprecisos, no escritos,
Puente que nos hace pasar al pleno día y escribir.

Por la traducción AMADO NERVO

Teatralia

La temporada d'ivern s'ha iniciat en nostres teatres am d'alló més bons *auspicios*. Comensant per lo que més afalaga als espectadors llamencs, ó siga per lo que hi ha en projecte, consignarem que's parla de la vinguda de tres *estrellas* de primera magnitud del art dramátic italiá, las quals son *nada menos* que la Eleonora Duse, la Tina di Lorenzo i la Irma Grammática. De la primera, ja no cal ponderarne cap merit, doncs prou coneguts son del nostre públic, tots els que la gran actriu atresora. De la segona, no mes direm que agradará molt com *a dona*, perque es molt hermosa, i com *a actriu*, perque s'ho val; i de la tercera, apuntarem, de *ciencia propia*, que es una de les més grans artistes am que conta, avui com avui, la escena italiana. També's parla de la vinguda del gran Zacconi al teatre Romea, i no falta qui asegura que'l gran Novelli, també vindrá a fernos una visita.

En lo que's refereix a casa, el Teatre Catalá ha inaugurat ja'ls seus estrenos, amb el d'un drama, sobre de quin éxit i mérits ja hi diu la seva el meu company *del Galliner;* i amb el de un sainete d'alló més aixerit, del garbós escritor vendrellenc Ramon Ramon, *El carro del ví*. Se tracta d'una obreta fresca, am tipos i llenguatje ben observats del natural i en el que la nota dramática llueix (i en aixó sento dissentir dels meus confrares de crítica) molt ben enmaridada ab l'acció, eminentment cómica, que es ánima del *carro*. Si a n'aquestes qualitats i anyadim una interpretació molt justa i animada, trovarém molt merescut el bon éxit i'ls aplausos am que ha sigut rebuda.

Igual bona sort l'hi ha capigut a n'el drama d'en Vega *Cavallería Rusticana*, molt ben traduhit per en Costa y en Jordá y admirablement interpretat per la Delhom y en Borrás.

Un cop hagi passat la inevitable tongada dels *Tenorios*, tindrem l'estreno de la tragedia d'en Guimerá: *El camí del sol*, que també sabém será molt ben posada i molt ben vestida. En Borrás interpretará el gran capdill Roger de Flor. Mes endevant, vindrá'l drama nou de l'Iglesias, quin títul definitiu sembla qu'es *La Soca*, i del qual ne tenim impresions inmillorables; i després, vindrá l'estreno del gran drama d'en Santiago Rusiñol: *El darrer místic*, del qual, parlant am franquesa, no'n sabem quasi bé res.

Mentres duri la quaresma, tindrém una bella tanda de representacions del poema dramátic d'en Guimerá: *Jesús de Nazareth*, que, diuen, será posat en escena a tot gasto.

Y ara passém a parlar del *Teatre Intim*, que, com ja varem adelantar a nostres llegidors, donará una sèrie de funcions en el *Teatro de las Artes*. Podém, de passada, consignar, que la temporada comensará a primers de Novembre, amb *El Barber de Sevilla*, de Beaumarchais, encarregantse del paper de *Fígaro*, l'Enric Giménez, que será el que interpretará el protagonista en *L'ordinari Hœnschel* d'en Hauptmann, quina versió catalana es esperada am gran curiositat, quasi tanta com el *Prometeu encadenat*, d'Eskil, que será encarnat pel mateix simpatich actor. L'avar Harpagón de la xamosa comedia de Molière, corre a càrrec del conciensut actor Marxuach. Ademés, se'ns donará una obra nova de l'Adriá Gual, titulada: *Misteri de Dolor;* un'altra d'en Pérez Galdós, escrita expressament per l'*Intim*, que s'anomena: *Torquemada en la hoguera;* una d'en Benavente, que dú per nom *La casa de la ditxa;* el superb *Mar i Cel*, d'en Guimerá; i'l *Cassius i Helena*, d'en Güell i López.

Totes aquestes obres i les altres que's farán de Shakespeare, Gœthe, Marivaux é Ibsen, serán posades en escena amb el *cuidadós cuidado* que ja té ben acreditat la simpática agrupació artística que am tanta fe dirigeix l'Adriá Gual.

No volém tancar aquesta *Teatralia*, sense parlar de l'éxit complert que va obtenir, part de la mateixa, representant, al aire lliure, i en plena boscuria montsenyenca, vorera de Viladrau, la *Ifigenia*, de Gœthe, traduída per en Maragall; de les representacions de la eminent artista Italia Vitaliani, donades en els teatres de

ESTUDI, PER LLUISA VIDAL

ESTUDI, PER LLUISA VIDAL

la Granvía y Principal, en las que, si no'ns ha donat cap obra nova, ens ha obsequiat, en cambi, am *novas* provas, ben convincentas e indiscutibles, del seu gran temperament dramátic, del seu gran cor i de la seva genial encarnació de les heroínes teatrals, desde Schiller a Ibsen, passant per en Sardou i per en Palou i Coll; i del éxit calorós i entusiástic que ha obtingut en el Teatre Principal, l'hermosa obreta de l'Apeles Mestres, música den Morera: *La Barca*. Tant la lletra com la música, son una delicia. El nostre aplauso a tothom.

Un de la platea.

L'ANIVERSARI. — Aquesta obra estrenada amb éxit al *Teatre Catalá*, es feta per *Un de la platea.* — Per xó, la crítica lógica, tocaríe a n'el company qu'aixís firma, més per delicadeses qu'aqueixa mena de gent solen tenir, me trobo que soc jo, el de l'altre camp, el de la minoría com a preu de localitat i de la majoría com assistencia al teatre, en fi, jo *El del galliner,* que tinc que dir en consciencia que en Salvador Vilaregut, ha donat una proba irrecusable d'home inteligent, *assegurant el dau* en la primera obra d'empenta que ha présentat al públic. — Com diu la gent de cultura de calderilla, *qui va poc a poc, va lluny*, (1) en Vilaregut gran company dels llibres italians, s'ha estimat més obtenir els aplaudiments del públic com a constructor, que en calitat d'arquitecte (en el bon sentit de la paraula).

Els seus companys de platea, amics i enemics, segons se deduheix de les converses públiques i privades, s'hauríen estimat més que s'hagués trencat la nou del coll d'autor dramátic, debutant amb un *drama* d'idees impersonals, reflexo inconscient de llegides mal empassades, manifest de conviccions artístiques exótiques, tasca per sobre de les forces dels autors, actors, empreses i públic.

En Vilaregut, els ha tret les esperances, comensant un drama clar, sistema vell, peró de resultat segur. Com aquell qui diu: una construcció sólida, sense recargolaments modernistes. (2) — Jo que no lligo gaire amb els de la platea, en aquest cas, l'aprobo, perqué maneijant be l'argument, la llógica de les entrades i surtides, l'espectació del públic, i fins si's vol l'interés folletinescament sentimental dels espectadors, pot anar anyadint-hi interés trascendent, acció més sobria, conceptes més abstractes i finalitat que piqui més alt i més fons. — El problema que'l teatre ofereix a n'en Vilaregut, es més difícil que'l que dehuen resoldrer els que fan entrada de cavall siciliá, com diu el clixé.

Concretant, felicitém, jo i els demés del galliner, al autor del *Aniversari,* per no haber donat lloc a les savies reventades que inteligentment ha evitat, no fent representar un drama ibseniá de retraducció, de téssis insoluble i poc plástica i de resolució més de llibre que d'escena. — Ara, aquesta felicitació, enclou el corolari de demanar, am tot respecte, que la segona obra, sigui un graó més en l'escala ascendent que puja al art pur, d'un ideal intangible. Que aixís sigui, ho desitja,

El del galliner

TEATRE ÍNTIM. — Llista de les dotze funcions d'abono que tindrán lloc los dilluns en el Teatre de les Arts, Carrer de Floridablanca.

Llista de les obres que's representarán per ordre de fetxes:

Novembre, 9.—*El Barber de Sevilla,* Beaumarchais. — Comedia en 4 actes. Traducció de C. Capdevila.

Novembre, 16. — *La Margarideta,* Goethe. — Escenes del Faust; 3 actes, 8 quadros. Traducció de Joan Maragall.

Novembre, 23. — *L'Avar,* Molière. — Comedia en 5 actes. — Traducció de J. Roca y Cupull.

Novembre, 30. — *Joan Gabriel Borkman,* drama en 3 actes, Ibsen.—Traducció de J. Roca y Cupull.

Desembre, 9. — *El Casament per forsa,* 1 acte. Molière. Traducció de S. Vilaregut. — *La casa de la ditxa,* 1 acte, J. Benavente. Traducció de A. Gual. Escrita expressament pera el Teatre Íntim. — *Renyines d'enamorats,* 1 acte; pastoral de Goethe. Traducció de Joan Maragall.

(1) Ells solen escriurer axó en italiá.

(2) En el mal sentit de la paraula.

Desembre, 14. — *L'ordinari Henschel*, drama en 5 actes d'Hauptmann. — Traducció d'August Pi y Sunyer.

Desembre, 21. — *Cassius i Helena*, poema dramátric en 2 actes, E. Güell. — *Silenci*, 2 actes, Gual.

Desembre, 28. — *Mar i Cel*, drama en 3 actes, Angel Guimerá. — *Torquemada en el foc*, 1 acte i 2 quadros, B. Pérez Galdós. Traducció de J. Pujol i Brull. Escrita expressament pera el Teatre Intim.

Janer, día 4. — *Prometheu encadenat*, tragedia d'Æschil. — Traducció del grec per A. Masriera.

Janer, día 11. — *Misteri de Dolor*, drama de món, en 3 actes. Adriá Gual.

Janer, día 18. — *Els texidors de Silesia*, drama en 5 actes, d'Hauptmann. — Traducció de Jordá i Costa.

Janer, día 25. — *Com vos volgueu*, comedia de Shakespeare. — Traducció i adaptació de C. Capdevila.

Del poema lírich "La Barca"

ESCENA VI

CALAUET *en la barca estibant cordas, lligant l'entena, etc.*

ESPERANSETA *asseguda al portal, d'esquena á la barca, fent puntas al coixi. Fingeixen no adonarse l'un del altre.*

ESPERANSETA (cantant ab alegría)

Bora mar hi há una puntayre
que fa puntas al coixí,
que fa puntas y més puntas
tot cantant tarde y matí;
els boixets que fa anâ endoyna
diu tothom són un sens-fi.
¡Ay puntayre, la puntayre!
¡válgam Déu si en fas patî!

CALAUET (cantant ab tristesa)

Bora mar hi há un mestre d'aixa
que treballa día y nit;
cada cop qu'ab l'aixa dóna
ja li arrenca un gran suspir;
cada clau qu'en el buch clava
se li enfonza dintre el pit.
¡Mestre d'aixa, ay mestre d'aixa!
¡Déu me valga y quin patir!

ESPERANSETA (procurant qu'ell la senti)

Els boixets que fa anâ endoyna
diu que diuen els vehíns,
que no són boixets de fusta
si no els cors de cent fadríns;
cada agulla qu'ella clava
molts la senten ben endíns.
¡Ay puntayre, la puntayre!
¡compadeixte dels fadríns!

CALAUET (fent qu'ella el senti)

Mestre d'aixa fa una barca
la més gran que may s'es vist;
quan la barca té acabada
hi ha tancat el cor á dins;
barca y cor á la mar llensa
y la mar tot s'ho ha engolit.
¡Mestre d'aixa, ay mestre d'aixa!
¡sols la mar t'ha compadit!

APELES MESTRES.

Noves & velles

TEATRE COM EL GREC ANTIC. — Els americans del Nord, que generalment sugereixen entre nosaltres idees de maquinaria, de petroli, de carrils catastrofétics, d'electricitat i de diaris groixuts, van entrant en la lluita per l'assoliment de la major cultura purament ideológica, amb un moviment tant accelerat, que ja's pot suposar cap aont se trobará'l centre intelectual del món quan l'Europa que viu d'editar lo antic, lo fet per els des-

QUADRO, PER LLUISA VIDAL

QUADRO, per Lluisa Vidal

apareguts, acabi la clientela. Am les conferencies d'eminents homens d'Europa, am les edicions perfectes en totes les llengües, a n'els freqüents viatges dels que volen apendrer, cap als paissos de cultura histórica, hi há que anyadir dos fets trascendentals que son els factors principals del avens intelectual dels Estats Units.

Es el primer i principal, la freqüencia de les deixes parcials o totals que fan els inmensament rics o senzillament en que's creuen tenir diners de sobres. D'aixó viuen prósperament, les universitats, les biblioteques, els museus i les escoles d'aprenentatje. Ara mateix, un dels Mackays, ha deixat vinticinq milions de dollars al patrimoni d'una ja important universitat i'l fet, ni es extrany ni escepcional.

El segón fet, es la bona aplicació que fan dels tresors deixats, els marmesors o *trustees;* entre nosaltres, si's tinguessin milions per fer universitats, se protegiríen cinquanta professors ineptes, se compraríen cents mil llibres inútils d'amics necessitats i s'encarregaríen aparells científics *plateijats*. Allí,'s fá una mena de vila escolar, am tot, absolutament tot lo que necessita un home jove i estudiós per viurer content i si per cas se necessita algun luxo complementari, se fá am diners especialment destinats als fets accessoris.

L'Universitat de Berkeley (California) acaba de realisar una empresa d'aquest génre, am gran éxit. Ha construit un teatre calcat del de Epidaurus, i en lloc de reduir les proporcions del anfiteatre al nombre de deixebles, l'ha obert al públic desconegut, fent-li pagar l'entrada, mantenint l'ensenyansa dels teatres clássics i permetent els estudis de deixebles pobres, amb els generosos sous que guanyen fent de cómics.

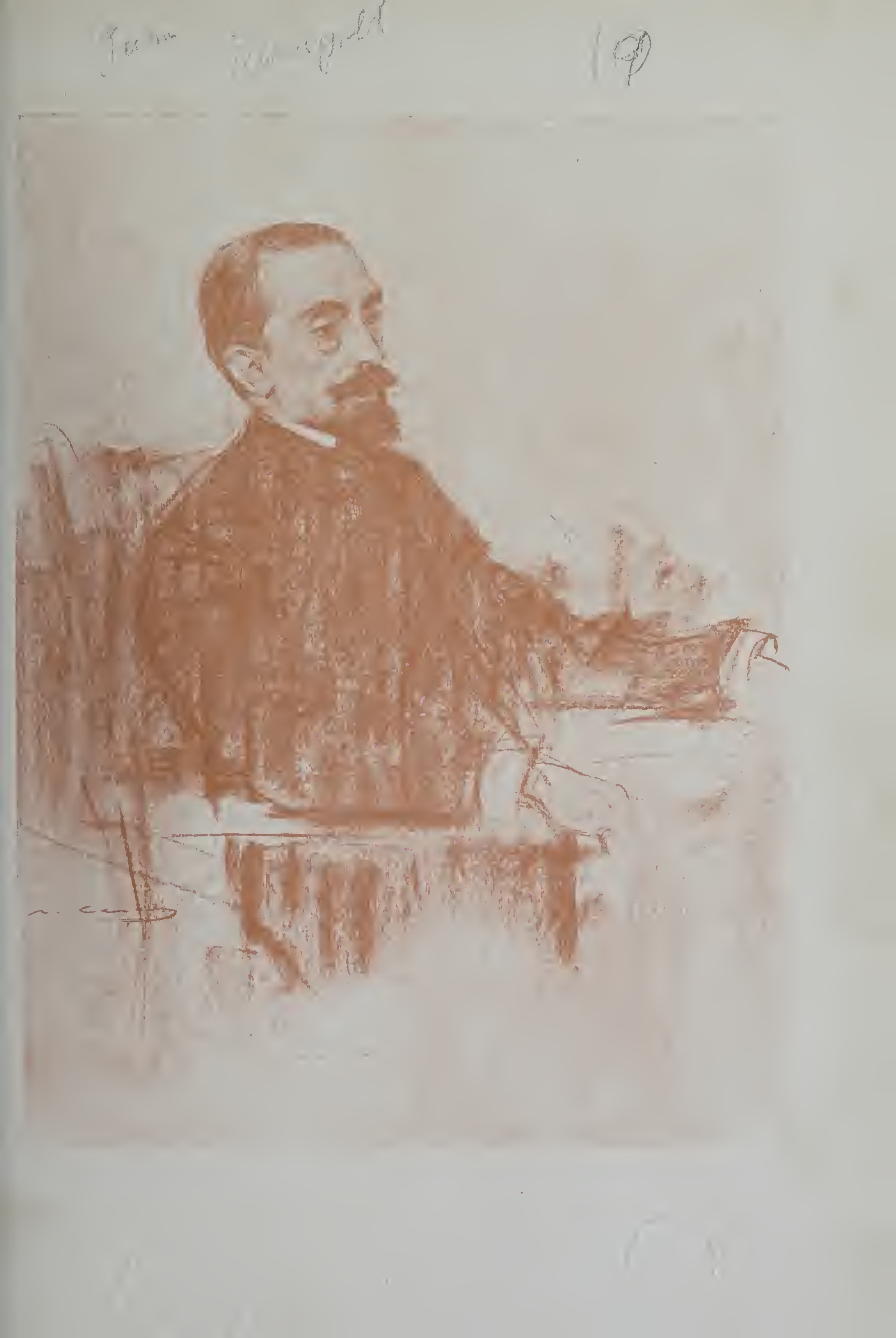
La primera representació, fou la dels *Aucells*, d'Aristofan, que atragué un públic de *deumil* espectadors! Les altres, serán representacions d'obres de Shakespeare, dels temps d'Elisabet i la Fedra de Racine.

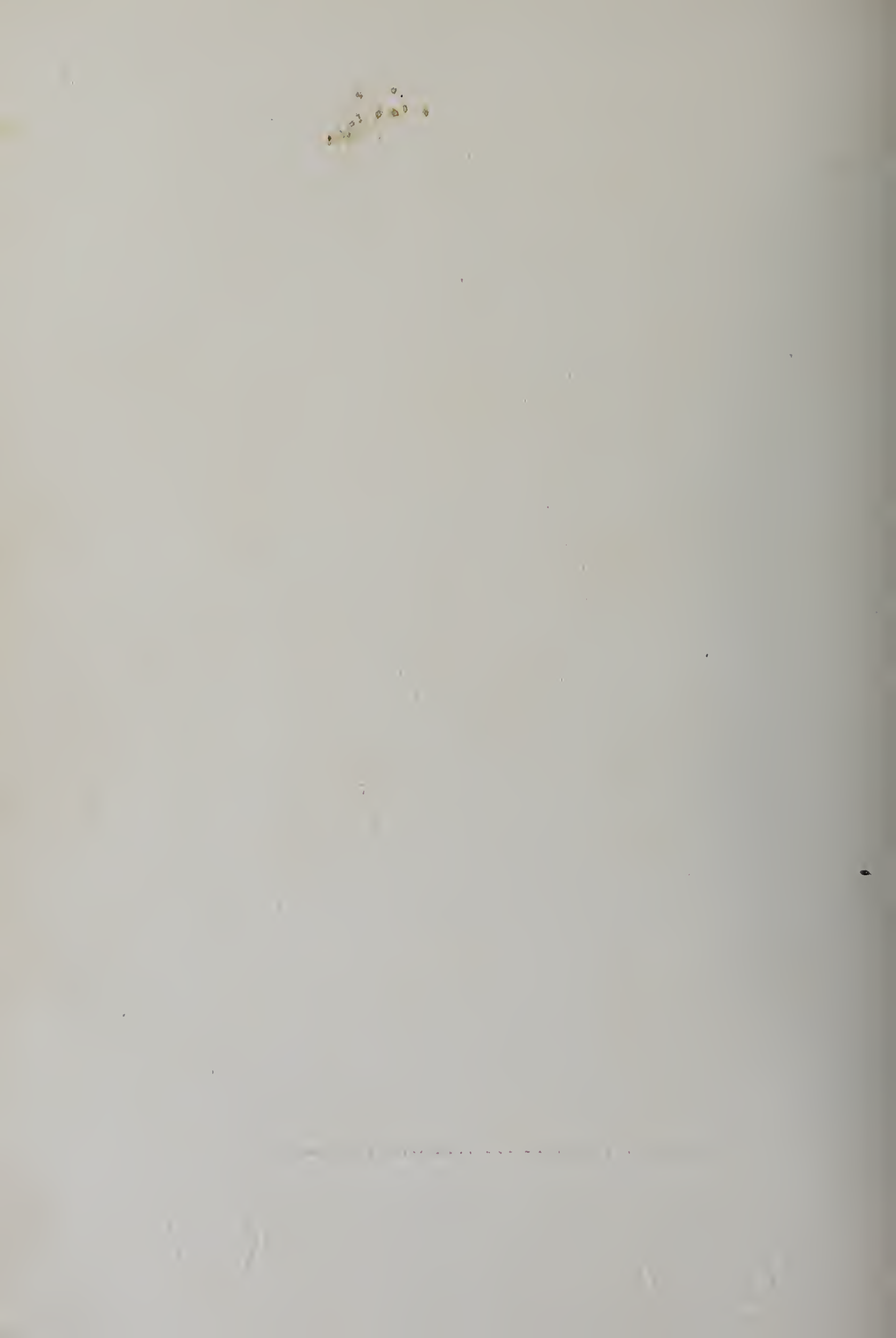
I mentres tant, aquí aném dihent *yankees* am mala pronuncia!

NUESTROS GRABADOS. — Facsimil, *(únicamente, para los suscriptores)*. La mona de la escuadra, por X. Gosé.—Pág. 257. Joaquín Marsillach, (nació en 1857; murió en 1883), propagador del wagnerismo, en España. — Pág. 260. La Palermi, «Tosca», por R. Casas.—Pág. 261. Menotti Delfino, *Scarpia* (Tosca), por R. Casas. — Pág. 264. Orillas del Sena (París), por Pidelaserra. — Pág. 265. El Jardín del Luxemburgo en Invierno (París), por Pidelaserra. — Pág. 268. Un jardinillo público, en París, por Pidelaserra.—Pág. 269. El almirante Sir Compton Domvile, Comandante en jefe de la escuadra del Mediterráneo, dibujo de R. Casas. — Pág. 272. La escuadra inglesa *Más vale fuerza que maña*, dibujo de Xiró. —Pág. 274. Dibujo á la sanguina, por Luísa Vidal. — Pág. 275. Cuadro al óleo, por L. Vidal. — Pág. 278. Cuadro al óleo, por L. Vidal. —Pág. 279. Dibujo á la sanguina, por L. Vidal. —Pág. 282. Cabeza de estudio, al óleo, por L. Vidal. — Pag. 283. Estudio al óleo, por L. Vidal.—Pág. 286. Estudio, por L. Vidal. — Pág. 287. *Monaguillo*, cuadro al óleo, por L. Vidal.

NOS GRAVURES.—Facsimilé, *(pour les abonnés seulement)*. Le Singe de l'escadre, par X. Gosé.—Pag. 257. J. Marsillach, propagateur du mouvement wagnerien en Espagne (1859-1883).—Pag. 260. Mme. Palermi. (Tosca), par R. Casas.—Pag. 261. M. Menotti Delfino, (Tosca), par R. Casas.—Pag. 264. La berge de la Seine, (París), tableau de Pidelaserra. —Pag. 265. Le Luxembourg en hiver, tableau de Pidelaserra.—Pag. 268. Un Square de París, tableau de Pidelaserra.—Pag. 269. L'Admiral Sir Compton Domvile, Commandant en Chef de l'escadre anglaise de la Mediterránée, par R. Casas. — Pag. 272. L'escadre anglaise. *Jeux de l'amour... et du hasard*, par Xiró. — Pag. 274. Dessin à la sanguine, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 175. Tableau à l'huile, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 278. Tableau à l'huile, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 279. Dessin à la sanguine, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 282. Tête d'étude, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 283. Étude, par Mlle. L. Vidal. — Pag. 286. Étude, par Mlle. L. Vidal.—Pag. 287. L'enfant de cœur, par Mlle. L. Vidal.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

EL DOLOR I LA RESIGNACIÓ
TOMBA DE LA FAMILIA VILANOVA
PER JOSEPH LLIMONA

Elogi de la paraula

Discurs llegit per el president de l'Ateneu Barcelonés en la sessió inaugural, celebrada'l dijous 15 d'Octubre, del curs académic de 1903 á 1904.

SENYORS:

Quina gloria pera mí haver arribat a seure en aquest lloc i esser el primer d'alsar la veu en l'anyada. I doncs ¿tant m'estimeu que vos fes goig pera presidir tota la companyía? Jo vull correspondre al vostre amor i a la dignitat qu'ell tot sol me concedía parlantvos del nostre amor comú a la rahó d'esser d'aquesta casa: fentvos l'*Elogi de la Paraula*.

Diu Raymond Llull: «Tot quant hom pot sentir ab los cinc senys corporals, tot es maravella; mas car hom les coses sovent sent corporalment, per això no s'en maravella. Això mateix se esdevé de totes les coses espirituals que hom pot membrar o entendre».

Doncs jo crec que la paraula es la cosa més maravellosa d'aquest mon perque en ella s'abrassen i's confonen tota la maravella corporal i tota la maravella espiritual de la nostra naturalesa.

Sembla que la terra esmersi totes les seves forses en arribar a produhir l'home com a més alt sentit de si mateixa: i que l'home esmersi tota la forsa del seu esser en produhir la paraula.

Mireu l'home silenciós encare, i vos semblará un ésser animal més o menys perfecte que'ls altres. Peró poc a poc ses faccions van animantse, un comensament d'espressió illumina'ls seus ulls d'una llum espiritual, sos llavis se mouhen vibra l'aire amb una varietat subtil, i aquesta vibració material, materialment percebuda pel sentit, porta en son sí aquesta cosa inmaterial desvetlladora del esperit; ¡la idea!

¡Com! ¿Sentireu la remor del vent i'l soroll de l'aigua i l'axordament del tró, deixant en vostre esperit una gran vaguetat de sentiment, i n'hi haurá prou am que un nin menut que's fa sentir no més de molt aprop, diga suaument: *Mare*, pera que ¡oh maravella! tot el mon espiritual vibri vivament en el fons de les vostres entranyes? Un subtil moviment del aire vos fa present la inmensa varietat del mon i alsa en vosaltres el fort pressentiment de l'infinit desconegut.

Oh! quina cosa més sagrada! Diu Sant Joan: «En el principi era la paraula, i la paraula estava en Deu»; i diu que per ella foren fetes totes les coses; i que la paraula's feu carn i habitá en nosaltres. ¡Quin abim de llum, Deu meu!

Am quin sant temor, doncs, no hauríem de parlar! Haventhi en la paraula tot lo misteri i tota la llum del mon, hauríem de parlar com encantats, com enlluhernats. Perque no hi ha mot, per ínfima cosa que'ns representi, que no haja nascut en una llum d'inspiració, que no reflecti quelcom de la llum infinita que infantá al mon. ¿Cóm podém parlar fredament i en tanta abundancia? Per això'ns escoltém els uns als altres comunment am tanta indiferencia: perque la habitut del massa parlar i del massa sentir nos enterboleix el sentiment de la santitat de la paraula. Hauríem de parlar molt menys i sols per un fort anhel d'espressió: Quan l'esperit s'estremeix de plenitut i les paraules brollen com les flors en la primavera: una a una, i no pas en totes les branques, sinó com a sort d'una branca. Quan una branca ja no pot més de la primavera que té a dintre, entre les fulles abundantes brolla una flor com espressió maravellosa. ¿No veieu en la plenitut de les plantes l'admiració d'haver florit? Axís nosaltres quan brolla en nostres llabis la paraula verdadera!

¿No heu sentit mai els enamorats com parlen? Semblen uns encantats que no saben lo que's diuhen. Fan un parlar tot trencat entre

XAVIER GOSÉ per R. CASAS

L'ESPERA. DIBUIX PINTAT PER X. GOSÉ

LA MANDROSA. DIBUIX PINTAT PER X. GOSÉ

la llum abondant de les mirades i la plenitut del pit bategant. I axís les seves paraules son com flors. Perque avans l'amor no parla ¡que'n bull de vida en totes les branques del sentit! ¡quín voler dir els ulls... i quan s'encreuhen ardentes les mirades, quin silenci! ¿No vos haveu trobat mai en un bosc molt gran, amb aquella quietut plena de vida que sembla una adoració de tota la terra? Doncs, axís adoren les ánimes dels enamorats en el brill silenciós de les mirades. I en brolla per fi una música animada, ¡oh maravella! una paraula. ¿Quina? Qualsevulla; peró com que porta tota l'ánima del terrible silenci que l'ha infantada, sía quina sía, probeu de sotjarne el sentit; debades; no arribareu mai al fons, i vos espantareu del infinit que porta en les entranyes.

Axís parlen també'ls poetes. Son els enamorats de tot lo del mon, i també miren i s'estremeixen molt avans de parlar. Tot ho miren encantats i després se posen febrosos i tanquen els ulls i parlen en la febre: llavores diuhen alguna paraula creadora i, semblants a Deu en el primer día del Génesis, del caos ne surt la llum.

I aixís la paraula del poeta surt am ritme de só i de llum, amb el ritme únic de la bellesa creadora: aquest es l'encís diví del vers, veritable llenguatge del home.

Diu Emerson: «No ha creat Deu les coses belles, sino que la bellesa es la creadora del Univers». I aixís sembla que Deu crea en la paraula inspirada del poeta.

Més oblidantse sovint de la divinitat del mon, i per aparents necessitats del contingent, menyspreuhem el poeta xic o gros que hi ha en cadascú de nosaltres, i parlém interminablement sense inspiració, sense ritme, sense llum, sense música, i nostres paraules s'escorren insignificants i fadigoses, com planta que's dissipa en fulles innombrables ignorant la maravella de les flors que duu inexpressades en son si.

I vosaltres mateixos els qui sou anomenats sobre tots poetes ¿quan será qu'entrareu profondament en les vostres ánimes pera no sentir altra cosa que'l ritme diví d'elles al vibrar en l'amor de les coses de la terra? ¿quan será que menyspreuareu tot altre ritme i no parlareu sino en paraules vives? Llavores sereu escoltats en l'encantament del sentit, i les vostres paraules misterioses crearán la vida veritable, i sereu uns mágics prodigiosos.

Que jo he vist que quan parleu oblidats del ritme vuit de vostra vanitat corruptora i en tota la humilitat de la vostra ànima inspirada, jo he vist a la gent que avans distretament vos escoltaven, enlluminarse d'ulls, inflamarse de galtes, alenar am les boques més que usualment obertes i somriure beatament entre llágrimes rendint el cos pera esser son esperit transportat a la divina esfera. He vist mirarse uns amb altres maravellats i ditxosos de veures junts redimits de tota contingencia per l'encantament, que'ls era desconegut, de la absoluta paraula, i repetirsela barbotejant am veu trencada els uns als altres, i als de més enllá que no la ohían; i de lluny i de més lluny tots els ulls anarse girant enlluminats vers el poeta que parlava en la humilitat de la febre creadora: i en tots els ulls una gratitut amorosa com de criatura a son creador.

Més are, malhaurats, tot sovint, demunt d'un grá d'inspiració sagrada, voleu aixecar edificis de raó vanitosa, inflant ridiculament els vostres ritmes pera omplirlos de les paraules que neden mortes en les superficies de les coses; i la gent se cansa de sentirvos parlar vanament am música inanimada, i vos tenen per entretinguts maniátics, i ho sou. Havíau trobat una paraula pera donar llum a tot lo mon, i el vostre baix prurit per una superficial perfecció i grandesa l'ha voltada d'un boirós eixám de paraules sense vida que han ofuscat aquella divina llum retornantla a la confusió i a les tenebres.

Aprenguéu a parlar del poble: no del poble vanitós que vos feu al voltant am les vostres paraules vanes, sino del que's fa en la senzillés de la vida devant de Deu tot sol. Aprenguéu dels pastors i dels mariners.

¡Quant contemplar uns i altres en silenci la magestat del mon allí ont l'esperit batega am ritme lliure i gran! ¡Quanta inmensitat han reflectat en els ulls, quanta bellesa de cels blaus i de prats verts i de mars mudant sovint de color com el rostre d'una verge, i de llunes i sols, i de boires grises i plujes térboles! ¡Quant

vent ha sentit llurs orelles i quantes rítmiques onades, i els trons que s'acosten i s'allunyen, i el bruelar dels bous i crits misteriosos en l'espai! ¡Quanta flaira d'aigua salada i herba fresca, i com llurs sentits han sigut amorosament tocats per totes les coses pures! Llurs faccions n'están com encantades, i parlen rarament, pero quan parlen, llurs paraules son plenes de sentit.

Recordo un jorn pel nostre Pirineu a plé mitxdía, que avansavam perduts per les altes soletats: en el desert de pedra onejanta havíam marrat tot camí, i debades interrogavam amb ull inquiet la muda intensitat de les montanyes inmóvils. Sols el vent hi cantava amb interminable crit. De sobte, en el crit del vent sentirem un esquelleig invisible: i nostres ulls astorats, poc fets a aquelles grandeses, tardaren molt en ovirar una eugassada qu'en un clot de rara verdor pexía. Esperansats nos hi encaminarem fins a trobar el pastor ajassat al costat de l'olla fumejanta, que'l bailet, de jonolls en terra, atentament vigilava. Demanarem camí, i l'home, que era com de pedra, girá'ls ulls en son rostre extátic, alsá lentament el bras signant una vaga dressera, i mogué'ls llavis. En la atronadora maror del vent qu'engolía tota veu, suraven sols dues paraules que'l pastor repetía tossudament: «Aquella canal...» i signava enllá vagament cap amunt de les montanyes. «Aquella canal...» ¡qu'eren belles les dues paraules entre'l vent gravement dites! ¡que plenes de sentit, de poesía! La canal era'l camí, la canal per ont s'escorren les aygues de les neus foses. I era, no qualsevulla, sino «aquella» canal: aquella qu'ell coneixía ben be entre les altres per fesomía certa i propia: era alguna cosa aquella canal, tenía un ànima: era «aquella canal...» Veieu? Pera mí axò es parlar.

Recordo una nit a l'altra banda del Pireneu en *aquelhes mountines que tan hautes soun* que sortí de la fosca una nena que captava am veu de fada. Vaig demanarli que'm digués quelcom en la seva llengua propia, i ella, tota admirada, signá el cel estrellat, i feu no més axís: *Lis esteles*... i'm semblá que també axò era parlar.

Recordo més recent, un cap al tart en una punta de la costa cantábrica ont els ponents son bells. La gent hi venía a veure pondres el sol en el mar. Venían enrahonant, pero en sent allá tothom callava devant del mar que mudava de colors. Vingueren dos homes de mar silenciosos i's plantaren devant de la cosa inmensa; i per bona estona l'un al costat del altre callaren. Després l'un, sens móures ni girarse al company li digué: *Mira*. I tothom que ho sentí mirá endevant veient cadascú una maravella propia. També alló era parlar: i lo que no es axís, paraules buides.

Aquella canal... Lis esteles... Mira... Paraules que duhen un cant a les entranyes, perque naixen en la palpitació rítmica del Univers. Sols el poble ignoscent pot dirles, i'ls poetes redirles amb ignoscencia més intensa i major cant: am llum més reveladora, perque'l poeta es l'home més ignoscent i més sabi de la terra.

I quant els poetes sápiguen ensenyánsel aquest llenguatge sublim, i fernos oblidar tot altre després d'haverlo oblidat ells mateixos, llavors vindrá'l regne llur, i tots parlarém encantats per la música creadora. Tots parlarém mitx cantant am veu sortida de la terra de cadascú, menyspreuhant l'artifici de llengues convencionals, i cadascú s'entendrá no més am qui s'hagi d'entendre, però quan parli del fons de l'ànima amb amor se fará entendre de tots aquells que en encantament d'amor l'escoltin: perque en amor succeheix això, que mitx entendre una paraula es enténdrela més que enténdrela del tot: i no hi ha altre llenguatge universal que aquest.

Perque ¿qué vol dir llenguatge universal sinó expressió i comunicació de l'ànima universal? I si l'ànima universal es la bellesa amorosa que trespúa per tota la creació i en cada terra parla per boca dels homes que la terra mateixa s'ha fet en lo seu amorós esfors, l'única expressió universal será, doncs aquella tant variada com la varietat mateixa de les terres i llurs gents.

I per ella els homes s'entendrán sols en la armonía natural produhida pel verb amorós de la bellesa creadora, més en ella s'entendrán de debó, en veu i en esperit mentres que ara la mútua inteligencia de superficials paraules

EL SECRET. ESCULPTURA PER BARTHOLOMÉ

LES HORTENSIES. (COLECCIÓ MARISTANY)
QUADRO AL OLI PER X. GOSÉ

apreses lluny del amor i la bellesa, es un entendres sense entendres: pensan els homes que s'entenen i no s'entenen, i menys s'entenen com més pensan entendres.

Que si poseu en conversa dos homes de diferents llinatges i parlan cadascú la llengua propia, podrá molt ben esser que, no entenentse en les coses més superficials, puguin, empró, si amb amor arriban a parlarse del fons de les ànimes llurs, trobar en la música ideal de les veus apassionades un só d'armonía, una paraula, en la quina vibrin tots dos per igual: era la única en que havían d'entendres; i l'ànima universal s'ha manifestat a tots dos per igual en aquella comuna resplandor; en alló sol s'haurán entés, més, ¡quín entendres!

Però que si aquells dos homes se parlen en una mateixa llengua, be sía perque l'un tinga apresa la del altre, ja abdós una tercera agena, potser que s'entenguin molt bé en les coses més vanes; més, allí aont comensi a palpitar fondament la vida, allí deixarán d'entendres; perque cada terra comunica a les més substancials paraules dels seus homes un sentit sentimental que no hi ha diccionari que l'espliqui ni gramática que l'ensenyi. I axís aquells dos homes dirán una mateixa paraula que sonará igual per fora i creurán haverse entés; més en lo bell fons de les ànimes lo cántic no será pas igual.

I no es pas la armonía de fora la desitjable, sino la de dintre; que no es pas pel soroll de les paraules que tots els homes som germans, sino per l'esperit únic que les fa brollar diferentes en la varietat misteriosa de la terra.

I aquell esperit cal cercarlo a través de aquesta varietat misteriosa, tractant la paraula com cosa sagrada, inviolable, parlant cadascú am sant amor la llengua ignoscent del poble en que Deu l'ha posat, donantli en ella son verb creador; parlant sols en plenitut de sentit i puresa d'expressió, i estalviant temorosament el sacrilegi de la paraula artificiosa o grollera.

Heus aquí, doncs, com al predicar nosaltres la exaltació de les llengues populars, no altra cosa prediquém que'l pur imperi del verb creador, la infinita transformació de la terra en cel, que es lo més fons anhel del veritable progrés humá. I axís, quan la nostra predicació es motejada de rebela, estéril o progressiva, nosaltres podém somriure als nostres enemics am fermesa serena i seguir avant predicant la llei del verb, que es la llei del mon. Perque essent lo mon creat pel verb, ¿quí, sinó'l verb, ha de seguirlo cap al cel? i si'l verb que ompla la creació se manifesta a través de la terra per la paraula del home, que es la suprema expressió de cada terra, ¿quín altre arreglament de les terres pot esser desitjat, si no es aquell assenyalat per la vida expontánia dels llenguatges?

Miréu, doncs, si n'es de santa la nostra causa. I si ara considerém, com té la seva arrel en lo diví misteri del esser i del de venir, i com es axís superior a tota altra política convencional i a tot accident históric, nos sentirém possehits d'un amor i d'un temor en defensarla, que comunicarán a la nostra lluita una grandesa i una noblesa purificadores de tot egoisme i rancunia, i menyspreuadores de tota mesquinesa propia o agena.

Tinguém ben present que no som pas uns sublevats portant una bandera contra una altra bandera, sinó uns apóstols inflamats en llum divina, que avansém per aclarir les tenebres am lo foc en que som consumits: que la nostra causa no es sols la causa d'una nacionalitat, no es un plet d'Estats o una renyina de families, sinó un ideal humá arrelat en l'amor diví que anima bellament al mon.

Un tal ideal enlloc pot ser professat am més integritat i am més puresa ensemps que en aquesta casa. Perque en altres llocs nos aceblém per una o altra acció de la vida en quines la paraula serveix fins particulars: peró aquí la paraula ho es tot: es la nostra acció, el nostre medi i'l nostre fi.

Mirém en quina disposició solém acudirhi a aquesta estada: cadascú deslliurantse de lo massa concret i material del seu ofici pera durne aquí la flor espiritual i cercarhi la d'altres jardíns. Que en altres llocs tractarán entre ells de medicina'ls metges i de lleis els advocats i de llurs fórmules i aplicacions els politécnics, i de llur travall los qui remouen fecondament la terra o fan rodar els enginys de la producció i n'escampan la riquesa. Mes aquí'l comerciant cerca a voltes la paraula del

poeta, i l'artista escolta al enginyer, i'l metge se deleita en literaries lectures, i l'advocat i l'agricultor, i tots uns amb altres se troben i s'entenen en la regió serena de la paraula sens altre fi que enriquirse l'esperit amb el cambi de ella, sens altra trascendencia que'l goig fecond d'aquesta obra mutuament creadora.

En aquesta regió, doncs, la paraula hi pot vibrar ben plena perque's mou a tots els vents de l'esperit; hi pot brollar ben pura perque naix altament per demunt de tots els interessos de lo contingent. Aquí podém parlar ja am quelcom d'aquell encantament am que parlen els enamorats i'ls poetes i'l poble ignoscent i tots els quins senten la bella palpitació del verb en el fons de la creació: que parlen poc i en plenitut i puresa; i això transportarlo a tots els modos en que aquí la paraula's manifesta.

I aixís me sembla sentir els discursos ideals que en aquet lloc podríen dirse: que no parlessim mai per vanitat o altre interés que un fort anhel de dir quelcom que l'ànima n'está plena i vol donar amb amor generosament. Me sembla sentir les nostres discusions agenes a tota habilitat i a tota passió enterbolidora, nobles i serenes com platónics diálecs. Me sembla assistir a llissons amorosament donades i ávidament apreses, i a lectures d'aquelles en que'ls més joves s'inician am fervor en lo gran anhel del esperit humá, i'ls vells s'hi mantenen sempre joves. Me sembla sobretot sentir les nostres converses, qu'es en lo que jo tinc més fé, i les sento deslliurades de murmuració i de baixes rialles i de paraules grolleres, sinó que resumeixen tota comunicació d'idees i sentiments nobles am l'essencia de la inspiració del moment, de la espontaneitat del tracte íntim i de la varietat d'esperits acoblats per l'atzar i la simpatía.

Jo tinc fé sobretot en la conversa, perque es lo modo més natural de comunicació verbal i conté en germe tots els altres. Hi ha en ella una penetració més forta dels esperits que s'i ponderan i equilibran. Que quan un dels qu'enrahonan te que dir més que'ls altres sobre una cosa, brolla naturalment lo discurs sense la afectació del discurs espectacle, en el que, entre'l qui parla i'ls quins escoltan s'obra com una vall isoladora; que quan en la conversa un es mogut a esplicar als altres lo que més sab, i'ls altres callen o bé interroguen, a fí d'apendre, tornes llissó profitosa com més espontaniament solicitada, i inoblidable per lo viva; qu'en la conversa son fecondades moltes passades lectures, i'ns estimula a altres de noves, que la discussió hi es menys encarcarada qu'en públic, menys tocada d'amor propi, i més lluminosa i atemperada per les variades sortides de l'un i de l'altre; qu'en la conversa, per fí, quan es dignament usada, la paraula hi vola lliure i graciosa am tota la puresa del seu origen i tota la magestat del seu contingut diví.

I sinó miréu el qui fou el Verb encarnat com predicá la llei divina conversant sobre els fets vius qu'en son camí li apareixían: axís doná la divina ensenyansa, i tot l'Evangeli es un sublim seguit de converses, d'on amb espontaneitat santa brollen discursos, llissons o discussions plens d'aquella llum tant viva. Axís el verb creador més naturalment se manifesta i actúa.

Ai, amics meus! femli, doncs, aquí un temple a la paraula, que am la seva misteriosa forsa creadora a tot trascendirá. Adorém al verb am l'anhel del imperi de la seva llum, i aquesta adoració tota sola, tindrá prou forsa pera transformar el mon, pera crear el mon segons el verb, que es aquell segons nostres desitjos. Be será més això que fer política, be será més que conreuar aquesta o aquella ciencia, be será més que procurar riquesa o exteriors justicies socials: será en totes aquestes i les altres coses, influirhi la potencia creadora del verb que anirá fentles a la seva imatge i semblansa espiritual.

Que cadascú vinga aquí, doncs, cantant una cansó, la seva, la flor del seu día; que cadascú s'entorni cantantla més forta i enriquida am la armonía de totes les que aquí s'haurán trobat. I aixís al compareixe cada hu de nosaltres al cercle especial de la seva activitat contingent, hi compareixerá am la cansó als llavis. I ¿sabeu vosaltres la forsa d'un home que arriba amb una cansó als llavis? No hi ha pas res més fort que una cansó; tot ho vens, i davant d'ella tota cosa's doblega, transforma i illumina. Sols

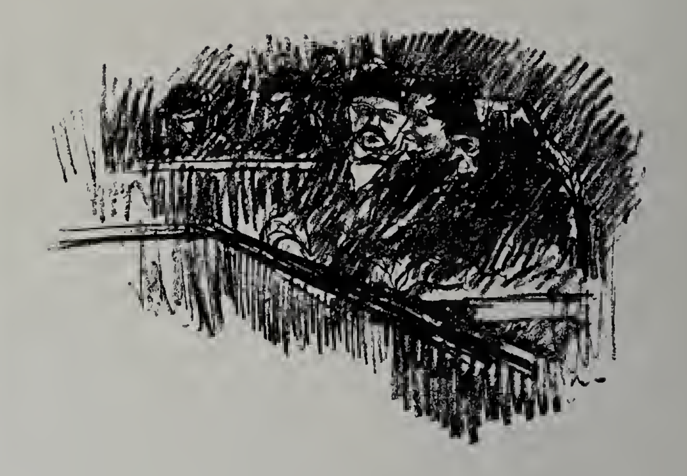

LA GARANTIA DEL ORDRE. DIBUIX PER NONELL

EL PÚBLIC DE CONCERT BARAT.
DIBUIX PER NONELL

ELS ESPECTADORS — DIBUIXOS PER NONELL

cal saberla treure de ben endintre, i saberla cantar ben enfora. Aquest es l'art del poeta. I tots ho som de poetes; no més ens manca adonánsen...

I ara, a Deu siau, massa he parlat. Volgut hauría, ja que pera parlarvos en aquest acte me triareu, no havervos dit sino paraules vives com donantvos exemple per tot l'any. Mes prou conec que he dit moltes coses vanes, aprofiteu l'haverles escoltades am paciencia pera desafugirvos de llurs semblantes, i axís, encara que per contrast, vos hauré donat algún bon exemple. I si alguna paraula viva haveu sentit (que jo se que alguna n'hi hauré posada, perqué, escrivint aquest discurs, més d'un cop una febre tremolosa m'ha fet tremolar lo pols i mos ulls s'han enterbolit); si haveu sentit una paraula viva, una sola... llavores felís jo, felissos vosaltres.

A Deu siau.

JOAN MARAGALL

Una pessa de museu

L'ALT-RELLEU, qual reproducció publiquem, es una d'aquelles obres d'art que prenen tot son interés arqueológic i artístic de ser filles d'un periode de transició en que les idees artístiques d'una civilisació fan bullida i'ns conservan en elles tota la psicología decadent d'un gust que mort i les primeres intencions del gust que naix fluctuant les arts entre els dos esculls de la idealisació extremada i del exagerat realisme; més sempre que la primera está a punt d'esdevenir convenció reb nova sava, nova vida al posarse en contacte am la natura com aquell monstre de la llegenda que cobrava noves forses cada volta que tocava a terra.

Les obres d'aquests periodes no son tópiques en els tractats d'estética ni tenen la puresa d'estil de les produhides en époques definides, peró sovint, una exaltació de vida, un esperit d'observació finísim i certa individualitat filla de la revolució que s'opera o está aprop d'operarse'ls donen un valor extraordinari i vibren a nostres ulls com vibrava la societat que les produhí exaltada per la febre de renovació.

Aquesta representació plástica de la Resurrecció del Redemptor, té un alt i doble interés artístic, de primer per ser obra d'art, representés lo que representés i en segón lloc per qué concebuda i realisada en l'época de pas o transició entre'ls últims vestigis gótics i'l comensament de la florida del Renaixement, representa tant plásticament bé la resurrecció del idealisme, del art intelectual, del pensament, en una paraula, que per llei d'associació, aclareix molts conceptes d'art, fixa punts que l'enteniment no es prou per resoldrer i apartant-se més i més de l'espectacle que's té devant, l'esperit s'aixeca, s'enlaira, ressucita com l'imatje, cap al simbolisme.

ELS ESPECTADORS DIBUIXOS PER NONELL

Es doncs el relleu de la Resurrecció, una obra de transició, que sense despendrers dels procediments i de les idees de l'época que se acababa, tendíe a emplear les dels nous temps; el retaule esculpit daurat i policromat, perteneix a n'aquest genre d'obres, l'aspró de les formes ens dona idea d'un artista educat góticament, peró que ja pressent la forsa que les formes pendrán dintre de poc i que fa el personatge principal idealisat segons el gust flamenc, consultant el natural d'aprop pera la interpretació dels armats que dormen al vol del sepulcre i pel retrato del donador que agenollat entre els pagans demana perdó per ses culpes.

L'aspecte es altament decoratiu, gracies a que no subsisteix dels colors més que el de carn, haventse tornat negrosos els altres axís com els platejats de les armadures que sols donen una taca fosca. Domina a causa de la patina una combinació de negre i or que si be no obeheix al gust de decoració d'aquell temps está molt d'acord amb el gust dels nostres díes.

Al fons i amunt hi há fetes am figures petites dos escenes bibliques: Les Maríes en el sepulcre i Jesús i els pelegrins d'Emaús i al fons castells i edificis de carácter espanyol; admira l'art am que l'escultor omplí l'espai del quadrat sense enfarfegament i am tota la riquesa de plans possible.

El gust del Renaixement se veu qu'apunta francament en el cisellat i l'estofat delicadíssims que ornen les parets i tapa del sepulcre i l'escut d'un dels armats, curiós per altres conceptes. Sens dubte el daurat es d'un altre má que l'esculptura.

Condensant lo referent a n'aquesta obra, cal insistir en dir que l'alt-relleu daurau i policromat, que representa el misteri de la Resurrecció, i la figura del donador, es una obra artística ben digna de figurar entre les més selectes que deuen formar en un museu definitiu.

Si en les obres contemporanies pot arriscarse la formació d'un museu *d'espera*, que al concretarse el gust d'un periode s'ha de arreglar de nou, traient-ne gran part dels components, en una colecció d'objectes artístics de valor suntuari i arqueológic deu refinarse el gust d'elecció, perqué de lo passat, ja deu saberse lo que es digne de servir d'exemple i ensenyansa, i no per omplir senzillament les sales, sense cap utilitat artística. — En la elecció d'aquests objectes d'art dignes de figurar en un museu, deuen entrar-hi totes les consideracions a les que pot donar lloc la contemplació del quadro, estatua, relleu, estofa, tapís, o senzill trevall d'orfebrería i'l seu valor estétic intrínsec, puja de grau quan enclou documents qu'espliquen el *perqué* d'un nou camí emprés per els sentiments artístics no solzament d'un país, sinó lo qu'encara es més, de tota una época.

Per tots els motius apuntats creiém que'l relleu del que havem fet menció lleugera en el curs d'aquestes ratlles, es una pessa de museu.

Pinzell

L'EMBADALIT. DIBUIX PER NONELL

ENRIC BORRÁS PER R. CASAS

Enric Borrás

Es la figura capdal del teatre catalá. Desde que les obres de la segona época d'en Guimerá, els drames de l'Iglesias i en Rusiñol han infiltrat nova sang i galvanisat am l'esplet de una vida més sana la producció dramática que veu la llum en les revellides taules del teatre del carrer del Hospital, l'Enric Borrás se destaca tot seguit am gran relleu com el cap d'ala de tota la companyía, que a ses ordres treballa; les seves eminents qualitats de director d'escena, ja admirades i acreditades en altres escenaris, transforman quasi tot el personal i'ns presentan interpretacions de conjunt de primer ordre, d'aquelles en que la obra dramática se mostra am tota sa forsa i bellesa intrínseca, fins en els recons més amagats i imperceptibles, sense que mai el lluhiment i *virtuositat* de cap actor produexi el més petit desequilibri en la interpretació general. Citarém com a exemple *El cor del poble,* de l'Iglesias, doncs, per nosaltres, es de lo més acabat que hem vist en el teatre, com a interpretació, filla de la inteligencia d'un director d'escena. Al costat del *Cor del poble,* pòden posarsi com a *capos lavoros* d'en Borrás *(posador* d'obres) la *María Rosa,* el *Jesús* i les *Monjes de Sant Ayman,* representades a Novetats, i *Terra baixa, La pecadora, La filla del mar, Els vells, L'Heroe* i *L'aniversari,* posades a Romea. El conjunt de les obres esmentades, dels géneros més oposats, totes elles, fan honor a n'en Borrás, doncs el medi ambent, la plantació d'escenes, la colocació de les figures, les plasticitats dels grupos sabiament barrejats, am la complerta comprensió i asimilació de l'ánima de l'obra, traduhides en la naturalitat, en la dicció i exteriorisació de sentiments, emocions i estats d'ánima, arrivan a produir, en determinats moments, al públic, la ilusió de que está presenciant un tros de la vida real en la escena, que, no sé si ho saben, pero es, i si no ho es ho hauría de ser, l'ideal, o siga el *sueño dorado* del teatre modern.

Si en Borrás val molt, com a director d'escena, no val menos com a actor. Es sobri, diu bé, sent intensament, compon a la perfecció els tipos, tan moral com materialment, i quan el personatje se li presenta de manera que'l seu temperament propi pot arreplegarlo de plé a plé, aleshores la fusió es complerta i aleshores en Borrás arriva a ésser eminent. ¿Pot donarse una interpretació més justa, d'un brahó dramátic més irresistible; i d'una ánima més sencerament i més hermosament catalana que la donada per en Borrás a n'el *Marsal* de la *María Rosa,* el *Pere Mártir* de la *Filla del mar,* el *Ramon* de la *Pecadora,* el bon capellá del *Mossen Janot,* el bandarra de *L'Héroe,* i sobre tot el *Manelich* de la *Terra Baixa?* Nosaltres creiém que nó, sobretot en la *península.* Tan es aixís i veritat lo que dihém, que, quan en Borrás va representar, am la companyía de Romea, *Els vells* i la *Terra baixa,* a Perpinyá, no va faltar diari que'l comparés als eminents Antoine i Gémier de París, nosaltres creiém que ab rahó sobrada.

Del seu trevall com director de la companyía del teatre catalá, no se'n pot parlar. En aquella corporació única que sosté el nostre teatre, mentres no facin arrels nutridores les representacions del *Intim,* en aquella reunió d'actors que representen per dret propi tot lo que s'escriu en catalá, hi han tantes categoríes d'actors com en els demés teatres, i la tasca del director pren proporcions diplomátiques.

Per arrodonir la personalitat artística del primer actor del Teatre Catalá, quin retrato, dibuixat per en Casas, publica avui **Pèl & Ploma,** n'hi ha prou am citar la interpretació superba que dona a n'els monólecs *Mestre Olaguer* i *El Prestidigitador,* de fondo i forma tan complertament diferents l'un del altre. ¿Pot expresarse millor la trágica agonía i mort del héroe barceloní, guspira rohenta eixida de la fornal poética d'en Guimerá, i pot arribarse a comunicar millor al públic aquella agonía agredolsa, velada per rialletes forsades, sortida de la ploma sucada en mel i fel d'en Rusiñol? Nosaltres creiém que nó, i com nosaltres també ho creu

Un de la platea

"Tierra Baja" en Nueva York

ANGEL Guimerá, ha tenido el honor y la suerte de ser el primer dramaturgo español cuyas obras se han representado publicamente, en el territorio de la Unión.

Las representaciones de *Tierra Baja*, constituyen por si solas, un hecho altamente significativo, aún sin profundizar los motivos que han inducido á los traductores y empresas á presentarla al público y á este y á la prensa norte americana al acoger lisonjeramente la obra del eminente poeta catalán.

Entre los españoles que se ocupan de algo más, fuera de sus asuntos personales y de política, es opinión corriente el suponer á los norteamericanos, completamente sumergidos en el negocio, el agiotaje, los trusts y las múltiples ocupaciones de una vida puramente material. Para los que aquí vivimos y conocemos su robusta vida artística, nada nos parece más lejos de la verdad. Los Estados Unidos, van aumentando tan rápidamente su fortuna intelectual, como se acrecientan sin cesar sus tesoros materiales y si en un próximo porvenir es evidente que este inmenso pais será un fértil campo de estudio para aquellos á quienes interese el arte de nuestros días, es ya un hecho demostrable el fruto que un hombre reflexivo puede sacar de las bibliotecas de Washington, Filadelfia, Boston, de la que posee la universidad de Harward, la de San Francisco y otras; de los museos de Bellas Artes, de Arqueología, de Arte comparado y de Arte decorativo, de las mismas ciudades, añadiendo los de San Luis de Misouri, de Chicago y de Baltimore. El museo metropolitano de Nueva York, dispone de tan cuantiosas rentas procedentes de donativos y legados, que le es más difícil descubrir obras dignas de ser adquiridas, que dejar de hacerlo por lo enorme de los precios deseados.

Si los grandes establecimientos públicos de enseñanza y educación artística, se desarrollan vigorosamente, lo mismo sucede con las empresas privadas y las iniciativas de los particulares y por este motivo, el arte escénico va alcanzando interés y lozanía, en las grandes ciudades de los Estados Unidos y especialmente en Nueva York, que si no figura á la cabeza de la cultura norteamericana en ciertas ciencias y artes, es el núcleo de población de mayor vida social y quizás por esto, la que más predilección demuestra para toda clase de espectáculos.

Un empresario que une la felicidad en los negocios con el interés artístico de las obras que explota, Harrison Grey Fiske, es quien ha presentado *Tierra Baja* de Guimerá, con el mismo cariño y conocimiento de la escena, que tan acreditados tiene en el repertorio clásico inglés y en el moderno de las obras de tésis, de las cuales suele ser protagonista su esposa. Esta en pleno éxito de *Hedda Gabler*, de Ibsen, no pudo interpretar el papel de Marta, que fué confiado á Miss Corona Riccardo, en el *Manhattan Theatre*, hasta que trasladada la obra al *West End Theatre*, el más aristocrático de Nueva York, fué víctima de un ligero accidente, siendo sustituída por la joven actriz Miss Eliscu, rumana de orígen, pero de refinada educación é instrucción americana.

La obra, ha sido traducida de la versión castellana de don José Echegaray, por los señores Wallace Gillpatrick y Guido Marburg, quienes habían asistido á las representaciones de María Guerrero y Diaz de Mendoza, en México. La versión inglesa, se aviene tanto con la estructura de la lengua en la cual la concibió y escribió el autor, que se adivina más el orígen catalán en el texto inglés, que en la literaria versión castellana, fenómeno que se esplica fácilmente, si se atiende más al espíritu de las lenguas que á la semejanza de formas.

Como las representaciones de *Tierra Baja* han sido y continúan siendo un gran éxito (hoy se dá la 37.ª representación) será interesante que para los lectores españoles, indique la opinión que ha merecido de la prensa neoyorkina, copiando íntegramente lo que dice el órgano de la colonia española, *Las Novedades*,

ALT RELLEU ANTIC,
DE LA COLECCIÓ S. JUNYENT

TERRA BAIXA A NOVA YORK (ESTATS UNITS)
GRAVAT TRET DEL "NEW YORK TELEGRAPH"

por reflejar el espíritu de consideración de los norteamericanos y quizás la triste indiferencia de los muchísimos españoles que aquí residen.

Dice así el citado periódico:

«La empresa del Teatro Manhattan tuvo la delicada ocurrencia de dedicar la función del lunes último á la colonia española de Nueva York, la cual, sin embargo, era más notable en calidad que en cantidad, no obstante la afición de nuestra gente al teatro. Sería quizá por lo mucho y repentinamente que enfrió la temperatura.

«La representación ofrecía una novedad para los que no la hubiesen visto en las noches anteriores. Debido al accidente acaecido el viernes último á la señorita Corona Ricardo, (que afortunadamente no ofrece ningún peligro), encargóse del papel de «Marta», la protagonista, á la señorita Fernanda Eliscu, encantadora joven rumana, artista de mucho porvenir. Sin rebajar á la ausente, era opinión de muchos que *Marta of the Lowlands* vivía por primera vez en las tablas del Manhattan. Como quiera que ello sea, la señorita Eliscu personificó no ha mucho el papel de «Julieta» con un fuego que no estaba fuera de lugar en el de «Marta». Naturalmente, el conjunto de la representación, rayó á mucha mayor altura que en el estreno. Diríase que aquella gente, sobre todo Hobart Bosworth («Manelich»), había nacido con barretina y alpargatas puestas.

«Los palcos principales estaban engalanados con banderas españolas y americanas entrelazadas, lo que no era desagradable novedad, por cierto. Allí se hallaban, entre otras personas de distinción, el ministro de España en Washington, señor don Emilio de Ojeda; el secretario de la Legación, don Manuel Walls y Merino; el cónsul general de España en esta plaza, don Eusebio Bonilla y su bella hija; el vice-cónsul, don Mariano Fábregas; el vice-cónsul de México, don León Grajeda, don J. M. Ceballos, don Emilio Tomasi y algunos otros.

«Dícese que el drama de Guimerá terminará sus representaciones en el Teatro Manhattan el sábado, y se seguirá dando en otro de los de Harlem, calle 125a.»

En el programa del *Manhattan* y en el del *West End*, además de un buen retrato de Guimerá, hay una perfecta biografía, en la cual pueden leerse curiosas apreciaciones sobre Cataluña, los juegos florales, dando á conocer por primera vez al público norteamericano, muchísimas ideas, costumbres y tendencias que para bien de la cultura española, quisiéramos fuesen correspondidos, detallando con igual conocimiento de causa, lo que pasa en los Estados Unidos.

El párrafo más saliente y nuevo de las críticas encomiásticas que ha merecido Guimerá, es el siguiente, en el cual después de dar á conocer la labor del poeta y del dramaturgo, dice:

«Ha escrito un gran número de poemas y muchos dramas. Su gran sentido de lo dramático, se evidencia tan bien en sus poesías como en sus obras teatrales. En sus obras, halla el lector muchas cualidades heróicas de los clásicos griegos; pero por ley de contraste, aparecen corrientes modernas, comparables á las producidas por los grandes movimientos sociales de los países más adelantados.»

Toda la prensa ilustrada, que aquí está constituída casi por todos los periódicos, han reproducido escenas y personajes de la obra, siendo notables las del *New York Telegraph* (*) en las cuales puede apreciarse la fidelidad de la indumentaria, en lo posible, el aspecto de los personajes y el estudio de los detalles, no faltando ni el típico porrón, ni las alpargatas de cintas, ni las clásicas chaquetillas cortas, la *barretina* bien plegada y la mayor semejanza en los muebles, circunstancias que demuestran la inteligencia de los autores y actores, tratándose de tipos, costumbres y utensilios de tan distinto país y de tan poco conocidas tierras.

El *Manelich* de Nueva York, Mr. Hobart Bosworth, se ha revelado un gran actor, imponiéndose por su porte, movimientos generales y flexibilidad fisonómica, creando, tan lejos del Pirineo, el tipo de un hombre de cultura primitiva, pero de intensa fuerza sensitiva.

Para concluir y para demostrar el éxito completo de la obra, basta decir que lo han

(*) Véase el grabado de la página 309.

reconocido como tal, el *New York Herald*, la *Tribune*, la *New York Tribune*, el *New York Daily News*, *The Press*, *The Sun* y el *New York Times*, para no citar más que los principales, pues ha sido unánime el parecer de la prensa de esta ciudad y la que aquí tiene corresponsales.

Este éxito artístico, lo comparte el autor con su país y adquiere mayor fuerza atendiendo al pueblo que celebra hoy este pacífico y fecundo triunfo, que tanto influye ya en la consideración que merecemos á los norteamericanos inteligentes, que son legión.

M. Serra Johnston

Advertencia

Aquesta advertencia preliminar se llegirá en el TEATRE INTIM, avans de la representació de *Margarideta*.

EN el *Faust* de Gœthe, hi ha una part, la més viva, que s'ha fet popular per tot arreu: el drama de la Margarideta. Peró aquest drama, l'hem vist, generalment, a través del convencionalisme de la *ópera:* es dir, en una atmósfera musical, quasi bé sempre poc adequada; cantat en italiá, desfigurat en *libretti*, entre mitj de clars de lluna i resplandors d'infern, dimonis vermells, tiples enfarinades, tenors am *collant* i birret de plomes, *romanzettas* i romancets, etz... Aixís es, que, encare que'l públic ha percebut el punyent drama humá que hi havíe a dintre, l'ha percebut d'una manera massa sentimental (en el mal sentit de la paraula); massa distant de la vida.

¡Aquesta separació del art i la vida, es una calamitat! i per això m'ha semblat, que, un drama tant fortament humá com aquest sería molt profitós ferlo coneixe en la nostra llengua, no solament sense música, sinó també representat, com si passés avui i aquí, perque, en realitat, passa per tot i sempre.

La Margarideta es aquella noia menestrala que trobavam cada día pel nostre carrer, riallera i enjogassada, amb amigues seves; que després observabam qu'un senyor la seguía — un senyor encare jove, peró molt serio, que anave sempre amb un altre senyor, antipátic, burleta, mala fatxa; — que, després, la veiam menos, i un día varem trovar tota trasmudada, com marcida, i varem pensar: —«Alguna n'hi passa!...» —

Després, l'hem perduda de vista... O potser l'hem coneguda, més d'aprop, a la Margarideta... i l'hi sabem la trista historia... O potser, per un costat o altre... la tenim sobre la conciencia!...

Doncs a véurela!... a veure la vida, feta art!... Es dir... bellament intensificada i redentorament punyenta!... A veure el drama pur!... nu d'accidents destorbadors!...

* * *

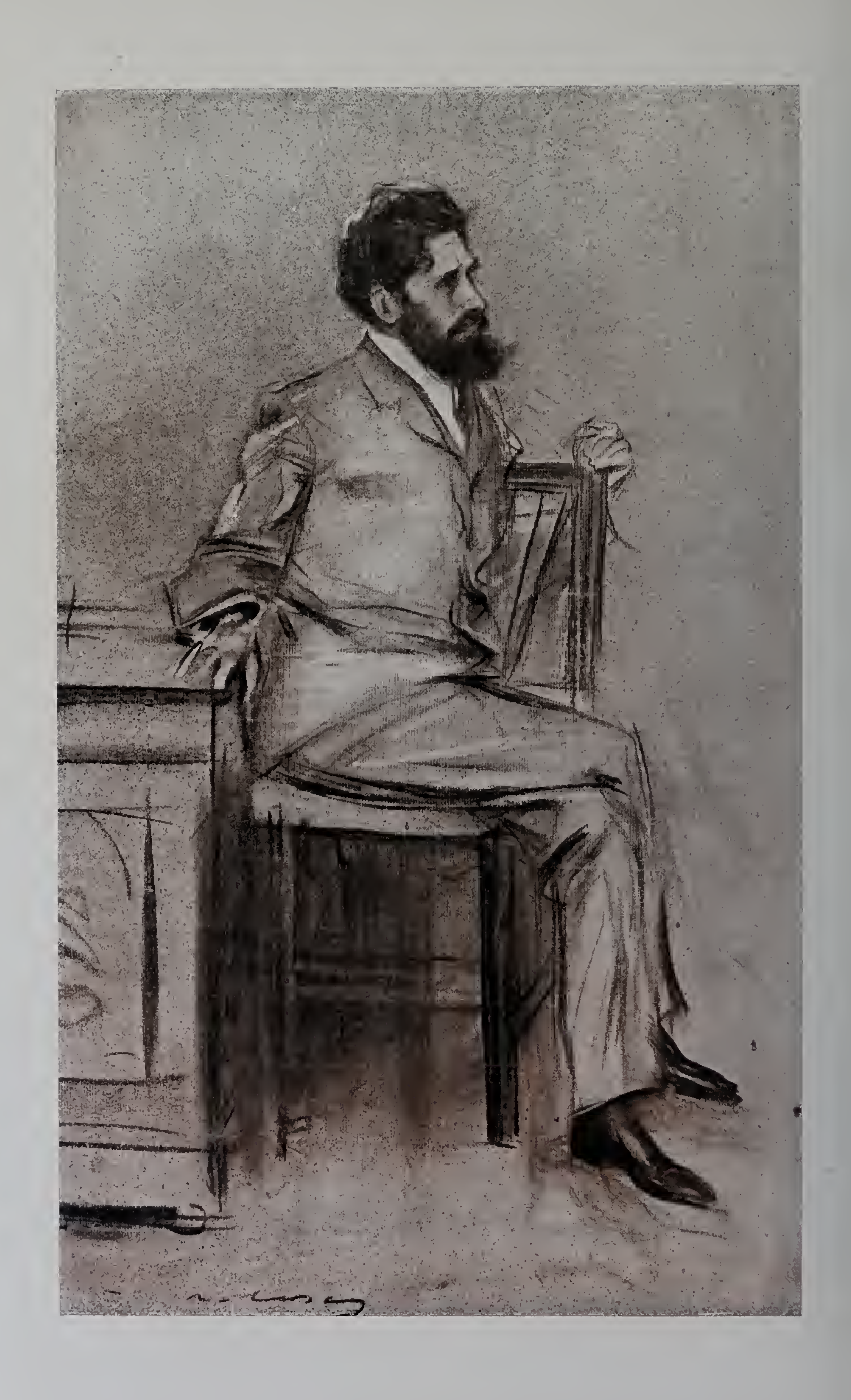
Aquest ha sigut el meu intent, i aixís me sembla que s'hauríe de fer am totes les grans obres d'art, que, contenint un fort sentit universal, han sigut naturalment presentades, dintre d'una realitat particular.

¡Realisarles altre vegada dintre de cada particularitat de temps i de lloc, perque aixís la seva universalitat, resulti sempre, i per tot arreu, viva i penetrant, i manifesti la profonda unitat de l'art i de la vida!...

I aquesta es la pedra de toc del gran art!

Fixeuse am les obres d'Eskil, de Shakespeare, o de Molière, i restareu maravellats de lo poc que hauríau de tocar, d'algunes d'elles, pera ferles sentir com drames d'avui!...

Corneille o Racine, Lope o Calderon, no resistiríen tant be la provatura: l'acció i el sentiment dels seus personatjes, potser encare s'aguantaríe, peró, per dornar-ho com cosa de avui, els hauríau de fer parlar d'un altre manera. El seu llenguatje está massa acondicionat a una superficial moda literaria!...

MODESTO SANCHEZ ORTIZ PER R. CASAS

ESTUDI PER H. LEROLLE

Encare més hi están, no sols en el llenguatje, sinó també en l'acció i el sentir, els personatjes del Teatre neo-romántic; de manera que'ls d'aquest, am tot i haverse produit tant a la vora vostre, si'ls poseu en contacte am la realitat present, s'en van a miques!...

Proveu de tocarli'l casco al *Manrique* del *Trovador* o be'l corn a l'*Hernani*?... ja ho veureu lo que passará!...

Peró a *Prometheu*, a *Hamlet*, a *Tartuffe* i a *Mefistófeles*, ja'ls hi podeu fer tot lo que volgueu... ells sempre quedan iguals!...

* * *

Doncs, aquesta mena d'eternitat del art gran, es la que jo he probat de fer gaudir al nostre poble... al presentarli, viva en ell, la Margarideta de Gœthe!...

M'agradaría que la provatura'm reixís... primer, pel be que li faría, i després, perque altres fossin moguts a fer millor, obra igualment bona, aplicantla a les grans creacions del geni artístic universal... fentles ben catalanes; doncs això sería fer als catalans, ben homes; que, al cap d'avall, es a lo que tots anem!...

JOAN MARAGALL

Com vaig coneixer a Zola

(Recort)

TOTHOM sab qu'a l'any 1885 hi va haver una epidemia de cólera. Fugint d'ella, me vaig passar uns quatre mesos a Puigcerdà escrivint el *Vilaniu* y revisant les proves de la traducció francesa de la meva *Papallona*, que son traductor M. Savine m'enviava de París. Pera major velocitat y economía, jo rebía aquelles proves a Bourg-madame, en paquets senzillament faixats. Això feya que jo anés y vingués d'aquell poblet francés, casi bé cada tarde. Sa proximitat a la casa forana ahont jo residía, me permetía ferho tot passejant y rumiant el tros de *Vilaniu* qu'havía escrit durant el matí, pera veure si convenía referlo l'endemá.

Ja ben entrat l'Octubre, una tarde, que per cert feya molt fret, en lloch de les proves que esperava, lo carter de Bourg-madame va entregarme un plech clòs, certificat y un xich gruixut. Lo sobre venía ab lletra d'en Savine: «¿qué sería?» L'obro al mitx del carrer ab tot y el fret que'm posava balb de dits, y conteu la meva sorpresa, quan, ademés d'una carta de aquell amich, hi trobo unes quartilles de Zola, que, ja a la segona ratlla, veig se refereixen a mí y a la meva *Papallona*. En Savine no m'havía avensat ni un mot de la falaguera promesa que tenía temps há del gran escriptor francés. «¿Còm m'havía d'esperar jo, modestíssim autor d'aquella obra que's floría per les llibreríes de Barcelona sens que ningú la fullejés... còm m'havía d'esperar, dich, que'l gegant de la novela contemporania, no més llegintne una traducció, s'hagués ofert a honrarla ab un pròlech seu?» «¿Zola, que jo no sé qu'haja fet això per ningú, ho ha fet per tu, a qui no coneix, ab qui ni tan sols se carteja? ¿Còm, pot ser això, com?» Crech que no'm caldrá esforsarme gens pera fer compendre l'emoció ab que jo devía llegir aquelles quartilles: les lletres me ballavan pels ulls y el sentit de la frase se m'escapava. Recordo encara que, fins l'endemá, no vaig arribar a capir ben be lo qu'elles deyan. Quan ho vaig entendre y vaig veure qu'en Zola era'l primer en fer notar que no'm semblava a n'ell, ni's podía dir que jo derivés dels naturalistas francesos, sinó que tenía una personalitat ben marcada y clara, me moría de goig, la meva admiració pe'l gran novelista francés se centuplicá. Va centuplicarse, perque jo, jo que sabía més que ningú lo nèt qu'estava, al escriure *La Papallona*, de prejudicis d'escola y de desitjos d'imitar a cap altre autor, vaig veure en la declaració lleal y franca de aquell mestre, una mostra de talent y de perspicacia crítica molt major que la que pretenían tindre alguns periodistets d'aquí, que, sentant tot lo contrari, m'afiliaven ja al regiment naturaliste de Fransa, ab desitj potser y tot de afalagarme, els pobres! Lo que m'afalagá de

debó, fou l'accent de sinceritat que respirava aquell judici de Zola. Tots els defectes, totes les tares que trobava en la meva obra, feyen ressaltar encare més los primors y qualitats que d'ella n'aplaudía, y res podía orgullosirme tant com el dirme que tinch *personalitat propia*, qu'es el major dels elogis a qu'aspirará sempre tot artista qu'estimi un xich son bon nom.

Vaig callarme encara, y, quan aquelles quartilles, que jo vaig retornar a'n en Savine, aparegueren impreses com pròlech en la seva traducció, vaig mostrar a M. Zola mon agrahiment en una lletra tan atenta, reverent y afectuosa com el favor se mereixíe.

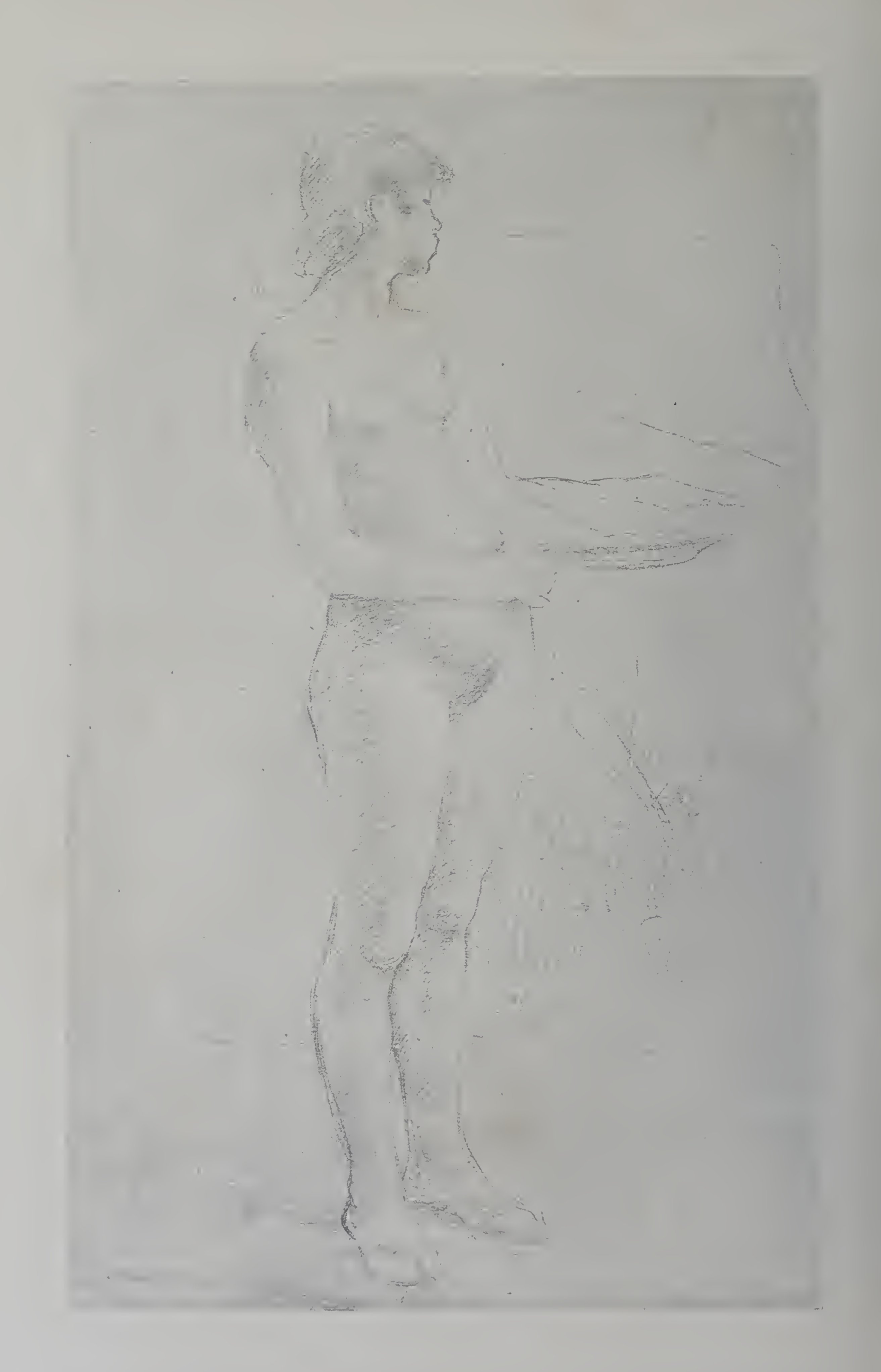
Pochs mesos després, pel Mars de 1886, la senyora Pardo Bazán, ab qui'ns cartejavam mon cosí Yxart y jo, sense conèixerla, ens ficá al cap qu'anessem a passar uns días a París, hont ella's trobava y podríam tractarnos personalment. L'excitació era massa afalagadora pera ferhi'l sort. No calgué donchs cap més empenteta pera qu'emprenguessim el camí.

Ja allí, el 28 d'aquell mes, desitjós de refermar verbalment al *gran prologuista* de *Le Papillon* les mercés que li devía, que per cert eren cada día més grans, en quant (y perdonin els meus compatricis) gracies a la traducció francesa y sobre tot al pròlech que la precedía, los espanyols comensaven a llegir l'original catalá y a repetir el meu nom de cor, vaig enviar al mestre dues ratlles, demanantli día y hora pera véurel. Al següent día tenía ja la amabilitat de citarme pera l'endemá a les onze.

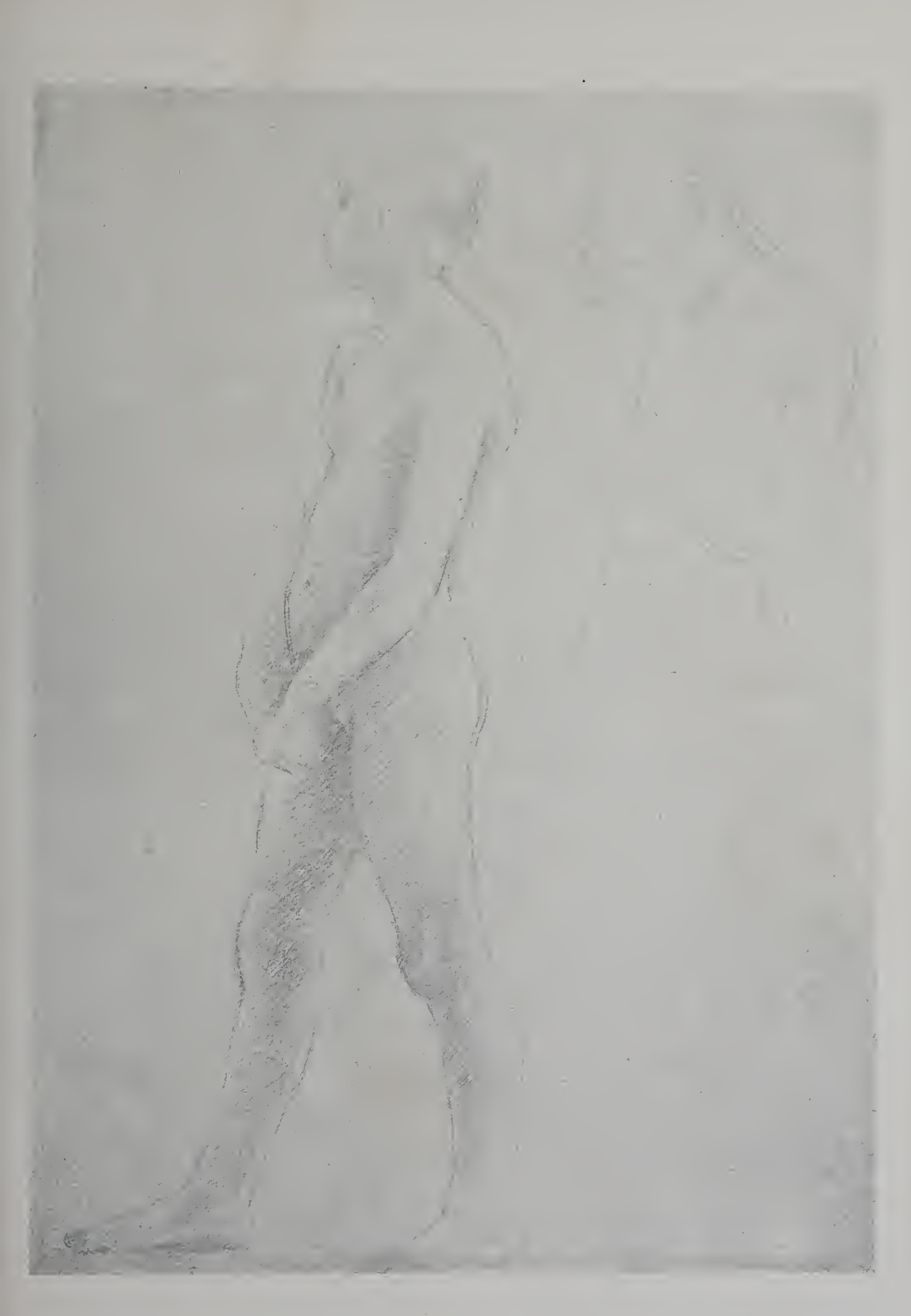
Per aquells temps, el gran novelista francés vivía encara a Medan, no tenía a París sinó un piset ó *pied a terre* al carrer de Boulogne ahont allavors se trobava de sejorn. Allí vaig anar a vèurel, donchs, acompanyat, no sols del meu cosí, sinó de M. Savine y del amich Paulousky, que volgueren presentarnos.

Entregada la meva targeta a la gran normanda encofiada que'ns obrí la porta, no trigarem pas un minut en esser introduhits al despaig del mestre; una pessa rectangular, no més de dimensions mitjanes, y de la que sols me cridaren l'atenció, als primers moments, els canalobres del escalfa-panxes y la gran cadira de brassos qu'acabava de deixar M. Zola derrera'l seu escriptori pera estrenyens les mans y asseures més aprop nostre. Eran els canalobres un parell de caricatures japoneses d'aquelles que guarden actituts extremoses, y la cadira un exemplar del barroquisme del sigle XVII, verament expléndit y d'autenticitat innegable. Ja, al anarnosen, vaig ficsarme també ab un magnífich retrato del amo, degut, segons van dirme, al pinzell de Monet. Tot lo demés del despaig, sense esser lleig, era vulgar.

El capitost de la novela francesa tenía llavors uns quaranta sis anys, era un homenás, alt, fornit, ample d'espatlles, de front espayós, mirada reflexiva y melancólica, d'ayres un xich desgalitxats, y nerviós de moviments. Duya'l cap rapat, la barba curta y una americana senzillíssima. Pochs francesos he vist més despullats de *pose*. Nos va rebre sense estiraments de cap mena, com si'ns conegués de tota la vida y no portés al entorn seu cap nimb gloriós de celebritat. Jo, que ja havía conegut algunes mitjes figures de Fransa tan encarcarades y carregades de pretensions, que, si un no les amidés be, boy no gosaría aixecar els ulls al parlarhi, me'n feya creus. En Zola conversá ab tots nosaltres — ho he dit ja — com un bon amich, s'expansioná, parlant ab tristesa de l'inmoralitat reynant a Fransa, de la cobardía y postració que corprenía fins als pensadors més grans del seu país. Se movía incessantment en la cadira, a voltes l'enforquillava y tot ab les cames, girantla al inrevés, sense adonarsen, no parava de passarse la ma oberta per entre'ls cabells curtíssim de son cap, y, tant quan parlava, com quan escoltava, era nostre, nostre del tot. Exposava totes les seves doctrines y judicis ab una franquesa absoluta, ab un tò de sinceritat encisador. Bastava sentirlo y llegir en l'expressió de sa mirada'l pessimisme ab que veya l'avenir, el fástich que li feyen la postració y corrupció de la societat actual, pera endevinar tot seguit al autor dels *Rougon-Macquart* y perdonarli la crudeltat ab qu'allí l'ha fuetejada, en gracia a la convicció, a l'intenció honrada que duya en ferho. Lo tò de la seva sinceritat hauría desarmat al més furiós de sos enemichs. Se compendrá fácilment, donchs, l'impresió favorable qu'havía de fernos a nosaltres, admiradors ja de son talent.

ESTUDI PER H. LEROLLE

ESTUDI PER H. LEROLLE

Vaig repetirli de paraula les mercés que li havía enviat per correu, manifestantli'ls beneficis que reportava ja a ma fama de novelista aquell pròlech tan desinteressadament escrit. Ell somrigué bonament, y explicá allavors los afanys, les lluytes y grans penes qu'havía passat per arribar a tenir un nom, fentnos tot seguit un gran elogi de l'honradesa ab que havía sigut tractat per l'editor Charpentier. Y aquí una llagrimeta no menys honrada, arribá a entelarli'ls ulls.

Per fí'ns vam aixecar pera no esser pesats, y, allavors, no segurament per lo que jo pogués valer al costat de mos companys, qu'era poquíssim, sinó per lo molt en qu'ell estimaría'l parentiu espiritual d'aficions literaries que'ns unía, me demaná sols a mi que tornés a véurel.

— Sempre os dirán que no hi soch; peró forseu la consigna, feume passar la targeta y aquí'm trobareu tots els matins. Tinch de barrar aixís la porta, fins aquí, ahont no vinch a treballar. Si no ho fés aixís, ni temps tindría pera contestar als amichs. —

El diumenje següent, vam trobarlo al *grainier* de'n de Goncourt; peró allí, després d'havernos saludat, tingué la delicadesa de deixarnos sols ab l'amo de la casa la major part del temps.

Per natural aprensió d'esser molest no vaig insistir en tornar a la *rue Boulogne* fins que arribá l'hora de despedirme de París. Aquell día m'aclapará a preguntes sobre l'estat de la literatura espanyola, sobre'l mercat de llibres y l'afició a llegir dels espanyols, volgué enterarse be de la diferencia que hi ha entre'l castellá y el catalá, del nombre de milions d'homens que parlen aquesta última llengua, y's mostrá francament avergonyit de les idees falses é ignorancies en que'ls deixa a Fransa una educació tan *chauviniste*. Després m'encoratjá a conrear la novela sociológica en preferencia a tot altre ram de literatura pura, per sa exempleritat é influencia consegüent en el criteri general dels pobles, y'm preguntá qu'm proposava escriure després del *Vilaniu* que jo acabava d'entregarli.

— Una novela de bolsa: *La febre d'or*, li vaig respondre.

— Ah, un bon assumpto. També penso tocarlo, quan haja pogut estudiar els bolsistes, que no conech encara.

— Perdoneu si os faig una pregunta ociosa, — vaig dirli jo després: — ¿Quína novela vos estimeu més de les vostres?

— Que se jo! Totes son filles meves.

— Però suposo que no será *Nana*?

— Ah, no, aquesta ja vos ho asseguro; tot alló del comte y del marqués, es tan fals!

— No obstant es la que més s'ha venut...

— Qui'n dubta! Però es que la massa busca sempre en els llibres quelcom que no té res que veure ab sa part literaria. Van dir qu'era un llibre porch y els aficionats a lo porch que, per desgracia, son molts, l'han comprat. Costará molt, molt, ensenyar a la gent a llegir entre línees. La major part de la crítica no penetra encara a més enllá de la lletra. ¿Qué ha de fer el poble?

— Jo estich enamorat del vostre *Germinal* com a llibre d'estructura perfectíssima — vaig gosar a afegir.

— Oh! *Ça, c'est bien une autre chose!* — exclamá ell, bon xich cofoy.

— Y a proposit de fills — vaig fer jo — ¿còm teniu els altres, els de carn y ossos, de quins no vos he preguntat encare?

En Zola arrugá las cellas tot extranyat, rodá'l cap y'm digué que no n'havía tingut may de fills de carn y ossos.

— Donchs, allavors, ¿qué diu en D'Amicis? En la descripció d'una visita que va fervos a Medan, afirma que, mentres estava parlant ab vos dintre'l despaig, sentía la cridoria dels vostres nens que jugaven pe'l jardí.

El mestre esclafí a riure, rumiá un moment y exclamá a la fi:

— Ah, serían miols de gats. Els gats m'agraden molt y allí'n tinch sempre una pila. (*)

Vaig aixecarme somrihent encara, vaig estrenyer afectuosament la ma d'aquell mestre tan combatut y tan personalment simpátich y... ja no l'he vist may més!

Narcís Oller

(*) En José León Pagano, en son llibre *Attraverso la Spagna letteraria (i catalani)* pág. 70, aludint a aquest epissodi que jo li havía contat, manifesta qu'en D'Amicis ha rectificat ja després aqueixa impresió falsa en son bell llibre *Ritratti letterari*.

Modesto Sánchez Ortiz

LA VANGUARDIA, siguiendo el movimiento de traslación del centro de Barcelona, ha abandonado el local que ocupaba en la enfermiza Rambla, para trasladarse á una suntuosa casa, que en París se llamaría *hôtel* y en Madrid también, si no tomaba el nombre más meridional de *palacio*.

Cuando Modesto Sánchez Ortiz, se encargó de la rehabilitación de la primitiva *Vanguardia*, parecía la labor, tan imposible como inútil; su tenacidad y el admirable buen sentido del difunto don Cárlos Godó, alcanzaron lo que no se había logrado nunca en Barcelona, reuniendo en las columnas de *La Vanguardia*, las firmas de las más distintas procedencias y sacando á la luz de la publicidad, nombres que han ocupado después los primeros lugares en la literatura y en el arte de esta tierra.

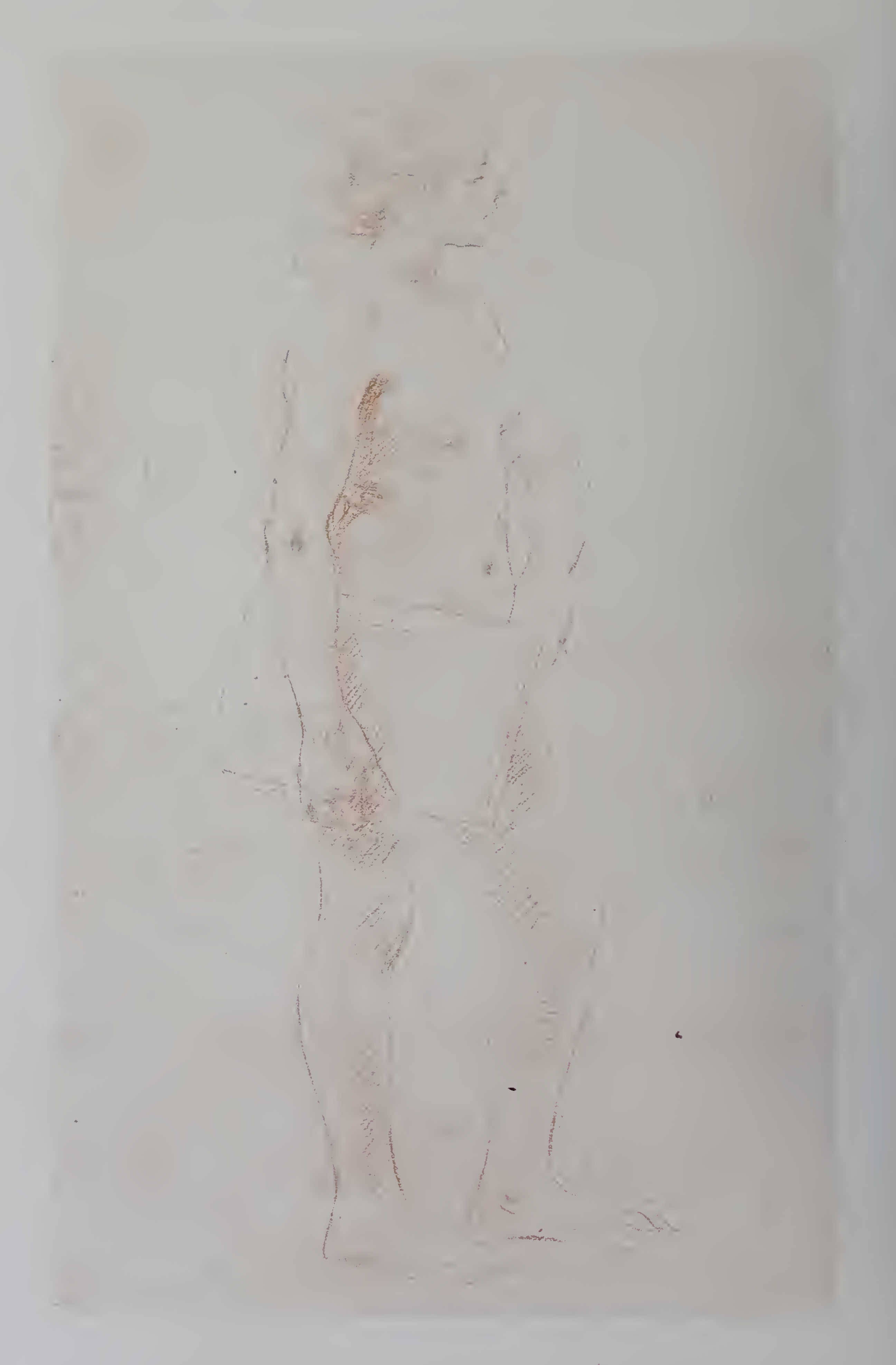
Entre los hombres que han colaborado en las columnas de esta revista, aportando la insinuación de la idea escrita y el atractivo interés de la imagen plástica, los hay que continúan ligados por la fuerza del credo artístico predicado en aquella *Vanguardia*, y á cuya difusión contribuyeron con el dibujo ó con la pluma. Estos numerosos veteranos que continúan formando entre las cohortes jóvenes, celebran la prosperidad del periódico al que pertenecieron y al que continúan queriendo y si la *Vanguardia* de ahora habla á nuestro público desde un palacio, piensan que el arquitecto de los cimientos, fué Modesto Sánchez Ortíz.

P. & P.

NUESTROS GRABADOS. — Pág. 289. Grupo escultórico simbolizando el dolor y la resignación, panteón de la familia Vilanova por *José Llimona*. — Pág 291. Javier Gosé, retrato al carbón por *R. Casas*. — Pág. 292. La espera y Pág. 293. *La pereza*, dibujos *pintados* con los colores al óleo Raffaelli por *Javier Gosé*. — Pág. 296. El secreto, grupo escultórico de Bartholomé. — Pág. 297. Las hortensias, pintura al óleo por *J. Gosé*. — Pág. 300. La garantía del orden, dibujo de *Nonell*. — Pág. 301. El público de concierto barato, dibujo de *Nonell*. — Pág. 302 y 303. Cuatro cróquis de *Nonell*. — Pág. 304. El encantado, dibujo de *Nońell*. — Pág. 305. Enrique Borrás, director de la compañía del Teatro catalán, retrato dibujado por *R. Casas*. — Pág. 308. La resurrección del Señor. Alto relieve de talla, dorado, pintado y estofado, (gótico de transición, de origen castellano). Colección *S. Junyent*. — Pág. 309. Una escena de la representación de *Tierra baja* en Nueva York, grabado reproducido de otro publicado por *The New York Telegraph*. — Pág. 312. M. Sánchez Ortíz, antiguo director de *La Vanguardia*, dibujo de R. Casas. — Páginas 313, 316, 317 y 320. Estudios de H. Lerolle.

NOS GRAVURES. — Page 289. La Douleur et la Résignation, figures tombales sculptées par *Joseph Llimona*. (Cimetière de Barcelone.) — Page 291. Xavier Gosé, portrait par *R. Casas*. — Page 292. L'attente et Page 293. La flemme, par *Xavier Gosé*. (Dessins coloriés aux crayons Raffaelli.)—Page 296. Le Secret, groupe sculpté par *Bartholomé*. — Les hortensias, tableau peint à l'huile par *Xavier Gosé*. — Page 300. Le soutien de l'ordre, dessin de *Nonell*. — Page 301. Le public d'une bastringue, dessin de *Nonell*. — Pages 302 et 303. Quatre croquis par *Nonell*. — Page 304. Bouche béante; dessin de *Nonell*. — Page 305. Henri Borrás, directeur du Théatre catalan, de Barcelone, qui a fait recemment, une tournée en Roussillon, dessin de *R. Casas*. — Page 308. La Résurection. Haut relief, gothique de transition; art castillan. (Collection *S. Junyent*, de Barcelone). — Page 309. Une scène de la répresentation de *Terre basse* a New York, réproduction de la gravure publiée par *The New-York Telegraph*. — Page 312. Modesto Sánchez Ortiz, ancien directeur de *La Vanguardia*, journal quotidien de Barcelone par *R. Casas*. — Pages 313, 316, 317 et 320. Etudes d'après le nu, par Henri Lerolle.

Obrador Gràfic. Thomas. Barcelona

ESTUDI PER H. LEROLLE

L'INFANTA MARGARITA
(MUSEU DEL LOUVRE). VELÁZQUEZ

Cruzando un lugar

Fué al cruzar una tarde un lugarejo
Entre polvo acostado en la llanada,
A la hora de la siesta que á los campos
En empacho de vida los aplana,
Cuando dormitan bajo el sol que pesa
Embutiendo modorra en sus entrañas.

Al oir resonar en la calleja
Los cascos del caballo, alzó la cara,
Y dos ojos sin fondo me miraron
Cual del seno de una isla solitaria.
Fué un mirar de reposo y de tristeza
Toda una vida en él se vaciaba;
Desde olvidada roca parecía
El adios silencioso que se manda,
El silencioso adios al pasajero
Que cruza el mar de largo en su fragata
Para hundirse allá lejos, donde besan
Al cielo, en el confín, las lentas aguas.
Seguí yo mi vereda pensativo
En mi dentro llevando su mirada,
Aquellos grandes ojos tras los cuales
Misteriosos dolores vislumbrara.
La pobre niña del lugar perdido
Pedía... qué? Lo que quisieran darla
Por amor del Amor una limosna,
Abrazo espiritual á la distancia.
Fué un instante sin tiempo, fué un relámpago
Que llevó á vivo toque nuestras almas,
Fué un alzamiento del oscuro seno
En que reposan las añosas aguas
A que la luz no llega de la mente;
Fué un empuje del alma de nuestra alma,
La que durmiendo en nuestro vivo cauce
De sí misma ignorante, en paz descansa.
Tal debió ser, porque al sentir yo en vivo
De aquellos ojos la tenaz mirada
Repentina inmersión en el océano
Sentí en que se me anega la esperanza.
. . . .

Fué al cruzar una tarde un lugarejo
Entre el polvo perdido en la llanada
A la hora de la siesta que á los campos
En empacho de vida los aplana,
Cuando dormitan bajo el sol que llueve
Chaparrón de modorra en sus entrañas.

En una tarjeta postal

A. V. G. R.

Haga Dios que del mundo en las mudanzas
Las dulces esperanzas
Con que hoy tu primavera se gloría,
Seante al cabo en apacible invierno
Recuerdos aún más dulces todavía
Que te acompañen en el viaje eterno.

Nubes de misterio

Al cielo soberano del Espíritu
Tenue vapor se eleva desde mi alma,
En ondulantes nubes se recoge
A que el Sol increado en su luz baña;
Y de mi mente en la laguna quieta
Cuando se aduerme en otoñal bonanza
Sin que su tersa sobre haz quebrante
El viento que del mundo se levanta,
Con sus nubes la bóveda celeste
A retratarse en los cristales baja
Sin dejar sus alturas, de tal modo
Que finge repetirse so las aguas.
A ellas desciende en plácido sosiego
Del abismo evocando en las entrañas
El azul celestial que allí dormita,
El soterraño cielo en que descansan,
Y en su tersura mórbidas las nubes
En idénticas formas se retratan.
Entonces me rodean los misterios
Trayéndome á soñar nubes fantásticas,
Quimeras sin contorno definido,
De ondulante perfil, figuras vagas,
Visiones huideras de otros mundos,
Que se hacen y deshacen sin parada,
Sin dejarme su imagen, ni me quede
Estela ó nimbo alguno de su marcha.
La procesión de vagarosas nubes
Del lago en la tersura sosegada
Sucédese cual números melódicos
De alguna sinfonía honda y callada,
En suave ritmo de ondulantes líneas,
De tornasoles y matices, aria
De cambiantes sutiles, himno alado
Que en silencio la luz al cielo manda.
Y el himno silencioso me despierta
Nunca agotadas y entrañables ansias
De una vida mental pura y sencilla

Sin conceptos ni ideas, abismática,
De espirituales linfas que circulen
Sin cuajarones, en fluída savia
Que avivadora fluya en libre jugo
Antes de que en celdillas se reporte
Y en la preñón de vasos y de brotes
Pierda su libertad el protoplasma;
De etéreo concebir que se difunde
Por los celestes ámbitos del alma,
Pensamiento no esclavo de discurso
Que á la raiz de la vida ávido abraza
Con tan íntimo abrazo y tal deseo
Que á confundirse llegan.
La batalla
Con el tenaz misterio al fin me rinde;
Al pensamiento la quietud me gana,
Y á favor del reposo en que la mente
De su contínuo forcejear descansa,
Del corazón resurgen los anhelos,
Me late lleno de amorosas ansias,
Pide su parte en el oficio, quiere
Comulgar del misterio en las entrañas.
Rendidas al amor las nubes leves
En suave lluvia entonces se desatan
Y al pobre corazón riegan sediento
Que se entreabre á beber sus vivas aguas,
Las que me nutren del pensar el lago,
Las que forman la fuente sosegada
De que fluye mi eterno y mi infinito,
Manantial de que siempre vida mana
Vida de eternidad y de misterio
Que jamás empezó y que nunca acaba.

Libértate, Señor!

Díme Tú lo que quiero,
Que no lo sé...
Despoja á mis ansiones de su velo,
Descúbreme mi mar,
Mar de lo eterno...
Díme quien soy... díme quien soy... qué vivo
Revélame el misterio...
Descúbreme mi mar
Mar de lo eterno!...
Abreme mi tesoro,
Mi tesoro, Señor!
Ciérrame los oídos
Cierramelos con tu palabra viva,
Que no oiga los quejidos
De los pobres esclavos de la Tierra...
Que al llegar sus quejumbres á mi pecho
Al entrar en mi selva,
Me rompen la quietud!

Me llegan sus canciones al oído...
Estribillos de moda...
Cantan la libertad!
No canta libertad más que el esclavo
El libre canta amor
Te canta á tí, Señor!
Que en mí cante tu selva,
Selva de inmensidad!
Que en mi cante tu selva,
La virgen selva libre en que colgaste
Al aire libre
Mi nido del follage...
Que en mí cante tu selva
Selva de inmensidad!
Allá en sus jaulas de oro
Fuera de nido,
La cantinela en moda
Repiten los esclavos... ¡pobrecitos!
Libértalos, libértalos, Señor!
Mira, Señor, que mi alma
Jamás ha de ser libre
Mientras quede algo esclavo
En el mundo que hiciste
Y mira que si al alma no libertas,
Al alma en que Tú vives,
Serás en ella esclavo
Tú, Tú mismo, Señor!
Libértate
Libértate, Señor!
Libértales,
Atales con tu amor!
Libértame,
Libértame, Señor!

No me muestres sendero,
No me muestres camino,
No me lo muestres
Que no lo sigo...
Dejame descansar en tu reposo
En el reposo vivo
Y en su dulce regazo
En tu seno dormido,
Guárdame, Señor,
Guárdame, tranquilo,
Guárdame en tu mar
Mar del olvido,
Mar de lo eterno...
Guárdame, Señor!
No me muestres camino
No me muestres sendero

ESTUDI PER H. LEROLLE

ESTUDI PER H. LEROLLE

Que no lo sigo...
A las demás renuncio
Si sigo una vereda...
Quiero perderme,
Perderme sin senderos en la selva,
Selva de vida...
Quiero tenerla abierta...
Las sendas me la cierran...
Guárdame,
Guárdame, Señorl

Callaron los esclavos...
Están durmiendo...
Callaron los esclavos,
En silencio te rezan sin saberlo...
Mientras duermen te rezan,
Es oración su sueño...
No los despiertes...
Libértalos,
Libértalos, Señor,
Atales con el sueño,
Libértalos
Libértalos, Señor!
Mientras quede algo esclavo
No será mi alma libre
Ni Tú, Señor,
Ni Tú que en ella vives...
Serás Tú mismo esclavo...
Libértame
Libértame, Señor,
Libértate,
Libértate, Señorl

MIGUEL DE UNAMUNO

Charles Cottet [1]

LE peintre du «Pays de la Mer», M. Charles Cottet, appartient à cette génération d'artistes dont ce sera pour la Société Nationale des Beaux-Arts un vrai titre de gloire d'avoir encouragé les efforts, en les accueillant libéralement et surtout en leur réservant une place qu'ils n'auraient jamais obtenue aux Salons de la Société des Artistes Français, où les médailles, les protections officielles, les tendances académiques, et aussi la dimension et le sujet des œuvres exposées sont devenus les principales garanties de succès. Il fait partie de ce groupe de peintres qui se préoccupent d'être des peintres, de *vrais* peintres, avant de songer à faire penser, à faire rêver, ou simplement à plaire au public du vernissage ou des dimanches (qui ne diffère nullement, d'ailleurs, au point de vue de la compréhension, ou plutôt de l'incompréhension). Il y est, hâtons-nous de le dire, en belle compagnie, à côté d'artistes de la valeur de MM. Lucien Simon, Aman-Jean, René Ménard, J.-E. Blanche, Le Sidaner, Henri Duhem, Mme. Marie Duhem, Gaston La Touche, André Dauchez, Maurice Lobre, René Prinet, Lomont, A. Dinet, parmi les français; Albert Baertsoen, Émile Claus, Thaulow, Léon Frédéric, Frank Brangwyn, Eugène Vail, Walter Gay, Antonio de la Gandara, Guthrie, Alexander, Ignacio Zuloaga, parmi les étrangers, pour n'en citer que quelques-uns. C'est au Champ-de-Mars que se sont manifestés, d'une façon définitive, ces divers talents: la haute personnalité morale du grand artiste qui fut, durant sept années, président de la Société Nationale, Puvis de Chavannes, offrait un encouragement et un bel exemple à toute tentative nouvelle; elle ralliait à ces expositions les sympathies des plus récalcitrants. Un créateur de son envergure, ayant son œuvre, — et quelle œuvre! — à accomplir, aurait eu presque le droit, cependant, de se désintéresser des efforts des autres: Puvis de Chavannes avait une compréhension de l'art trop noble et trop large, une conscience de ses devoirs trop scrupuleuse, pour cela. Seuls, les jeunes gens qui ont eu recours à ses conseils savent la générosité dont il était capable et de quelles paroles réconfortantes il avait le charme de les accueillir. Puvis de Chavannes, en un mot, donnait à cette association d'artistes un hautain prestige, aujord'hui disparu; il projetait sur elle un peu de sa pure et

(1) Del llibre *Des hommes devant la nature et la vie*. Paris. Ollendorff. 50. Chaussée d'Antin.

lumineuse gloire; on se tournait vers lui comme vers un foyer dont la chaleur était bonne à ceux qui doutent, à ceux qui hésitent.

Né au Puy, en 1863, M. Charles Cottet devint, après deux ans passés à l'Ecole des Beaux-Arts, un de ses élèves. Qu'il soit impossible de s'en douter prouve la largeur d'esprit du maître en même temps que l'indépendance et la vigueur de tempérament de l'élève. Il travailla aussi quelque temps sous la direction de M. Roll et exposa, en 1889, au Salon des Champs-Élysées, deux tableaux: *la Bonne Vieille* et *la Salle verte à Camaret.* On pouvait y découvrir déjà le germe des qualités que M. Cottet possède aujourd'hui en toute plénitude: il n'est pas de ceux, en effet, qui s'imposent tout à coup, un jour, par une espèce de scandale artistique, ayant réussi par hasard une toile, décrochant une médaille, puis rentrant aussitôt dans l'ombre de la médiocrité et se traînant durant toute leur carrière dans les redites de leur succès.

Il faut l'avoir suivi, depuis ce premier Salon du Champ-de-Mars en 1890, où il exposait *l'Anse de Toulinguet* et un *Orage sur la Meuse,* jusqu'à son *Triptyque* où se résument les recherches de ses neuf premières annés de production, jusqu'à cette *Nuit de la Saint-Jean* du Salon de 1901, il faut avoir assisté à toutes les phases, an par an, de son développement, pour bien se rendre compte de la conscience, de la sincérité, de la beauté de ses efforts, et l'admirer comme il mérite de l'être. Ce n'est pas au hasard que je viens d'écrire ce mot: il exprime toute ma pensée, sans parler de le sympathie et de l'estime que je porte à l'homme et à son caractère. Rappelez-vous, en effet, outre ses tableaux de composition, les nombreuses études et impressions de types et de paysages qu'il exposa, hors des Salons, aux Orientalistes, à l'Art Nouveau, à la Société Internationale, à la Société Nouvelle de Peintres et de Sculpteurs, et sa supériorité vous apparaîtra nettement: vous serez repris par le sentiment profond et vibrant de la nature qui y domine; vous vous laisserez reconquérir par l'intensité d'émotion qui s'en dégage. A travers la vérité stricte, parfois même la brutalité de ses sujets, traités avec une franchise de facture vraiment magistrale, vous pénétrerez jusqu'à l'âme de l'artiste, vous vous mettrez en contact avec une sensibilité de la plus rare valeur.

Avant tout, il règne dans cette œuvre une remarquable unité: c'est que le peintre n'a pas dispersé ses efforts; c'est qu'il a su se mettre en garde contre les tentations du succès facile et concentrer son étude sur un champ précis, agrandi de plus en plus par son observation et ton travail. Parmi les innombrables spectacles qu'offre le vaste monde aux curiosités de l'artiste, il a choisi celui qui était le plus conforme à son tempérament. Choix aisé, semble-t-il! Combien d'artistes cependant, et des mieux doués, à qui fait défaut cette perspicacité et qui s'égarent longtemps, avant de trouver leur voie! Il faut donc féliciter M. Cottet d'avoir échappé au danger de ces indécisions, où se débilitent quelquefois de vigoureux talents, et d'avoir marché, dès ses débuts, avec tant d'assurance dans le chemin où le conduisaient des dispositions naturelles et aussi la volonté résolue de ne suivre que son inspiration, sans souci de la réussite.

Le domaine que, par son travail patient, par l'originalité et la sincérité de sa vision, il a conquis, est vaste et riche, et lui appartient bien en propre: ce *Pays de la Mer,* dont il s'est fait le peintre ému et consciencieux, cette Bretagne marine, dont il excelle à fixer les aspects tragiques, la vie simple et rude, on peut dire qu'il l'a fait sien; il a su démêler et mettre en relief, derrière les paysages et les types, par delà les aspects pittoresques, les décors, les coutumes, sa grandeur héroïque. Parti de recherches naturalistes, de l'étude directe de la réalité, nous l'avons vu aboutir dans ce tripyque, qui est un des efforts les plus considérables de ces dix dernières années, à un art d'expression puissante, de forte caractérisation. Il n'a pas évolué, il s'est simplement, normalement développé; il a pris conscience de lui-même. Sous les formes et les couleurs, sous les matérialités, il a pénétré les secrets du monde moral: cela, avec une entière simplicité de moyens, une belle franchise d'exécution, qui ignore les subterfuges et les habilités, et tout en demeurant peintre, c'est-à-dire en

EXPOSICIÓ D'ART ANTIC, ESCOLA ITALIANA?
(COLECCIÓ DE D. FELIP RAMON Y CAMPS)

CHARLES COTTET PER R. CASAS

n'employant que de purs moyens plastiques. C'est une conquête nouvelle qui lui donne de nouveaux droits à notre admiration.

Car il lui eût été facile, après les succès déjà remportés, de s'en tenir à cette verve du pinceau dont témoignaient ses premières œuvres: M. Cottet a une conception de l'art trop haute pour cela. Il ne lui suffisait pas d'être un peintre de premier ordre: il avait l'ambition de devenir un artiste de premier ordre, et il l'est devenu.

Dans la série de toiles, qu'il intitule: *Au Pays de la Mer*, on peut affirmer qu'il a mis le meilleur de lui-même. Il passe de longs mois, chaque année, en Bretagne: cette nature farouche, l'existence rude et pleine de luttes de ses habitants, la sauvagerie de ces côtes balayées des grands vents du large et que la mer emplit sans cesse de son énorme lamentation, l'a pris tout entier. Est-elle toujours aussi tragique qu'il nous la montre, sous ces ciels gris chargés de nuées qui s'échevèlent à des souffles d'ouragans, avec ces couchers de soleil sulfureux, déchirés de flamboiements apocalyptiques, avec ces nuits pesantes, lourdes de menaces, où plane le vol de la Mort? Non, sans doute; mais il semble qu'il ne la puisse voir autrement, et dans des pages de couleurs joyeuses comme la *Procession à Plougastel-Daoulas*, on dirait que son pinceau regrette les gammes tristes, les tonalités mortes des soirs d'orage au bord de la mer et des intérieurs où pleurent les veuves.

Derrière le *Vieux cheval dans la lande*, s'étend un paysage de deuil saisissant. La mer et le ciel sont gris, d'un gris de plomb, que l'orage prochain troue d'éclaircies livides. La pauvre bête solitaire, épuisée, aux flancs décharnés, à la tête déformée par l'âge, cherche dans l'herbe rare que brûle le vent du large sa maigre pitance. Rien de plus et c'est, cependant, une des œuvres les plus poignantes que je connaise: il y a un si parfait accord entre la désolation du ciel et de la mer et la misère du vieil animal; ne semble-t-il pas que la nature entière s'associe à la détresse de la lamentable bonne bête! Un peintre romantique n'eût pas planté autour de désespoir de Lear un autre décor.

Voici *la Vieille Aveugle* qui erre dans les rues du village, heurtant de son bâton les pavés. Elle est noueuse comme une vieille souche; on la sent robuste et forte, mais il y a sur son visage, que ceint la coiffe blanche, l'espèce de passivité que donne aux traits la cécité, l'impossibilité de jouir du spectacle du monde extérieur. La rue où elle marche surplombe la mer que l'on aperçoit derrière elle, entre d'humbles maisons. Je me rappelle la grande impression causée au Salon de 1896 par cette toile qui restera, en dépit de certaines sécheresses, comme une des pages les plus expressives qu'ait signées l'artiste.

Quelle angoisse monte de l'*Enterrement en Bretagne* (actuellement au Musée de Lille), dans cette vieille église, avec ce groupe de femmes agenouillées autour du cercueil, sous les grandes mantes qui les enveloppent! Les flammes des cierges éclairent la croix blanche du drap mortuaire et les visages des femmes qui se trouvent derrière la funèbre boîte, les visages du premier plan au contraire restant dans l'ombre. Je ne crois pas que l'on puisse traduire, avec plus de vérité, l'immobilité accablée que donne au voisinage de la mort à des êtres simples, l'absence absolue de pensée dans des cerveaux rudimentaires en présence de la fatalité.

Parlerai-je encore de ce *Soir orageux*, où l'on voit, défilant sur un quai de petite ville bretonne, par un crépuscule fulgurant, une promenade de jeunes filles, de jeunes gens, d'enfants? Les figures vont et viennent, se croisent, silhouettes d'ombre, sur le fond embrasé du ciel et de la mer?

Mentionnerai-je aussi *Deuil*, qui représente un groupe de femmes assises, en des poses figées, dans la chambre d'un mort, je pense? Elles sont immobiles, les yeux fixes, plongées dans une contemplation douloureuse, ne pouvant parvenir à détacher leurs regards de la rigide forme que la mort possède?

Ici et là ce sont des scènes de la vie bretonne, traduites avec un souci de simplification et un art auxquels, sauf M. Lucien Simon (dont la vision et la technique diffèrent, d'ailleurs, entièrement de celles de M. Cottet), aucun des peintres qui ont pris la Bretagne

comme champ d'études ne nous avait accoutumés.

La jolie page encore que ce *Dimanche au bord de la mer:* quatre jeunes filles assises, dans le vol neigeux de leurs coiffes, qui battent des ailes sur le fond lumineux de l'eau; les étranges visages, tout primitifs, avec leur grande bouche, leurs longs yeux curieux, leur charme instinctif! Ce n'est qu'une fantaisie de l'artiste, un morceau d'impressionnisme pur; mais savourez en la sûreté, la largeur de touche. Avec quelle loyauté de procédé, avec quelle surprenante dextérité cela est exécuté, et il faut déguster la fraîcheur et la variété des blancs des coiffes, les roses ombrés de bleu léger, en plein air, des visages, la luminosité légère, pulvérulente, des valeurs...

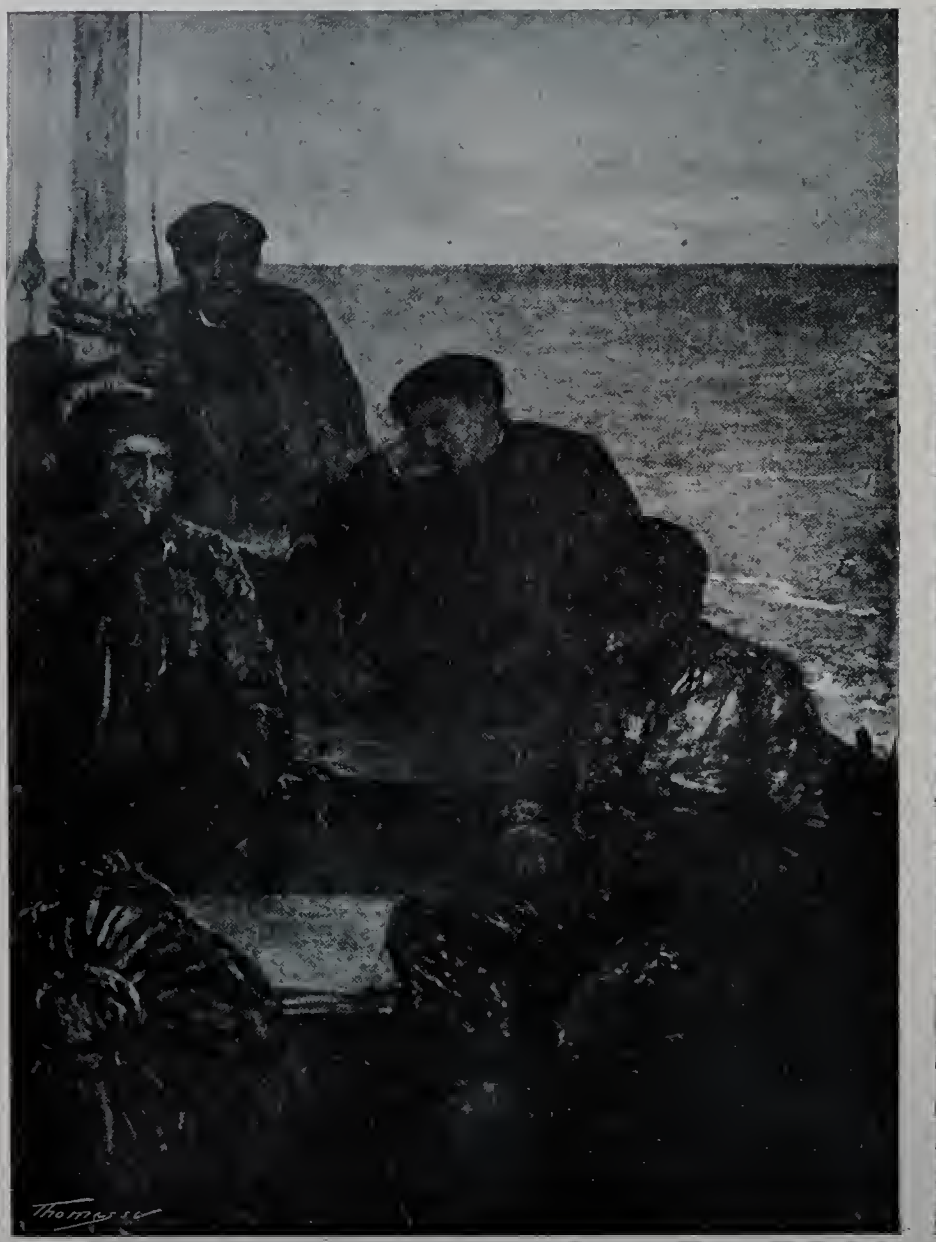
Bien d'autres toiles, dans cette série du «Pays de la mer», valent encore d'être étudiées, mais nous nous bornerons, à notre grand regret, à en citer les titres: *le Pardon de la Saint-Jean à Landaudec; la Sortie des barques de pêche à Camaret; Vieux Pêcheur; Femme pauvre; soleil d'hiver; Jeunes filles et vieilles femmes; Vieille Marchande de pommes,* ces deux dernières particulièrement saisissantes par leur saveur d'exécution et contenant des morceaux qui sont une véritable source de délices pour ceux qui aiment la peinture... pour la peinture.

Jusqu'alors cependant, c'est-à-dire jusqu'au Salon de 1898, la notoriété de M. Charles Cottet n'avait pas dépassé les milieux artistiques; son nom n'était pas encore parvenu aux oreilles du grand public. Le succès de son *Triptyque* mit l'artiste en pleine lumière. Il s'y affirmait de façon définitive, avec une maîtrise entière, et l'on peut dire, sans crainte d'être taxé d'exagération, que cette noble page marque une date dans l'histoire de la peinture française.

Le panneau central represente *le Repas d'adieu* des marins, le panneau de droite, *Celles qui restent,* le panneau de gauche, *Ceux qui s'en vont.*

C'est le poème entier de la vie des pêcheurs, l'histoire de leurs joies que vient toujours attrister l'approche des séparations, l'histoire de leurs luttes, l'histoire de leurs douleurs. Leurs gestes, leurs visages, leurs attitudes y ont pris une certaine gravité. Ils sont volontiers silencieux; la menace perpétuelle du danger, et aussi le grand recueilliment auquel invite la mer et qui gagne les êtres les plus vulgaires, donne à leur manière d'être une espèce de mélancolie et d'austérité. Un repas de paysans déborde de joie bruyante, de gesticulations et de cris; il semble, au contraire, que le marin ait pris, à écouter la voix de la grande mer, l'habitude du silence. Certes, la lutte du paysan contre la terre est rude; mais celle du pêcheur contre la mer est autrement terrible, toujours pleine d'imprévu et de périls; il y risque sa vie sans cesse. Sait-il jamais, quand, au seuil de sa maison, il embrasse les siens, s'il reviendra de nouveau le franchir?

Il plane sur cette assemblée familiale une tristesse contenue; on sent entre les êtres réunis autour de la table frugale qui les ressemble tous, — pour la dernière fois peut-être, — la gêne des angoisses qui n'osent s'avouer, de peur d'accroître l'émotion de ceux qui en sont l'objet et de leur enlever tout courage. Tous les âges y sont représentés, unis par des liens de nature ou d'amitié. L'aïeule est au milieu; près d'elle, à sa gauche, les fiancés; à sa droite, le fils aîné, puis une de ses filles mariées, tenant son enfant sur ses genoux, puis des parents et des amis. Malgré la différence d'âges, de sexes, de types, une expression uniforme se lit sur tous ces visages: la communauté des façons de sentir, la longue, l'héréditaire habitude de la même vie, avec les mêmes préoccupations, les mêmes rêves, les mêmes pensées. Avec quelle intimité ils se present autour de ce repas, les uns contre les autres, sous la lumière chaude de la lampe, dans ce logis aux murailles nues. Par la grande baie qui s'ouvre derrière eux, on aperçoit la nuit, la nuit bleue sur la mer. Le contraste es saisissant, — et sans rien de mélodramatique, — entre la familiarité tiède de l'intérieur (il fait bon là, il fait doux là, parmi les objets usuels qui garnissent cette table, auprès des siens, bien à l'abri des tempêtes et des dangers!) et l'impassibilité sombre des éléments, au dehors. On a beau se bâtir des refuges pour abriter son bonheur, pour loger le trésor de ses espérances et des ses joies,

ELS QUE SE'N VAN

ELS QUE'S QUEDAN

QUADROS LATERALS DEL TRÍPTIC DEN CHARLES COTTET

EL DINAR D'*adeussiau*. QUADRO CENTRAL
DEL TRÍPTIC PER CHARLES COTTET

la grande nature ne cesse de s'épandre au dehors, bonne ou méchante, selon ses caprices, indulgente ou meurtrière, selon les fatalités, toujours menaçante, maîtresse de l'inconnu...

Dans le panneau de gauche, *Ceux qui s'en vont*, ceux qui s'en sont allés, voguent dans leur barque au sein de la nuit. Ils sont immobiles, accoudés au bordage, rêvant. Ils rêvent à ceux et à celles qu'ils ont laissés naguère et qu'ils ne reverront, — qui sait! — peut-être jamais plus. Ils sont pris de cette torpeur que le rythme des vagues verse dans les membres et dans le cerveau, qui est une passivité heureuse où la réalité des choses s'atténue, une sorte d'inconscience douce qui fait communier l'être humain avec l'âme profonde et mystérieuse de la mer. Le bateau va, lentement, dans une atmosphère bleue, sur les vagues légères, semant l'eau de phosphorescences.

A droite, *Celles qui restent*, femmes, jeunes filles, fillettes sont réunies sur la falaise. Au bas des rocs, la mer vient se briser. Elles contemplent, mélancoliquement, les oreilles bourdonnantes du bruit monotone des vagues, l'immense horizon, dans l'attente d'y voir apparaître à travers la brume des lointains, les voiles chères. Ou mieux elles assistent au départ, après le repas d'adieu; elles sont sorties de la chaude maison pour regarder partir, dans la nuit, les chers leurs, pour suivre d'un regard attendri le sillage du bateau qui les emporte. Elles s'emplissent les yeux et l'âme de la vision douloureuse, et c'est à travers elle, s'ils ne reviennent pas, qu'elles les reverront, par la fidélité de leur souvenir, ceux qui s'en vont ceux qui s'en sont allés... pour toujours peut-être.

On exprime mal avec des mots la beauté d'une telle œuvre, sa grandeur poignante, l'intensité d'émotion qu'elle dégage. Avec quelle simplicité, avec quelle loyauté de moyens, l'artiste a, cependant, atteint ces effets! Rien de romanesque, rien de littéraire ici; c'est par des procédés purement plastiques, par un art du dessin scrupuleusement expressif, par un art de la couleur extraordinairement harmonieux, par un souci de la composition qui, tout en étant parfaitement équilibrée, demeure spontanée et vivante, que cette œuvre s'impose d'une inoubliable manière. C'est par la vie qu'elle contient surtout que sa beauté se manifeste. C'est aussi par sa puissance d'unité. La faiblesse de la plupart des grandes toiles modernes, c'est d'être diffuses: M. Cottet est armé de trop logique, son art a des sources trop directes dans la nature et dans la vie pour s'être laissé prendre à de tels pièges. A la puissance d'unité dont je parle, M. Cottet y est d'ailleurs arrivé très naturellement, en donnant aux trois parties de son œuvre le même horizon de mer bleue, de ciel bleu, de nuit bleue. La mer et le ciel forment le *leitmotiv* du *Triptyque;* on les sent se mêler à tout ici; ils sont la base et le sommet, le point de départ et l'aboutissement; c'est comme un rythme caractéristique courant à travers le tissu d'une symphonie.

Ces deux mots m'amènent insensiblement à une comparaison que ceux qui connaissent bien l'œuvre de Cottet trouveront juste, je l'espère, et qui ne dèplaira, peut-être pas à l'artiste lui même. Il y a dans sa peinture, — prenons le *Triptyque* par exemple, où il se révèle le plus abondamment, — quelque chose de fondu, de pénétré, d'étroitement mêlé qui pourrait s'assimiler à une trame symphonique puissante. Cela est d'une orchestration savante et très serrée, très remplie, sans surcharge cependant, très riche et très limpide, aisément compréhensible par tous et cependant, pour les initiés, débordante de délicieux, de savoureux détails. Le morceau pour le morceau, au détriment des autres parties, n'existe jamais chez lui: voilà des préoccupations qu'il ignore, les jugeant, avec raison, inférieures; s'il réussit à créer autour de ses personnages une atmosphère concentrée, expressive, c'est à cette pénétration des valeurs, à cette savante texture des couleurs qu'il le doit.

La chose, dira-t-on, n'est point si malaisée, et toute simple, après tout, dans l'emploi des tonalités sombres, des gammes profondes auxquelles semble se complaire M. Cottet. Certains critiques, certains peintres, lui ont quelquefois, souvent même, reproché de peindre obscur; si ce reproche ne visait qu'une préférence particulière de l'artiste pour certaines harmonies, plutôt sombres, en effet, pour cer-

tains jeux de couleurs plutôt assourdis, il ne mériterait point d'être relevé; car nul n'a le droit d'approuver ou de condamner les prédilections d'un artiste pour une catégorie spéciale d'effets, d'ailleurs naturels; puis, en l'espèce, M. Cottet aurait-il tort, quand, cherchant à nous donner l'impression la plus intense possible d'un pays comme la Bretagne où se perpétuent les vieilles traditions, qui garde, avec son mysticisme, ses mœurs primitives, une espèce de sauvagerie, un aspect fatal, — c'est la terre des enchantements, des légendes, la terre des apparitions, des vieux cultes cruels et sanglants, — quand, ayant à dégager l'âme de cette nature et de ses habitants, il choisit ses manifestations les plus impressionnantes et qui se trouvent avoir agi le plus fortement sur sa sensibilité! Ce qui importe, et cela seul importe, en vérité — c'est que la façon dont il réalise son œuvre s'accorde adéquatement avec le sujet même de cette œuvre. Reprochez-lui d'aimer les ciels gris, les effets de pénombre, les motifs mélancoliques ou douloureux, mais ne lui reprochez pas, s'il veut peindre la course échevelée des nuages orageux, un intérieur d'église pendant un enterrement, des femmes assises dans la chambre d'un mort, ne lui reprochez pas de ne pas traiter ces sujets avec toute la joie d'un pinceau ivre de clarté!

Est-il moins coloriste pour cela? N'excelle-t-il pas à faire se jouer les plus fines dégradations de la lumière sur les choses, à harmoniser les rapports des tons, à rapprocher, avec l'art le plus souple et le plus audacieux, les couleurs? Certains lui disent: «Comme vous avez raison de peindre sombre!» D'autres le morigènent en s'écriant: «Comme vous avez tort de peindre sombre!» Il n'a, en réalité, ni raison ni tort, et c'est offenser un artiste de sa valeur que de le soupçonner capable d'un aussi étroit parti pris. Les uns et les autres semblent oublier les éclatantes pages qu'il signa, inspirées par ses voyages en Égypte (1894), en Italie (1896), d'où il rapporta une série de *Vues de Venise et de Chioggia*, rayonnantes de limpidité, de transparence, de splendeur, qu'il exposa chez Bing, à l'Art Nouveau, et cette suite de *Paysages Savoyards* (1897), d'un art accompli. Est-il plus coloriste ici, où il emploie les tonalités chantantes et lucides, que là, où il n'use que des gammes graves et profondes? Qui oserait décider?

Sans doute, aux yeux des ignorants ou des gens de parti pris qui ne jugent les œuvres d'art que d'après des formules, ses paysages de Venise et ses études d'Orient, vibrants de lumière, ruisselants de clarté, satisferaient davantage la conception étroite que l'on se fait d'un coloriste. Des pages comme *les Petits Marchands de dattes à Louxor*, comme *les Femmes fellah dans le cimetière d'Assouan*, comme *le Marché aux huiles d'Assiout*, pour n'en citer que quelques-unes, impressionneront plus intensément le regard, le fascineront davantage, au point de vue de la couleur pure, que les morceaux dont je parlais tout à l'heure, si puissante que soit leur maîtrise. La valeur d'art, les qualités du peintre, n'y sont cependant pas supérieures, on peut l'affirmer sans crainte d'un démenti. Dans cette conception de l'Orient, M. Cottet, d'ailleurs, n'a pas été apprécié dès le début. Il a une vision trop personnelle des choses pour ne pas choquer l'opinion, la première fois qu'il en montre au public les manifestations. On nous a habitués à un Orient si conventionnel, si propre, si uniformément radieux, que la surprise fut grande devant les scènes et les types saisis sur le vif qu'il nous rapportait de là-bas: tant de vérité blessa.

Quant à ses *Vues de Venise et de Chioggia*, quant à ses impressions de Savoie et du lac de Genève surtout, elles méritent d'occuper, dans l'ensemble de son œuvre, une des meilleures places. Il s'y montre, comme toujours, armé d'indépendance et de sincérité dans sa façon de voir et de traduire sa sensation, el il sait, tout en s'y montrant soucieux de nous en offrir la traduction la plus complète et la plus vivante, se hausser, la plupart du temps, jusqu'à la synthèse qui seule fait les œuvres fortes.

Depuis, au Salon de 1899 où il nous montrait, outre quelques-unes de ces belles marines bretonnes d'une si saisissante vérité ressentie: *Soir orageux dans le port*, *Soir d'hiver dans le port*, quatre compositions poignantes portant ce même titre: *Deuil* (des femmes appuyées l'une à l'autre dans la communion de

la douleur, des femmes immobiles aux regards brûlés de larmes, aux traits figés par la souffrance morale) et cette curieuse imagerie: *Gens d'Ouessant veillant un enfant mort;* depuis, à l'Exposition Universelle et au Salon de 1901, M. Charles Cottet a continué de tenir les promesses qu'il nous avait faites. Mieux, en noble et sincère artiste toujours inquiet d'élargir sa vision et de la faire plus pénétrante, on peut dire qu'il a marché à de nouvelles conquêtes. A la Décennale du Grand Palais, il exposait deux toiles inédites, l'éclatante et puissamment décorative *Procession à Plougastel-Daoulas,* avec le groupe de jeunes filles en blanc d'une si radieuse exécution sous l'or flambant des croix et des bannières, et une *Nuit de la Saint-Jean* modestement considérée, depuis, par lui comme une simple étude pour la *Nuit de la Saint-Jean* du Salon de 1901. Ceux qui ont vu ces deux toiles, ceux qui ont étudié de près ces deux versions d'un même sujet, ceux surtout qui ont eu la bonne fortune de contempler, dans l'atelier du peintre, les trois ou quatre autres variantes de ce thème qui l'a si puissamment séduit et les très nombreuses études qu'il a faites d'après nature pour chacun des personnages mis en scène, ceux-là se réjouiront de l'orientation nouvelle que M. Cottet est en train de se donner. Ils découvriront aisément que la traduction du pittoresque, des aspects généraux de la nature et des êtres humains ne lui suffit plus, que la recherche du caractère et de l'expression le préoccupe davantage, que sa perception du monde s'est agrandie et en même temps affinée, qu'il marche vers un art plus complet, plus profond.

Ce qu'il veut, en résumé, c'est rester un peintre, un vrai peintre, c'est fixer dans son art non pas les décors fugitifs de la nature, mais ses formes durables, par les seuls moyens plastiques, par une recherche d'effets, une inquiétude de la composition, devenues trop rares aujourd'hui; c'est, par l'observation directe, pénétrer jusqu'au fond des choses, jusqu'au secret des âmes, jusqu'au cœur de l'humanité pour en vivifier et en inspirer son art; c'est, au lieu de se satisfaire de la reproduction stricte de la vérité, en dégager l'esprit pour aboutir à une manifestation de beauté plus haute et plus générale.

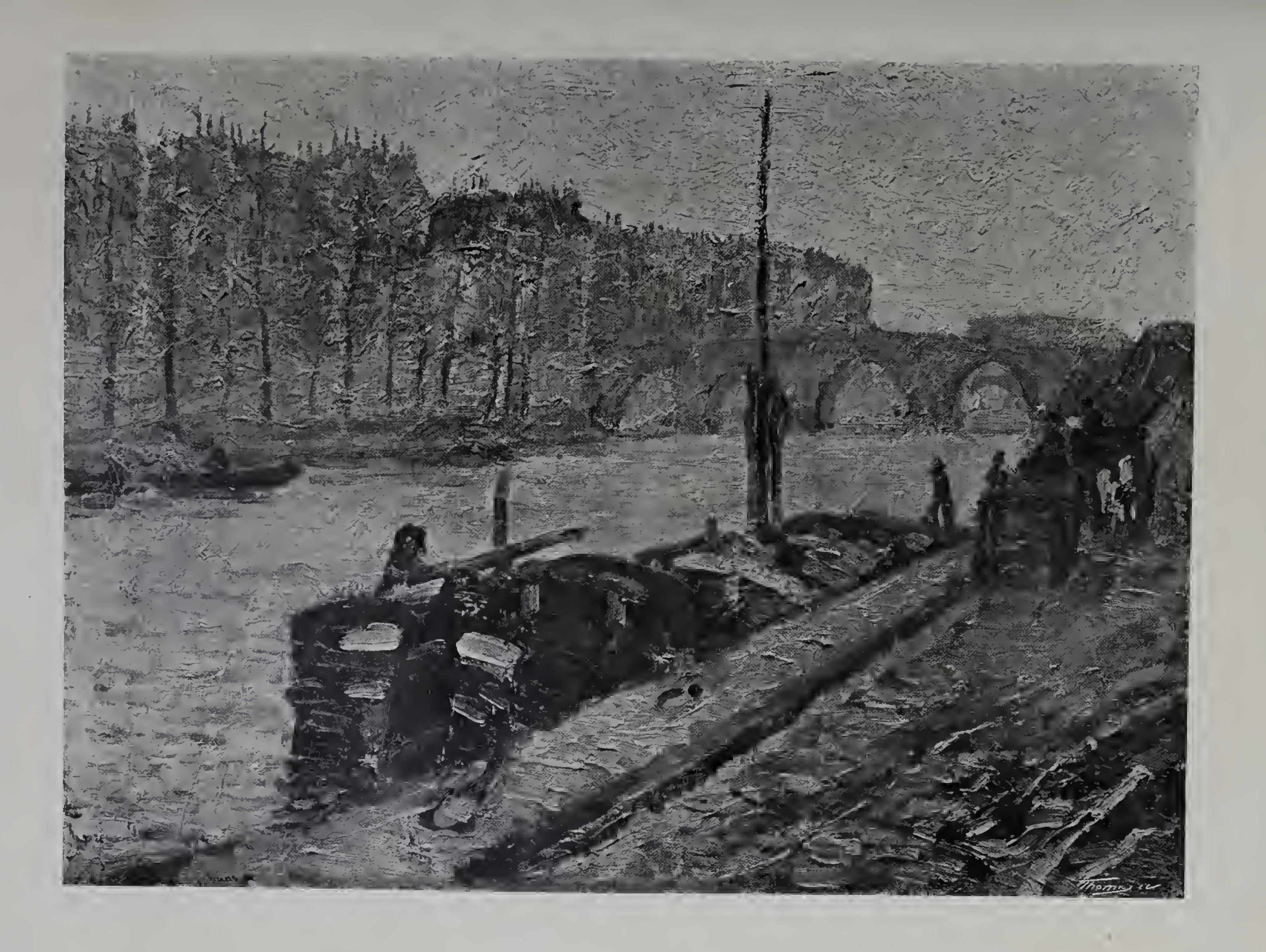
Voilà, si je ne me méprends, l'idéal de ce noble peintre. Il appartient à cette race d'artistes de qui l'on n'a à redouter ni défaillance ni trahison intéressée, en vue de succès plus brillants, et plus bruyants. Si, au cours de sa carrière, une évolution nouvelle se manifeste dans son art, c'est qu'elle correspondra, on peut en être sûr, à un développement nouveau de sa personnalité, en dehors de toute préoccupation extérieure. Parmi les quelques-uns qui préparent la gloire de l'École française, Charles Cottet est de ceux sur qui l'avenir est en droit de fonder les plus hautes espérances. Il n'est pas homme à les décevoir.

Gabriel Monrey

MEDALLA DE L'EXPOSICIÓ DEL 1900 PER CHAPLAIN

EL SENA. QUADRO PER PIDELASSERRA

LA RIALLERA, quadro per S. RUSIÑOL (cau ferrat)

PHIL MAY, CÉLEBRE DIBUIXANT INGLÉS †
PER ELL MATEIX

L'URBANISACIÓ DE LA PLASSA DE CATALUNYA — DIBUIX PER OPISSO

Phil May

EL talentuós i espontani dibuixant que ha mort a Londres fa poc temps, havía comensat la seva carrera encarat cap a les industries fabrils. Son pare, era un inginyer de Wortley, aprop de Leeds i volie que'l seu fill continués vivint del treball de les *mexeres* i demés artefactes de les fábriques que filen o teixeixen cotó. — Am les qualitats artístiques que'l noi possehie, aviat se declará un mal fill, baix el punt de vista de l'obediencia i en lloc de fer ratlles am regla i compás, les feu anar a les ordres del seu cop de vista. Aquesta diferencia de gustos entre'l pare i'l fill, produhiren l'evasió del jove May, que s'escapá cap a Londres, atret pels xucladors de la gran vila tentacular. D'allí l'en tragué un oncle, que no lográ més que perdrer el valor dels bitllets per-qué'l futur artista, s'escapá de nou al baixar del tren a Leeds. A Londres, intimá am gent de talent i de cor, que l'hi facilitaren trevall sense estirar massa les cordes i un cop conegut favorablement, se'n aná portat per el seu esprit aventurer, cap a Australia ahont el seu art agafá aquella seguritat i consició que l'ha fet el dibuixant británic més estimat dels seus compatricis.

En plena possessió del art i del favor del públic, prompte se'l disputaren els editors, que fins a la tornada d'Australia no l'hi havíen concedit cap talent, comensant la série dels seus tipos de carrer, de *turf*, de bars, desfilant a l'evocació del seu llápis aixerit, tot aquell seguit de noies taverneres, de *book mackers* grassos i lluhents, de *jockeys* desnarits, de *clubmens* d'aspecte preocupat i de realitat vuida; al costat d'aquestes siluetes nervioses i obtingudes en poques ratlles, comensá els retratos al carbó de tota la gent que figura en la vida londinesa, comensant per els comediants, grans amics seus i protectors decidits en les époques difícils de la seva vida.

El primer periódic en el que obtingué colaboració seguida, fou el famós *Pick-me-Up*, llegit i comentat per la jovenalla inglesa; entrá després en el *Pall Mall Budget*, que ja pica més alt i més fondo, no tardant a trevallar en el febrós *Daily Graphic*, del que'n treuen les noticies ilustrades tots els periódics secundaris d'Europa; finalment el famós *Graphic* que es a Inglaterra una mena de forsa nacional, publicá am regularitat dibuixos den Phil May, que per últim demostrá tota la forsa del seu humorisme de malalt alegre, en el periódic més inglés, d'Inglaterra: en el vell i satíric *Punch*. — P.

La Menestralería*

EN un magnífic article qu'en Demolins ha publicat en «La Science Sociale» sobre'l moviment autonomista a Catalunya, s'hi llegeixen coses molt encertades, i una d'elles es la referent a algun dels nostres defectes, qu'en Demolins senyala ab gran clarividencia, tocantlo, per aixó, ab molt compte, perque lo que fa es verament posar el dit sobre la llaga.

Diu en Demolins que «lo més útil i més práctic pera'ls catalans es el ferse cárrec no tant de lo que'ls fa superiors als castellans com de lo que'ls fa inferiors als pobles més avansats de l'Occident». I recomana molt especialment als catalans «que sometin llurs fills a un régim més viril, que'ls armi pera la vida millor encara de lo que per naturalesa ho estan». Diu que'l coneixement que té de la vida de les nostres families li fa creure «que'ns queda encara molt que fer pera reformar la educació», i que «per aquest camí principalment es pel que conseguirém a Espanya veritable i duradera influencia».

Aquets consells sanitosos de sociólec verament práctic venen molt bé aquí ahont ens ha fet, ens fa i probablement ens fará encara molt de mal l'esperit exagerat de lo que pera entendrens (i crec que'l lector discret m'entendrá desseguida) en diré l'esperit de menestralería, i que, potser més propiament encara, se ne hauría de dir la falta d'esperit modern.

Deu me guardi de treure al sol les taques del nostre menestral, tipo que's troba per totes les clases de gent de la nostra terra en grandíssima majoría, perque es un tipo catalá que mereix tota mena de consideracions i respectes. Al seu esperit individualista, al seu instint treballador i al seu afany per l'estalvi, ben segur qu'es deguda la riquesa actual de Catalunya, suma de totes les riqueses de sos pobladors. Més diré: potser a la seva gairebé absoluta despreocupació per les coses de l'ordre ideal, i a la abnegació ab que s'ha resolt a privarse de la satisfacció de moltes necessitats de la vida civilisada, s'ha degut el seu éxit en les

LUXE ANUAL (SANT TOMÁS) DIBUIX PER OPISSO

lluites del treball, entaulades aquí en un ambient que no li era gens favorable, produint aixís, com si diguessim, per forsa, aquella riquesa extraordinaria.

Peró totes aquestes qualitats de la vida privada del nostre menestral, del menestral que porta en l'ánima gairebé tot catalá, desde'l potentat enriquit en trenta o quaranta anys de treballar fins al treballador que li segueix els passos i aspira a seguirloshi fins a la fi; totes aquestes qualitats, inapreciables en l'ordre privat, se li tornen defectes al menestral quan passa a la vida púlica. I aquell esperit individualista's converteix en la falta grave de l'altruisme indispensable en tot administrador del comú; i aquell afany per l'estalvi's tradueix en una mesquinesa repugnant que sempre resulta caríssima quan se treballa pel bé públic; i aquella despreocupació per les coses de l'ordre ideal apareix com una falta deplorable de la cultura qu'ha de tenir tot governant; i aquella privació de les necessitats de la vida civilisada resulta una privació del vigor físic, i de la empenta i fins del tracte social necessaris en tot polític. I veus-aquí com tantes virtuts venen a quedar encloses en un pecat: el pecat de l'home curt de vista, d'horitzons limitats y d'aspiracions migrades.

En Demolins ho ha vist ben clar, això, i, per amor al nostre poble, voldría que's corretgís; i en bona fe que fora una gran obra catalanista'l conseguirlo. Ha vist, i tots coneixem, administradors excel-lentíssims dins de la casa llur, ahont el geni del tant per cent i de l'in-

* Del *Llibre de Memories* d'Esteve Suñol. — Un volum en 8.°- 4 pessetes.— Estampat a càn Tobella y Costa de Barcelona.

CAP A LES VACACIONS — DIBUIX PER OPISSO

terés compost ha fet miracles, i que, no obstant, en la administració pública no han sabut deixar el rastre gloriós qu'han deixat altres que d'aquell geni no'n tenien gens ni gota, peró qu'eren altruistes, i tenien grans aspiracions i eren homes d'empenta i de cultura. Ha vist, i tots coneixem una llei de catalans que, ab plena conciencia del llur defecte, arriben fins a acomodar els principis polítics a llur impotencia, i apareixen com a intransigents i partidaris del tot o res, senzillament perque se senten incapacitats, ab llur falta de cultura i de modos socials, pera quedar bé en el tracte que sempre requereix la cosa pública; y van més enllá encara, perque la desconfiansa, ben justificada, en sí mateixos, arriba fins a ferlos desconfiar tontament de tot i de tothom.

Te molta rahó en Demolins. Hem de comensar per fernos completament dignes de la civilisació dels pobles més avansats de l'Occident; hem de sometre'ls nostres fills a un régim més robust, hem d'armarlos pera la vida, decantantlos als gustos i a les aspiracions dels pobles il-lustrats i lliures, establint, per exemple, en cada poble, societats de tir nacional i altres sports útils i virils, que fassin de cada jove un home ben home i ben apte pera tot lo que convingui; hem de procurar la reforma de llur educació, ensenyantlos ben bé de modos, afinant llur esperit i conreant llur intel-ligencia a fi de véncer la propia desconfiansa i la por de fer papers ridículs que tant de mal ens ha fet i'ns fa en la brega social de cada día.

Tant mateix han donat proves, les classes menestrals de Barcelona, en llur darrera campanya del «Tancament de caixes», d'estar ben disposades pera realisar aquest progrés, que les fará dignes del tot de la vida pública moderna. De llur seny, de llur serenitat, de llur civisme, fa quatre díes que tots els diaris, i tothom, ne feyen elogis. Cal, doncs, confiar en la benefactora transformació de la nostra menestralería. I aixís, ofegant en modos socials, en gustos delicats i en coneixements sólits, l'esperit migrat de bona part de la nostra gent, es com arribarém al que, pera mi, ha de ser l'ideal de tot bon catalá: a la catalanisació d'Espanya.

Teatralia

COM que desde l'estreno de *Cavallería Rusticana*, a Romea's varen anar ensopint d'una manera aclaparadora i's va trovar la empresa desprevinguda, am l'aditament de la malaltía de la Monner, la qual dongué lloc a un enfilall de *rosquillas*, que va fer desaparéixer de la campanya empresa per la companyía d'en Borrás. tota mena de interés artístic, aquest va concentrarse tot seguit de plé a plé en la hermosa tasca comensada per el *Teatre Intim*, que, ardidament dirigit per en Gual, va instalar *sus reales* en el teatre de les Arts, ahont, malgrat lo bon xic allunyat qu'está dit coliseu del rovell del ou barceloní, s'hi reuní i continua reunints'hi una nombrosa concurrencia composta de totes les classes socials, que ompla

LES COVES DE MANACOR. QUADRO PER W. DEGOUWE DE NUNCQUES PERTANY AL CAU FERRAT, DEN RUSIÑOL

cada dilluns la aixerida sala, pintada de tons clars i alegres, molt ben iluminada eléctricament, i en la que una severa cortina roja s'obra i's tanca a cada comensament i a cada final d'acte, am molta més serietat i lluhiment que'l fastigós teló d'anuncis.

Les vetllades que fins are'ns ha donat el *Teatre Intim*, han sigut veritablement saboroses pels *gourmets* refinats del art escénic i reclamen una estreta abrassada d'agrahiment per qui les ha preparades am tan acert i am tanta magneficencia realisades.

Obrí la série de representacions, una de discretíssima del *Barbier de Seville* de Beaumarchais, la frescal i hermosíssima comedia, que, am tot i les diferencies de temps, de costums i de civilisació, produheix un efecte altament picant i cómic, doncs les punxes de erissó que la emvolcallen i la fan obra mestre de sátira social, van apaigabades amb una forsa teatral tan irresistible, que no hi ha espectador, per rebec que sigui, que no s'empassi una píldora tan garbosament daurada. Cal també confessar que la traducció catalana d'en Carles Capdevila es molt aceptable i que'ls comediants del Teatre Intim varen donarli una interpretació molt esmerada. La Cazorla *(Rosina)*, en Giménez *(Fígaro)*, en Puiggarí *(Don Bartolo)*, en Santpere *(Don Basili)* i en Cunill *(Almaviva)*, varen estar molt justos, sent forsa festejats pel públic, i d'una manera especial en Santpere, que va encarnar, interpretar, vestir i accionar, *á las mil maravillas*, la estupenda caricatura del organista xafardé.

La presentació escénica, inmillorable; tant bé com a la *Comedie Française*, i aixó que es molt dir! La obra va viure sempre dintre del seu medi apropiat. El carreró de Sevilla, amarat de sol i aixiribit per la florida dels finestrals i gelosíes, del primer acte, era obra de l'Olaguer Junyent, i molt digne de son autor. L'interior de la casa de Don Bartolo, molt en carácter; decoració, mobles, cortinatjes i aparatos de il-luminació, tot estava bé, tot denunciava *á voz en grito*, la má de mestre d'en Gual, essent la decoració d'en Gracia finament pintada; i'ls trajos que vestiren tots els personatjes, de rigurosa veritat histórica, encertats de tons i de detalls, i alguns d'ells, riquíssims. En resúm: *miel sobre hojuelas*, que diuhen el castellans, doncs aquesta representació, primera de la primera temporada llarga que fa'l *Teatre Intim*, va anar precedida de una salutació al públic, escrita per en Gual, que tanca grans belleses literaries, les quals sembla mentida que no hagin esmentat els meus companys de crítica, encara que no més hagués sigut per modos; i que va ser molt ben llegida per en Pujol i Brull.

Un altre éxit pel *Teatre Intim*, fou la representació de *La Margarideta* d'en Goethe i d'en Maragall. En un altre número publicarem la conferencia que, escrita pel segón, va llegir en Salvador Vilaregut, abans de obrirse la cortina. En ella, en Maragall hi exposa la seva idea de fer viure avui el drama de la *Gretchen* goethiana; i tal com ell ho veu, es induptable que té rahó, ja que, al cap d'avall, totes les discusions que va produhir la representació d'aquesta obra, se reduheixen a una qüestió de guardarropía, que'l públic havía ja fallat, de bon principi, absolent a n'en Maragall i aplaudint frenéticament els quadros del jardí de Marta i de la catedral, que varen produhir un efectarro i una impressió d'aquells i d'aquelles que no s'obliden fácilment. A n'aquest bon resultat, hi tenen part principalíssima, el gran Goethe, per sa creació artística colossal, que resisteix tots el cambis d'época i de civilisació; en Maragall, per sa traducció excelent, que conserva, en grau altíssim, el sentiment humá i l'encís poétic de l'original; i en Gual, am sos companys, per la interpretació de la part dramática, pel posat d'escena i pel aspecte general de la obra; aixís com també, en Junyent, en Moragas i l'Alarma per sas hermoses decoracions; en Millet i l'Orfeó Catalá, per aquell *Dies iræ* tan soperbament cantat i per aquella esquisida cansó de nois, d'un encís suprém; i la jove i admirable actriu Serafina Ferrer *(Margarideta)*, la Cardaldas *(Marta)*, en Giménez *(Mal company* o *Mefistófeles)*, en Cunill *(Enric)* i en Marxuach *(Esperit del mal)*, doncs tots, cadascú per sa part, van trevallar, baix la batuta d'en Gual, am fé i entusiasme pera presentar una interpretació i un conjunt d'elements escénics admirable.

La tercera funció va consistir en la repre-

sentació de *L'Avare* de Moliére, molt ben traduhit al catalá per en Roca i Cupull. La interpretació d'aquesta hermosa comedia, quin final va desorientar a una bona part del públic, que en les representacions de l'*Intim, posa* de inteligent, va resultar desigual. En cambi en Marxuach va presentarnos un *Harpagon* excelent; en Puiggarí, un *Mestre Jaume* de molt carácter; en Gatuellas, un *Aleix* molt entremaliat i la Leon una *Frosina* ben aceptable. La decoració d'en Gracia, molt ben disposada, entesa i ben pintada; i'ls trajos, alguns molt propis i bonics de tó.

Una impressió fondísima, d'aquelles que n'hi ha per temps, va produir a n'el públic, llevat de quatre tanoques, el grandiós drama de l'Ibsen: *Joan Gabriel Borkman*, un dels plats forts i suculents oferts per l'*Intim* en el seu gran apat teatral. ¡Alló sí que es tot un drama!... Quina poesía més sinistre i més glassada, d'una válua trágica tan imponderable, se desprén de tot aquell conflicte de familia, esbocinada per la forta individualitat de tots els membres que la integran!... Quin relleu moral més gran prenen, en la escena, les dues figures dels caiguts, que ab tot i oferir una apariencia material tan distinta, tenen tant idéntica fesomía animica, i son rebatuts i enderrocats per la forsa nova, creada per ells mateixos, en les persones de sos fills respectius, de un modo hermosament brutal que respon de manera perfecte a la seva idiosincracia *interna* i *externa*, si val la frase!... I les altres dues figures gegantines de aquelles bessones, que l'amor pel gran visionari, ha corsecat, tot contemplant, ab l'ánima destrossada, la fugida, natural i llógica, de la seva única esperansa, d'aquell noi malaltís, fill del home estimat, que prefereix que la revifalla de la seva joventut, amenassada de mort, flameji en terres florides i asoleiades, al costat de la dona volguda, en contes de deixarla consumir en una llar freda que les mastralades del desafecte i les rancunies han apagat per sempre!... Torném a dir lo d'avans: ¡quin drama! Sols la potenta grapa, servidora del cervell fortíssim del gran dramaturc noruec, pot realisar semblants obres teatrals, que deixan esmaperduts a públics i a crítics, doncs en elles s'hi sent la alenada del geni, la mateixa que obligava a flastomar a Prometeu, armava'l bras d'Orestes contra sa mare i presentava l'espectre del rei Hamlet a son fill estimat; aquella alenada divina que es garlanda obligada de obres mestres.

MISS CORONA RICCARDO. (TERRA BAIXA A NOVA-YORK)

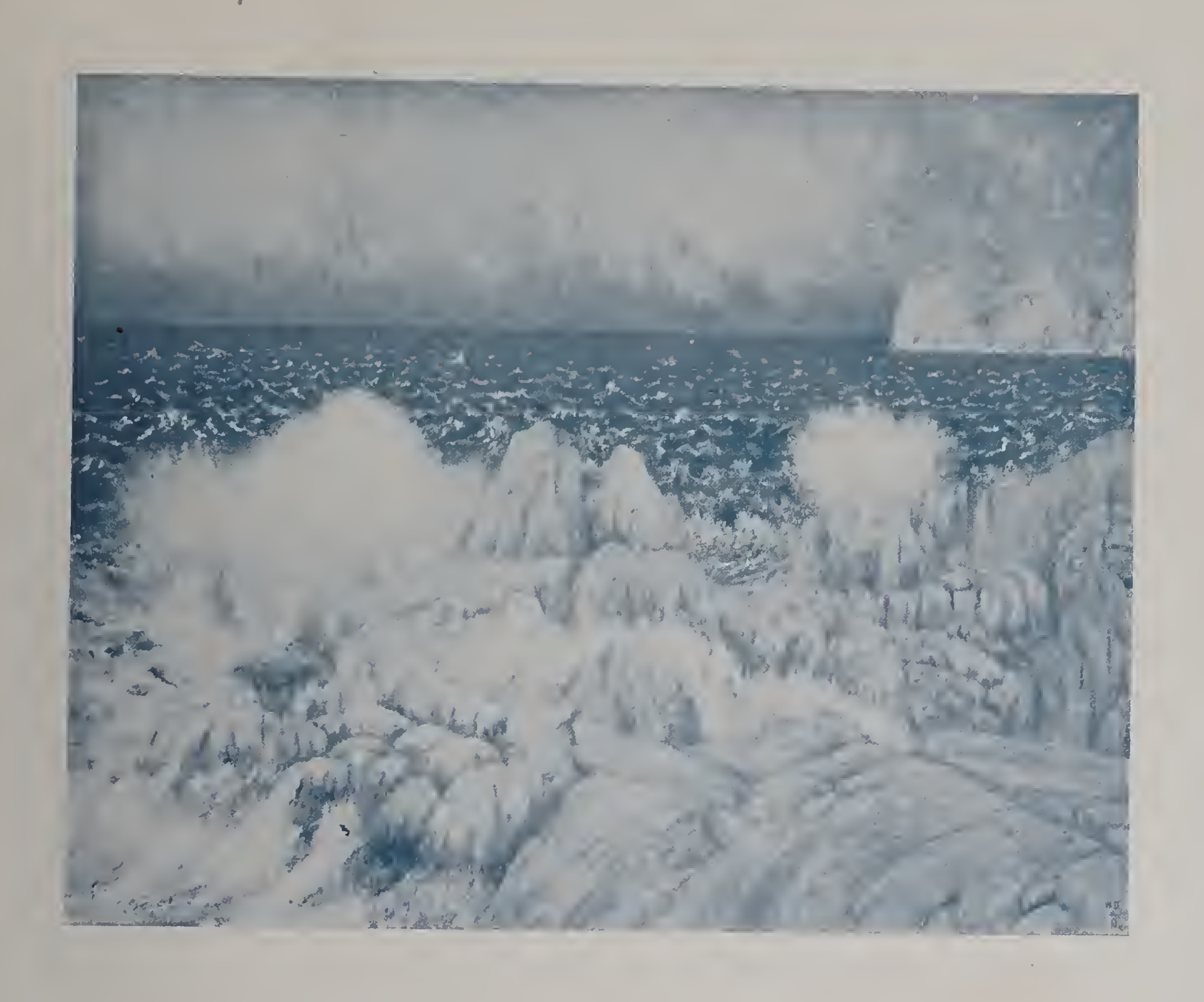
La interpretació que l'*Intim* va donar de *Joan Gabriel Borkman*, molt ben traduhit per en Roca i Cupull, fou inmillorable, en lo referent a comunicar al públic el medi just de la obra; i molt discreta i fins en alguns fragments, meritísima, la individual i de conjunt, sent dignes de menció especial, la Ferrer *(Gunhilde)*, la Panadés *(Ella Rentheim)*, la Cazorla *(Frida Foldal)*, en Giménez *(Borkman)* i en Puiggari *(Guillém Foldal)*.

La presentació escénica, a la alsaria de sempre. Els dos interiors dels tres primers actes, justíssims de tonalitat, d'ambent, de detalls i de llums; i les dues decoracions del quart acte d'en Moragas i de l'Alarma, superbes.

I are... parlant d'un altra cosa, consignarem la satisfacció am que varem assistir a les *tres únicas funciones*, que va donar el gran Coquelin, en el nostre gueto Principal, i lo molt

ELS MONJOS, ROQUES DE MONTSERRAT
QUADRO PER W. DEGOUWE DE NUNCQUES

LES ROMPENTS (MALLORCA)
QUADRO PER W. DEGOUWE DE NUNCQUES

CRÓQUIS PER B. GALOFRE †

qu'ens va agradar el gran actor francés, *regretant* tant *sols*, que, en comptes del repertori una mica *arnat* que va oferirnos, no hagués *jugat*, de la manera maravellosa que ell sab ferho, una comedia, o dues, de Molière, per exemple: *Le Bourgeois Gentilhomme* o *Tartuffe*. De totes maneres, tant en la comedia de l'Augier, com en la de Mme. de Girardin que va representar la primera nit, com en el famós *Cyrano*, i com en el *Thermidor*, va mostrarse l'actor de sempre, es a dir, una de les eminencies de la escena francesa, i un dels millors *genérics*, ab que conta el teatre dels nostres temps.

La pensada de Mr. Raoul Gunzburg, de convertir l'hermós poema sinfónic de Hector Berlioz: *La Damnation de Faust*, en *ópera* de gran espectacle, no es gaire lluminosa, doncs en els temps de drama líric que corrém, aquell enfilall d'escenes, sense acció, ni conflicte dramátic, fan l'efecte, escénica, no musicalment, d'una *ópera* dels temps del avi Rossini. Es clar que se senten sempre am gust la magnífica *marxa hungaresa*, el choral fugat (que per cert els chors del Liceu cantan molt bé), am les típiques cansons de la *rata* i de la *pussa;* tot el quadro de l'encís de Faust, am la delicada dansa de les Silfides; la cansó del rei de Thulé, que es boniquíssima; el minuet dels Follets, la serenata corejada de Mefistófeles i aquell fragment, impregnat de tanta tendresa i de tant sentiment que canta Margarida en el darrer acte; pero la obra magnífica de Berlioz, portada, en blok, al teatre, no sé que ho fa, pero no resulta, ni am l'aditament de la *mise en scene, soignée,* am que s'ha presentat en el Liceu, que consisteix, per això, ben garbellat, en varies decoracions dolentes, bastant ben illuminades i... prou! doncs de la *propietat* dels trajos, val més no parlarne.

Voldría dir alguna cosa de l'*Acté*, pero'm detura l'*éxit colosal* que ha obtingut. Pau als morts!

Un de la platea

De la guerra

1898

Una cansó vull cantar
d'una pobra Mariagna
que tres anys hà que te un fill
a les guerres de la Espanya.
Les guerres dels espanyols,
n'hi van molts, no'n tornan gayres.
Venen correus y correus
y no n'hi arriba cap carta;
si pregunta pel veynat,
no'n saben rès de l'Habana,
y del batlle y del rector
no'n pot treure l'aygua clara.
Algú diu qu'ha sentit dir
si està ferit d'una bala;
segons un altre ha contat,
temps hà qu'hospitalejava;
per algú que n'ha vingut,
deu ser ben mort a hores d'ara.
Passan mesos, passan anys,
cap més nova n'ha arribada.
La mare se'n posa'l dol
y al seu Patró l'encomana,
y al altar del Sagrament
li'n fa dir misses resades...

Una tarde carré'amunt
un minyó camina ab calma:
ò du febre ò be te fret,
que s'embolica ab la manta;
ve cansat y malmirós
y esgroguehit de la cara.
— Mariagna, exíu, exíu,
vostre fill es de tornada. —
La Mariagna qu'ho sent,
ab un bot baxa la escala;
quan la porta ha revolat
ja'l veu al pas de l'entrada.
— Fil meu! Fill meu! — y pel coll
com una boja s'hi abrassa.
Lo soldat romp a plorar
ab una pena que'l mata:
— Mare meva del meu cor,
no us puch tornar l'abrassada! —
La mare's fa enrera un pas,
y al minyó li cau la manta;
los brassos del gech son buyts
y cusits a les butxaques.

F. Matheu

Amunt!

Pujem-la més, pujem-la, la bandera
dels nostres ideals!
Plantem-la en el més alt dels cims més alts,
la gran senyera!
Son blanc de neu tindrà així l blau per fons,
i, voleiant, veurà ls abims profons
oberts a sota séu!
I no esquitxarà, el llot, son blanc de neu!

Amunt i més amunt.
fins que toquem els nuvols, prop del cel!
Amunt fins que no hi hagi un cim, ni un,
que ns tapi la visió d'un sol estel
quan, vinguda la nit,
alcem els ulls del cor a l'infinit!

Allí l bon vent per sempre l'extendrà!
Allí la llum del sol
esclat més viu a sa blancor darà!
Allí per pebeteres tindrà pins,
i roques i fagedes per veíns!
Veurà passâ a bandades els aucells,
am llibertat eterna, per l'espai,
cada any més joves, sempre-més novells:
aquell qui sap ser lliure no és vell mai.

Duguem-la amunt. duguem-li, la bandera,
si nèta la volem!
Duguem-li, la senyera,
ben lluny d'aquest fang negre que petgem!
S'espessirà als séus peus la tempestat,
i el llamp per sota séu veurà lluir;
oirá l tro retrunyir
com el brugit llunyà de greu combat!...
I pur serà l séu blanc, immaculat!

I s'alçaran sovint les negres ones
formant castells en contra l cel ardides;
i quan les naus, de combatudes lones,
la mar haurà engolides
i torni, apaivagada, a reflectî
la divina blavor del cel séns fi...
incorrupta, de peus sobre l'abim,
l'ensenya serà encara adalt del cim!

Plantem-la en el més alt dels cims més alts!
duguem-la lluny del fang i de l'onada!
volguem-la, sempre-més, immaculada,
la bandera dels nostres ideals!

E. Guanyabéns

Noves & velles

FACSIMILS: el del número passat, era el retrato del poeta Joan Maragall, qu'actualment es president del Ateneo. El del número present, es el retrato del poeta Francesch Matheu, director de l'*Ilustració Catalana*. — Tots dos han sigut dibuixats per en Ramon Casas.

En el número próxim, els suscriptors rebrán *dos* facsímils, en lloc d'un, perqué tenim per costúm quedar molt millor de lo que tením per obligació, per diferenciarnos de les regles generals.

NOTICIA FRESCA.— El número próxim de **Pèl & Ploma**, será l'*últim* de la nostra publicació. El **Pèl & Ploma** no sortirá mes; pero per les esplicacions que donarém en el próxim número, se veurá que la transmigració de les ánimes, pot ser un fet real i positiu. Aquest enigma es senzill; vol dir que'ls que fan el **Pèl & Ploma**, el maten i fan neixer un altre periódic.

El próxim número sortirá tant aprop de cap d'any com se pugui.

MISS ELISCU. (TERRA BAIXA A NOVA YORK)
FOTOGRAFIA OTTO SARONY C.°

NUESTROS GRABADOS. — Pág. 321. La Infanta Margarita, por *Velázquez*. Cuadro al óleo, que se conserva en el museo del Louvre (París.)—Págs. 324 y 325. Estudios por *H. Lerolle*. — Pág. 328. Cuadro de la escuela italiana? perteneciente á D. Felipe Ramón y Camps. — Pág. 329. Cárlos Cottet, pintor; retrato al carboncillo, por *R. Casas*. — Págs. 332 y 333. Tríptico por *Cárlos Cottet*. Los que se van; la comida de despedida; las que se quedan. — Pág. 336. Medalla de la Exposición Universal de París, 1900, grabada por *Chaplain*. *En el espacio blanco, debe ir el nombre de cada premiado*. — Pág. 337. El Sena. Cuadro de *Pidelasserra*.— Pág. 338. Riendo. Cuadro de *Santiago Rusiñol*. — Pág. 339. Phil May, célebre dibujante inglés, fallecido poco há. —Pág. 340. Las amas, por *Opisso*.—Pág. 341. Lujo de alquiler, por *Opisso*.—Pág. 342. Colegialas, por *Opisso*.— Pág. 343. Las cuevas de Manacor, por *Degouwe de Nuncques*. Pertenece á S. Rusiñol. (Cau-Ferrat). — Pág. 345. Miss Corona Ricardo, primera actríz norte-americana que creó el papel de Marta *Tierra-Baja* en Nueva York. — Pág. 346. Los monjes. (Montserrat). Cuadro de *Degouwe de Nuncques*. — Pág. 347. Las rompientes. Cuadro de *Degouwe de Nuncques*. — Pág. 348. Cróquis, por *Baldomero Galofre* †.—Pág. 350. Miss Eliscu, joven actríz rumana que representa el papel de Marta *(Tierra Baja)* en inglés y con gran éxito. — Pág. 351. Bahia de Deiá (Mallorca.) Cuadro de *Degouwe de Nuncques*. — Pág. 352. Orando, estatuita, modelada por *Smith*.

NOS GRAVURES. — Page 321. L'infante Marguerite, par *Velázquez*. Musée du Louvre. — Pages 324 & 325. Etudes par *H. Lerolle*. — Page 328. Tableau ayant figuré a la dernière exposition d'art ancien, de Barcelone.

DEIÀ (MALLORCA). QUADRO PER W. DEGOUWE DE NUNCQUES

Appartient à M. F. Ramón y Camps. — Page 329. Le peintre Charles Cottet, par *R. Casas.*— Pages 332 & 333. Triptyque, par *Charles Cottet.* Ceux qui s'en vont. Repas d'adieu. Celles qui restent. — Page 336. Médaille de l'Exposition de 1900, par *Chaplain.* — Page 337. La Seine, par *Pidelasserra.* — Page 338. Rieuse, par *S. Rusiñol.* — Page 339. Phil May dessinateur anglais, recemment décedé. — Page 340. Les remplaçantes, par *Opisso.* — Page 341. Luxe d'emprunt, par *Opisso.* — Page 342. Les pensionnaires, par *Opisso.* — Page 343. Grottes de Manacor, par *Degouwe de Nuncquès.*—Page 345. Miss Corona Riccardo, actrice américaine, qui vient de créer le rôle de Marte, dans *Terre Basse* drama du poète catalan Guimerá (New York). — Page 346. Les moines, rochers de la montagne de Montserrat près Barcelone, par *Degouwe de Nuncques.*— Page 347. Les brisants, ile de Majorque, par *Degouwe de Nuncques.* — Page 348. Cróquis, par *B. Galofre* †. — Page 350. Miss Eliscu; jeune actrice roumaine qui joue en anglais, le rôle de Marte *(Terre Basse)* à la suite d'un accident dont a été victime la créatrice.— Page 351. Deiá (Majorque), par *Degouwe de Nuncques.* — Page 352. *Priant,* statuette, modelèe par *Smith,* tout jeune sculpteur catalan.

PREGANT — ESTATUETA PER SMITH

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

17

INVITACIÓ DEL SALÓ PARÉS
DIBUIX DE R. CASAS

Camille Pissarro †

VOICI que sur un panneau du cabinet de travail de M. Durand-Ruel resplendissent d'harmonieux et limpides paysages. C'est une pure impression de nature que nous donnent les œuvres de M. Camille Pissarro. On s'imagine à la campagne, en des sentiers intimes, verdoyants, au milieu de champs infinis, parmi des herbes et des feuillages.

Des prairies s'étendent, des arbres y jettent leur ombre, des ruminants y pâturent, gardés par des bouvières auxquelles leurs longs séjours solitaires dans les prés ont donné l'allure inconsciente de bêtes. Courbées vers le sol, des paysannes en cueillent les fruits, des canards canquètent ou barbotent, et cela, en des horizons spacieux dont l'immensité s'induit de maisons, de haies, de bouquets d'arbres espacés dans le lointain.

Le dessin des êtres et des choses est caractéristique. D'un arbre, on reconnaît l'essence, d'une végétation, l'aspect; les gens se tiennent en des poses coutumières. De radieux soleils d'été éclairent ces labeurs, frappent ardemment les cottes des filles, la robe des ruminants, le velours des prés et les arborescences feuillues. Le contour des objets est délicieusement nimbé. Des poudroiements d'ambre estompent les lointains. Toujours, des ciels normaux surplombent ces efflorescences. De légers nuages y volettent ou s'agglomèrent en menaçants nimbus. Un air limpide circule entre ciel et terre. Les êtres se meuvent, les frondaisons frissonnent.

C'est la paix fleurie des champs, la quiétude des étendues. Ces harmonies naturelles chantent doucement sur la paroi du cabinet. On dirait d'une baie transversale ouverte sur des espaces agrestes. Même l'œuvre est plus belle. Car M. Pissarro modifie les lignes dans le sens de l'ornementation. Son dessin, si descriptif, est encore décoratif magnifiquement.

Publiquém aquest estudi de la personalitat artistica del pintor impressioniste Camille Pissarro, que ha mort a Paris fa poc. En la seva magnífica obra *L'Art impresioniste*, M. Georges Lecomte tracta de l'art del difunt pintor, am molta més autoritat i encert del que nosaltres podríem tenir. P. & P.

Ainsi, tel arbre enarc, portant sur le sol une ombre incurvée, inaugurera une arabesque complétée par le dos infléchi d'une paysanne. Des arbres se développent en ramaux contournés. Comme pour accroître l'exquisité de ses symphonies, M. Camille Pissarro, qu'il peigne à la gouache, à l'huile, à l'aquarelle ou qu'il ait recours aux fraîcheurs du pastel, teinte d'un bleu profond, qui lui est spécial, les cottes des femmes, la blouse des laboureurs. Ce bleu verdit dans les ombres, blanchit sous le soleil, reste en parfait accord avec les tons avoisinants, et cet accord est malaisé quand le bleu ardent se plaque sur des herbages verts. Mais les vaporeux poudroiements solaires unissent les tons les plus contradictoires, atténuent les âpretés, rendent mélodiques les dissonances. La robuste santé des paysannes, leurs carnations fraîches resplendissent en ce décor de lumière et de verdure; surtout, c'est le sol fécond, la glèbe aux incessantes gésines, qui est essentiel en cette œuvre. Toute sa grasse fertilité est indiquée. Les praires, les montées de terrain, les vallonnements ont une noble ampleur.

Deux femmes reviennent des champs: l'une porte des herbages qui gonflent une toile bleue. L'autre pousse alertement une brouette chargée. Le soleil est haut dans le ciel d'été: il projette sur le chemin crayeux l'ombre violette des paysannes. Un champ borde la route. Des canards tendent le cou à leur passage. Une chevrière en tablier bleu, assise sur un mamelon, tricote en surveillant ses chèvres blanches. L'éclat de sa face rougeaude est avivé par l'air pur qui baigne ce coin de campagne et par la chaleur de l'astre.

Les reins tendus vers le sol, la croupe saillante, les bras allongés, deux paysannes, en des postures de bêtes qui pâturent, cueillent avec ardeur des pois. La flexion de leur corps est souple. Inclinées autant que possible, elles restent d'aplomb toutefois et parfaitement libres de leurs mouvements. Le soleil caresse la large surface de leurs râbles. Une autre femme, les mains aux hanches, en une pose

de lassitude et d'abandon, reprend haleine. Elles surgissent, ces travailleuses, des verdures touffues du sol. Le champ où se meut leur activité est circonscrit par des lignes d'arbres, aux frondaisons denses, entre lesquelles l'air circule.

Les paysans que M. Camille Pissarro nous montre si bien dans l'activité de leur labeur, il sait aussi nous les faire voir revêtus de la blouse neuve, aux ballonnements rigides, et se pressant, les jours de marché, autour des étalages, dans des ruelles étroites ou sur des places de bourg. Avec des airs madrés et des allures lentes, ils circulent entre les saches, les bancs chargés de légumes et marchandent. Serrées les unes contre les autres, les vendeuses papotent, font valoir leurs denrées. Les volatiles tendent voracement le cou entre les barreaux des cages, des légumes s'entassent, disparates de formes et de couleurs. Des ponceaux, des rouges, des blancs laiteux éclatent dans les verdures, et les caracos de percale à tons crus se détachent vigoureusement sur le bleu uniforme des sarraus. A terre, des salades s'étalent comme des chevelures. Les paysans arrivent de toutes les venelles, grouillent en des espaces restreints, piétinent pour circuler: on entend quasi le brouhaha qui s'élève de cette multitude et, çà et là, des marchandages aigus dominent la rumeur. Les femmes ont des attitudes très caractéristiques; l'opulence de leur corps se meut grassement sous les étoffes lâches; leur rubiconde trogne témoigne de leur santé et leur gesticulation de leur âpreté au gain. Les petites boutiques de la bourgade encadrent ce négoce fortuit du luxe mesquin de leurs permanents étalages.

Entre deux de ces marchés qui ont une vie intense de kermesse flamande s'accroche une gouache représentant une boucherie en plein air: sur un étal sont plaquées des viandes que l'humidité des fibres sanguinolentes colle au bois. Les grosses mains rougeaudes de la bouchère tripotent cette chair molle dans laquelle s'enfonce plus discrètement le doigt d'une acheteuse méfiante. La bouchère a cette corpulence saine qu'entretient l'atmosphère du sang, cet air jovial et obséquieux qui séduit la clientèle. Son costume s'éclaire de la nette propreté d'un tablier blanc. A l'angle d'une ruelle apparaît la dame en chapeau, la petite bourgeoise, qui vient aux provisions. Des maisons tristement closes, des boutiques moroses ceignent la place.

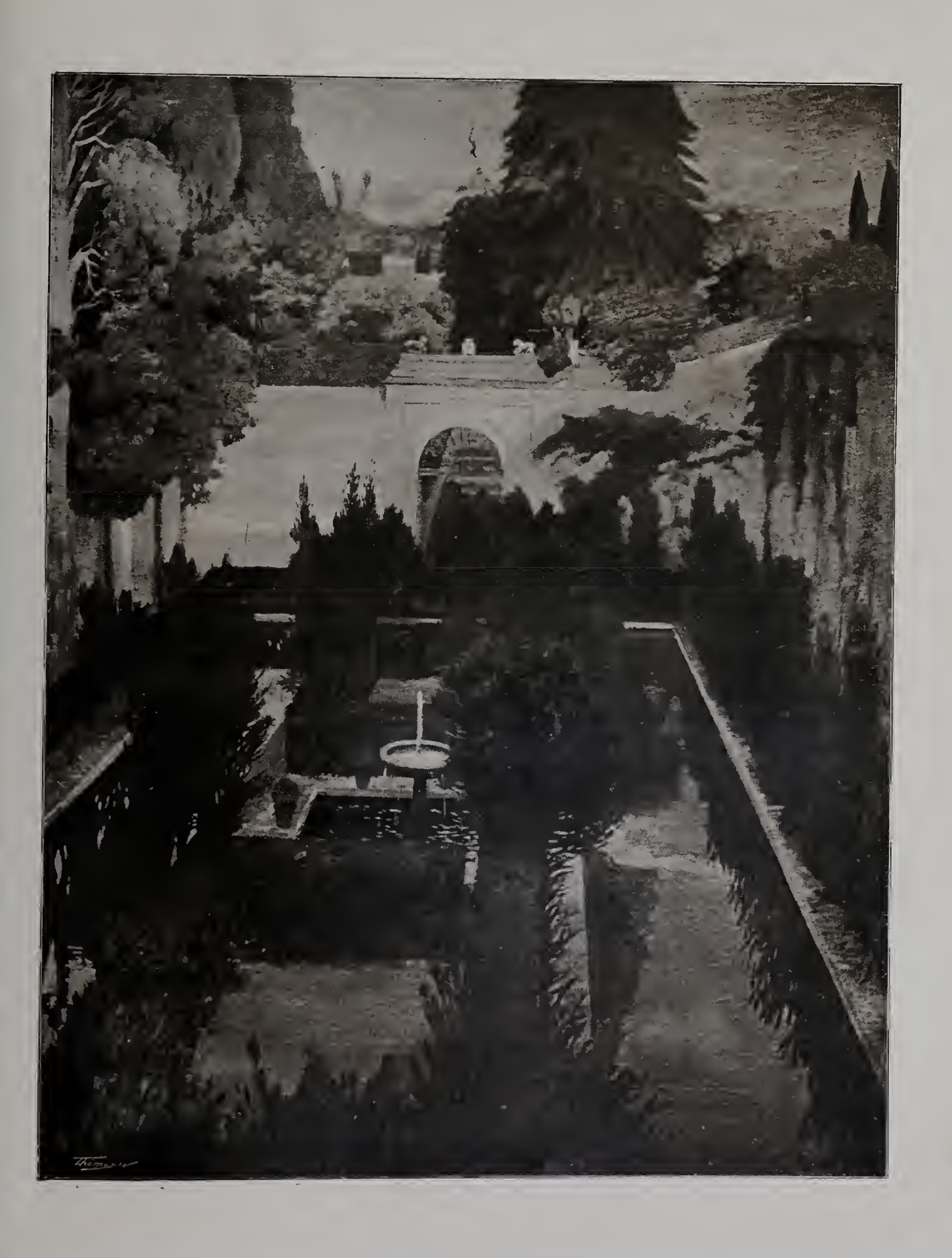
Dans une autre gouache, M. Pissarro relate l'animation d'une entrée de village, un jour de marché. Le long de la route poudreuse des paysannes se hâtent, allant aux emplettes ou chargées de victuailles. Elles se garent sur les bas-côtés pour éviter le galop des chevaux, la course des chars à bancs. Les premières maisons du bourg blanchissent parmi des bouquets d'arbres. Les bâches vertes des chariots circulent ou stagnent sous les frondaisons denses, d'un vert plus lustré: on pressent, par delà ce rideau de feuillage et par delà les toits roux, des entassements de denrées et des grouillements tumultueux de foules.

Assis autour du vieil âtre monumenta qu'un grand feu illumine, des paysans, dos rond et frileuses mains tendues, se chauffent, devisent lentement, s'assoupissent. Une fumée, que teintent les rougeoiments du foyer, baigne les figures, atténue l'éclat des flammes, met en douce lumière des occiputs, des profils, des méplats. Par dégradés harmonieux et logiques, la clarté insensiblement s'apaise, puis s'éteint dans les profondeurs de la vaste salle. C'est, dans la nuit, une scène intime, chaude, colorée. Cette fumée, légère et ardente à la fois, unit les personnages dans une atmosphère identique et bien fondue.—Une gouache? non, mais une aquarelle sur papier si spongieux que la couleur s'emboit, que les tons s'enveloppent et qu'on dirait d'une peinture à la gouache.

L'art de M. Pissarro excelle aussi à exprimer les engourdissements de la nature sous l'amoncellement des neiges. Des couches profondes et molles alourdissent les lignes du terrain, les ondulations du sol et les architectures rurales. Des rameaux desséchés, noircis par les autans, se convulsent sur ce fond si désespérant en sa lourde blancheur, sur des ciels bas qu'assombrit l'imminence des tombées prochaines. Les cahotements de neige sur le sol rugueux forment d'angulaires facettes que la lumière irise et déterminent des ombres d'un

ELS XIPRERS VELLS (GRANADA)
QUADRO DE S. RUSIÑOL

EL PATI DE LA SULTANA (GENERALIFE DE GRANADA), QUADRO DE S. RUSIÑOL

bleu subtil. La vision délicate du peintre a senti ces douces répartitions de lumière, son pinceau adroit les a notées. Le paysage d'hiver, qui s'accroche non loin de ses champs ensoleillés, a la morne immobilité, le deuil glacial des choses vêtues d'un suaire de neige. On sent qu'une âpre bise gerce les couches superficielles ou les durcit en cristaux.

Teatralia

L'ENSOPIMENT artístic que regnava a Romea, va esvahirse tot de cop am l'estreno del drama *El místich*. Se tracta d'una de les obres dramátiques més arrodonides i més ben sentides que ha escrit en Santiago Rusiñol.

La doctrina evangélica pura, sentida, predicada i practicada, al peu de la lletra, per un pobre capellá de montanya, am cor d'ángel i ánima de poeta, en plena ciutat, infestada de rutines, convencions i bretolades que com un *vaho* desconsolador i mefític se desprenen de la toia de flors selectes, formada per la gran massa *directora* que es *pudiente* i's titula *católica, apostólica* i *romana;* i l'antítesis *brutal* que al verificarse'l topament de l'una am l'altre,'n resulta, aixís com també, les espurnes que brollen del refrec de aital *pedernal* amb aital *eslabón*, espurnes que son prou potentes pera encendre esparveradora foguerada, constitueixen el fons del drama, que s'arrodoneix amb els conflictes de segon ordre (per dir-ho aixís), que van brotant, com branques de la soca mare, a mida que l'acció dramática se desenrotlla lenta i magestuosament. Aquestos conflictes son, l'amor d'una noia pel pobre capellá, que, més María de Magdala, que Magdalena, com més remunta el vol el seu enamorat, portat per les ales d'un misticisme pur, cap als jardins de la gloria, més s'arrocega ella, arran de terra, doncs de l'apoyo del *Sant*, ja'ls en fa francs, perque lo únic que ella somía, lo únic que ella vol es l'*Home!*... i aquest se va esvahint, poc a poquet, mort a picades, per la familia, que, am tot i estimarlo molt, no'l comprén, gens ni mica, pels seus *colegas* i *superiores gerárquicos*, per la bona societat i fins pèls *cuervos* que ell ha criat, que, si no *le sacan los ojos*, no se'n falta gaire.

El místich, com ja hem apuntat més amunt, es un hermós drama, en el que hi abundan precioses escenes, llenguatje finament poétic, am tota la poesía de la veritat, sentida per un poeta, tipos trassats de má mestre i un interés d'actualitat que quasi nimba a tota l'obra dramática am resplandors d'aureola, doncs, al véurela representar, un se recorda d'una figura quasi santa, que també era capellá i també era poeta, que, sigui per lo que sigui, va sofrir en nostra Barcelona, mort i passió moral, i va... morirse, deixant un recort inesborrable als qui tinguerem la ditxa de tractarlo i un monument a la literatura catalana.

No sé perque ens sembla qu'en Santiago Rusiñol al escriure *El místich*, ha engrapat, am grapa de poeta, el seu incenser d'or, finament cisellat i incrustat de pedrería per mans de les fades de la imaginació, i omplintlo dels més preuats perfums que son temperament artístic atresora, no planyent-hi, poc ni molt, la mirra de la inspiració i l'encens del sentiment, ha donat un cop d'incenser am tota l'ánima, i l'augusta figura del capellá-poeta, que tant plora Catalunya, ha quedat embolcallada per un moment amb una columna de fum: fum que no es altra cosa que ofrena, homenatje, obsequi d'un poeta viu a un poeta mort, que son gloria, un i altre, de les lletres catalanes.

Y are — dispensin la *poética digresió* — tornant a la realitat, dirém que'l públic va rébrer molt bé al *Místich*, i que, a mida que s'ha anat representant, l'éxit ha anat creixent; que la interpretació, va ser admirable en conjunt i molt bona individualment, doncs en Borrás va fer tota una creació del tipo dificilíssim de «Mossen Ramon», tenint, sobre tot en les escenes finals, moments de inspiració veritable. En Soler, espléndit de tipo i perfectament encai-

xat en la dignissima figura del «Senyor Bisbe». La Delhom, feta una actriu de primer ordre encarnant la «Marta». La Morera, molt bé en la «Mare». En Vinyas, justíssim. I en Santolaria, molt rebé, interpretant el «secretari del Bisbe». Tots els papers secundaris, esmeradament presentats i *tinguts*, per la Clemente, la Forest, en Capdevila, en Daroqui, l'Oliver, en Doménech, en Virgili, l'Antiga, en Ros i l'Enriquet Borrás, que va fer un xavalet d'alló més trempat i més cridaire.

El drama, justament dirigit i posat en escena per en Borrás, fou molt ben presentat, especialment en el primer acte, quina decoració, pintada per en Maurici Vilomara, es hermosísima i d'un encís poétic que fa venir als llavis el sempre frescal *Beatus ille, qui procul negotiis!...*

* * *

La casa de la ditxa, drama en un acte d'en Jacinto Benavente, representat en el Teatre Intim, es un esbós impressionista, del género que, am tanta trassa i fortuna, conreua a París l'André de Lorde. Al públic li va venir una mica de nou i va deixarlo un xiquet esmaperdut. Hem de confessar que va agradarnos molt, doncs el diálec es una hermosura de naturalitat i de justesa, i la situació final, d'un gran efecte, está sabiament preparada. La interpretació, va ser justíssima, lo mateix que la presentació escénica i la traducció, obra d'en Gual.

Eridon y Amina, representada en la mateixa vetlla, es un entreteniment de poeta genial. Quina frescor! quina poesía! quin coneixement del cor humá! quina finura! i quin tot! Goethe sempre es gegant, el seu estre diví no s'apaga mai! El seu vol d'áliga reial, lo mateix plana per les cimes, vehines del cel, de la epopeya, que pels prats florits de la pastoral. Amb el mateix relleu modela la gegantina figura del Doctor Faust, que cisella les figuretes dels pastorets enamorats de les corts galanes. Lloansa eterna al gran poeta!

La presentació que l'Intim va donar al hermós quadro, hermosament traduit per en Maragall, fou bona, a tot ser-ho, i la decoració d'en Maurici Vilomara, una *trovalla* digne de l'obra. La ilusió que produhiren als espectadors les figures dels pastorets, destacantse demunt d'aquell fondo i dintre d'aquell marc de tapís, va ésser complerta.

No volém tancar aquesta *Teatralia*, sense apuntar la impressió fondíssima que va fer al públic la representació del grandiós drama de Haupmann *L'ordinari Henschel*, admirablement traduit per en Pí i Sunyé. Ho confessém ingénuament, les tres representacions donades a Barcelona de la esmentada obra dramática, per la companyía del gran Zacconi, no'ns produhiren, ni de bon tros, am tot i la magnífica encarnació que del Henschel feya en Zacconi, la impressió grandiosa que va fernos representada per el Teatre Intim, la qual pot ben considerarse com a un estreno. Efectivament, aquesta potenta tragedia popular — model real i efectiu del drama modern — en la que'l gran dramaturc alemany «descobreix el fons de les »ánimes, a través de les apariencies, agafa am »justesa inapreciable els móvils dels actes obs- »curs, i sab mostrarlos a plena llum, sense »virtuositats d'autor, sense tésis, ni confe- »rencies, no més que am la sola veritat del »diálec» (1), com que es una obra de conjunt, en el que el medi ambent hi juga un paper principalíssim, va esvahirse, quasi per complert, al ser representada per en Zacconi, qui, fent una creació magistral del protagonista, va convertirla en un monólec genial en cinc actes, mutilant algunes escenes i desfigurant no pocs personatjes, i d'aquí el poc efecte que va produir a ne'l públic al ser representada a Novetats i a Romea. L'éxit inmens que va obtenir l'Intim al posarla en escena, se deu senzillament a que per medi de dugues hermoses decoracions d'en Moragas, de l'Alarma i d'en Junyent, plenes de carácter, de detalls i iluminades amb una gran veritat, va donarse al drama el seu ambient natural; i als personatjes va vestírsels tal com mana l'autor en ses llargues acotacions, es a dir del any 1860, i va caracterisársels d'una manera perfecta, i com que tots el papers secundaris i fins la comparsería van ser tinguts admirablement i les primeres parts, sense volguer actuar de eminencies, ho feren molt bé, enmotllant se al con-

(1) Paraules justíssimes d'en Gustave Geffroy.

LA GLORIETA DELS ENAMORATS (GRANADA)
QUADRO DE S. RUSIÑOL

PEDRERA ROMANA (TARRAGONA)
QUADRO DE S. RUSIÑOL

junt general, d'un equilibri perfecte, la representació va resultar una delicia i un triomf dels més repicats per en Gual i els seus companys.

***

I ara, que'ns comensavem a compendrer, oh llegidors meus! dec despedirme de vosaltres, al menos desde'l **Pèl & Ploma**, qui plé de salut se retira, per dedicarse els de l'art del pinzell, a la publicació únicament artística i sense carácter local com aquesta. De tots modos, vos desitja un felís any nou, i tornar a veureus.

El de la platea

Jardins d'Espanya

AMB aquest títol, s'ha posat a la disposició del públic, una obra de les que fan época en les arts del llibre d'una terra, que per anar endevant en el sentit artístic i progressiu de la paraula, sápigue contenir mesquines passions i gastats adjectius. *Magnífica, esmerada, digna de encomio* i demés clixés usats per parlar de qualsevol cromo, no fan per comentar l'aplec de lámines juntades dintre d'una senzilla cartera blanca.

Els Jardins d'Espanya den Rusiñol, demostren que sense elements de fora; sense clixés de gravats llogats a Fransa, Alemanya, Meca i Seca, i sense recorrer a establiments ni forasters ni estrangers, demostren dihém, que si no's fan obres verament monumentals, no es per falta d'Autors que les puguen concebir, ni de reproductors que les puguin vulgarisar, sense ferles malver.

Tirada l'obra en el mateix establiment Thomas que imprimeix i grava el Pèl & Ploma, no'ns estranya lo bé que se'n ha sortit, no perque'ns alabém, com podriem ferho, si no per haber assistit al cuidado verdaderament artístic i concienciós que ha presidit a l'estampació de l'obra, a la que augurém gran éxit... a l'estranger, si l'experiencia de la nostra publicació, pot establir punts de comparació amb un aplec fet per una sola volta.

De la part plástica, sols cal recordar lo molt que havém publicat den Rusiñol i que ademés del nom merescut que té com a pintor, si deixés els pinzells i la paleta, continuaría sent un home de talent; i aquesta rara inteligencia, se veu en tots els seus quadros, que no son *vistes* mortes de recons florits, sino nius de recorts, llarts de focs apagats, escenaris d'aparicions ja fugides, llocs de vides mortes, florides de pocs díes, gegants de crescuda invisible, brolladors de música incansable, moments de vida en fí, que sols pot fixar en decoratives teles, un pintor que ademés sigui un home que pensa i evoca am llógica.

En quant a la part poética deguda no precisament als amigs del pintor, sino als poetes que han fet camí d'art amb ell, lo millor es que'ls nostres llegidors judiquin per ells mateixos, les que a continuació publiquém, ademés del prólec del Autor. (1)

Nicolau Serrafina

Prolec

Com a claps de poesia, entre les planures d'Espanya se troben el jardins que he anat espigolant, abans no acabin de borrar-se. El camí es llarg pera trobar-los. Per cada toia atapaïda de verdor que trobareu arracerada al costat del casal antic, o al fons d'una vall, o a l'abric de les montanyes, trobareu hores i hores d'erma sequedat pera les plantes i pera la mirada; per càda ramell de color, extenses soletats de camps esterils; per cada flor, inacabables tires de terroços, sense una herba, sense l'amor d'un arbre. sense la ramor d'una font, sense un aixopluc pera l'ànima que cerqui d'acotxar-s'hi a l'ombra.

(1) Envian-ne el valor (40 pessetes) a n'aquesta Administració, expedim els *Jardins d'Espanya* am ports pagats.

Nous expédions franco par la poste, les *Jardins d'Espagne*, de Rusiñol, contre l'envoi de 40 piecettes, à nom du Pèl & Ploma.

I es que'ls jardins són el paisatge posat en vers, i els versos escrits en plantes van escassejant per tot arreu; es que'ls jardins són versos vius, versos am saba i amb aroma; i com el jardiner poeta, pera rimar els llargs caminals ombrivols, pera estilisar els boixos fent-los seguir simetriques harmonies, pera posar en estrofes de verdor les imatges de les plantes i les teories de figures, pera versificar la Natura i fer cants d'ombres i clarors, necessita de l'alegria dels temps i de la prosperitat dels homes, i els homes, ai! ja no estan pera poesies, ni'ls temps pera magnificencies, els versos escrits en jardí se van omplint d'herba de prosa, en l'aspre terrer d'Espanya!

La grandesa del passat prou que va sembrar-ne arreu d'aquests oasis; però fou en els temps morts de la seva morta grandesa! A Córdoba i a Granada, entre'ls rengles de columnes blanques voltant aparellades els patis, n'hi sembraren de tant hermosos i tant intims, que'ls frisos de la Alambra els anyorem en ses llegendes encantades i els ploren el plor dels brolladors. Cada niu tenia la seva glorieta de murtra, pera somniar a l'ombra dels seus entrellaçats dibuixos, que feien dosser de verdor i minarets de brancatge; tenien el seu xiprer pairal, testimoni vell i rugós de amors resats als seus peus, cantics d'aigua gotejant am refilets de melangia; ramells d'eura abrigant les blanques parets, i baladres i flors i guspires de color pujant en columna d'aromes fins al blau del cel, com encensers del paisatge. Allí, a Aranjuez i a la Granja n'hi plantaren de tant solemnes i tant grandioses en temps dels Carles i dels Felips, que fins en Velázquez va dignarse recullir-los: Neptuns triomfants veient brollar les cascates als seus peus en vanos oberts d'escuma; nimfes banyant-se dintre de les aigües somortes; faunes guaitant entre'l fullatge les Venus de color d'ivori, emmirallant-se en les fonts, i Diana, i Ceres, i Vesta, i per tot caminals de boixos, i salzers desmaiats mullant ses llargues i esllanguides fulles a la lluna dels estanys, i molsa de marbre, i marbres rosats com carn de dòna, i tot un món de figures entre l'espessor dels arbres i l'atapaiment dels boscos agrupats per la mà d'artista. I a la ombra de les catedrals hi convertiren els claustres: jardins mistics pera'l repòs dels esperits fadigats; jardins on respirar-hi la calma i on recullir-hi'l pensament; i els casals d'esgrafiades figures els acotxaren am desmais, els cobriren de fullatge i els cercaren de laberintes am murs envellutats i foscos; i ja no hi hagué en tota Espanya palau sense poesia, pati sense aromes, ni tapia que no'n desbordessin garlandes de enredaderes.

Però, ai!, tot això va passar depressa: va ser la florida d'un poble que esclata, una primavera solemnial que obre'ls calzers de sa gran magnificencia, la brotada que un sol massa ardent desclou, pera assecar-la més depressa, flor d'un dia, obertes al matí d'una civilisació esplendent i mortes al caure la tarde.

Ja posta, aquesta tarde d'estiu, com que les flors duren menos que les plantes, abans que Espanya estés malalta van anar morint-se'ls jardins. Hi hagué un moment d'esclat en els arbres; un moment que varen allargar les branques fins al cel, obertes piadosament com si sentissin despedir-se; un desbordament de flors sortint juntes a donar l'adéu-siau a la terra. Els arbres d'Aranjuez i de la Granja van estirar els braços oberts, amunt sempre, fins a ser besats per les boires; els palaus van quedar colgats de verdor; les estatues varen ser cobertes d'eura; i com si després d'aquest esplai ja haguessin donat el seu fruit de desbordadora bellesa, van sentir en el fons de la saba les primeres senyals del seu fi, les primeres grogors malaltes i la tardor d'una agonia que havia de durar segles.

Però, quina agonia més hermosa! Quin desfullament més esplendid y quina ampla majestat a la caiguda! En els estrets caminals teixits de boixos hi va començar a créixer aquella herba, boja de verdor i d'ufana, que no més se desborda en els fossars; de les esquerdes de les pedres varen traspuar les flors que havien viscut amagades; els marbres se van vestir de molsa, les fonts van callar, i els estanys, quiets ja per sempre en la pau somniosa dels reflexes, se van anar cobrint d'amples fulles, tant planes a sobre del mirall de l'aigua, que ni eren emmirallades. Els casals van semblar tombes que's destenyien poc a poc amb els salzers reclinats sobre'ls balcons; les figures anaren perdent la vida, els arbres les fulles, i no més els vells xiprers, impassibles, treien les envellutades fulles jardí amunt, per sobre les branques mortes, com fites de recordança!

Morien els vells jardins, però morien am tanta noblesa, que de la mort en brotava una nova poesia: la poesia de les grandeses caigudes.

Els arbres semblava que'n tenien esment del seu passat gloriós, i, com els atletes de Roma, cercaven, pera caure am noblesa, els més bells esbaiments de branques i les actituds més liriques; la tomba s'anava borrant sense estrepit; callaven els aucells al niarhi; les poncelles anaven deixant d'obrir-se, i, oh fatalitat del Destíl, aquells grans jardins d'Espanya, després de tants i tants anys de sobirana florida, van ser jardins sense flors! Si alguna'n naixia arracerada, com aquells vestits de seda vells que'l color s'ha anat destenyint al frec de passades tristeses, tenien colors trencats de velluria, colors apagats, colors de posta

RECÓ DE BOIXOS (GRANADA)
QUADRO DE S. RUSIÑOL

JARDÍ CAP AL TART (GRANADA)
QUADRO DE S. RUSIÑOL

de colors; sang de plantes am les venes malaltices, acabant d'una anemia aristocratica. Com les darreres vermellors que surten a la cara de les tisiques a l'apropar-se'ls la mort, aixís elles esclataven a l'apropar-se l'agonia; i res d'una tristor més sensible que aquella darrera tristesa, que aquell extrany comiat corrent en tintes despintades per sobre la pell de les fulles, que aquell esclat d'acabament! Semblava que ja no hi visquesin, les pobres flors, a les plantes; semblava que s'hi morien; semblava que s'obrien un moment pera guaitar vers el passat, i s'aclucaven de fred; semblaven ànimes de flors, ànimes que's deixondien, que ploraven, i tornaven a cloure'ls ulls a sota l'ombra dels arbres.

Si les vols veure encara, oh poeta!, aquestes darreres flors i aquests darrers jardins, no tardis, que prompte s'hauran desvanescut! Els uns ja estan desfullats, els altres els disfrecen am vestimenta moderna, a molts els arrenquen d'arrel, els més se van tornant planes de prosa com la planura que'ls volta.

Vés-hi aviat, que enlloc podras somniar a més bona ombra; vés-hi, si vols encomanar-te un moment aquella tristesa somniosa que't fa aclucar el pensament pera poder somniar més estona; que't dóna desig de fer versos i borrar-los com se borren els versos fets de jardins; que't dóna desitjos d'abraçar les formes que's desvaneixen, i les figures que cauen, i les grandeses que moren. Vés-hi, poeta, si vols escoltar la poesia, un bon moment de la vida.

SANTIAGO RUSIÑOL

El castell buit

Curiós he entrat a veure castell, parc i jardins.

El vent ja s'en ha duita l'arena dels camins;
tot trist, tot solitari, abandonat, sens força,
d'els llánguits eucaliptus a trinxes cau l'escorça:
no corre en les ciquioles ni un fil d'aigua perdut;
ressechs están els marbres, el gran sefreix aixut;
tirades les mangueres, totes les claus ermusses
i groga la catifa de les brillants pelusses.
Vora latines mortes i dèbils tamarells
l'adèlpha avuy esclata simbòlics sos ramells.
Columnes, bancs, estátues, res sa vigor conserva;
un braç perdé Saturne, sens llança está Minerva
i lentament s'afonen glorietes, brolladors,
ponts rústics i cascates i estufa i miradors,
mentre les rels se menja l'eixam de les formigues
i, arreu, els planters s'omplen de malves i d'ortigues.
Tant sols horribles cáctus s'estenen, triomfants,
just monstres ó quimeres ó boas repugnants.

També, quant s'han obertes del gran palau les portes
sentía la besada d'un vent de coses mortes.
Com un fosser decrèpit qui dorm dins el fossá
mostrantme el lloc, solícit me deya el guardiá:
—«Aquesta casa inmensa que poc a poc s'enruna,
proclama les mudançes de l'humanal fortuna;
de tan crudel historia n'he vist tots els estrems:
el gran silenci d'ara, les festes d'altre temps,
convits, jovent, canturies i gales i carroçes
i les gentils cassades i el bell sarau de noçes;
fredor, després; divorci, ruines, desenganys
i deutes i la tropa de jutjes i escrivans.
Salons, alcova i cambres están com les tancaren,
dins el palau tot queda talment com ho dexaren.
Mirau aquest rellotje: set anys fa que no'l toc;
mirau aquestes cendres: son les del derrer foc;
mirau per tot el signe de corcs i de goteres
i del cel-ras esqueixos penjant com a banderes;
la solfa preparada com pel darrer concert
i, a mitg llegir, el llibre sobre'l bufet ubert;
les plantes d'aquest gerro resseques i pancides,
dels grans «portiers» les sedes caiguent descolorides
i arnats tots els draps-rasos de l'imponent saló.
Això es el llit de gala i aquest el tocadô.
Daurades les mol-lures, forrat de satí perla,
aquesta fou la gábia d'aquella tortorel-la
qu'aquí deixá per plomes el sabó començat
i aquesta cinta blanca i el guant abandonat
i vint *carnets* qui contan els balls que si ballaren;
i aquests capolls, memoria de flors que conversaren,
la transparent bugía que fou son darrer llum
i els pots uberts qui tenen un rastre de perfum».
Digué. I de ses paraules la febra m'entristía;
passava baix dels sótils un aire d'elegía;
sutils, com a grans arnes de la regió dels morts,
dins l'ombra, silenciosos, volaven els recorts;
i l'ànima sospesa, callada, concirosa,
indiferent defora, mes per dedins plorosa,
sentía com planyívol i dolç encantament
el misteriós prestigi d'una bellesa ausent.

Aquí me despedía de l'antre funerari
per retornar, ombrívol, del passeig solitari
mentres darrera els arbres ja's ponía el sol
i, ocult en les grans eures, el tendre rossinyol,
el qui nodreix de larves ses forçes de poeta,
d'aquells jardins espléndits cantava la desfeta
ab notes vellutades, dolçes, gentils, vibrants,
qu'a lloure resplandíen per l'eco dels voltants.

També sa veu melosa, també'm resplandía
i en mitg del cor, qu'aquestes absoltes entenía:
—«Dins tú mateix t'en portas la soletat i el buit,

hi tens igual miseria, trobes igual descuit;
d'un temps de bells ensomnis el desencant se venja,
i l'ideal quiméric fet benes ara penja;
veus tes parets cruixides per vents i tempestats;
tos jardins morts acusen les llargues sequetats,
les flors més ufanoses caigueren ja marcides,
les més brillants estofes s'esquexen consumides,
fogí de tos paratjes la santa joventut
i veus aprop les dunes de l'aspra senectut;
d'un tenebrós crepúscol a la claror incerta
recorres la teva ánima mirant qu'está deserta
i anyores també l'obra d'aquella gran ausent:
de l'Ilusió divina qui mou l'adolescent.
En tos secrets ascoltes un rossinyol que canta,
i es la conciencia dèbil qué plora ta complanta».

M. S. OLIVER

* * * * *

A dins d'aquests jardins hi hà un ayre de tristor
que s'encomana arreu, al terra, a la verdor;
del regueret humil a la fulla més alta,
tot te un adormiment com de cosa malalta;
lo alegre y sanitós n'ha fugit d'aquí dins,
y son quïets y son tristos aquests jardins.
Semblan abandonats per gent despareguda,
per un poble caduch qu'en sa última cayguda,
estragat, aburrit de l'obra de son Deu,
aquí hagués intentat reférsela a gust seu.

*

A dins d'aquests jardins tot va contra natura:
tot lo que viu hi viu subgecte a una tortura;
lo xiprer solitar, nascut per pujà'l cel,
viu lligat y torsut, privat de son anhel;
la murtra del amor, d'esplèndida brotada,
s'afilera a cordill bestialment xollada;
tot surt d'un mateix vert, tot es igualment llis,
tot sembla fossilat per un estrany encís;
ni forma ni color aquí per rès s'altera,
aquí hi passa de llarch cad'any la primavera...

*

Seguint aquests camins iguals a tots indrets,
lo pensament me fuig enllà de ses parets:
a la ufanor triomfant dels camps y de les hortes,
als marges dels torrents plens de flors y ridortes,
als prats reverdejants, als rius en remoreig,
als boscos vells y forts barallantse ab l'oreig,
a l'ampla llibertat de la Naturalesa...

A dins d'aquests jardins m'hi moro de tristesa.

F. MATHEU

La reliquia

Faune mutilat,
brollador aixut,
jardí desolat
de ma joventut...

Benehida l'hora
que m'ha duit aquí.
La font que no vessa, la font que no plora,
me fá plorá a mí.
Sembla qu'era ahí
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passavem les hores millors de la vida.
De l'aigua sentiem la música dolsa;
a dins la piscina guaitavem els peixos;
culliem ponzelles, cassavem bestioles;
i'ns feiem esqueixos,
muntant a la branca de les etzeroles.
Ningú sab com era
qu'entre l'esponera
de l'hort senyorívol,
fentlo més ombrívol,
creixía la rama d'antiga olivera.
Arbre centenari,
amorós portava la soca torçuda,
perque sense ajuda
poguessem pujarhi.
Al forc de la branca senyora i majora,
penjavem la corda de l'engronsadora,
i, venta que venta,
folgavem i reiem, fins que la vesprada
la llum esvaía de l'hora ruenta,
de l'hora encantada.
Somni semblaría
el temps qu'ha volat
de la vida mía,
sense les ferides qu'al cor ha deixat;
sende les ferides qu'es tornan obrí,
quant veig que no vessa,
ni canta ni plora la font del jardí.
Trenta anys de ma vida fugiren depressa;
i encara no manca,
penjat a la branca
un troç de la corda de l'engronsadora,
com trista penyora,
despulla podrida d' un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador aixut,
jardí desolat
de ma joventut...

JOAN ALCOVER

BAILAORA, CROQUIS DE PICASSO

En mon jardí

Pel més de Maig de ma vida
un dia m vareig trobar
voltat d'una gran florida
que acabava d'esclatar.

Tots els arbres entonaven
melodies de remors;
les flors els calzers badaven
oferint-me llurs olors.

La maresselva i la rosa,
la murtra i el gessamí,
cad'una a l'amor desclosa,
se barallaven per mi.

El lliri blanc, les violetes
i la flor del tarongê
s'aixeribien, coll-dretes,
per' saludar-me més bé.

La volta blava m somreia
obrint-sem de bat a bat,
i eterna la vida creia
com del cel l'immensitat...

Un jorn vaig veure marcir-se,
junt am les flors, ma il-lusió:
el blau del cel va afeblir-se:
bufava vent de tardô.

Olors i cants se n'anaren,
la neu mon cap va cobrî,
i cendres d'amor restaren,
tant sols, per tot el jardí!..

E. Guanyabéns

Villa

Plau-me vagar per un jardí desert
quand creix l'ombra dels arbres gegantina,
vejent sota'l ramatge que s'inclina
com lluny blaveja l'horizont obert.

Allá montanyes de contorn incert,
i, en la pols d'or am que la llum declina,
daurada vagament qualque ruina
dins la planura qu'en la mar se perd...

Plau-me veure, de marbres rodejat,
l'estany on neden sobre l'aigua pura
uns cisnes de plomatge inmaculat.

Plau-me aquí omplir la quïetut obscura
del meu cor am la triple majestat
de l'historia, de l'art y la natura!

Miguel Costa y Llobera

Floralia

Els jardins son el místic santuari
de la dolçor secreta de la vida;
son el sopluig de calma on se revela,
p'el qui n'es digne, l'hora fervorosa
de transfiguració de la natura.
Ells canten tendrament a cau d'orella
la cançó desmaiada de l'ensomni;
fragments d'humanitat, ploren en l'ombra
frescal de les tranquiles enramades
l'infinita tristor de l'existencia,
plor de discretes llágrimes, qui tomben
d'els brolladors agònics, amb un rítme
planyívol d'alegía funeraria.
I somriuen a voltes, remorosos,
am musical murmuri, per les íntimes
soletats d'els recons, sagrat refugi
de divina quietut a les parelles
fugitives d'el mon; alçant, piadosos,
sobre els caps qui s'ajunten, la corona
de les branques ardides o l'arcada
triomfal de les rames qui se besen.
Am poderosa tentació, presenten
dins la fosca insinuant, els llits de molsa
qui s'obrin vagament, humit de sava
despresa de les soques ardoroses.
. . . .
. . . .
I els esperits selectes volatejen
com a raig fugitiu, o ressonança
de la propia canturia, melancòlica
divagació d'el propi esser, perduda
sobre lo contemplat, en el consorci
de la natura am l'home, i departeixen
am la natura amiga, en franciscanes
delectacions, fins que n'extreuen, pura
i am nova vida aletejant febrosa,
la musa familiar o la memoria
vivent de les llegendes extinguides.

Gabriel Alomar

CARTELL, PER STEINLEN

CARTELL, PER STEINLEN

Als cantadors de Tarrassa

Salutació llegida al concert qu'en lo Teatre Principal de Tarrassa celebrá,'l dissapte 26 de Desembre del present any, la secció coral de la «Agrupació Regionalista» de la mateixa ciutat.

COM vos heu despertat, amics de Tarrassa! ¡quin crit d'alegría heu llensat al sol ixent! Vosaltres, els trevalladors, dormíau en el vostre trevall, i, trevallant, somniavau. I el vostre somni era aquest: Es fortament dols, el guanyar el pá i el durlo a casa; es dols veure els fills com menjan, i els vells ben abrigats reposar sense que res els manqui; i la dona ben vestida governant en la abundor de la casa...; peró ¿no hi haurá quelcóm més? Es ubriagador l'orgull del trevall quant un se sent mestre de les coses, i les transforma enriquintles i enriquintse amb elles; es un gust ferse ric... peró ¿no hi haurá quelcóm més? ¿no hi haurá quelcóm més encare? Es una delicia fonda disputarse lo menester i lo sobrer, i lluitar i véncer, i després de satisferse, poder adornarse les mans victorioses am la brillant superfluitat dels anells d'or, símbols de les victories, i poder estendre les mans aixís enjoiades, am gesto de mando en una casa gran, i hermosa, i nostra, i en les gents que hi son i les que hi entren i en surten, i anar engrandint al voltant el nostre imperi... peró ¿no hi ha quelcóm més? ¿No hi ha quelcóm millor que'ls mandos i els imperis, millor qu'una casa gran i propia, millor qu'anells als dits i diadema als polsos, millor que l'or, millor que'l pá? (¡Deu meu, millor que'l pá!) Aquest era el vostre somni, i aquesta la inquietut del vostre somni... I tot d'un plegat heu obert els ulls al raig de sol ixent que'ls fería, i heu esclatat en un cant, pobres i rics, xics i grans, amos i mossos, vencedors i vensuts del trevall, i heu trobat qu'en aquest cant tots hi dalíau per igual, i que aquesta germanor del cant era més bona que'l pá, i que l'or i que totes les riqueses i tots els mandos del món.

Quan un pobre canta, se riu dels rics i de les seves riqueses, i quan un ric canta, sent la seva alegría germana de la del pobre, i li donaría fins la sang. Perque quan un canta, se sent deslliurat de tota necessitat, de tot temor, i de tota ambició: i es que parla en ell aquella part inmortal del nostre ésser que no pot patir fam ni fret, que no pot ser vexada ni oprimida per ningú ni per res del mon, ni tampoc té necessitat de cap domini pera estar contenta. Quan la mare canta al fill, baldament sía en un recó de miseria, en aquell recó hi entra un consol que desafía a qualsevulla angunia. Si un rei cantés en el seu palau, veuríau cáureli la corona de la testa, i anar baixant ell, com encantat; graó per graó, de la seva altura, fins a confondres amorosament am la multitut del poble, oblidat de tot altra realesa. Els mártirs de les causes grans, en cambi, per pobres i obscurs que sían, semblen reis quan van cantant a morir, i moren sense sentirsen. Perque hi ha en nosaltres quelcóm més que l'egoisme i que la mort, i es el cant de la nostra ánima. De vegades canta sense veu en l'aire. Quan feu de bon grat caritat a un pobre, i les seves benediccions vos segueixen com un róssec, escolteuse bé: sentireu una mena de cosa molt estranya i deliciosa, no sabreu ahont; peró molt endins, molt endins vostre: es l'ánima que canta. Quan la dona a qui estimeu amb ilusió vos mira, no més vos mira, peró molt dolsament, no sabeu que os passa, sols haveu esment d'una certa i gran armonía del vostre ésser: es el cant de l'ánima. Quan una tempestat de la vida ha passat per damunt vostre deixantvos aclaparats i esma-perduts, se fa després en vosaltres una quietut com de mort: vos sembla que tot s'ha acabat pera vosaltres, i mireu tot lo que os volta amb un entorpiment com definitiu: i heus aquí qu'a l'hora més impensada, perque brilla un raig de sol que no brillava, o per un riure de nin, o potser en vista d'un major dol, en mitj de la gran quietut de la vostra tristesa, l'ánima recomensa

serenament son cant de vida, i unes llágrimes molt dolses pujen als vostres ulls, i un somrís de pau, com arc de Sant Martí, a vostres llabis; i sentiu en vosaltres quelcóm de serena eternitat.

¿No ho creyeu que aquests instants son lo millor de la vida? millor que l'or, millor que'l mando, millor que'l pa?

Doncs are dieume si l'havervos ajuntat pera cantar i sentir a cantar no ha sigut un desvetllament vostre a la vida veritable, pera renovar am vostres veus agermanades aquells moments de deslliurament i redempció per damunt del vostre trevall, de les vostres misеries i de les vostres ambicions. Podeu am les vostres mans guanyar el pá de cada día, podeu lluitar entre vosaltres per la riquesa i el domini, mes, tant se val, que cada volta que vos ensajeu a cantar tots a la una, vos ensajeu a viure en tot lo demés com a germans; i cantant, cantant, aconseguireu aquell ideal d'humanitat en que no hi ha amos ni mossos, ni pobres ni rics, ni xics ni grans, sinó que cantant cadascú amb una veu, la seva, sía quina sía, la trovará amorosament lligada a totes les altres en l'himne gran de l'ánima universal qu'es font de tota vida.

Cantém, doncs, germans, l'hora es hermosa...

JOAN MARAGALL

Steinlen (1)

EN l'obra abundant i tant diversa del Steinlen, hi han dugues pàgines particularment espressives de la seva sensibilitat. L'una es, per dir-ho axís, la síntesis de les seves observacions, i l'acuitat de visió, la passió de la veritat, de que dona provas en tot lo que firma, s'hi manifesten amb una plenitut qu'arriva a la grandiositat: vull parlar d'aquell gran cartell de *La Rue*, en el que no hi figuren pas menos de catorze personatjes i que ve a ser una mena de fresco popular que magnifica la mes rica intensitat de color decoratiu. Hi ha agrupat amorosament, tots els tipos qu'afecciona i que tant bé posseheix el seu llápis i si algú no conegués mes qu'aquesta composició d'entre totes les que composen la seva obra, no mes qu'amb ella podia ferse una idea complerta de l'originalitat del Steinlen, i de la seva manera de veurer i de traduir la vida moderna.

Al contrari, en l'altra página, de sentiment mes íntim, se descobreix una naturalesa de poeta, una inclinació a la tendresa i a la malinconía qu'es en fí, la concepció de les coses, dominada per una dolsa pietat. Sense deixar de ser exacte, el veriste's conmou. Es una de les litografíes qu'il-lustren les insignificantes *Chansons de femmes* de M. P. Delmet, aquella que dùu per títol: *Tu m'apparus:...* a l'ombra d'un carrer il-luminat al lluny per reflexos somorts, camina a ran de les parets, una parella estretament abrassada; ella va vestida com les obreres dels suburbis, sense res al cap, amb un retícul a la ma dreta i l'esquerra presonera en la ma ardenta de l'home, mentres tot caminant els llavis s'uneixen. ¡Ah! quin adorable moviment de l'amorosa forma, que's brinca suaument a l'entregarse! que n'es de bonic el gesto de lleugeresa i de gracia amb el que'l cos qu'il-lumina l'ombra, alsa la cara cap als llavis desitjats, amb un ritme tant finament observat i delicadament traduit!

Aquestes qualitats de veritat i d'emoció, foren prou pera justificar l'atracció qu'exerceix sobre'l públic, l'art del Steinlen; per elles, tothom el compren i l'estime, s'impose a l'atenció de totes les mirades i arrive al cor de les multituts. I succeeix això, perqué es a la vegada, un home fort i tendre i abans de tot, humá, qualitat que'l fá comprensible a qualsevol. — Es aquest un mérit susceptible de disminuir-lo en lloc d'engrandir-lo, als ulls dels que voldrien que l'Art fos un misteri accessible únicament als iniciats i privilegi que reduhirien am gust

(1) Del llibre den Gabriel Mourey: *Des hommes devant la nature et la vie*. Fragment traduit espressament pera **Pèl & Ploma**, am permis del autor.

E. BOIXET (JUAN BUSCÓN), DIRECTOR
DE «LA VANGUARDIA», PER R. CASAS

T. BARÓ (AUTOR DRAMÀTIC), DIRECTOR DEL «DIARIO DE BARCELONA», PER R. CASAS

F. CASANOVAS, REDACTOR ARTÍSTIC
DE «LA PUBLICIDAD», PER R. CASAS

E. COROMINAS, DIRECTOR DE «LA PUBLICIDAD», PER R. CASAS

E. PRAT DE LA RIBA (ADVOCAT), DE
«LA VEU DE CATALUNYA», PER R. CASAS

B. BASSEGODA (ARQUITECTE), CRÍTIC
D'ART DEL «BRUSI», PER R. CASAS

a la seva única persona; am tot, es un mérit incontestable i per el que se l'ha d'alabar perqué per obtenir-lo, no fá cap concessió d'aquelles que l'esposarien a disminuir el seu talent, als ulls dels artistes.

En efecte: l'originalitat del Steinlein es bastant especial; com a dibuxant, es a dir baix l'estricte punt de vista de l'espressió de les seues idees pels medis gráfics en Forain i en Willette semblarán de primer entuvi molt mes originals; l'un per la precisió, la concisió i la seva extraordinaria ciencia de restricció; l'altre per la deliciosa gracia de la seva imaginació i els capritxos de la seva fantasía. L'originalitat del Steinlen tan intensa i tan fonda com la d'ells es menos aparent directament; per la majoría no es manifestará mes que lentament; anirá *fent-se* visible.

Resideix molt mes en l'espressió qu'en la técnica; mes en un conjunt de qualitats íntimes, morals quasi, qu'en aquells detalls característics en els qu'es revela de cop i volta la personalitat d'un dibuixant i qu'es fixen per sempre en la memoria visual: després de tot no es mes qu'una questió d'escriptura. Per altra part comparar artistes de tendencies tan oposades seria pueril encar que sembli lo contrari; pero'l cotejarlos pot servirnos per penetrar millor el talent del que'ns ocupa.

La notorietat den Forain, anava a escriurer la seva gloria, es doble, entre la majoría del públic i admira tant sino mes la seva lletra qu'els seus dibuixos; escriu coses que no caldría il-lustrar de tan complertes que son. En quan al pur dibuix que pocs son capassos de compendrel! En cambi no son pocs ni gaires els que'l consideran com una figuració incomplerta i sumaria: una mena de decoració rápida del text. No cal mes que citar el cárrec, verdaderament admirable d'incomprensió artística, que va fer a un d'aquests dibuixos el director d'un gran periódic: *Hi ha massa blanc*, li va dir. I verdaderament per sentir la bellesa de aquestes coses es precís una elevada educació visual o una intuició artística poc frequent. La simplicitat de medis, la ciencia perfecte d'aquest art, no impresionen mes que a n'els sentits educats o d'una innata finesa escepcional; am tot i amb això, els carácters generals del dibuix d'en Forain deixan en la retina de molta gent incapassa de sospitarne l'absoluta bellesa una senyal inesborrable.

El dibuix den Willette impresiona igualment, mes la seva técnica es menos misteriosa. Es un artiste de tradició quina inspiració per mes moderna, per mes dels nostres días que sigui, beu en les fons del passat del nostre art; té la gracia lliure i florida, plena d'amor dels mestres galants d'aquell sigle divuit francés que va coneixer verdaderament la *suavitat del viure:* com ells té el cop de llápis enjogassat, el seu esperit aixerit de vegades tintat de malincohía; solzament com diu molt bé el nostre Gustave Geffroy «aquestes il-lustracions no han sigut copiades dels cuadros ni de les estampes dels museus, han sigut transcriptes del natural i'l transcriptor no té cap culpa del parentiu que se li ha imposat. Se tracta d'una conformació dels seus ulls, d'una trassa de la seva má, d'una tendencia intuitiva del seu cervell. Els espectacles que'ns fá mirar son d'avui en día; la dona que ha posat en circulació no es una parodia de les hermoses am talons rojos i perruques empolvades, sino la seva descendent ben viva i ben de París al acabar el segle 19.»

Sobre un teixit de realitat contemporani ne vá brodá poemes deliciosos per els que passan deixos i anyorances d'époques florides que domina la blanca imatge del diví Pierrot.

Steinlen, es un transcriptor de la vritat, un traductor de la vida, un observador directe sense amanerament ni perjudicis. La seva principal preocupació, resulta ser l'exactitut: té l'amor i'l sentit de lo pintoresc; tot l'interessa, tot l'apassiona; l'emociona tot lo que belluga al seu entorn, dins de la gran ciutat de la que s'ha fet el pintor, — anava a dir historiador gráfic — i cap espectácle de l'humanitat el deixa indiferent. Podrá dirse que aquesta humanitat, que's limita als humils, als nyebits, als vagabonds, als bohemis, als tipos de suburbi i d'arrabal; als obrers i a la gent de carrer, es una humanitat restringida. ¿Restringida? Perqué? — Quin inacabable objecte d'estudis no es aquest, i com se comprén que haigi reduhit

a un artiste enamorat de realitats. Quin mon de gestos, de moviments, de carácters, de escenes comiques o doloroses, jovials o trágiques, no ofereix al llápis! En aquests medis, tot es sincer i expressiu; les convencions socials, els códics del *que dirán* i del *snobisme,* no desfiguren am caretes enmatllevades, ni'ls homes ni les dònes i les hipocresies mondanes, les ignoren; son uns sers en els que sobreviu l'instint primitiu, per mes que visquin allunyats de la Naturalesa i encara que semblin deformats per les necessitats i les fatalitats que sobre d'ells deixa caurer l'existencia artificial de les grans aglomeracions; ni menteixen, ni's tracten amb astucia i tant les seves miseries com les seves joies, encara tenen espontanitat. ¡Sobre tot, les seves miseries! Si en la batalla diaria de la vida, no'ns haguessim tornat els indiferents i els panxacontents que som, quina pietat no deuriem sentir envers les tals miseries i quantes coses no dirien al nostre egoisme. Sent aixís, es sana l'obra d'un artiste que desperta la nostra sensibilitat cap a impressions de pietat que'ns fa capassos de fraternisar am l'ánima dels altres i que'ns deixa compendrer i sentir els seus sofriments.

Les escenes de carrers, cantonades i passeigs dels barris populosos; les sortides de les fábriques i dels tallers; aquells recons tabernaris, les decoracions de barris en construcció, am grans espais erms bordeijats de tanques; els estrips de perspectiva sobre horitzons de fumosos suburbis; aquells crepúscols de París i sobretot de Montmartre, crepúscols d'Istiu en els que la vida de la genteta belluga per les aceres buscant un poc de frescor; aquelles llargues avingudes desertes en les que s'arrosseguen siluetes de vici i de miseria: tot això, no ho ha traduit verdaderament cap artiste del llápis, no ho ha vist, no ho ha fixat, am tot el seu gust pintoresc, com ho ha fet en Steinlen.

Vetaquí un domini qu'ha conquistat, un món nou del qu'ell n'es l'explorador i'l *descobridor* i per aquesta conquesta, se pot dir que ha aixamplat considerablement el camp de experiencies de la documentació contemporania.

. . . .

Tot un poble s'hi agita: trevalladors de les ciutats o dels camps, pajesos, soldats, captaires, artistes, cantaires de carreró, menestrals, bailets i noietes, bellugant-se en uns paisatjes d'una varietat infinita, d'un pintoresc estrany i encisador; no hi há cap colecció que sigui més interessant al fulleijarla, que la d'aquestes págines vessant veritat i fantasía. en les que la visió de l'artiste's revela intensa, emocionada o jovenívola, i a voltes tendra i trágica. I tot això, sense cap grollería, perqué fins en les seves pintures més atrevides i realistes, en Steinlen no s'aparta mai del seu sentit ponderat; fins en les seves exageracions, gracies al profond amor i respecte que l'hi inspira la veritat, i també gracies a un art ben seu de saber-ho dir tot, arriba a no revoltar ni indagar. I recordis que se l'hi coneixen págines terribles firmades amb el seu nom aixís com inspiracions del més espantós alé.

. . . .

Gabriel Mourey

Noves & velles

FACSIMILS. — Els dos facsímils d'aquest número, representan l'un, el retrato del eminent escriptor, en Pin i Soler, l'autor de *La Sirena* i de tantes altres obres ben pensades i ben escrites. L'altre, es el desitg de bon any, qu'encara som a temps de enviar als nostres ex-suscriptors, abans de desaparéixer.

Els dos dibuixos, son d'en Casas.

EN COLL Y BRITAPAJA. — Al estar a punt d'entrar en máquina l'últim full de aquest últim número, (que surt am retrás, peró surt hermós) ens ha sorprés dolorosament la noticia de la mort del nostre benvolgut amic en Joseph Coll i Britapaja. El seu elogi, resulta inútil, perqué ben presents té tothom les seves obres que han cristallisat la xispa barcelonina durant l'últim quart del sigle passat. Cal anyadir, que'l difunt era simpátic a tots els que'l coneixían, perqué, cosa estranya en aquest temps, el seu cor era bó.

J. COLL Y BRITAPAJA † EL 9 JANER 1904
PER R. CASAS

TEATRE ÍNTIM. LA SENYORETA CAZORLA, EN EL PAPER DE ROSINA, DEL «BARBER DE SEVILLA», PER R. CASAS

FORMA.—En Miquel Utrillo, director de aquesta publicació, que comensará a véurer la llum tant prompte nosaltres ens en aném a les tenebres, ens comunica que celebrará la aparició del primer número, amb una exposició d'obres inédites d'en Miquel Blay i d'en Ramon Casas, exposició que s'instalará en el estudi del últim (96, P. de Gracia) i quina data d'inauguració s'anunciará oportunament en la prempsa local. Tindrán ÚNICAMENT dret d'assistir a l'inauguració, els suscriptors actuals de **Pèl & Ploma**, i els que tinguin per convenient suscríurers a alguna de les dugues edicions de **FORMA**.

Pèl & Ploma se'n va

PÈL & PLOMA, ni's mort ni's suicida.— *Transmigra*, abandonant les cobertes de paper magenta, per unes d'un altre color.

Se'n va, com les cometes s'acluquen al submergirse en les inmensitats del Univers; la seva esencia, passa aprop d'altres mons, s'ensenya i amb el mateix silenci i camí estrany pero segur, deixa el més proper per els més llunyans, dibuixant amb espurnes de llum, la aparent volta del espai.

L'esprit de **Pèl & Ploma**,'s *consolida*, sense cristallisarse; se va tornant més seriós, sense esdevenir odiosa patum; se fá home sense tornarse vell i si perd el *Pèl* i la *Ploma*, en cambi conserva la forma, més visible, més clara, més neta i ben definida.

Pèl & Ploma, desapareix com el modest estadá d'un pis, que's cambía a la casa nova que s'ha bastit. Com el pastor que porta el mateix remat amic cap a camps més espaiosos i florits, baixant a les planes i assolint cims i més cims de serralades.

Com en els organismes naturals, desapareix per sempre el cós i queda viu l'esprit. I lo que'n podríem dir l'ánima de la publicació que's despedeix, *transmigra* a un altra, que per ocuparse únicament de la forma artística de les coses, pren el nom de **FORMA**, paraula llatina, qu'anyadint-hi els artícles es tant catalana com castellana i tant italiana com coneguda dels humanistes, per pigres que haigin sigut. — **FORMA**, no será una reducció de **Pèl & Ploma**; tot lo contrari: será tot lo que dintre lo possible, se pot fer a l'hora actual, tractant d'art i a Barcelona. I ja'ns podém alabar, perqué l'impersonal i penós trevall d'haber fet víurer robustament **Pèl & Ploma**, durant cinq anys, es més garantía que tots els prospectes que casi sempre son profetes de vides airades i de morts violentes a deu o cinq céntims l'ex-número de luxo, per aquestes rambles del món. L'ánima de **Pel & Ploma** transmigrada a **FORMA**, no promet: *assegura*.

Al desaparéixer **Pèl & Ploma**, dona les gracies am tot el cor qu'encara batega, als amics que l'han seguit i amb els que ja's trobará, al menos am gran majoría, en l'estol de **FORMA**. I les dona també agrahidíssim, a la prempsa de tota mida i de tot color, que durant els cinq anys que ha durat en temps, la nostra publicació, ens ha afavorit am tota mena d'elogis i d'encoratjaments i desitjosos de correspóndrer, ens en aném al altre món imaginari ahont van les publicacions que *transmigren*, acompanyant-nos d'una colla d'imatjes d'amics de tota estampa, qu'a l'esmentada prempsa perteneixen.

I ara, amic de **Pèl & Ploma**, si has llegit aquella obra ahont Cervantes alaba tant als barcelonins, recorda aquelles paraules que dedica a la ja inútil ploma i parafrasseijant-les, estigues ben segur que si mai tornes a véurer *Pèls* o *Plomes* per aquests mons de Deu, no t'errarás si't dius am convicció que son obres de fills sense pare, perqué nosaltres, els que donárem el buf de la vida a **Pèl & Ploma**, no tornarém endarrera a fer ressureccions ni aixecar morts, ni cambiarém de **FORMA**.

Pèl & Ploma †

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona